PAUL GOGEANU

NOŢIUNI ELEMENTARE
DE
ISTORIA STATULUI ŞI DREPTULUI

1640 — 1917

Pentru uzul studenţilor dela facultatea de ştiinţe juridice anul I

Litografia şi Tipografia Învăţămîntului, Bucureşti — c. 154

PAUL GOGEANU
ISTORIA STATULUI ŞI DREPTULUI

PAUL GOGEANU

NOŢIUNI ELEMENTARE
DE
ISTORIA STATULUI ŞI DREPTULUI

1640 — 1917

Pentru uzul studenţilor dela facultatea
de ştiinţe juridice anul I

Litografia şi Tipografia Învăţămîntului, Bucureşti — c. 154

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Studiul „Istoriei Statului și Dreptului" în universitățile noastre abia și-a format o tradiție. Ca disciplină de învățămînt superior predată în facultatea de științe juridice, a fost introdusă pe baza experienței sovietice. Dealtfel, meritul de a fi pus bazele studiului științific al problemelor statului și dreptului revine în întregime științei sovietice.

În adevăr, pînă la abordarea acestei vaste teme în Uniunea Sovietică, nu se poate vorbi de existența unei discipline care să analizeze și cerceteze complexitatea fenomenelor de stat și drept în evoluția lor istorică de la primele formațiuni statale și monumente de drept pînă în prezent.

Introducerea acestei discipline în învățămîntul superior din țara noastră, a ridicat însă probleme pe linie metodică și științifică.

Se pune problema de a da studenților din anii de studiu inferiori posibilitatea cunoașterii problemelor legate de evoluția diferitelor forme de stat și drept, particularitățile acestora, cauzele ivirii, dezvoltării și pieirii unor forme de stat și drept, în cadrul unui anumit mod de producție.

Problema nu putea fi rezolvată ușor, datorită pe deoparte lipsei de experiență, cît și a documentației științifice corespunzătoare.

Lipsa materialului bibliografic, greutățile în interpretarea materialului burghez, s-au făcut resimțite din plin, mai ales în seminarii și examene. Nu mai vorbim de inaccesibilitatea materialului pentru studenții de la secția fără frecvență.

Deaceea, mult timp, singurul material de studiu a fost legat numai de prelegerile de la curs.

Pentru a veni în ajutorul studenților de la cursurile de zi și mai ales de la fără frecvență, ne-am propus să redăm sub

această formă un material de început, dar care să conțină în esență principalele aspecte ale problemelor de stat și drept.

Nu avem pretenția ca în tratarea acestor probleme să fi epuizat tema. Dealtfel, în forma elementară cerută de programa analitică a cursului de anul I — facultate, nu se poate avea asemenea pretenții.

Totuși, complexitatea, varietatea formelor de stat și drept, evoluția lor mai ales în capitalism, necesită unele cunoștințe de bază, pentru care trimitem la materialul bibliografic anexat.

Materialul de față cuprinde o parte a expunerilor făcute în fața studenților facultății de științe juridice — anul I — în anul universitar 1956—1957.

Timpul scurt ce l-am avut pentru elaborarea cursului de față nu mi-a permis a face modificări. Am lăsat aceasta pentru prima ocazie ce se va ivi, cînd materialul va fi revăzut. Deocamdată, am înțeles să facem față problemelor urgente, în vederea pregătirii examenelor de la secția fără frecvență, cunoscînd că acesta este singurul material existent în literatura de specialitate, apărut la noi. Nu am mai făcut nici un fel de trimitere directă la materialul de specialitate, așa cum se obișnuește în cazul subsolurilor. Am lăsat numai materialul strict așa cum a fost predat la cursuri, urmînd ca în viitorul apropiat să trecem la elaborarea unui manual unic în această disciplină de studiu.

Sperăm că în acest fel să aducem o modestă contribuție în activitatea de pregătire și orientare politică-profesională a studenților facultății noastre.

Dacă vom reuși, va constitui pentru noi un îndemn pe mai departe.

PAUL GOGEANU

STATUL ȘI DREPTUL BURGHEZ
Marxism-leninismul despre statul și dreptul burghez

Statul burghez, precum și dreptul său corespunzător, au luat ființă — pentru prima dată — în Europa Occidentală.

Cauzele care au dus la apariția și dezvoltarea statului burghez, trebuie aflate în descompunerea relațiilor feudale și ivirea înăuntrul economiei feudale a noilor forțe de producție, care au dus la apariția capitalismului și a clasei burgheze.

Contradicția dintre caracterul forțelor de producție — dezvoltate — ca rezultat al noilor metode de producție și vechile relații de producție feudale, contradicția puternică de interese a clasei burgheze (interese de ordin economico-politic) față de clasa feudalilor și față de statul și dreptul feudal, — provoacă o serie de revoluții de-a lungul veacurilor al XVI-XVIII-lea, care revoluții se soldează cu triumful definitiv al clasei burgheze și instaurarea dominației sale — în locul clasei feudale. Burghezia își creează propriile sale instituții convenabile și favorabile ei: statul și dreptul burghez.

Dar, instaurîndu-și statul și dreptul său, — după lichidarea feudalismului și a dominației de clasă a acestuia, — burghezia nu a rezolvat nici pe departe contradicțiile economice-sociale și politice. Ea nu a făcut decît să pună bazele unor forme noi de exploatare socială, pe ruinele celor vechi.

Cu toate acestea, societatea burgheză cunoaște o mare simplificare a contradicțiilor dintre clase; societatea se împarte tot mai mult în două clase antagoniste — care stau față în față și care-și dispută lupta.

Este vorba de proletariat și burghezie.

În orînduirea capitalistă, baza relațiilor de producție o formează proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție,

cînd nu mai există proprietate asupra muncitorilor din producție, asupra muncitorilor salariați pe care capitalistul nu mai poate nici să-i ucidă, nici să-i vîndă, căci sînt dezrobiți de dependența personală, dar sînt lipsiți de mijloace de producție și pentru a nu muri de foame sînt nevoiți să-și vîndă forța de muncă capitalistului și să poarte jugul exploatării.

Alături de proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție există și în primele timpuri, este larg răspîndită proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, proprietatea bazată pe munca personală a țăranului și a meseriașului, eliberați de iobăgie. În locul atelierelor meseriașilor și întreprinderilor de manufactură au apărut fabrici și uzine uriașe, înzestrate cu mașini, în locul moșiilor nobililor, cultivate cu mijloacele de producție primitive ale țăranilor, au apărut mari exploatațiuni capitaliste, gospodărite pe baza agrotehnicii și înzestrate cu mașini agricole.

Modul de producție capitalist, reprezintă în mod comparabil, un salt calitativ, față de modul de producție feudal. El a permis o largă dezvoltare și a însemnat un puternic avînt dat noilor forțe de producție.

Chiar simplu fapt că în condițiunile modului de producție capitalist — muncitorul este personal „liber" și formal „egal în drepturi" față de situația de iobăgie existentă în feudalism, reprezintă un real pas înainte.

Noile forțe de producție cere ca muncitorii din producție să se găsească pe o treaptă de cultură mai ridicată și să fie mai inteligenți decît iobagii abrutizați și ignoranți, să fie capabili să cunoască mașina și să o întrebuințeze în mod just (util). De aceea, capitaliștii preferă să aibă de-a face cu muncitori salariați, eliberați de legăturile iobage și care se găsesc la un nivel cultural destul de înalt pentru a întrebuința în mod just mașinile.

Statul și dreptul burghez constituie o mașină în mîinile capitaliștilor, care apără relațiile de producție burgheze și care servește la înăbușirea și exploatarea clasei muncitoare. Oricare ar fi forma ce îmbracă statul burghez, fie el monarhie sau republică, stat unitar sau compus, el nu reprezintă altceva decît dictatura clasei burgheze.

Cu toate acestea, nu trebuie scăpat din vedere ce reprezintă statul burghez, față de statul feudal.

În prima etapă a dezvoltării statului burghez, clasa dominantă este nevoită să acorde fie chiar formal — o serie de

libertăți democratice, care fac incomparabil mai ușoară lupta claselor asuprite.

Republica democratică și dreptul universal în comparație cu orînduirea iobagă, a constituit un mare progres.

— Pentru a atrage de partea sa masele populare și a le adormi vigilența cu fraze demagogice, burghezia a lansat ideea de stat — deasupra claselor, iar despre drept — egalitatea tuturor înaintea legii. Dar, în statul burghez se ascute la maximum contradicția de bază — între capital și muncă, între burghezie și proletariat. Burghezia — care face paradă de democratismul său, nesocotește cele proclamate chiar formal, menținînd numai acea brumă de drepturi și libertăți care — nu ating cu nimic temeliile statului burghez.

De aceea — democrația burgheză este iprocrită, falsă, limitată și ciuntită. Clasicii marxism-leninismului dezvăluind esența de clasă a statului burghez, au arătat că statul burghez nu reprezintă decît un comitet care conduce afacerile comune ale întregii clase burgheze, că statul actual burghez nu este altceva, decît — mijlocul de exploatare a muncii salariate de către capital!

Lenin — în lecția „Despre Stat" spune despre statul burghez (pag. 29), că oricare ar fi formele pe care le îmbracă republica, fie ea chiar cea mai democratică republică, din moment ce este republică burgheză, din moment ce în ea se păstrează proprietatea privată asupra pămîntului, fabricilor și uzinelor și capitalul privat ține în robia salariată întreaga societate; adică din moment ce nu se realizează încă cele proclamate de programul partidului nostru și de constituția noastră socialistă, acest stat este o mașină pentru asuprirea unora de către alții.

I. V. Stalin — în raportul la Constituția U.R.S.S., a demonstrat adevărata esență a constituțiilor burgheze, caracterizate prin inegalitatea națiunilor și raselor. Constituțiile burgheze se împart în trei grupuri:

1. — cele care neagă direct sau reduc la zero egalitatea în drepturi a cetățenilor și libertăților democratice;

2. — altele care le afișează, dar fac asemenea îngrădiri, încît aceste drepturi și libertăți sînt pe de-a dreptul mutilate;

3. — în fine, constituțiile burgheze, se mărginesc să fixeze drepturile formale ale cetățenilor fără a se preocupa de condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi, de posibilitățile exercitării lor, de mijloacele necesare de exercitare a lor.

Dreptul burghez — caută să convingă masele de faptul că el reprezintă interesele întregului popor, că dreptul înfăptuiește egalitatea tuturor, că el reprezintă înfăptuirea celor mai înalte principii de democratism și umanitate.

Marx și Engels, în Manifest, au combătut cu asprime tezele burgheziei despre drept și esența lui:

„Ideile voastre însăși sînt produse ale relațiilor burgheze de producție și de proprietate, întocmai după cum și dreptul vostru nu este decît voința clasei voastre ridicată la rangul de lege, o voință al cărei conținut este dat în condițiile materiale de existență ale clasei voastre (pag. 54).

La baza dreptului burghez se află proprietatea privată. Cea mai importantă sarcină a revoluției burgheze a fost instaurarea liberei și nelimitatei proprietăți burgheze, statornicirea dreptului de liberă folosință și dispoziție a ei și apărarea ei împotriva celor care ar contesta-o. Aceasta reprezintă principiul de bază al politicii burgheziei. Ideea libertății proclamată de burghezie — se referă la libertățile formale și mai ales — ceea ce este scump clasei burgheze, la libertatea de concurență.

Apariția ideii de libertate și egalitate burgheză este determinată de specificul modului de producție burghez, noul mod de exploatare a producătorului direct.

Așa numita școală de la Manchester, care a fundamentat prin programul său, însăși țelurile burgheziei, a proclamat lozinca — liberei concurențe și libertatea de muncă, neamestecul statului în problemele economice și în relațiile dintre muncitor și capitalist. Exprimarea lui concentrată: Laissez faire, laissez passer. Ideologii burgheziei au fundamentat raporturile dintre muncitor și capitalist, după principiul dreptului natural, conform căruia omul se naște liber de la natură.

Ar părea că — muncitorul care pe baza acestui principiu își vinde forța lui de muncă în mod liber către capitalist, este liber să se angajeze sau nu în funcție de condițiunile de muncă impuse!

Dar ce fel de egalitate este aceea, în condițiunile în care capitalistul se află în posesia mijloacelor de producție, iar lucrătorul este totalmente lipsit de ele? Ce fel de egalitate poate exista între patron și muncitor? Libertatea de a alege unde lucrezi? Dar, muncitorul este tot așa de liber de a muri de foame!

Proclamarea egalității formale nu duce decît la inegalitatea în fapt.

Marx și Engels, au demascat pînă la capăt minciuna și fariseismul politicienilor, economiștilor și juriștilor burghezi, care se opuneau reglementării legislative a comerțului și protecției muncii. Dacă după cum se spune — muncitorul — dacă ar vrea, — cică ar putea să părăsească pe capitalistul care l-a angajat; el este „liber“ să facă acest lucru. Deasemenea, și capitalistul „este liber“ poate să se dispenseze — de muncitor, cînd acesta nu-i mai aduce profitul scontat.

Dar, muncitorul — care-și vinde forța lui de muncă, nu poate să se dispenseze de întreaga clasă a cumpărătorilor forței de muncă fără ca prin aceasta să nu fie sortit morții prin foamete; muncitorul aparține, nu cutărui sau cutărui capitalist, ci întregii clase capitaliste luată în întregul ei!

In ce privește rolul statului, trebuie spus următoarele:

E adevărat că în epoca Manchester, burghezia nu a făcut apel prea mult la stat în ce privește raporturile dintre capital și muncă. Acest fapt se înțelege, în lumina următoare:

— Principiul — laissez faire — a fost îndreptat contra privilegiilor feudale, a clerului, a nobilimii, contra numeroaselor reglementări survenite din partea statului feudal, împotriva statutelor breslelor și corporațiilor care stînjeneau, frînau libertatea comerțului și a concurenței, care stăvilea afluxul de brațe de muncă de la sat la oraș, brațe de muncă necesare clasei burgheze în industria ce se dezvolta.

Teoria neamestecului statului în viața economică și-a îndreptat ascuțișul împotriva proprietății feudale, a corporațiilor, breslelor.

In condițiunile capitalismului, neamestecul însemna înlăturarea restricțiilor privitoare la industria capitalistă și crearea unor largi posibilități pentru dezvoltarea capitalismului și a exploatării muncii salariate.

Trebuie spus că acest neamestec nu poate fi luat în mod absolut.

Burghezia nici la început nu a refuzat amestecul statului în ce privește relațiile dintre capital și muncă, dacă această intervenție avea drept rezultat întărirea puterii capitalului și mai cu seamă dacă această intervenție era îndreptată împotriva clasei muncitoare.

Dimpotrivă, dacă masele exploatate erau acele care cereau intervenția statului în favoarea lor, această burghezie se împotrivea categoric. La drept vorbind, statul burghez se amesteca întotdeauna în conflictele dintre muncă și capital, îndeplinin-

du-și cu zel rolul său de instrument în mîna clasei burgheze.

Cernîșevski, marele gînditor revoluționar rus, a arătat într-unul din articolele sale, cum, tocmai la adăpostul așa numitului neamestec formal, se pregăteau condițiunile pentru triumful despotismului.

Așa numitul „neamestec formal" al statului era însă însoțit de interzicerea asociațiilor muncitorești, de măsuri contra grevelor și se solda cu represiuni drastice. În timpul grevelor, statul intervine prin aparatul său de represiune, împotriva muncitorilor, poliția, armata, justiția sînt puse în slujba clasei capitaliste.

Această este situația în legătură cu egalitatea și libertatea burgheză.

Lenin, spune referindu-se la această problemă în termeni viguroși ce înseamnează ea:

„În republicile din apusul Europei, unde pe zidurile închisorilor stă scris, libertate, egalitate, fraternitate, închisorile nu încetează de a fi închisori.

Dacă pe fabrici vom scrie cuvintele: libertate, egalitate, fraternitate — așa cum este în America, fabrica nu încetează să fie un iad pentru muncitor și un rai pentru capitalist".

Despre libertate — poate fi vorba numai acolo unde a fost desființată exploatarea, unde nu există exploatarea unor oameni de către alții, unde nu există plaga șomajului, unde omul nu tremură că mîine va pierde posibilitatea de muncă și pîinea: numai într-o asemenea societate este posibilă îndeplinirea lozincii de libertate și egalitate.

Nici mai prejos nu sînt lozincile ideologilor burgheziei după care — în capitalism este aplicat principiul umanitarismului. Acesta este un fals grosolan, deoarece, legislația muncii, din întreprinderile capitaliste cu privire la exploatarea muncii femeilor și copiilor — la limitarea condițiunilor de muncă — au fost smulse cu forța clasei burgheze, de-a lungul unui îndelungat și sîngeros proces de luptă al clasei muncitoare.

Cu toate acestea capitaliștii sabotează și caută să micșoreze sfera de aplicare a legislației muncitorești folosindu-se în acest scop de administrație și justiție.

În ce privește dreptul penal, burghezia a instituit pedepse foarte aspre, datînd din timpul feudalismului. Ea a introdus o nouă procedură de judecată — amînarea termenelor de execuție a pedepsei. Acestea au avut loc însă în perioada de început și avînt industrial al capitalismului și sub presiunea puternică a maselor populare.

Odată cu trecerea capitalismului în ultimul său stadiu — imperialismul — burghezia a aruncat peste bord ultimele concesii și a trecut — mai ales în domeniul dreptului penal — la aspre măsuri de represiune aplicate împotriva acelora care se opuneau și se opun putredului sistem capitalist și dominației de clasă a burgheziei.

Despre acestea stau mărturie — practicile statelor fasciste și fascizante, lagărele de concentrare și tortură, mijloacele de exterminare fizică după ultimul cuvînt al tehnicii.

In Anglia — țara capitalismului clasic, în care burghezia face paradă de democratism prin instituțiile sale — a fost introdusă pedeapsa corporală.

Ura sălbatică față de masele populare, împinge burghezia imperialistă la asemenea metode, cu scopul de a intimida și înfricoșa masele muncitoare. Pentru același motiv, ea recurge la ajutorul și încurajarea tuturor elementelor fasciste — pumnul blindat al ei — îndreptat contra mișcărilor de eliberare națională și socială.

In dezvoltarea sa, statul burghez trece prin următoarele faze:

I. — Perioada victoriei și consolidării capitalismului în statele europene, ca urmare a victoriilor repurtate de revoluțiile burgheze în Țările de Jos, Anglia, Franța.

Se instaurează — democrația burgheză cuprinzînd, diferite forme: monarhia constituțională, republica burgheză, federația burgheză.

Această perioadă se întinde pînă la 1871, adică, pînă la războiul franco-prusian și Comuna din Paris. Referindu-se la revoluțiile burgheze, I. V. Stalin, spunea: (vezi problemele leninismului).

1. — Revoluția burgheză, începe, deobicei atunci cînd formele orînduirii capitaliste — forme care s-au dezvoltat și s-au copt în sînul societății feudale încă înainte de izbucnirea revoluției, sînt mai mult sau mai puțin gata pregătite, în timp ce revoluția proletară începe atunci cînd forme gata ale orînduirii socialiste lipsesc sau aproape lipsesc;

2. — Sarcina fundamentală a revoluției burgheze, se reduce la cucerirea puterii și punerea ei de acord cu economia burgheză existentă, pe cînd sarcina fundamentală a revoluției proletare este ca, după cucerirea puterii să clădească economia nouă — socialistă —;

3. — Revoluția burgheză se încheie — deobicei cu cuce-

rirea puterii, pe cînd în revoluția proletară cucerirea puterii înseamnă numai începutul ei, iar puterea este folosită ca pîrghie pentru reconstruirea economiei vechi și pentru organizarea uneia noi;

4. — Revoluția burgheză, se mărginește la trecerea puterii de la o grupă de exploatare la altă grupă de exploatatori. De aceea, ea nu are nevoie să sfarme vechea mașină de stat, pe cînd revoluția proletară sfarmă acest aparat, — vechea mașină de stat — și o înlocuiește cu alta nouă;

5. — Revoluția burgheză nu poate să strîngă în jurul burgheziei pentru o perioadă cît de cît mai îndelungată masele de milioane ale celor ce muncesc și sînt exploatate. Revoluția proletară poate și trebuie să lege aceste mase cu proletariatul într-o alianță.

II. — A doua etapă de dezvoltare a statului capitalist se caracterizează prin criza democrației burgheze și prin întoarcerea către reacțiunea fățișă.

Trecerea burgheziei de la democrația burgheză, — înapoi la reacțiune, este rezultatul — consecința — noului stadiu, cel mai înalt al capitalismului și ultimul — imperialismul — care însemnează reacțiune pe toată linia.

Aceasta este consecința creșterii și dezvoltării proletariatului și a conștiinței sale politice și de clasă.

Aceasta este consecința, ascuțirii luptei de clasă a creșterii împotrivirii revoluționare a proletariatului față de burghezie și statul ei.

Aceasta este consecința creșterii avîntului luptei de eliberare națională în țările coloniale și dependente, de sub domnia capitalului.

În condițiunile imperialismului — mai ales — statele capitaliste, se dezvoltă în mod cu totul inegal. Consecința legii dezvoltării inegale a statelor capitaliste în epoca imperialismului, este agravarea contradițiilor de bază din imperialism, care se exprimă prin lupta statelor imperialiste, pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii deja împărțite, care duce în cele din urmă la războaie imperialiste.

Paralel cu aceasta, burghezia a fost constrînsă sub forța clasei muncitoare, să dea o serie de reforme cu caracter progresist, reforme formale, neesențiale — în scopul adormirii vigilenței de pildă:

— lărgirea dreptului de vot;

— înființarea unei serii de instituții burghezo-democratice.

Concluzia este însă următoarea:

Aceste măsuri n-au schimbat tabloul general nici în dezvoltarea statului burghez și nici în domeniul dreptului, unde se produce o întoarcere către reacțiune. În ansamblul, această întoarcere spre reacțiune se exprimă, în criza legislației burgheze.

Burghezia nu mai utilizează — se ferește să aplice chiar legile pe care ea le-a edictat. Aceste legi i-au devenit de nesuportat. Ea își încalcă cu brutalitate și cinism propria-i legislație.

III. — O nouă etapă în istoria statului și dreptului burghez — începe în anul 1917 și se caracterizează printr-o și mai mare trecere spre reacționarism. Acum, este epoca în care proletariatul a luat cu asalt citadela burgheziei.

Speriată de avîntul revoluționar, burghezia împinge la conducerea statului, elementele cele mai reacționare ale capitalismului, militarismul și șovinismul, care sînt ridicate la rangul de principiu de guvernare în stat.

Asemenea tendință s-a observat nu numai în perioada dintre cele două războaie mondiale în ce privește statele fasciste: Germania, Italia, Japonia și sateliții lor, dar și după înfrîngerea imperialismului german.

Statul și dreptul burghez de azi, poartă amprenta crizei generale a sistemului capitalist.

Legislația în statul burghez — este condiționată de criza generală a capitalismului în care au intrat statele capitaliste.

Principala cauză — simptom al crizei generale a capitalismului îl constituie ruperea din lanțul imperialist al Rusiei și crearea statului socialist sovietic.

Ca urmare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, lumea s-a despărțit în două sisteme. Sistemul socialist și sistemul capitalist.

Criza generală a capitalismului a cunoscut o nouă și importantă agravare în cea de-a doua etapă a sa:

În timpul și după războiul al II-lea mondial, în urma victoriei dobîndite de U.R.S.S. s-au desprins noi țări din lanțul capitalismului, statele de democrație populară din sud-estul și centrul Europei, precum și desprinderea Chinei populare, a Republicii Populare Democrate Coreene și Republicii Populare Democrate Vietnameze, din orbita imperialismului.

Aceste fapte demonstrează decadența sistemului capitalist. Sistemul capitalist se destramă. În schimb — sistemul socialist crește și se întărește continuu.

Această situație a dus la o nouă ascuțire a contradicțiilor dintre statele imperialiste.

Pornesc pe calea militarizării, statele capitaliste în frunte cu S.U.A., Guvernanții din statele burgheze, pun pe umerii maselor populare uriașe sarcini, care duc în cele din urmă la agravarea situației și pauperizarea maselor.

Pentru a împiedica revolta maselor — este întărit la maximum aparatul de stat, în vederea reprimării. Procesul de fascizare din S.U.A., unde aparatul de stat a fost direct subordonat monopolurilor și unde un pumn de miliardari și militari dețin frîul statului — sînt indicii ale orientării spre reacțiunea totală.

Uniunea Sovietică este împotriva planurilor războinice ale cercurilor agresive. Ea luptă peste tot pentru promovarea principiilor coexistenței pașnice, pe baza întrecerii reciproce (Hrusciov). Dar ar fi ridicol să se creadă că se poate obține ceva de la U.R.S.S. prin forță.

Încercarea cercurilor agresive de a declanșa un nou război, nu poate să se soldeze decît printr-o prăbușire a sistemului capitalist în totalitatea lui.

STATUL ȘI DREPTUL BURGHEZ DIN ANGLIA

Premizele și începutul revoluției burgheze din Anglia

Particularitățile revoluției engleze

— Orînduirea politică a Europei de la sfîrșitul evului mediu, avea în majoritatea țărilor europene un caracter feudalo-absolutist (vezi situația din Rusia, Anglia, Franța, Germania, — din lecțiile anterioare).

— Puternicul stat centralizat era un instrument în mîinile nobilimii, pentru portejarea rînduielii feudale, pentru înăbușirea și reprimarea maselor muncitoare de la orașe și sate.

— Drepturile noii clase ce se năștea — burghezia — nu erau luate în seamă decît în măsura în care nu contraziceau interesele nobilimii feudale.

— Vechile relații economice feudale, precum și vechile forme politice feudale — absolutiste, împiedicau, frînau dezvoltarea capitalismului, îngreunau drumul legii concordanței obligatorii între caracterul forțelor de producție și relațiile de producție. Vechiul trebuia sfărîmat pe cale revoluționară. Așa s-a și întîmplat.

La mijlocul sec. al XVII-lea și la sfîrșitul sec. al XVIII-lea, în Anglia și Franța au triumfat revoluțiile burgheze.

1. — Referitor la aceste două revoluții, Marx scria în 1848 în „Noua Gazetă Renană": revoluțiile din 1648 și 1789 nu au fost revoluții engleze și franceze, au fost revoluții de anvergură europeană. Ele nu au fost victoria unei anumite clase a societății asupra vechei orînduiri politice; au fost proclamația orînduirii politice pentru noua societate europeană. Prin ele învingea burghezia, dar, victoria burgheziei era pe atunci victoria

unei noi orînduiri sociale, victoria proprietății burgheze asupra celei feudale, a naționalității asupra regionalismului, a concurenței asupra corporației, a împărțirii proprietății asupra majoratului, a proprietarului pămîntului asupra stăpînirii proprietarului de către pămînt, a raționamentului asupra superstiției, a familiei asupra numelui de familie, a industriei asupra — trîndăviei eroice, a dreptului civil asupra privilegiilor medievale. Aceste revoluții erau în mai mare măsură expresia cerințelor lumii de atunci, decît a frînturilor de lume în care s-au petrecut în Anglia și Franța (Karl Marx și Fr. Engels — Opere alese Ed. P.M.R. vol. I — 46).

Revoluția burgheză din Anglia a fost prima (exceptînd pe cea din Țările de Jos), care a proclamat dictatura burgheziei, a statului ei. Ea a fost rezultatul convulsiunilor de pînă atunci a Europei, desfășurîndu-se paralel cu puternice frămîntări social politice din Franța, Rusia, Germania, Italia, Polonia.

Caracteristicile revoluției burgheze din Anglia

I. — Ceea ce caracterizează revoluția burgheză din Anglia, este compromisul dintre burghezie și „Noua Nobilime" (Gentry), prin care se înțelegea acea parte însemnată a nobilimii engleze, care a trecut de timpuriu la metode capitaliste de exploatare a populației muncitoare de pe moșiile ei și avea legături strînse cu industria și comerțul.

II. — În urma acestei înțelegeri, revoluția engleză s-a soldat cu instaurarea monarhiei constituționale în care pe lîngă instituțiile proprii statului burghez, s-au mai păstrat și unele rămășițe feudale (Regalitatea, Camera Lorzilor).

III. Compromisul dintre burghezia engleză și Noua Nobilime a avut loc în condițiunile specifice descompunerii feudalismului în Anglia, influențat de particularitățile dezvoltării nobilimii engleze (vezi lecția anterioară privind Anglia feudală).

IV. — În sec. al XVI—XVII-lea, industria nu era suficient de dezvoltată, Clasa burgheză era obligată a ține cont de numeroasa nobilime (Gentry). Referindu-se la această particularitate a revoluției burgheze din Anglia, Marx arată că alința de lungă durată dintre burghezie și partea cea mai însemnată de mari proprietari constituie deosebirea esențială dintre revoluția engleză și cea franceză.

V. — Masele muncitoare care au purtat greul revoluției, au cucerit victoria, nu pentru ele, ci pentru noua nobilime și

burghezie. Ele nu au făcut decît să piardă de pe urma revoluției.

Engels arată cum la 100 ani după revoluție, țăranii englezi au dispărut aproape cu desăvîrșire, în urma procesului de ruinare, în timp ce în Franța țărănimea a rezistat mai bine, deoarece ea a primit pămînturile confiscate de la feudali. Comparativ — Marx arată, cum în anul 1648 în Anglia, burghezia în alianță cu noua nobilime a luptat împotriva monarhiei, nobilimii și bisericii dominante.

În anul 1789 în Franța, burghezia în alianță cu poporul a luptat împotriva monarhiei, nobilimii și bisericii dominante.

Masele populare din Anglia, slab organizate s-au lovit de la început de dîrza împotrivire a noii nobilimi (Gentry) și a burgheziei.

În Franța, burghezia a fost nevoită să încheie alianță cu poporul (trădînd bineînțeles interesele acestuia).

Exemplul revoluției burgheze engleze din secolul al XVII-lea., oferă un bogat material pentru exemplificarea contrastului fundamental dintre orice revoluție burgheză și revoluția socialistă. Revoluțiile burgheze, eliberînd poporul din lanțurile feudale i-au pus pe grumaz alte lanțuri, lanțurile capitalismului, în timp ce revoluția socialistă a sfărîmat toate lanțurile și a eliberat poporul de orice exploatare (Conspectul materialului de Istorie Modernă, Stalin, Kirov, Jdanov- vezi în revista „Studii“ nr. 1 — 1950, pag. 8).

Succesele dezvoltării capitaliste în Anglia, în sec. XVI-lea și prima jumătate a sec. al XVII-lea

În secolele al XVI-lea-XVII-lea, Anglia mai era în aparență o țară tipic agrară. Populația rurală continuă să precumpănească asupra celei orășenești. La începutul sec. al XVII-lea numai a cincea parte din populația Angliei locuia în oraș. În această perioadă Țările de Jos erau mai dezvoltate decît Anglia.

Corăbiile olandeze făceau cărăușie cu mărfurile engleze, deoarece în această peiroadă flota engleză nu era suficient de dezvoltată. Lîna și postavurile engleze erau trimise pe continent, în deosebi în Țările de Jos, unde erau prelucrate și finisate.

Extracția cărbunelui din Anglia în sec. XVII-lea., rămînea mult în urma unor regiuni de pe continent, ca de pildă, Saxonia, Cehia, Suedia.

Cu toate acestea capitalismul își creea drum cu repeziciune în Anglia, în deosebi prin puternica lui pătrundere în agricultură. Industria stofelor devine industria națională a Angliei. Ea nu s-a răspîndit numai la oraș, dar și la sate, sub forma manufacturii rurale dispersate, cu munca la domiciliu.

O serie de noi ramuri industriale apar organizate în sistem cooperatist (extracția cărbunelui, producția fierului, sticla, hîrtia, bumbacul, construcții navale, transport).

Comerțul exterior al Angliei face progrese uimitoare. Sînt organizate numeroase „Companii", (Compania pentru comerț cu Rusia, Compania Indiilor Orientale).

Situația din agricultură.

Pătrunderea capitalismului în agricultură reprezintă un aspect foarte important în istoria descompunerii feudalismului englez. Agricultura se dezvoltă în strînsă dependență cu capitalismul din celelalte ramuri, anume în industrie, comerț, navigație.

Satul englez s-a văzut legat de timpuriu de piața externă (Flandra) și apoi de cea internă. Creșterea oilor ia o amploare mare în Anglia, ceea ce a dus la transformarea ogoarelor în pășuni, care a avut urmări uriașe pentru problemele social-economice din Anglia.

Lordul feudal înconjurat de masa de țărani care lucrau în mod de sine stătător, plătind proprietarului renta funciară, cedează tot mai mult locul proprietarului de tip nou, interesat în lichidarea vechii comunități (Manor), tinzînd să devină proprietar deplin asupra pămîntului.

Îngrădirile constituiau metoda principală a așa numitei cumulări primitive, care era efectuată în satul englez de către clasa proprietarilor de pămînt în cele mai crunte forme.

Formarea statului burghez în Anglia.

Cauzele revoluției. Dezvoltarea relațiilor capitaliste, ce a avut loc în sec. al XVII-lea., a dus la schimbări radicale în structura de clasă a societății engleze.

1. — A crescut numeric burghezia de la orașe și sate, s-a mărit numărul de gentry în sînul nobilimii, s-a accentuat și mai mult procesul de diferențiere dintre meseriași și țărani. Pe de o parte au apărut mari fermieri — antreprenori — pe de altă parte — cotteri, cu pămînt puțin, care se transformau în argați sau plecau la oraș după cîștig.

Unii nobili preferau totuși să exploateze pe țărani prin aplicarea vechilor metode feudale. Aceştia erau în special nobilii care locuiau în nord-vestul Angliei.

Încă în sec. al XVII-lea burghezia și noua nobilime şi-au schimbat atitudinea față de monarhia absolută. Acest lucru se constată din ascuțirea relațiilor dintre coroană și parlament. Această ascuțire s-a produs din cauza politicii reacționare a absolutismului, care contrazicea tot mai mult interesele burgheziei și ale noii nobilimi aliată cu ea. Politica monopolistă atît de convenabilă pentru rege și cercurile dominante din jurul lui, a devenit supărătoare pentru burghezie și gentry, care aveau tot interesul ca libertatea comerțului să fie lărgită.

Măsurile de ordin financiar introduse de către regii dinastiei Stuart, au provocat mari nemulțumiri în rîndurile burgheziei fiindcă ele aveau caracter feudal și erau însoțite de acte arbitrare. Politica religioasă, dusă de regii die dinastia Stuart, a stîrnit ură în rîndurile puritanilor.

Toate acestea au contribuit la faptul că atît nobilimea și burghezia, cît şi oamenii muncii de la orașe şi sate au luat atitudine împotriva Regalității şi marii nobilimi, pe care se sprijinea.

Principalele perioade ale revoluției.

În formarea statului burghez din Anglia se pot distinge patru perioade principale:

I. — *Prima perioadă* — cuprinde anii 1640—1642 — cînd în urma luptei dusă de noua nobilime, burghezia și toți oamenii muncii împotriva regelui și împotriva acelei părți reacționare a nobilimii care îl susținea, se stabilește monarhia constituțională.

II. — *A doua perioadă* — între anii 1642—1649 — cuprinde luptele din sînul lagărului revoluționar.

Aripa de dreapta a burgheziei și a nobilimii începe tratative cu regele în scopul de a se folosi de el în acțiunea de reprimare a burgheziei și noii nobilimi radicale și a maselor de oameni ai muncii, care se aliaseră pentru un timp cu aceştia. Regele reușește să fugă din prizonierat și începe un alt război civil în anul 1648, care se termină prin nimicirea totală a armatelor sale. Această luptă a avut drept rezultat următoarele: 1) partea cea mai radicală a burgheziei și noii nobilimi a preluat puterea, a scos din parlament elemente de dreapta și în anul 1649 a proclamat republica.

2. — Chiar în această perioadă începe lupta dintre această parte a burgheziei și a noii nobilimi de o parte și mica burghezie, țărănime și elemente semiproletare de la orașe și sate, de altă parte.

III. — *A treia perioadă* — de la 1649—1658, se caracterizează prin aceea că grupul de la putere, format din noua nobilime și burghezie, instituie dictatura militară a lui Cromwell, pentru a preveni acțiunile revoluționare din partea oamenilor muncii.

IV. — *A patra perioadă* — de la 1658—1688 — după moartea lui Cromwell, este caracterizată prin aceea că, noua nobilime și burghezia, singurii beneficiari de pe urma revoluției, se tem de marea masă a proletariatului. Ei au intrat în tratative cu nobilimea reacționară și au restabilit monarhia, în forma ei constituțională.

ETAPA I-a

Intronarea monarhiei constituționale

Conflictul dintre regele Carol și parlament s-a terminat prin convocarea parlamentului (la 3 noiembrie 1640), care a căpătat denumirea de Parlamentul cel Lung (deoarece nu s-a dizolvat timp de 12 ani).

In prima perioadă a revoluției în Parlamentul cel Lung, s-au luat o serie de hotărîri cu privire la îngrădirea absolutismului regal:

1. confirmarea suprematiei parlamentului;
2. reorganizarea aparatului administrativ și o oarecare;
3. îngrădire a măsurilor arbitrare ale funcționarilor și judecătorilor. Chestiunea reorganizării bisericii nu a fost rezolvată din cauză că a întîmpinat rezistență nu numai din partea Camerei Lozilor, ci și din partea Camerei Comunelor.

La 15 februarie 1641, Parlamentul cel lung, a adoptat așa numitul „act de trei ani" conform căruia termenul de convocare a parlamentului, dintre două sesiuni, nu putea fi mai lung de trei ani. In cazul că regele nu convoca parlamentul nici la expirarea acestui termen, se stabilea o procedură destul de complicată și înceată pentru a-l convoca independent de dispozițiile regelui. „Actul de trei ani" stabilea, că dizolvarea parlamentului, amînarea sesiunilor lui și întreruperea lucrărilor nu se poate face înainte de 50 zile de la convocarea lui și fără aprobarea regelui, a ambelor camere, sau fără hotărîrea lui proprie. Acest act avea ca scop să apere interesele lui gentry și ale burgheziei de măsurile arbitrare ale

regelui, care în caz de conflict cu parlamentul, îl dizolva imediat. Așa a procedat, de ex. Carol I, în anul 1629, cînd parlamentul a protestat în mod vehement împotriva faptului că regele n-a mai respectat așa numita „petiție cu privire la drepturi", prin care se cerea ca parlamentul să fie de acord cu perceperea impozitelor, încetarea arestărilor ilegale și alte acte arbitrare săvîrșite de rege și funcționarii săi.

La 25 iunie 1641 Parlamentul cel Lung a dat o hotărîre, prin care se desființează Camera Instelată și o serie de alte instanțe judecătorești înființate de membrii dinastiei Tudorilor și care serveau ca mijloc de represiune împotriva celor care se împotriveau măsurilor absolutiste ale regelui. Regelui și Consiliului Secret li s-au luat dreptul de a mai judeca procese penale și civile, dîndu-se în competența instanțelor judecătorești obișnuite și care judecau conform procedurii stabilite. Tot prin acest act se cerea ca instanța judecătorească a regelui sau judecătoria proceselor comune să elibereze ordinul „Habeas" tuturor persoanelor arestate sau reținute din ordinul regelui, al funcționarilor săi, sau al altor persoane oficiale, pentru a se putea controla dacă arestarea s-a făcut pe baza legală.

La 5 iulie 1641, s-a elaborat un act prin care se desființa Consiliul Suprem, ce avea ca sarcină persecutarea adversarilor politici ai regelui. La 16 noiembrie 1641 a fost dat un act cu privire la libertatea dezbaterii problemelor în parlament.

Chiar în această perioadă a revoluției s-a văzut că nu toți membrii parlamentului erau dispuși să ducă lupta, nici chiar în măsura în care luptau păturile superioare ale burgheziei și gentry.

Divergențele au eșit la iveală la 27 mai 1641, cu ocazia discutării petiției „cu privire la rădăcină și ramură", prin care se cerea în primul rînd desființarea episcopatului. Această petiție a fost adoptată, în Camera Comunelor cu 139 voturi pentru și 108 contra și respinsă de către Camera Lorzilor. Dezbateri la fel de violente au avut loc în Parlamentul cel Lung cu ocazia discutării „marii imputări" adoptate de parlament la 1 decembrie 1641. In acest document erau enumerate toate abuzurile făcute de rege și funcționarii săi în ultimii 15 ani, se arătau măsurile luate de Parlamentul cel Lung, pentru lichidarea lor și se propunea o serie de măsuri cu privire la echilibrarea bilanțului comercial, la pescuit, la reorganizarea bisericii și altele. „Imputarea" a fost adoptată de Camera Comunelor și respinsă de Camera Lorzilor.

În această perioadă a revoluției din Anglia s-a instituit monarhia constituțională burgheză.

Hotărîrile date de Parlament și atitudinea ostilă a populației față de rege, l-au silit pe acesta să părăsească Londra (în ianuarie 1642) și să înceapă lupta armată împotriva adepților noii orînduiri. De partea regelui au trecut aristocrația feudală, catolicii și anglicanii, o parte din nobilimea din nord-vestul Angliei și o parte din burghezia care avea legături comerciale cu regele. Pentru parlament erau noua nobilime, cea mai mare parte a burgheziei, mica burghezie, țărănimea, păturile proletare și semiproletare, adversarii catolicilor și bisericii anglicane, reprezentate prin cele mai diferite curente de puritanism.

Partide politice

Despre partidele politice din perioada revoluției burgheze din Anglia, se poate vorbi numai în mod condiționat, deoarece în acel timp nu existau încă astfel de organizații politice, care sau format după victoria și consolidarea capitalismului în țările principale din westul Europei.

Este necesar să se ia în considerație faptul că denumirile acestor partide nu caracterizează destul de precis conținutul lor de clasă, precum și revendicările lor sociale și politice.

Adversarii regelui și ai partidului său sînt denumiți de obicei puritani, care se împart în două grupe principale:

1. — presbiterieni și
2. — independenți.

Presbiterienii erau adepții monarhiei constituționale. Ei cereau desființarea prerogativelor regelui și subordonarea lui parlamentului, erau pentru conducerea colegială a bisericii printr-un sinod de stat și se străduiau să desființeze episcopatul. Presbiterienii aveau o tactică oportunistă și se străduiau mereu să ajungă la o înțelegere cu regele. Acesta era partidul marii burghezii comerciale și industriale și a vîrfurilor noii nobilimi.

Gentlemenii (independenții) aveau deziderate mult mai radicale atît în domeniul politicii cît și în cel al religiei. Ei erau împotriva organizării bisericești, cereau deplina libertate a cultului și lichidarea bunurilor ce aparțineau bisericii, insistau ca să fie instaurată republica, cu dreptul de vot mai larg, însă, care să varieze totuși în raport cu averea; propuneau desființarea tuturor drepturilor feudale ale marilor proprietari de pămînt, a tuturor privilegiilor comerciale și confiscarea ave-

rilor bisericești. Gentlemenii erau purtătorii intereselor noii nobilimi mijlocii, (gentry) și a burgheziei comerciale și industriale mijlocii. La ei au aderat la început mica burghezie și țărănimea mică și mijlocie. Conducătorul gentlemenilor era Oliver Cromwell (1599-1658).

Levelerii (egalitarii). Această denumire unea două curente: pe Levelerii sub conducereae lui D. Lilborne și Levelerii adevărați sau diggeri (săpători) în fruntea cărora se afla Winstanlier. Primul curent apăra interesele elementelor mic burgheze de la orașe și sate, cel de-al doilea era mai apropiat țărănimii sărace și păturilor semiproletare de la orașe.

Grupul levelerilor sub conducerea lui D. Lilborne, se limita la deziderate mai „ponderate" cerînd o organizare de stat mai democratică și schimbări corespunzătoare în domeniul dreptului. Lilborne și adepții lui declarau deschis că ei sînt împotriva egalității economice și că doresc numai egalitate politică. Dezideratele lor principale se reduceau la:

1. Instaurarea republicii burgheze democratice;
2. organul suprem al acestei republici trebuia să fie un parlament, ales în fiecare an;
3. dreptul de a alege în acel parlament trebuia să-l aibă toți bărbații de la 21 ani, afară de servitori și de acei ce primeau subvenții ca săraci.

Astfel, conform programului levelerilor, dreptul de a alege, nu era universal și excludea pe proletari. Levelerii propuneau chiar să fie private de dreptul de a alege, de asemenea și persoanele care îl serveau pe rege cu arma în mînă și îl sprijineau cu bani.

Dezideratele lor democratice în domeniul dreptului și procedurii judiciare sînt foarte clar exprimate în lucrarea lui Lilborne, „Legile despre libertățile de bază ale Angliei".

El apără drepturile celor săraci asupra pămîntului comunității, precum și acordarea de garanții împotriva oricărei acaparări și îngrădiri. În domeniul dreptului penal, el socotea necesar să fie stabilită coordonarea dintre crimă și pedeapsă. În procedura judecătorească trebuie să fie respectat principiul egalității. Ea trebuie să fie publică și directă. Judecătorii să fie obligați să se pronunțe pe baza normelor legal stabilite.

Din cele de mai sus se poate vedea că programul acestui grup de leveleri apăra în primul rînd interesele țărănimii și micii burghezii, care țineau mult la bunurile lor și cereau în același timp egalitate în drepturi cu marea burghezie și gentry. Pentru a atrage de partea sa și pe cei săraci, Lilborne se

ridica și în apărarea bunurilor comunității. Însă, țărănimea săracă, semiproletară și proletariatul de la orașe și sate nu erau mulțumiți de programul levelerilor moderați. Interesele acestor pături ale populației erau apărate de un grup de leveleri care se numeau „levelerii adevărați" în frunte cu D. Winstanlier, W. Ewerard, D. Olwin ș. a.

Winstanlier în opera sa „Legea Libertății" cere desființarea proprietății private asupra pămîntului, lichidarea comerțului. Toți sînt obligați să muncească pînă la 40 ani și să predea toate produsele muncii la magazine obștești, de unde ele vor trebui să fie distribuite consumatorilor. Winstanlier, este un adept al celei mai largi democrații: el totuși nu respinge credința în Dumnezeu și este de părere că preoții vor trebui să fie menținuți, fiecare din ei să aibă dreptul de a propovădui liber religia.

*

* *

Pînă în anul 1648, majoritatea în Parlamentul cel Lung aparținea presbiterienilor. În prima perioadă a revoluției ei se foloseau de rezultatele ei, se îmbogățeau în urma impozitelor indirecte trecute în întregime pe seama oamenilor muncii, precum și în urma speculațiilor cu bunuri agrare confiscate de la nobilime și clerici, care au trecut de partea regelui. Natura de clasă a Parlamentului cel Lung s-a oglindit în politica lui neconsecventă în problema desființării proprietății feudale. În anul 1646 Parlamentul cel Lung a desființat așa numitele „dețineri ale cavalerilor" și a transformat aceste „dețineri" feudale în proprietăți burgheze. Însă, manifestînd astfel grija față de „deținerile" nobilimii, Parlamentul a lăsat în vigoare fostele obligații feudale ale țăranilor — copyholderi.

Acest act al Parlamentului cel Lung confirmă în întregime caracterizarea făcută de Marx cu privire la particularitățile revoluției burgheze din Anglia. În alianța dintre noua nobilime și burghezie rolul conducător îi aparținea nobilimii. De aceea, forma feudală de proprietate nu a fost desființată în întregime în folosul proprietății burgheze cum s-a întîmplat în timpul revoluției burgheze din Franța, aci s-au păstrat numai formele feudale de posesiune.

Reorganizarea armatei

Leaderul gentlemenilor (independenților) Cromwell, a reușit să obțină de la Parlament reorganizarea armatei, deoa-

rece - armata parlamentară suferea înfrîngerea în războiul cu regele.

Armata parlamentară se compunea din mercenari şi rezervişti recrutaţi din comitate. Nucleul iniţial al acestei armate îl constituia grupul de avangardă a nobilimii la care au aderat ţăranii, meseriaşii, — elementele proletare de la oraşe şi sate. Dată fiind componenţa ei cam pestriţă, această armată era lipsită de unitatea organizatorică. Capacitatea ei de luptă, precum şi starea morală nu se afla la înălţimea cuvenită. Mercenarii luptau numai pentru bani, iar unităţile de rezervă, erau prost înarmate. Armata era condusă de ofiţerii presbiterieni proveniţi din nobilime, care se temeau de adîncirea revoluţiei şi tindeau să cadă la o învoială cu regele.

În urma insucceselor militare, Cromwell a început să recruteze noile detaşamente de cavalerie, formate din liberii deţinători de pămînt — freeholderi. Înfrîngerile mari suferite în anul 1643 au silit Parlamentul să adopte planul lui Cromwell cu privire la reorganizarea armatei.

La 9-11 ianuarie 1645 Parlamentul emite un act prin care se înfiinţează un „nou model" adică se reorganizează armata. În locul detaşamentelor de rezervă disparate şi de mercenari a fost creeată o armată unitară întreţinută de parlament şi condusă de un comandament unic.

La 3 aprilie 1645 — Parlamentul a emis aşa numitul „act cu privire la autoabdicare" prin care se interzicea membrilor Parlamentului să ocupe funcţiuni civile şi militare. În acest fel s-a făcut epurarea în cadrele de conducere ale armatei, de unde au fost scoşi ofiţerii presbiterieni, care erau membrii ai Parlamentului.

ETAPA II-a

Proclamarea Republicii

În cea de-a doua etapă a revoluţiei (1642-1649 a izbucnit lupta dintre presbiterieni şi independenţi din cauza unor chestiuni politice acute privind organizarea armatei şi forma de guvernămînt a statului. Presbiterienii încercau să păstreze vechea constituţie şi au început să ducă tratative cu regele. Independenţii care erau adepţii republicii, au recurs la măsuri drastice. În urma epurării din 5 decembrie 1648 au fost scoşi din parlament 140 deputaţi presbiterieni şi la 4 ianuarie 1649,

Anglia a fost proclamată republică. La 30 ianuarie 1649, în urma sentinței date de tribunalul suprem special, regele Carol I, a fost executat.

În martie 1649 a fost desființată Camera Lorzilor, iar la 15 februarie a fost numit Consiliul de Stat, compus din 40 persoane, în competința căruia intra: 1) dirijarea problemelor de politică externă; 2) apărarea țării și asigurarea ordinei interne.

Gradele inferioare ale armatei, ce erau conduse de partidul levelerilor, au cerut ca organizarea statului să se facă după programul politic al levelerilor. Aceste deziderate erau cuprinse în documentul prezentat de ei, numit „acord popular" căruia i se opunea documentul program elaborat de gentlemeni numit „Bazele propunerilor". Ambele documente au fost discutate într-o conferință militară. La această conferință a fost adoptat documentul gentlemenilor „bazele propunerilor". Cromwell și adepții săi a înăbușit încercarea levelerilor de a se răscula și au paralizat energia revoluționară a soldaților.

După proclamarea republicii, lupta dintre leveleri și gentlemeni s-a întețit.

Între 1649-1651 a avut loc înăbușirea mișcării naționale catolice și regaliste din Irlanda și Scoția. Armata lui Cromwell a învins și în urma acestei victorii Scoția și Irlanda au fost anexate la Anglia. Parlamentele din aceste țări au fost lichidate. S-a făcut exproprierea pămînturilor. Scoția a avut cel mai mult de suferit în urma acestei exproprieri, căci acolo s-a mai făcut și confiscarea întregului inventar. Cei răsculați erau deportați, strămutați și exilați în colonii la munca forțată. Pămînturile lor erau împărțite la ofițeri și soldați ai armatei învingătoare. Însă, soldații tot nu s-au ales cu nimic deoarece avînd mereu nevoie de bani, ei vindeau pe nimic actele de proprietate asupra acestor pămînturi tot ofițerilor și speculanților. În curînd aceste acte au început să circule și au trecut în mîinile ofițerilor, capitaliștilor și moșierilor.

În ceea ce privește coloniile americane, în anul 1652, ele au fost subordonate Angliei, cu toate că au fost întrucîtva avantajate.

În aceea perioadă Anglia a dus cu succes o serie de războaie în Europa. În special, trebuie amintit războiul cu Olanda (1652-1656), în urma căruia Olanda a fost nevoită să accepte așa numitul „act de navigație" elaborat de Parlamentul englez în anul 1651. Prin acest act se apărau interesele marinei comerciale engleze. Importul în Anglia era permis numai cu

vapoare engleze, sau cu vapoarele țării care exportă. In acest fel se lovea în interesele Olandei, care avea profituri mari făcînd comerț de cărăușie.

ETAPA III-a

Protectoratul lui Cromwell

Marea burghezie și noua nobilime nu erau interesate ca revoluția să prospere, ci aveau nevoie de o putere fermă care sa-i apere pe de o parte de pretențiile regaliștilor, iar pe de altă parte, de mișcările maselor populare, care sufereau mult din cauza impozitelor prea mari și care nu s-au ales cu nimic în urma revoluției. Desfășurarea revoluției a dus la crearea premizelor favorabile instituirii dictaturii militare în persoana lui Oliwer Cromwell, care a devenit foarte popular în calitatea sa de conducător de oști și om politic. Cromwell, folosindu-se cu abilitate de nemulțumirile din sînul maselor populare împotriva Parlamentului Lung, în care rămăsese numai 50 de deputați, a hotărît dizolvarea lui la 25 aprilie 1653.

Parlamentul mic, convocat la 5 iulie 1653. a fost dizolvat la 12 decembrie același an, deoarece cea mai mare parte de deputați făceau în el propuneri radicale. Apoi consiliul ofițerilor a elaborat o nouă constituție „Instrumentul de guvernare".

Conform acestei constituții puterea legislativă supremă se exercită de „o persoană" și „de popor" prin reprezentanții săi în parlament. Acea persoană va purta titlul de Lord-Protector al republicii.

Puterea supremă legislativă cît și cea administrativă o avea Lordul-Protector și o exercita împreună cu consiliul, compus din maximum 21 și minimum 13 persoane. Toate prerogativele Parlamentului treceau asupra Lordului-Protector; el avea și dreptul de grațiere (cu excepția cazurilor de asasinat și trădare de patrie). Prin constituție se stabilește că Lordul-Protector, dispunea de armata și miliția țării în timpul sesiunilor parlamentare cu aprobarea parlamentului, iar în perioada dintre două sesiuni cu aprobarea și în urma hotărîrii date de majoritatea din consiliu.

Tot în urma hotărîrilor date de acest consiliu, Lordul Protector, conduce politica externă a țării: declară război și încheie pace. Fără aprobarea parlamentului legile nu pot fi schimbate, suspendate sau abrogate; de asemenea, nu pot fi

fixate impozite și taxe. Parlamentul trebuie să fie convocat odată la trei ani. El se compune din 400 membri.

Conform „instrumentului de guvernare" de dreptul electoral se bucurau numai proprietarii de pămînt care aveau bunuri de cel puțin 200 lire sterline, deci numai oameni avuți. Catolicii și persoanele care luaseră parte la revolta din Irlanda au pierdut pentru totdeauna dreptul la vot.

La 22 ianuarie 1655 Cromwell, a dizolvat Parlamentul și de atunci s-a stabilit dictatura lui personală.

Parlamentul convocat în anul 1655 i-a propus lui Cromwell coroana Angliei, sperînd că prin aceasta se va consolida definitiv ordinea socială și politică. Temerile burgheziei engleze erau bine motivate; resursele agrare de care dispunea guvernul erau pe sfîrșite; se apropia bancruta financiară și criza economică din cauza pierderii debușeurilor, în special a piețelor de desfacere din Spania. Toate acestea au dat naștere la nemulțumiri. Păturile de jos erau nemulțumite de dictatură, pentru că ele aveau cel mai mult de suferit din cauza crizei.

Cromwell, a refuzat coroana, însă, după moartea sa (la 3 septembrie 1658) se restaurează monarhia și Carol al II-lea devine regele Angliei.

ETAPA IV-a

Restaurarea Stuarților

Prin declarația de la Bred (1660), noul rege a promis o largă amnistie adepților republicii, dacă în termen de 40 zile se vor declara supușii lui. El a mai promis libertatea convingerilor și acordarea dreptului Parlamentului de a hotărî în chestiuni litigioase asupra bunurilor confiscate în timpul revoluției. Regele trebuia să semneze actul, prin care se confirmau drepturile și privilegiile Parlamentului cu privire la chestiunile finanicare și la impozite. Deoarece, în urma confiscării bunurilor aparținînd coroanei, Carol al II-lea, nu mai avea nici o sursă de venit, Parlamentul i-a fixat o sumă anumită pentru întreținere (lista civilă). Armata permanentă a fost dizolvată și regele nu mai avea armata sa. Faptul că regele nu mai avea surse proprii de venit și nici armată permanentă, a creat condițiuni favorabile pentru consolidarea puterii Parlamentului, care reprezenta interesele burgheziei și gentry-lor.

Însă în Parlament puterea dominantă a fost acaparată de păturile reacționare ale nobilimii. În ciuda promisiunilor au început persecuții împotriva participanților la revoluție; bunurile confiscate de la episcopi și regaliști se restituiau foștilor proprietari. Biserica anglicană a fost restabilită.

A fost proclamată în mod solemn monarhia. S-a înființat Instanța Supremă și s-a reorganizat modul de formare a instanțelor inferioare. În semn de recunoștință pentru că i-au susținut pe stuarți în timpul revoluției, Irlanda și Scoția au recăpătat parlamentele lor. A fost reînființat Consiliul Secret, însă, Camera Înstelată nu s-a mai format și în general Consiliul Coroanei nu mai avea funcții juridice.

Majoritatea reacționară din Parlament a reușit să-și scoată pe adversarii ei din toate funcțiile de stat. La 29 martie 1673 Parlamentul a adoptat „actul cu privire la jurămînt", după care toți acei care se numeau sau se alegeau în vreo funcție de stat recunoșteau supremația regelui în chestiunile civile și religioase. În afară de aceasta trebuiau să primească împărtășania după ritul bisericii anglicane. În mod formal actul acesta a fost elaborat împotriva catolicilor în realitate însă el era îndreptat împotriva puritanilor, care din cauza convingerilor lor religioase nu puteau presta un astfel de jurămînt.

Chiar și acest Parlament a intrat în conflict cu regele. Pe rege îl stingherea mult controlul exercitat de Parlament în chestiunile financiare și în căutarea de mijloace bănești, el recurge la acțiuni care provocau nemulțumiri chiar în sînul membrilor reacționari din Parlament (de ex.: vînzarea Dunqerque-ului. regelui Ludovic al XIV-lea).

În mod treptat s-au format în Parlament două partide: reacționarii extremi, adepții regelui, au fost numiți tory, iar partidul de opoziție — Whigs. Un timp oarecare Whigsii au devenit mai numeroși și sub presiunea lor Parlamentul a adoptat în anul 1679 „Habeas-Corpus Act", prin care se garanta „inviolabilitatea persoanei" membrilor partidului Whigs.

Esența procedurii după acest „Habeas Corpus Act", constă în aceea că fiecare persoană, care considera arestarea lui ca ilegală, avea dreptul să ceară ca unul din judecătorii supremi să emită un mandat de arestare. Mandatul de arestare se întrebuința în Anglia încă din secolul al XV-lea, însă, emiterea lui era lăsată la aprecierea judecătorilor. La 24 mai 1679 a fost adoptată legea „Habeas corpus act".

Istoricii burghezi și oamenii de stat englezi, aducînd laude acestui act, îl consideră piatra de temelie a constituției, care

apăra libertatea și inviolabilitatea persoanei de măsurile arbitrare ale aparatului administrativ și ale instanțelor. Însă, în fond, lucrurile stau cu totul altfel.

În primul rînd, este foarte caracteristic faptul că procedura prevăzută de „Habeas corpus act“ se aplică în cazuri de trădare a patriei, precum și în cazuri de crimă gravă. Dacă luăm în considerație că noțiunea trădării de patrie avea o largă interpretare și chiar plecarea în Franța sau reîntoarcerea în Anglia din Franța, era calificată ca o trădare, se poate vedea cît de puține garanții au obținut tocmai acei, care căutau ca el să fie adoptat, adică, adversarii politici ai partidului de la putere. La aceasta mai trebuie adăugat că pentru a face dovada unui act de trădare era suficientă depoziția a doi martori. În al doilea rînd, în practica judecătorească se stabilise o regulă, după care emiterea mandatului de arestare nu era ceva de la sine înțeles, ci el se emitea numai în cazul în care judecătorul primea o cerere bine motivată, din care tribunalul putea să aprecieze că arestarea s-a făcut în mod ilegal. Deci, rezolvarea acestei chestiuni depindea tot de aprecierea judecătorilor, care în fond erau apărătorii aprigi ai intereselor claselor dominante.

În al treilea rînd „în cazuri excepționale“ Parlamentul avea dreptul fie să suspende acțiunea acestui act, fie să-i absolve pe funcționari de responsabilitate în caz de nerespectarea lui. Suspendarea lui „Habeas corpus act“ se practica deosebit de des, imediat după primul război mondial. Astfel, „Habeas corpus act“, precum și aplicarea lui ilustrează foarte viu faptul cît de săracă și falsă este democrația burgheză.

Revoluția glorioasă

După moartea lui Carol al II-lea, se urcă pe tron fratele său Iacob al II-lea, aprigul adept al catolicismului.

Prin acțiunile sale arbitrare și prea reacționare el a nemulțumit întregul parlament. În anul 1688 parlamentul s-a adresat lui Wilhelm, guvernatorul Olandei, cu rugămintea de a ocupa tronul Angliei, care ar fi devenit vacant în urma abdicării lui Iacob al II-lea. Acesta din urmă fuge din țară și la 3 februarie 1689 Wilhelm și soția lui au fost proclamați rege și regină a Angliei. Acest eveniment este numit de istoricii burghezi englezi „revoluție glorioasă“, deoarece lovitura de stat s-a produs fără vărsare de sînge. Din acel moment se stabilește în Anglia în mod definitiv monarhia constituțională.

Monarhia constituțională

Compromisul dintre burghezie și noua nobilime „gentry" s-a reflectat în „Revoluția glorioasă", prin care s-a restaurat monarhia constituțională.

„Revoluția glorioasă" arată următoarele:

a) marea burghezie engleză, care în toată perioada revoluției mersese în urma nobilimii gentry, a căzut la o nouă tranzacție, deoarece era încă insuficient de dezvoltată din punct de vedere economic și politic. Ea a acceptat să facă concesii nobilimii;

b) în urma acestei tranzacții jaful în stat a fost împărțit între cei doi parteneri:
   — posturile politice, sinecurile, salariile mari le primea nobilimea;
   — posturile economice, financiare, comerciale, erau rezervate burgheziei;

c) compromisul de lungă durată dintre cei doi profitori ai revoluției — burghezia și gentry a dus în cele din urmă la creșterea influenței burgheziei, în funcție de dezvoltarea economică a Angliei. Această situație se observă — mai ales în sec. al XVIII-XIX-lea.

d) principalul rezultat al „Revoluției glorioase" a fost ruinarea țărănimii engleze, în urma confiscărilor pămînturilor obștiilor, a îngrădirilor și a prigonirilor catolicilor, etc.

În urma acestor măsuri, țărănimea rămîne fără pămînt, care a fost acaparat de marii fermieri — ce întrebuințau mîna de lucru salariată.

Orînduirea de Stat

Monarhia constituțională engleză s-a reflectat în două documente — Bilul drepturilor 1689 și Actul cu privire la succesiunea tronului 1701.

O succintă analiză a celor două documente arată:

— Bilul drepturilor, reglementează raporturile dintre rege și parlament. Actele regale nu erau valabile decît confirmate de parlament. Regele nu se putea opune legilor votate în parlament nici amîna aplicarea lor. (Art. 1-2).

— Regele nu putea fixa impozite sau taxe fără aprobarea prealabilă a parlamentului. (Art. 4).

— Recrutarea unităților armatei permanente era interzisă fără aprobarea aceluiași parlament.

În același document sînt enumerate o serie de libertăți și drepturi, ca de pildă, libertatea cuvîntului, dezbaterile în parlament. Se dau o serie de garanții cu privire la inviolabilitatea persoanelor, cu privire la hotărîrile instanțelor judecătorești etc.

În documentul cu privire la succesiunea la tron sînt restrînse de asemenea drepturile și competența coroanei.

Astfel, se interzice persoanelor străine, de a ocupa funcțiuni importante în Consiliul Secret, în parlament sau aparatul de stat propriu zis.

Persoanele care într-un fel sau altul aveau legături cu regalitatea nu puteau ocupa funcțiuni importante în stat.

Persoanele care ocupau funcțiuni în stat, legate de regalitate, nu puteau deveni membri ai parlamentului. Această măsură se justifica prin dorința parlamentului de a asigura independența membrilor săi față de coroană.

Judecătorii nu puteau fi numiți, ori transferați decît cu consimțămîntul parlamentului. Aceasta asigura independența justiției față de regalitate.

Critica celor două documente

Atît Bilul Drepturilor cît și Actul de Succesiune la tron conțin asigurările cerute de burghezie și noua nobilime aliată cu ea, față de eventuala supremație a regelui. Ambele documente satisfac interesele crescînde ale burgheziei engleze. Prin separarea legislativului de executiv, prin acordarea „inamovibilității" judecătorilor, burghezia engleză și-a pus în practică principiul separației puterilor de stat, principiu ce corespundea intereselor sale de clasă.

În spatele unor formule juridice abstracte care vorbeau despre libertate și egalitate în drepturi se ascundea libertatea jefuirii țărănimii și proletariatului englez și egalitatea în posibilitățile de exploatare de către burghezie, nobilime, regalitate.

După cum am arătat la început, noua nobilime a acaparat toate funcțiunile importante din stat.

S-a stabilit un riguros control pentru acele persoane care urmau a ocupa funcții în Camera Comunelor și Lorzilor. Astfel pentru a putea deveni membru în Camera Lorzilor, pretendentul trebuia să facă dovada unui venit de cel puțin 600 lire sterline, rezultat dintr-un fond funciar.

Pentru cei de la orașe se cerea un venit de cel puțin 300 lire sterline, rezultat al unei activități comerciale, industriale.

Au fost restabilite vechile titluri de noblețe. Membrii Camerei Lorzilor au fost înobilați cu toții. Noua nobilime și-a consolidat pozițiile și în justiție, stabilind o serie de condițiuni legate de apartenența socială. Candidatul la funcția de judecător trebuia să facă dovada unui venit anual de cel puțin 200 lire.

Gradele ofițerilor, erau de asemenea acordate în funcție de avere — mergînd de la un venit de 60 lire la 6.000 lire.

Ce rezultă din cele de mai sus?

Monarhia constituțională, deși îngrădită în atribuțiile sale de către noua nobilime și burghezie, a corespuns întru-totul intereselor celor două clase.

Acapararea tuturor funcțiilor politice în stat după principiul censului patrimonial, a dus la excluderea cu desăvîrșire a tuturor oamenilor muncii din viața politică a Angliei. Unele divergențe ivite mai tîrziu între nobilime și burghezie nu schimba cu nimic tabloul de mai sus și nu atingea cu nimic interesele de clasă ale monarhiei constituționale.

Sistemul electoral era caracterizat prin totala inegalitate. Marile centre industriale erau pe de-a dreptul excluse de la posiblitatea trimiterii de reprezentanți în Camera Comunelor sau a Lorzilor.

Se acordau largi drepturi de reprezentare circumscripțiilor agrare. Acestea își trimiteau în Camera Lorzilor pe stăpînul pămîntului — Lordul, iar în Camera Comunelor pe rudele acestuia. Lorzii ocupau funcția în Camera lor, în mod ereditar.

Cabinetul Miniștrilor

În secolul al XVIII-lea, în Anglia, s-a dezvoltat un organ de conducere nou — Consiliul de Miniștri. Inițial aceasta era o instituție colegială, alcătuită din membrii cei mai remarcabili ai Consiliului Secret.

Regele alcătuia acest Cabinet de așa manieră încît să se bucure de încrederea Camerei Comunelor. El își recruta membrii dintre reprezentanții celor două partide Whigs și Torry, în funcție de majoritatea parlamentară. Cabinetul se reunea sub președinția regelui, dar primii regi din noua dinastie — nu știau limba engleză.

Mergîndu-se pe linia slăbirii cu orice preț a puterii regale, Cabinetul a început să-și țină ședințele fără participarea regelui. (Care nu înțelegea nimic din dezbateri).

După o asemenea practică s-a stabilit ca guvernul să se alcătuiască de către liderul partidului care a obținut victoria în alegeri. Cabinetul trebuia să se bucure de încrederea parlamentului și să răspundă solidar față de acesta. Dacă guvernul nu se mai bucura de încrederea parlamentului el trebuia să-și prezinte demisia, urmînd a se fixa data noilor alegeri parlamentare. Asemenea sistem și-a găsit consolidarea după reforma din 1832.

De menționat că în secolul al XVIII-lea Cabinetul era alcătuit mai mult din rîndurile membrilor Camerei Lorzilor. Odată cu pătrunderea burgheziei în Camera Comunelor, greutatea specifică a acesteia în viața politică engleză crește. Camera Comunelor trece pe primul plan. În secolul al XIX-lea, funcțiile de „Consilier regal" sînt preluate de către miniștri, titulari ai departamentelor. Denumirea veche a fost menținută, deoarece noua nobilime devenită conservatoare se opunea cu îndîrjire oricăror reînoiri, fie ele chiar formale.

Astfel, primul ministru, pe lîngă această calitate mai îndeplinea și pe aceea de Ministru de Finanțe, fiind cunoscut sub denumirea de Lordul Trezorier.

Lordul cancelar, președinte al Camerei Lorzilor exercita și conducerea instanțelor judecătorești.

Au luat ființă Ministerul de Interne, Ministerul de Externe, Comandamentul Suprem care coordona activitate armatei și amiralității.

Statul englez în secolul al XIX-lea

În secolul al XIX-lea, în economia și structura socială a Angliei, au avut loc importante schimbări.

Încă la sfîrșitul secolului XVIII-lea, se constata dispariția aproape totală a țăranilor Yeomeni (țărani mijlocași).

Populația rurală se împarte în două mari categorii:

— moșierii — landlorzii și esquires — de o parte și țărani fără pămînt — pe de altă parte, a căror muncă este exploatată de către moșieri. O parte dintre țărani, au devenit arendatori de pămînturi moșierești. Din rîndurile acestora se va ridica treptat pătura fermierilor capitaliști. Arendatorii de pămînt, lucrau întrebuințînd munca argaților.

Ruinarea țărănimii este rezultatul procesului de pătrundere a capitalismului în agricultura Angliei, care s-a soldat cu lichidarea țărănimii. Pătrunderea capitalismului în agricultură

a dus la lichidarea țărănimii deținătoare de pămînt sub diferite forme. Capitalismul duce la concentrarea pămînturilor, la transformarea acestora în mari ferme care dau o rată profitului ridicată.

Statul englez, al burgheziei și nobilimii a avut un rol activ în opera de lichidare a țărănimii engleze. Statul legiferează măsurile arbitrare prin care landlordul acaparează pămîntul țărănesc. Astfel au fost trecute prin parlament bill-uri cu privire la îngrădirea pămînturilor și care în mod real expropriau țărănimea. În secolul al XVIII-lea au fost date peste 1.700 de bill-uri, privitoare la pămînturile țărănești care au consacrat marea proprietate. De altfel, burghezia îmbogățită de pe urma afacerilor comerciale, a jafului colonial, a acaparat și ea pămîntul țărănesc. Acest fapt prezenta trei avantaje: mărirea veniturilor și posibilitatea pătrunderii în parlament pentru care funcție se cerea o proprietate funciară, precum și accesul la o serie de grade și funcții onorifice, cum ar fi de pildă, judecătorii de pace.

În urma acestor situații, țărănimea engleză, jefuită s-a transformat în proletariat agricol sau a luat drumul orașului, îngroșînd masa de șomeri.

Paralel cu jefuirea propriului popor — burghezia și nobilimea engleză s-au lansat într-o adevărată cursă de jefuire a altor popoare, în special a celor din colonii.

Anglia și-a dezvoltat la maximum legăturile comerciale cu India, Coloniile din America de Nord, din care pompa uriașe bogății. Comerțul cu sclavii, pirateria, jefuirea nemiloasă a populației negre, jefuirea minelor de aur din America, toate la un loc, au constituit zorii capitalismului englez.

Descoperirile de la sfîrșitul secolului al XVII-lea au revoluționat tehnica, prin întrebuințarea forței aburului care — pentru a da o rată a profitului ridicată necesită o concentrare în întreprinderi mari, cu sute de mii de oameni. A apărut o ramură nouă — aceea — a industriei constructoare de mașini, care a dat o lovitură puternică meșteșugului.

În urma dezvoltării industriale, burghezia și nobilimea care trecuse la mijloace capitaliste de exploatare, au ruinat pe micul producător, pe micul negustor și comerciant. Aceștia s-au transformat — alături de țărani, în armate de rezervă a capitalului, alăturîndu-se proletariatului industrial.

Masele de muncitori și țărani ruinate, au dat repetate riposte, atotputerniciei clasei dominante, dar ele au fost înfrînte datorită lipsei unui program și unui partid politic. De

altfel, în această perioadă aceste mişcări aveau mai mult un caracter spontan fiind îndreptate — cu precădere — împotriva introducerii maşinilor în întreprinderi.

Organizarea de stat şi partidele politice

În secolul al XIX-lea monarhia constituţională engleză şi-a consolidat poziţiile. Regalitatea avea o competenţă destul de mare şi a dat dovadă că poate asigura din plin interesele burgheziei şi nobilimii împotriva poporului englez. Competenţa regalităţii se întindea asupra următoarelor probleme:

— regele era considerat şeful statului;
— reprezenta statul în relaţiile cu celelalte state;
— declara război;
— numea şi rechema pe ambasadori;
— avea comanda supremă a armatei şi flotei;
— dizolva Camera Comunelor;
— numea pe lorzi în Camera Lorzilor.

După cum se vede, regalitatea deţinea importante prerogative, deşi — realmente — puterea ei nu se mai compara cu cea din trecut. Aceasta rezulta din faptul că actele regelui trebuiau aprobate şi de primul ministru, care reăspundea de toate actele semnate de rege.

În mecanismul de numire şi funcţionare a Cabinetului de Miniştri, nu au avut schimbări importante. În schimb, Camera Comunelor devine organul important al vieţii de stat din Anglia, pe măsură ce creşte elementul burghez. Astfel, deşi cea mai mare parte a deputaţilor din Camera Comunelor erau numiţi de rege cu concursul nobilimii, creşte totuşi numărul deputaţilor aleşi în oraşe şi comitate. Inconvenientul consta în aceea că, lordul proprietar al pămîntului din comitat, numea cu de la sine putere un reprezentant al comitatului respectiv — în Camera Comunelor. In acest fel se asigura dependenţa acesteia de Camera Lorzilor şi regalitate.

Burghezia şi-a dat seama că în lupta pentru acapararea locurilor în Camera Comunelor trebuia să se sprijine pe masele muncitoare. Ea a creat un curent în rîndurile maselor muncitoare, fluturînd ideia că o schimbare a compoziţiei Camerei Comunelor va duce la îmbunătăţirea situaţiei clasei muncitoare.

Burghezia a căutat să canalizeze avîntul revoluţionar al maselor asuprite — spre realizarea scopurilor sale egoiste, de clasă. Lupta pentru reforma electorală a fost deosebit de aprigă şi numai în urma acţiunilor de stradă ale maselor, Camera

Lorzilor și regele au cedat. La 7 iunie 1832 a fost dată reforma electorală, care preconiza îmbunătățirea sitemului de reprezentare a poporului în Anglia.

Reforma electorală din 1832, departe de a asigura o largă reprezentare, a constituit un pas înainte pe calea votului universal.

Legea electorală din 1832 priva de reprezentare orașele cu un număr mai puțin de 2.000 locuitori. Un număr de orașe au primit cîte un loc. La orașele care au primit drept de a fi rerpezentate, li s-au adăugat și raioanele agricole, ceea ce a dus la un disponibil de locuri în Camera Comunelor. Acestea au fost acaparate de reprezentanții nobilimii funciare.

Marile orașe, cu o populație de peste 500.000 locuitori, au primit un număr de locuri egale cu orașele mici, ceea ce a asigurat preponderanța comitatelor agrare. Paralel cu aceasta s-a împiedicat pătrunderea masivă a reprezentanților orașelor industriale.

Exercițiul dreptului electoral, era legat de o serie de condițiuni, printre care cităm:

— dovada unei averi, plata unui impozit pe venituri;
— în orașe se acordă drept de vot proprietarilor de imobile, proprietarilor de magazine și depozite.

Un fapt este limpede. De pe urma reformei electorale din 1832, clasa muncitoare engleză nu a avut nimic de cîștigat, cu toate că ea a dus o luptă aprigă pentru înfăptuirea ei.

Reorganizarea partidelor politice

Odată cu dezvoltarea capitalismului industrial, burghezia engleză și-a manifestat și pe plan politic intenția de a promova politica „laissez faire, laissez-passer". Aceasta se exprima, în programul aripei de stînga a partidului Whigs — care cerea — să se efectuieze transformări democratice în viața politică engleză, lărgirea prevederilor legii electorale din 1832, acordarea de noi garanții libertăților cetățenești, libertatea comerțului.

Această aripă a partidului Whigs — a luat denumirea de partid liberal.

Tendințelor liberale manifestate de acest partid li s-au opus tendințele conservatoare, întruchipate de nobilime, Camera Lorzilor, regalitateaă aristocrația s-a grupat în rîndurile partidului conservator.

După legea electorală din 1832, — în Anglia s-au cristalizat cele două partide politice — liberal și conservator. Acum s-a dezvoltat mecanismul de partid.

Alegătorii au fost înscriși în liste electorale. Pentru atragerea alegătorilor, cele două partide își disputau lupta electorală, uzînd de cele mai nerușinate metode. Atît de mare era corupția în campania electorală, încît Parlamentul a fost obligat să voteze o serie de măsuri împotiva practicei mituirii, furturilor și presiunilor.

Mișcarea Chartistă

După cum s-a mai arătat, reforma electorală din 1832, a mărit numărul alegătorilor englezi; dar ea excludea cea mai mare parte a poporului englez de la participarea la viața politică. Condițiunile puse în legea electorală nu puteau fi îndeplinite decît de burghezie și aristocrație.

De aceea, clasa muncitoare engleză a pornit o luptă hotărîtă pentru îmbunătățirea situației sale politice.

Curentul a luat denumirea de Chartism, după petițiile adresate în repetate rînduri Parlamentului.

Revendicările chartiștilor erau în esență următoarele:

a) extinderea dreptului electoral;

b) alegeri parlamentare anuale;

c) desființarea restricțiilor legate de avere.

Mișcarea chartistă, a jucat un rol pozitiv în viața politică a Angliei. Clasa muncitoare engleză nu a avut o experiență politică suficientă pentru a organiza mai temeinic lupta politico-economică. Influența diferitelor curente reformiste, a tocit ascuțișul mișcării, menținînd-o pe linia unor revendicări limitate. Cu toate acestea, puterea de atac crescîndă a mișcării, a silit clasa dominantă să facă o serie de concesii, importante pentru desfășurarea luptei politice de mai tîrziu. Astfel, în lupta pentru reforma electorală din 1867, clasa muncitoare engleză a avut un rol covîrșitor.

Dreptul englez

Compromisul dintre noua nobilime — gentry — și burghezie s-a reflectat și în normele de drept post revoluționar. Pe baza acestui compromis, normele de drept ce s-au aplicat înainte de revoluție nu au fost abrogate.

Ceea ce caracterizează — în primul rînd — dreptul englez, este succesiunea vechilor norme feudale în care s-a turnat un conținut nou — burghez. Au fost păstrate în întregime practica judiciară și formalismul dreptului englez.

În al doilea rînd, dreptul englez de după revoluție, deși a reflectat în conținutul său dezvoltarea relațiilor capitaliste, în exprimarea lui a menținut limbajul greoi, arhaic, feudal. Acest lucru a convenit întru-totul burgheziei, deoarece o asemenea exprimare întărea ideea neclintirii normelor juridice și inviolabilitatea lor.

A treia caracteristică a dreptului englez rezidă în dezvoltarea lui independentă. În adevăr, particularitățile dezvoltării economice-politice a Angliei, dezvoltarea timpurie a industriei și comerțului, izolarea ei față de continent, a creeat largi posibilități juriștilor și instanțelor engleze să elaboreze în curs de secole norme de drept specifice, fără a se resimți influența legislațiilor statelor de pe continent. Este adevărat că dreptul englez a fost influențat de dreptul roman, dar, în mai mică măsură decît cel francez sau german.

A patra caracteristică a dreptului englez rezultă din activitatea instanțelor de judecată și juriștilor. Instituțiile dreptului englez — în bună parte — nu erau formulate prin lege ci prin hotărîrile judecătorești. In nici un stat practica judiciară nu a avut un rol atît de mare în formarea dreptului — ca în Anglia. Aceasta a permis dreptului englez o elasticitate și acomodare la cerințele momentului.

Izvoarele dreptului civil englez sînt — Common Law, (dreptul comun general), Equity (dreptatea — echitatea) Statute-Law (dreptul statutelor).

Dreptul comun general (Common-Law) este dreptul nescris. Judecătorii exprimă acest drept în sentințele lor. Așa dar, o hotărîre judecătorească nu este o simplă părere a judecătorului, ci o exprimare a dreptului comun general.

După cum am spus în lecția despre statul și dreptul feudal englez, dreptul comun — a apărut în sec. al XIV-lea, cînd hotărîrile date de tribunalul din Londra, au început a fi aplicate în întregul stat. De atunci, sistemul precedentelor s-a generalizat, a cuprins un cerc mare și au devenit aplicabile pentru cazurile similare. De notat, că normele dreptului comun nu sînt obligatorii pentru judecător. Acesta poate deroga de la el, putînd pronunța o hotărîre cu conținut nou. Această împrejurare dă dreptului comun general, elasticitatea de care am amintit. Dreptul comun general, este rezultatul activității de

sute de ani a juriştilor, care au adoptat vechile norme de drept la cerinţele vieţii.

Dar, trebuie reţinut că posibilitatea acordată judecătorului de a proceda după cum crede interpretativ, după părerea lui într-o speţă, lasă mult loc arbitrarului şi nesiguranţei. De aceea, în articolele sale de bază, dreptul comun general este nesigur şi dubios.

Al doilea izvor al dreptului-dreptatea-Equity s-a format tot în secolul al XIV-lea. Persoane care nu-şi afla dreptate în aplicarea normelor dreptului comun general, se putea adresa regelui — iar mai tîrziu cancelarului cu cererea de a fi apărat pe baza unor dispoziţii speciale.

Evident această cale era deschisă pentru persoanele aparţinînd clasei dominante. Mai tîrziu, burghezia a făcut mult uz de Equity, deoarece raporturile sale de piaţă nu se încadrau cu vechile prevederi ale dreptului general comun.

Dreptul statutelor. (Statute-Law)

Sub această denumire sînt cunoscute legile adoptate de parlament. În decursul secolelor, parlamentul a votat mii de legi, care nu au fost codificate. În secolul al XIX-lea, existau peste 2.000 asemenea legi, care îşi aflau aplicare. Deşi, multe căzuseră în desuetudine, clasa dominantă nu le-a abrogat. Aceasta a făcut ca legislaţia engleză să fie extrem de contradictorie. Dreptul statutelor este îmbîcsit de formalism şi spirit scolastic, la adăpostul căruia ea ascunde conţinutul său exploatator.

Legislaţia socială.

Dezvoltarea timpurie a Angliei pe calea capitalismului a dus la exploatarea sălbatecă a clasei muncitoare engleze. Puternicile manifestaţii muncitoreşti, desfăşurate în prima jumătate a secolului al XIX-lea, a avut drept consecinţă apariţia legilor sociale. Astfel, în anul 1824 parlamentul a votat legea care permitea înfiinţarea organizaţiilor muncitoreşti, avînd drept scop susţinerea revendicărilor maselor muncitoreşti. Această legislaţie a fost smulsă de către clasa muncitoare, statului burghez prin luptă. Legea din anul 1825 a limitat dreptul la grevă al muncitorilor. Ea stabilea sancţiuni pentru cei ce organizau mişcările greviste. Tribunalele au pronunţat sentinţe chiar şi

împotriva celor care preveneau pe patroni în legătură cu o eventuală grevă a muncitorilor.

În anul 1802 parlamentul a votat o lege prin care se interzicea lucrul de noapte al adolescenților, ziua de muncă se fixa la 12 ore. Legea din 1802 s-a aplicat numai în întreprinderile textile. În anul 1819 legea din 1802 s-a extins asupra tuturor minorilor. S-a interzis deasemenea angajarea în fabrici a copiilor sub 9 ani.

Dar, prevederile celor două legi nu au fost traduse în viață, deoarece patronii încălcau în mod grosolan legislația socială. Numai în anul 1883 a fost organizată inspecția care supraveghea munca adolescenților și copiilor.

Legea din anul 1883 adoptată de parlament în urma puternicelor acțiuni muncitorești, a fixat ziua de muncă de 8 ore pentru copii în vîrstă de la 9—18 ani.

Patronatul s-a opus cu tărie aplicării acestei legi, invocînd argumentul că statul nu are dreptul a se amesteca în relațiile dintre capital și muncă.

Dealtfel, legea s-a aplicat în mod incomplet, tocmai datorită opoziției capitalului.

Un fapt este cert, anume că toate legile cu caracter social, au constituit rezultatul luptelor aprige purtate de către clasa muncitoare engleză împotriva patronatului.

Dreptul penal.

După victoria noii nobilimi și burgheziei asupra rînduielilor feudale, au avut loc importante schimbări în domeniul legislației penale. Burghezia și noua nobilime, au trecut la elaborarea unei vaste opere legislative penale îndreptată contra maselor de la orașe și sate, care nu primiseră nimic de la revoluție. Legislația penală avea drept scop să legalizeze cuceririle burghezo-aristocratice și să le legalizeze.

În perioada republicii și a protectoratului, au fost promulgate o serie de legi care precizau ideea de mai sus.

Astfel, legiuitorul s-a oprit de la început asupra noțiunii de înaltă trădare considerîndu-se ca atare:

— atentatul la forma de guvernămînt republicană;
— atentatul la drepturile și competența Camerei Comunelor;
— atentatul împotriva persoanei și drepturilor ce reveneau Lordului-Protector, care „deține puterea supremă în statul englez“ (ordonanța din 19 ianuarie 1654).

Mergîndu-se pe linia mistică-religioasă, au fost date ordonanțe îndreptate contra curentelor ateiste, care refuzau să se supună dogmelor bisericii, blosfamia, nerespectarea duminicilor etc..., precum și împotriva dogmelor religiei catolice (actul din 1657).

Parlamentul cel Lung a luat măsuri privind tipărirea și colportarea de publicități îndreptat contra regimului. Se avea în vedere pamfletele și publicațiile îndreptate contra ordinii lui Cromwell și adepților lui, de către elementele radicale din rîndurile levelerilor și diggerilor.

Autorii articolelor defăimătoare erau aspru pedepsiți. Acel ce ataca o persoană politică printr-un pamflet, era pedepsit cu maximum de pedeapsă. Moartea persoanei ce a suportat defăimarea nu aducea nici un fel de micșorare a pedepsei celui condamnat. Se considera defăimare chiar dacă faptul era real sau nu, fie că persoana defăimată se bucura de o reputație bună ori rea.

Acela care găsea un manifest, era dator să-l ardă. Dacă manifestul era îndreptat împotriva unui funcționar de stat, urma să fie predat autorităților.

Funcționarea tipografiilor nu era permisă decît la Londra, Oxford și Cambridge. Vînzarea publicațiilor se făcea sub supravegherea poliției, care putea percheziționa chiar și bibliotecile particulare. Scrierile erau cenzurate de către Episcopul de Canterbury.

Parlamentul cel Lung, a stabilit cenzura asupra cărților de drept și teologie, manuale de chirurgie, almanahuri.

Tot Parlamentul cel Lung a reglementat profesiunea de imprimer, cerîndu-se pentru aceasta o autorizație specială.

Au fost luate aspre măsuri împotriva bigamiei, concubinajului, infidelității conjugale. Bigamia era încadrată la capitolul feloniilor. Femeile hoațe, erau stigmatizate cu fierul roșu. Abandonul copilului de către mamă, se pedepsea aspru, dacă nu se făcea dovada că copilul se născuse mort.

Cei ce atentau la viața altora, se pedepseau cu pedeapsa prevăzută pentru felonie.

Toate ordonanțele de mai sus cu privire la legislația penală și-au pierdut domeniul de aplicabilitate odată cu restaurarea stuarților.

Dreptul penal englez după restaurație.

In secolul al XVII-lea (a doua jumătate a lui) se constată o intensă activitate legislativă în domeniul dreptului penal,

cauzată mai ales de situația tulbure din interiorul țării, datorată nemulțumirilor adînci a maselor populare engleze.

Noțiunea de crimă de stat și de înaltă trădare, capătă un larg domeniu de aplicare, ca de pildă:

— exportul de arme pe continent;

— plecarea și întoarcerea în și din Franța;

— falsificarea de monedă.

De notat că depeapsa nu era dată pe baza unui text precis de lege, ci se aprecia oportunitatea ei în legătură cu cazul dat.

Repetatele atacuri ale țărănimii, împotriva proprietății, împotriva silniciilor la care se dedau burghezia și nobilimea, au determinat elaborarea unor legi ce urmăreau tocmai apărarea dreptului de proprietate. Adeseori — încălcarea acestui drept de proprietate — atît de sfînt pentru noua clasă dominantă se pedepsea cu moartea. Iată ce scria Blackstone, cunoscutul autor al „Comentariilor cu privire la legile Angliei".

„Este trist să recunoaștem că, din faptele zilnice săvîrșite de oameni, nu mai puțin de 160 sînt trecute de către parlament, în categoria crimelor ce atrag după sine pedeapsa cu moartea".

Lipsa unor texte de lege precisă în care să se prevadă concret, cazurile în care o pedeapsă sau alta intra în acțiune, mărește arbitrarul — bunul plac al instanțelor judecătorești, care apreciază după oportunitate, dar mai ales în funcție de condițiunea socială a inculpatului. Era în felul acesta — deschisă posibilitatea răfuielii cu acei ce se opuneau restaurației și — în acelaș timp — în lipsa unui text de lege precis, se puteau eschiva de la pedeapsă — membrii clasei dominante.

La începutul secolului al XVIII-lea, au apărut pedepse cu deportarea în colonii și pedeapsa cu munca silnică. Explicația este următoarea:

— clasa dominantă caută să îndepărteze din metropolă pe acei ce se opuneau noii stări de lucruri. Prin deportarea în colonii burghezia urmărea să obțină mîna de lucru ieftină și calificată, bună pentru a fi exploatată nu numai în metropolă, dar și în imperiul de peste mări.

Sistemul judiciar și procedura.

Revoluția a desființat — prin actele Parlamentului cel Lung — toate instanțele excepționale din timpul feudalismului:

— Camera Înstelată (1641).

— Înaltul Consiliu.

— A fost limitată competența și dreptul de jurisdicție al Consiliului Secret.

— A fost întărit — în schimb rolul și importanța instanțelor denumite — „Curtea cu Juri", ca organ judecătoresc obișnuit.

— A fost desființat dreptul de jurisdicție al instanțelor bisericești, în domeniul dreptului civil (1644).

— A fost desființată așa numită „Cameră a taxelor" feudale.

— A fost precizat rolul și competența instanțelor amiralității.

— În principiu, a fost recunoscută inamovibilitatea judecătorilor. Acestora li s-a fixat un salariu în locul taxelor ce încasau de la părți.

— În ce privește instituția „Cancelarul Curții" și rolul acestuia în judecată, — Parlamentul Lung a încercat s-o desființeze (1653), dar, încercarea a eșuat. I-au adus în schimb unele modificări — în ce privește procedura de urmat (conform ordonanței lui Cromwel).

— În ce privește instanțele locale, acestea au rămas cu competență restrînsă. Încercarea de a se crea instanțe locale, avînd o competență lărgită în vederea descentralizării a eșuat, datorită opoziției landlorzilor.

— În timpul republicii — (1649) a fost desființată Camera Lorzilor. A fost creată în locul acesteia o Cameră (curte) Supremă, care a preluat toate atribuțiile vechei Camere a Lorzilor.

Totuși, odată cu restaurația stuarților, a fost restaurată și Camera Lorzilor.

— Același lucru s-a petrecut și în ce privește jurisdicția în problemele civile, care au devenit după restaurație de competența instanțelor religioase.

Instanțele excepționale, precum și Camera taxelor feudale nu au mai fost reînființate.

— Restaurația a abrogat deasemenea reforma curții cancelarului.

— In fine, prin actul cu privire la restrîngerea drepturilor coroanei, s-a consolidat definitiv inamovibilitatea judecătorilor.

În timpul revoluției s-a stabilit ca procedura în fața instanțelor judiciare să se efectueze în limba engleză. Pînă atunci se folosea o limbă greoaie, arhaică, formată din elemente vechi, saxone, normande, franceze și care nu era înțeleasă de justițiabili.

Pentru curtea amiralității s-a aprobat folosirea procedurii în limba latină.

Restaurația a reușit să introducă vechea limbă, dar numai pentru o scurtă perioadă; limba engleză a fost statornicită definitiv printr-un act din 1731.

În ce privește drepturile inculpatului și a acuzatului în procesul penal, legislația din timpul revoluției, a stabilit în principiu — următoarele:

— dreptul de a primi în prealabil copie după actul de acuzare;
— dreptul de a cunoaște lista juraților;
— dreptul de a prezenta martori, spre a fi interogați după depunerea jurămîntului;
— dreptul la interogarea încrucișată a martorilor acuzării;
— dreptul de a avea un apărător în cazurile de înaltă trădare (ulterior s-a dat inculpaților acest drept penal);
— au fost luate măsuri pentru protecția persoanelor împotriva arestărilor abuzive punîndu-se această problemă direct sub controlul instanțelor judecătorești, cărora cel arestat putea să se adreseze, fie direct, fie prin reprezentantul său.

Instanțele erau obligate să cerceteze cazul și temeiurile arestării.

Cele de mai sus au fost stabilite prin actul denumit „Habeas Corpus“ din 1679.

În ce privește recursurile — legislația engleză din timpul revoluției — nu le-a admis — așa precum și apelul — decît în cazuri bine determinate.

Cu toate acestea jurisprudența rămînea să lărgească sfera protestelor prin apel.

În procesul penal — în cazul în care cel acuzat era achitat — nu se mai admitea recursul.

STATUL ȘI DREPTUL FRANCEZ
In perioada 1789 — 1813

INTRODUCERE

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea, s-a desfășurat în Franța revoluția burgheză, care s-a soldat cu instaurarea burgheziei, ca, clasă dominantă, prin formarea statului burghez și a dreptului său corespunzător.

Revoluția burgheză din Franța a încheiat ciclul revoluțiilor burgheze, care au străbătut secolele al XVII—XVIII-lea. Avem în vedere revoluția din Țările de Jos, Anglia, Statele Unite.

Nicăieri nu se poate observa mai bine, modul în care o revoluție burgheză a fost dusă pînă la extremele sale, ca în Franța. Atît de completă a fost revoluția burgheză din Franța, încît celelalte revoluții care s-au desfășurat în secolul al XIX-lea, nu au făcut decît să reediteze instituțiile de stat și drept ce au existat în Franța revoluționară.

Prin amploarea ei, prin sarcinile și succesele dobîndite, revoluția burgheză a depășit posibilitățile obiectiv limitate ale condițiunilor istorice în care ea a avut loc, inaugurînd o nouă etapă în istorie, etapa victoriei și consolidării sistemului capitalist, etapa revoluțiilor burgheze și burgheze-democratice.

Dacă programul și scopul său a fost burghez, în schimb, prin participarea masivă și permanentă a poporului, au fost obținute succese remarcabile, care au dus la lichidarea feudalismului și prin această participare efectivă în revoluție, ea a avut un caracter burghezo-democratic.

Participarea maselor franceze în revoluție, condiționarea succesului revoluției de sprijinul lor, ridică problema următoare:

— cum se explică totuși că masele muncitoare nu au reușit să instaureze un stat al lor?

Explicația rezidă în aceea că masele franceze nu au avut o dezvoltare corespunzătoare, nici un program propriu de luptă. Masa de oameni ai muncii, nu a acționat ca o clasă pentru sine, ci numai ca o clasă în sine, în calitate de aliat al burgheziei.

In timp ce masele populare, au salvat în repetate rînduri revoluția și cuceririle sale, burghezia s-a furișat la putere, trădîndu-și, în mod rușinos aliații cu ajutorul cărora a cucerit puterea. Iată de ce, pentru masa muncitoare din Franța, stiuația nouă a statului burghez, nu a oferit altceva decît obținerea unor mai bune condițiuni de vînzare a forței de muncă.

Este adevărat, că revoluția burgheză a simplificat în fond cu mult problema luptei de clasă, polarizînd antagonismul principal între cele două clase, proletariatul și burghezia.

Statul burghez a permis o dezvoltare pentru crearea forțelor de producție, pregătind terenul pentru viitoarele mărețe lupte de clasă din Franța.

Revoluția franceză, a lichidat din temelii feudalismul cu statul și dreptul său. Dar, noua clasă dominantă, burghezia, nu a desființat și nu putea desființa exploatarea omului de către om, lipsa de drepturi.

Tocmai în aceasta constă deosebirea esențială între revoluția burgheză și revoluția proletară.

Situația economică a Franței în preajma revoluției.

Tabloul economic al Franței în preajma revoluției se prezenta — în linii generale în felul următor:

— economia franceză păstrează un pronunțat caracter agrar. Industria și comerțul se dezvoltaseră totuși în mod deosebit, datorită politicii mercantiliste și protecționiste a statului. In această privință Franța se afla pe locul II al producției mondiale, urmînd îndeaproape Anglia.

Balanța comerțului extern a Franței era activă, principalele articole de export fiind țesăturile, articolele de modă.

Industria metalurgică ocupa un important număr de lucrători pentru vremea aceea. Producția metalurgiei acoperea cu prisosință necesitățile interne de metal.

Tabloul social al Franței în ajunul revoluției se prezenta în felul următor:

— Populația era împărțită în trei stări:

I. — clerul — starea I-a;
II. — nobilimea — starea II-a;
III. — starea III-a, alcătuită din țărănime, muncitorime, mica burghezie și burghezia.

Pămîntul aparținea direct sau indirect nobilimii și clerului. Dreptul de proprietate al nobilimii asupra pămîntului se păstrează chiar dacă el a fost înstrăinat.

Posesorii de pămînt, plăteau nobilului Cens. Acesta reprezenta venitul permanent al nobilimii, confirmînd prin încasarea lui dreptul de proprietate al nobilimii asupra pămîntului.

Atît starea I-a, cît și starea a II-a, (clerul și nobilimea), nu plăteau nici un fel de impozit, socotind că pentru această treabă era bună numai starea a III-a.

Misiunea nobilimii era aceea de „a apăra" pe rege, și a preoțimii de „a se ruga" pentru rege.

Ambele categorii se bazau pe o mulțime de privilegii și imunități, contribuind ca o mînă de paraziți să se îmbogățească pe seama a 25 milioane de locuitori pauperizați.

— *Clerul*, este considerat ca prima stare, în regat. Privilegiile de care se prevala erau considerabile. Astfel:

— preoțiii erau supuși jurisdicției tribunalelor eclesiastice;
— nu făceau serviciul militar;
— erau exceptați de la contribuțiile și corvezile militare;
— bunurile mobile ale preoțimii pînă la valoarea de 150 lire erau insesizabile;
— în caz de comitere de infracțiuni, preoții nu erau supuși constrîngerii corporale. Se avea în vedere, mai ales, cauzele de drept civil;
— preoțimea avea monopolul asistenței sociale și instrucțiuni publice.

Nu trebuie uitat însă, că preoțimea se diferențiase în decursul timpurilor, astfel că acum — înaintea evenimentelor revoluționare, exista o netă separare între clerul înalt (episcopii, arhiepiscopii, abații) ale căror venituri erau de ordinul sutelor de mii și clerul mărunt, sărăcit, care trăia în parohii și care cunoștea viața maselor țărănești.

Nu este de mirare, dacă în vîltoarea evenimentelor revoluționare o parte a acestui cler inferior se va alătura revoluției.

Nobilimea

Considerată ca a doua stare în regat, ea se bucură de mari privilegii și imunități (fiscale, excepții de la plata Taliei și

anexelor sale, excepție de la corvezi, capitație, favoruri în fixarea veniturilor).

Procesul de stratificare pătrunsese și în rîndurile nobilimii. O parte, restrînsă ca număr alcătuia nobilimea de la curte, legată printr-o mulțime de fire, de regalitate.

O altă parte a nobilimii, se ruinase, locuia pe domeniile marilor feudali sau pe propriile-i domenii restrînse. Această nobilime scăpătată, căruia nu-i mai rămăsese decît aroganța și blazonul, privea cu invidie la situația privilegiată a celor de la curte. O parte restrînsă din această nobilime se va alătura revoluției în prima etapă de dezvoltare a acesteia.

Starea III-a. — Țărănimea.

Situația țărănimii se prezenta în felul următor:

— iobăgia în adevărata accepțiune a cuvîntului, nu mai exista. Asupra țărănimii gravau însă puzderia îndatoririlor feudale, unele dintre ele, datînd de pe vremea începuturilor feudalismului.

Formal, țăranul era liber, dar, pămîntul pe care-l lucra era proprietatea nobilului. Pentru acest petic de pămînt țăranul era obligat să plătească:

— champart — o dare în natură, însumînd a cincea parte din recoltă;
— Taille — datorat regelui — ceea ce echivala, un impozit general pe venit;
— capitation — dare pe cap de locuitor;
— vingtième — impozit pe pămînt;
— zeciuială către biserică.

Nu numai constrîngerea economică, dar și constrîngerea extra economică apăsa asupra țăranului, aparatul birocratic funcționăresc, poliția, justiția, erau puse în funcție împotriva țărănimii.

Situația muncitorilor francezi era deasemenea cît se poate de grea. Regimul breslelor, reglementa restrictiv pătrunderea în aceste organizații, îmbîcsite de un spirit conservatorist. Regimul de breslă, se opunea pătrunderii elementului tînăr. El limita posibilitatea de muncă și cîștig.

Muncitorii francezi nu erau organizați. Engels îi numește preproletari, masa de bază fiind alcătuită din muncitori manufacturieri și calfe.

Situația grea a muncitorilor se concretizează nu numai în salariile de mizerie, dar și în totala lipsă de drepturi politice.

Burghezia.

Intre secolul al XVII—XVIII-lea, burghezia franceză se dezvoltă în ritm deosebit de viu. Puterea sa economică crescuse, greutatea ei specifică în viața politică și socială se afirma cu tărie. Cu toate acestea burghezia franceză era lipsită de drepturile politice.

In calea expansiunii sale politice se afla feudalismul cu statul său absolutist, cu regimul de breslă ce nu-i permitea desfășurarea reproducției lărgite, cu sistemul îngust, restrictiv de reglementare a producției, cu reminiscențele iobăgiei, care frîna afluxul de brațe de muncă spre oraș.

Burghezia se. lovea de taxele vamale ridicate de impozitele mari ce scumpeau mărfurile. Situația economică grea în care se aflau țărănimea și muncitorimea se repercuta și asupra intereselor de piață ale burgheziei, deoarece acestea erau un slab consumator de produse industriale, neavînd puterea de cumpărare corespunzătoare.

Burghezia, clasa progresistă, vine în apărarea intereselor sale cu lozinci, despre libertate și egalitate, înțelegînd prin ele libertatea concurenței, lichidarea privilegiilor feudale.

Ea cere libertate nu pentru mase, ci pentru a face comerț, inviolabilitatea proprietății private, garantată prin lege.

In problemele financiare, burghezia cere stabilirea unui strict control deoarece, cea mai mare parte a bugetului era realizată prin impozitele plătite de ea, tot astfel după cum, cea mai mare parte a aceluiași buget era cheltuită pentru susținerea aparatului birocratic și pentru plata nobilimii parazitare.

Situația politică în Franța.

In Franța, se instaurase absolutismul monarhic. Manevrînd între feudalism și burghezie, absolutismul a reușit pentru un timp să stabilească un echilibru între celelalte clase în luptă, prin aceasta consolidîndu-și propria-i poziție.

Regalitatea, sprijinindu-se efectiv pe burghezie, a reușit să înfrîngă tendințele separatiste ale feudalilor anexînd marile latifundii și apărîndu-le unitatea. Burghezia spera ca în acest fel să obțină condițiuni mai favorabile pentru desfășurarea industriei și comerțului său.

Regalitatea și-a apropiat însă și nobilimea, care vedea în aceasta o garanție sigură, în reprimarea mișcărilor țărănești.

O asemenea situație a corespuns unei etape istorice în dezvoltarea politică a Franței, cînd noua clasă burghezia este tare pe poziții, dar nu în măsură suficientă să preia puterea, iar nobilimea este în declin, dar nu în suficientă măsură pentru a ceda puterea politică. Evident din această situație de tranziție a cîștigat pentru moment — monarhia absolută.

Situația monarhiei absolute din Franța se prezintă în felul următor:

Din punct de vedere legislativ, regele a monopolizat întreaga activitate. Dacă înainte ordonanțele regale nu erau valabile decît după consultarea regelui cu feudalii, mai tîrziu, ordonanțele regale nu mai aveau nevoie deasemenea aprobare, fiind date de rege și de marele consiliu regal.

Încă din anul 1667, feudălii au pierdut dreptul de a legifera pe domeniile lor. Tot acum, are loc reforma justiției. Doi ani mai tîrziu, este dată legea privind apele și pădurile, apoi în 1670 ordonanța criminală și cinci ani mai tîrziu, ordonanța privitoare la comerț.

Toate acestea formează adevăate coduri, alcătuite după formula: „Si veut le Roy si veut la loi'".

În domeniul conducerii de stat, regii Franței sau eliberat de marii ofițeri ai coroanei, care în vremurile de demult ale feudalismului, erau marii feudali, ce militaseră pentru slăbirea puterii regale și transformarea feudelor în proprietăți ereditare.

În locul acestora sînt întrebuințați așa numiții secretari de stat, recrutați din rîndurile elementului burghez înstărit. Ei sînt veritabilii miniștri ai regelui, avînd titluri diferite: cancelari, secretari, controlori financiari. Paralel cu aceste funcții, a luat ființă mai multe consilii:

— înaltul consiliu;
— consiliul de stat;
— consiliul afacerilor străine;
— consiliul finanțelor;
— consiliul privat.

Toate sînt conduse de către rege.

În provincii, regele conduce cu ajutorul intendenților aflați în fruntea marilor diviziuni administrative, ajutați de subdelegați, însărcinați cu puteri judiciare, administrative financiare.

Regalitatea uzează de așa numitele letrre de cachet„ prin care dispune de libertatea cetățenilor fără judecată. Regalitatea exercită cenzura asupra ziarelor și publicațiilor.

In domeniul justiției, regalitatea a reușit să impună ca problemele de drept penal, avînd o importanță mai mare să fie scoase din competența instanțelor feudale și trecute — la cererea procurorului regal — în competența tribunalelor regale. Regalitatea a instituit sistemul apelului, în cauzele judecate de către instanțele seniorale pe care le recerceta prin instanțele sale.

In asemenea împrejurări, regele Franței, deținînd în mîini întreaga viață politică, a putut să se identifice pe sine cu statul. Dar regimul absolutist nu putea fi trainic. Burghezia, ajutată de masele populare revendica marile probleme economice, sociale și politice.

Tezele burgheziei erau astfel formulate:

— este inadmisibil ca o mulțime de oameni creați pentru libertate să asculte de unul singur și ca ordinea să se bizuie pe arbitrar;

— este irațional, ca o clasă socială să se bucure de proprietate, privilegii, onoruri, favoruri exorbitante, chiar prerogative suverane;

— este inadmisibil ca o corporație religioasă biserica, să aibe o asemenea forță în stat, să perceapă impozite, să aibă privilegii.

Voltaire, celebrul iluminist și teoretician al burgheziei spunea referindu-se la trecut, că nu vede, decît ruine, nebunii, nenorociri, printre care se descoperă cîteva virtuți, cum se descoperă cîteva locuințe pierdute pe ici, pe colo, în deșertul sălbatic.

Criza regimului absolutist

Regimul feudalo-absolutist a intrat în criză cu mult înainte de a se declanșa revoluția propriu zisă. Pînă atunci, au fost încercate o serie de paleative, care nu au putut avea alt rezultat decît prelungirea unei agonii.

Anul bugetar 1788 s-a soldat cu un deficit de 45%. Se mai adaugă seceta grozavă, care a bîntuit în acel an, care a agravat criza existentă în agricultura franceză. In asemenea împrejurări un mare număr de țărani au emigrat către oraș în căutare de lucru. Această situație a agravat mai mult problema șomajului, deja resimțit în industrie.

În fața unei asemenea situații, regele este silit să convoace — după o îndelungată absență — statele generale. Această măsură luată de regalitate s-a dovedit tardivă, deoarece:

I. — Statul fedalo-absolutist constituia de mult timp o piedică serioasă în dezvoltarea forțelor de producție ale țării.

II. — Monarhia absolută s-a transformat, — în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, într-un puternic reazim al reacțiunii, o monarhie care servea și proteja pe nobilime și acea pătură a burgheziei, legată prin interese directe cu feudalismul.

III. — În decursul secolului al XVIII-lea, monarhia absolută franceză nu a efectuat nici un fel de reformă care să corespundă dezvoltării forțelor de producție ale țării.

Contradicțiile care s-au accentuat de-a lungul veacurilor între nobilime — cler pe de o parte și starea III-a pe de altă parte, au izbucnit cu toată intensitatea.

Etapele revoluției burgheze din Franța

În dezvoltarea revoluției burgheze din Franța, se pot deosebi următoarele etape:

I. — de la 14 iulie 1789 pînă la 10 august 1792, puterea a fost acaparată de către marea burghezie;
Actele legislative mai importante au fost:
— Declarația drepturilor omului și cetățeanului, precum și constituția din 1791, prin care s-a statornicit puterea acestei pături a burgheziei.

În această perioadă, au fost elaborate noile principii de drept penal și civil. Burghezia deși a efectuat o serie de reforme, nu a lichidat cele mai importante dintre privilegiile feudale, privitoare la țărănime.

Speriată de valul revoluționar, ea a interzis adunările muncitorești. Prin instaurarea monarhiei constituționale, burghezia feuiantină a socotit că revoluția a luat sfîrșit, odată cu încheierea compromisului dintre ea și monarhie, în persoana monarhiei constituționale.

II. — De la 10 august 1792, pînă la 2 iunie 1793, la conducere se află girondinii. Perioada dominației girondine este remarcabilă prin proclamarea republicii, prin constituția girondină.

III. — De la 2 iunie 1793, pînă la 27 iulie 1794 se instaurează dictatura iacobină, care reprezintă cea mai înaltă treaptă în dezvoltarea revoluției franceze.

Perioada dictaturii iacobine este remarcabilă prin aceea că:

a) — s-a lichidat în întregime obligațiunile țăranilor față de feudali;

b) — au fost luate măsuri energice pentru frînarea speculei;

c) — s-a trecut la reorganizarea armatei;

d) — a fost dată o nouă constituție, ca mai democratică;

e) — pe planul legislativ, au fost introduse schimbări esențiale în domeniul dreptului civil.

IV.— După 27 iulie 1794 (9 termidor), se stabilește dictatura reacțiunii termidoniene, cu care în fond se sfîrșește revoluția franceză.

Politica nefastă, antipopulară a termidorienilor a creeat teren favorabil evenimentelor din 18 Brumar al lui Napoleon Bonaparte.

La data de 9 noiembrie 1899, Napoleon Bonaparte se proclamă conducător, iar, apoi în 1804, Impărat.

De la această dată — pînă la 1814 — Franța este Imperiu.

Inceputul revoluției

Crahul financiar, revolta generală au silit pe rege să convoace Statele Generale. Conflictul a izbucnit de la bun început în problema votului; regele, clerul, nobilimea — reprezentanții celor două stări superioare, cereau ca votul să se facă pe stări, pentru a crea în orice problemă de vot majoritatea asupra stării a III-a.

Dar, starea a III-a, avînd superioritatea numerică de deputați, cerea ca votul să aibă loc după numărul deputaților. In fața refuzului celor două stări privilegiate de a adopta procedura de vot propusă de strea a III-a, aceasta s-a proclamat Adunare Națională (17 iunie 1789). Hotărîrea deputaților stării a III-a, a fost susținută de către masele populare, care au reușit să obțină fraternizarea.

Care au fost primele acte ale Adunării Naționale?

I. — In problemele financiare s-a decis, ca încasarea impozitelor să înceteze, din momentul în care — Adunarea Națională, — pentru un motiv sau altul

este silită să-și întrerupă lucrările. Așa, dar, burghezia începuse a uza de puterea sa. Era un avertisment dat clasei dominante în problema cea mai arzătoare: finanțele.

II. — Națiunea (pe care burghezia o confunda voit cu propria-i clasă), ia sub garanțiile sale datoriile statului.

III. — În vederea remedierii situației economice este creat un comitet pentru problemele alimentare.

O săptămînă mai tîrziu, regele a convocat „ședința regală", cu care ocazie, regele a amenințat starea a III-a, în ipoteza în care aceasta va continua să lucreze seprat.

De notat, că în rîndurile unora dintre deputații stării a III-a, existau înclinări spre cedare, spre împăcare; dar masele populare nu au permis un asemenea compromis. Ele au obligat starea III-a, să acționeze cu energie. Adunarea Națională s-a proclamat Adunare Constituantă. (9 iulie 1789). La 14 iulie 1789, poporul a luat cu asalt Bastilia, simbolul odios al absolutismului feudal.

Care au fost consecințele primelor acțiuni revoluționare?

1. — În timp ce masele populare luptă în stradă, burghezia se furișează la conducerea statului.

2. — Statul feudal începe a se destrăma; vechea, municipalitate și poliție sînt desființate.

3. — Bastiliile din celelalte orașe, au avut soarta celei de la Paris.

4. — În provincii sînt create organe locale de autoadministrare, în care se manifesta, pe lîngă reacția împotriva sistemului de conducere locală a feudalismului absolutist, bazat pe centralismul birocratic, și tendințe separatiste și federaliste, care vor avea un rol negativ în evoluția stării revoluționare.

5. — În această perioadă, încep să se desfășoare mișcările țărănești antifeudale.

Speriată de avîntul revoluționar al maselor, burghezia a fost obligată să voteze în grabă o serie de legi, cunoscute sub denumirea de legile din august 5-11/1789.

Ce prevederi existau în aceste legi?

a) — obligațiunile personale au fost desființate, fără nici un fel de drept de răscumpărare.
Printre aceste drepturi desființate figurau, dreptul de mînă moartă, dreptul de judecată al feudalului boierescul.

Dar, restul de obligațiuni — reale — adică cele mai importante pentru feudali, au fost menținute. Ele puteau cel mult să fie răscumpărate, numai în măsura în care puteau dovedi (!), că drepturile moșierului erau ilegale.

În schimb, moșierii nu erau obligați să prezinte nici un fel de dovadă cu privire la drepturile lor.

b) — nobilimea era obligată „să renunțe“ la o serie de privilegii — ca de pildă, vînătoarea, perceperea de taxe;

c) — corporațiile, breslele, renunțau la drepturile lor exclusive, dîndu-le în acest fel posibilitatea desfășurării producției lărgite a burgheziei.

Dar, măsurile de mai sus, au fost dublate de altele, îndreptate împotriva maselor țărănești și muncitorești.

Astfel, a fost votată legea cu privire la pedepsirea acelora care „tulburau ordinea publică“. Persoanelor care sînt dovedite a nu avea o ocupație li se ridică dreptul de port-armă;

— orice întruniri sînt interzise;

— de păstrarea ordinei, sînt răspunzătoare municipalitățile.

Prin ce se caracterizează prima etapă a revoluției franceze?

Această perioadă este remarcabilă prin compromisul dintre burghezie și feudali, soldat prin instituirea monarhiei constituționale.

Dar, spre deosebire de compromisul acelorași clase, realizat în cadrul revoluției engleze, în Franța rolul conducător l-a avut burghezia, venită la putere pe umerii maselor populare.

Declarația dreptului omului și cetățeanului

Această declarație a fost adoptată la 26 august 1789 și înscrisă ca preambul în constituția din 3 septembrie 1791.

Declarația reprezintă programul și dezideratele noii clase, burghezia, mai ales în lumina situației în care se află ea în preajma izbucnirii revoluției.

Iată cîteva din prevederile acestei declarații:

— libertatea, egalitatea, dreptul de proprietate, lupta împotriva asupririi sînt drepturi naturale ale omului;

— legea trebuie să fie expresia voinței comune și deci trebuie să fie egală pentru toți;

— fiecare cetățean trebuie să aibă posiblitatea de acces în funcțiunile publice;

— proprietatea este sacră și inviolabilă.

Este demn de reținut că parte din principiile proclamate în declarația drepturilor omului și cetățeanului, ca de pildă, dreptul de proprietate privată, au fost riguros respectate de către burghezie. Celelalte principii vor fi aruncate foarte curînd peste bord, deoarece stînjeneau burghezia.

Concluzia cu privire la acest document:

Inegalitatea de origine este înlocuită de burghezie, prin inegalitate de avere.

Evenimentele revoluționare, care s-au desfășurat în luna *octombrie 1789* — cînd masele populare au reușit să împiedice *fuga regelui*, au speriat mai tare burghezia. Aceste evenimente au grăbit activitatea legislativă a adunării naționale, transformată în adunarea constituantă. Timp de doi ani, adunarea a dezbătut un șir întreg de legi, care pînă la urmă au devenit parte integrantă din constituție. Au fost adoptate legile:

a) — despde noua organizare administrativă;

b) — despre alegeri și despre sistemul electoral;

c) — despre organizarea puterii judecătorești.

La 9 septembrie 1791 — a fost votată constituția.

Cum era organizat statul francez după această constituție?

Iată principalele prevederi ale constituției din 1791:

În introducere, se proclamă, lichidarea tuturor instituțiilor care sînt contrare libertății și egalității. Se lichidează — în prevederi numai — deosebirea de clasă, justiția feudală, vînzarea și moștenirea titlurilor.

— Este înscris principiul suveranității poporului și principiul separațiunii puterilor de stat.

„Principiul suveranității" se spune în constituția din 1791, este principiul poporului și nici o parte a populației nu poate să-și asume funcțiunile rezultate după urma acestui principiu.

— Poporul își exercită puterea prin „delegație".

— Puterea legislativă aparție Adunării Naționale.

— Putereae executivă, aparține regelui.

— Puterea judecătorească — judecătorilor.

În aceste din urmă prevederi, se observă tendința burgheziei — manifestată încă din această perioadă — de a împăca principiul suveranității poporului cu monarhia.

Adunarea Națională, se compune din deputați aleși pe o perioadă de 2 ani. Locurile în adunare se distribuie după trei criterii:

— teritorial;

— numărul populației;

— mărimea impozitelor plătite.

În ce privește dreptul electoral, el a constituit o adevărată trădare din partea burgheziei față de masele populare și chiar față de documentul său programatic „Declarația drepturilor omului și cetățeanului".

În timp ce în declarație se spune că legea este expresia voinței și dorinței tuturor cetățenilor, că toți cetățenii personal sau prin reprezentanții lor au dreptul de a participa la elaborarea legilor, acum — doi ani mai tîrziu ei împarte pe cetățeni în Activi și Pasivi. Bogăția, devine semnul distinctiv al capacității electorale. Săracii sînt scoși în afara suveranității.

Pentru cetățenii activi se stabilesc trei categorii:

— pentru a fi elector de gradul I — cu drept de a vota în adunările primare, este necesară vîrsta de 25 ani, domiciliul permanent, să fie francez, să nu fi fost declarat în stare de faliment — să plătească o contribuție egală cu valoarea cîștigului mediu pe trei zile;

Categoria II-a de cetățeni activi:

— pentru a fi eligibil în Adunarea Electorală, în funcțiunile municipale, administrator de district sau departament, trebuia să plătească o contribuție egală cu cîștigul mediu pe zece zile.

Categoria III-a, de cetățeni activi:

— pentru a fi ales în Adunarea Națională, se cere plata unei contribuții directe, echivalente cu valoarea a 50 lire. Se mai cerea ca numitul să posedă o proprietate funciară.

Concluzia:

Cine anume putea îndeplini asemenea condițiuni? Evident, numai burghezia. Astfel, masele muncitoare de la orașe și sate au fost excluse de la conducerea treburilor politice.

Adunarea legislativă are în competența sa următoarele:

— inițiativa legilor;
— propune și decontează cheltuielile publice; —
— creează și desființează instituții și funcții;
— decide în problemele războiului și păcii;
— ratifică tratatele internaționale;
— hotărăște contingentul de trupe ce urmează a fi chemat sub arme — uscat, marină;
— legile votate de Adunarea Națională sînt supuse spre aprobare regelui — acesta dispune de dreptul de veto care însă este suspensiv.

Puterea executivă

În competența regelui se află:
— administrația regatului;
— comanda armatei și flotei;
— numește și revocă pe comandanții militari;
— conduce politica externă a statului;
— încheie tratate cu alte state, tratate ce urmează a fi ratificate de Adunarea Națională.

Este subliniat în constituție, contrar principiilor din timpul monarhiei absolute, că „în Franța nu este o putere mai mare decît legea".

Organizarea municipală a Franței

La 12 noiembrie 1789 Adunarea Națională a decretat: „se va institui o municipalitate înfiecare oraș, burg, parohie, comună".

Noua organizare a sistemului municipal, era următoarea:
— membrii muncipalității — inclusiv primarul, se aleg de către cetățeni activi;
— numărul membrilor variază după numărul populației.

Acești membri sînt:
Consiliul general al Comunei — membrii corpului municipal;
— notabilii;
— primarul;
— procurorul.

Competența:
— grija pentru avuturile și bunurile comunei;
— reglementarea și achitarea cheltuielilor locale;
— dirijarea și efectuarea lucrărilor publice.

Legea municipală a abolit toate celelalte sisteme aparținînd vechiului regim, dar, în același timp, a pus capăt administrației locale, instituite anterior, în timpul revoluției și care varia de la departament la departament.

Noua lege, confirma puterea burgheziei, care, după ce se instaurase în conducere, s-a instaurat și în administrația locală. Puterea de fapt, a fost întărită acum cu cea de drept.

Împărțirea Franței în Departamente

După ce diverse provincii, orașe, au renunțat la privilegiile și drepturile lor, adunarea constituantă a votat la 11-12 noiem-

brie 1789 legea cu privire la noua împărțire administrativă, pe departamente, districte, cantoane.

Era și firesc ca noua clasă dominantă, să lichideze cu vechea împărțire administrativă, de pe timpul feudalismului. Ea devenise de mult o piedică în problemele comerciale — industriale ale burgheziei. Noua lege, satisfăcea din plin cerințele burgheziei.

După cum a fost stabilit prin legea din 22 decembrie 1789 — fiecare departament va avea o adunare administrativă, superioară, purtînd titlul de: Administrația Departamentului.

Fiecare district va avea o adunare inferioară purtînd titlul de: Administrația districtului.

Prima adunare, compusă din 36 membri, era aleasă de Colegiul Electoral, care numea pe reprezentanții Adunării Naționale.

A doua, compus din 12 membri, era aleasă de aceeași electori.

Fiecare departament are un procuror. De asemenea, districtul își avea un procuror.

Adunările departamentului, numeau un președinte și lucrau în două secțiuni:

— una executivă:
  — directorul departamentului;
  — directorul districtului.
— alta deliberativă:
  — consiliul departamental;
  — consiliul districtului.

De notat următoarele:

— Intre adunările departamentului și puterea centrală nu se află nici un intermediar. Autoritatea și inspecția regelui, erau iluzorii.

Legea satisfăcea cerințele federaliste și descentralizatoare ale burgheziei. Curînd asemenea tendințe vor fi lichidate și se va introduce agenți de legătură între organele locale și puterea centrală. Tendința spre descentralizare se explică prin aceea că burghezia dorea să preîntîmpine centralismul rigid și excesele agenților guvernamentali, care erau caracteristice în feudele vechiului regim. Dar, prin asemenea măsuri, se paraliza în mare măsură, exercițiul puterii executive.

Organizarea judecătorească

In constituție se spune că judecătorii sînt aleși de justițiabili. Justiția se dă în numele regelui. De notat că — în ma-

terie civilă, justiția organiza instituția Arbitrajului, ca mijloc de rezolvare a litigiilor între cetățeni.

În fiecare canton, exista un judecător de pace, ajutat de asesori, recrutați din rîndurile cetățenilor activi.

— În fiecare district exista un tribunal civil, compus din cinci judecători aleși pe o perioadă de 6 ani.

În ce privește justiția penală au fost stabilite trei grade:

1. — justiția și poliția — simplă — pentru contravenienți — ce era dată de municipalitate;
2. — justiția corecțională — pentru delicte era dată de judecătorii de pace;
3. — justiția criminală, pentru crime, dată de tribunalul criminal, din fiece departament.

— Pe lîngă corpul legislativ — exista un tribunal de Casație.

Constituantă decreta, înființarea unei Înalte Curți Naționale — un fel de tribunal politic suprem, care judeca crimele politice, calificate astfel de Corpul Legislativ.

Deasupra tuturor tribunalelor civile și penale se aflau tri-

Deasupra tuturor tribunalelor civile și penale se afla Tribunalul de Casație, care nu discuta cazul în fond. El constata respectarea formelor procesului.

În problema schimbării constituției — a stabilit o procedură foarte grea și anevoioasă, tocmai cu scopul de a întări și consolida noile cuceriri ale burgheziei.

Era interzis ca primii 4 ani să se propună vreo schimbare.

Concluzia generală

Adunarea constituantă și-a încetat activitatea în septembrie 1791.

În rezumat se pot spune următoarele:

1. — a fost instituită monarhia constituțională;
2. — egalitatea formală în fața legilor;
3. — lichidarea privilegiilor nobilimii, clerului;
4. — burghezia a devenit clasă dominantă și constituția, precum și noul stat, împărțirea administrativă, corespundea intereselor comerciale industriale ale burgheziei;
5. — secularizarea pămînturilor bisericești, trecerea lor în proprietatea statului care le-a vîndut la rîndul lui, a creat noi și noi proprietari, mai ales din rîndul burgheziei;

6. — burghezia este interesată în păstrarea cuceririlor revoluție;

7. — marea burghezia ajunsă la putere cu sprijinul direct și hotărîtor al poporului, a consfințit prin constituția din 1791 lipsa de drepturi politice a maselor neavute, sărace, iar la țară nu a lichidat în întregime rămășițele feudale;

8. — adunarea constituantă, compusă din bancheri, industriași, comercianți, proprietari de pămînturi, prin politica de concesii față de nobilime și monarhie a dus la slăbirea cuceririlor revoluției și la întărirea contra revoluției;

9. — marea burghezie socotea că revoluția este încheiată, dar masele care nu primiseră nimic de la ea, socoteau, că ea nici nu începuse încă;

10. — țăranii nu puteau admite politica adunării constituante în domeniul agrar. Ei continuă lupta în ciuda tuturor represaliilor;

11. — în orașe, cluburile revoluționare și presa democratică ridică conștiința revoluționară a maselor, exprimă revendicările acestora și împinge revoluția înainte. De acum poporul începe a-și formula programul său revoluționar.

După întocmirea constituției adunarea constituantă și-a încheiat lucrările. Locul ei a fost preluat de adunarea legislativă ce s-a ales pe baza constituției din 1791.

Caracteristicile adunării legislative erau:

1. — marea burghezie obținuse și aici majoritatea locurilor;

2. — reprezentanții burgheziei financiare, bancherii, speculanții dețineau 269 locuri (feniantii);

3. — aripa stîngă 136 deputați se subîmpărțeau în două grupe: girondinii reprezentau burghezia comercială-industrială și iacobinii.

În acest timp, Franța trece prin grele încercări de ordin economic financiar-militar. Coaliția statelor feudale, amenința din clipă în clipă să invadeze Franța, lucru ce-l așteptau atît monarhiștii cît și feudalii.

Masele populare au salvat și de astă dată țara. Ele se ridică în apărarea țării, împotriva regelui trădător pentru instaurarea republicii, pentru convocarea unei adunări populare aleasă prin vot universal.

Adunarea legislativă care lua apărarea regelui și nu lua nici un fel de măsuri contra emigranților și-a pierdut autori-

tatea și prestigiul în fața maselor. Acestea și-au ales un comitet central — Comuna revoluționară a Parisului, însărcinat cu conducerea mișcării revoluționare. În ziua de 10 august, detașamentele de oameni ai muncii din Paris, înarmate s-au îndreptat spre palatul regelui la Tuilleris. Regele s-a ascuns în adunarea legislativă. Comuna a reușit însă, să impună Adunării Legislative, arestarea regelui și proclamarea republicii. La 10 august a fost proclamată republica.

Prima etapă a revoluției franceze — 14 iulie 1789 — la 10 august 1792, a luat sfîrșit și cu aceasta dictatura marii burghezii feniantine.

Urmează a doua etapă a revoluției franceze — 10 august 1792-2 iunie 1793, în care s-a afirmat dictatura girondinilor.

Locul adunării legislative a fost preluat de convențiunea aleasă de masele populare deoarece se desființase împărțirea populației între activi și pasivi.

Dar, încă de la început — s-au conturat în cadrul convenției trei partide, care și-au disputat puterea:

— *Muntenii*	— *Girondinii*	— *Mocirla*
100	165	500

Succesele militare ale armatelor franceze contra Prusiei, victoriile din Belgia, au dus la întărirea pozițiilor girondinilor în convențiune. Girondinii socoteau revoluția terminată, odată ce marea burghezie fusese învinsă; dimpotrivă, montagnarzii — (Iacobinii), socoteau că revoluția va putea fi continuată și cuceririle ei lărgite și menținute dacă masele populare vor primi avantaje reale și în speță, dacă masele de țărani vor primi pămînt.

Organizarea de stat a Franței în timpul dictaturii Girondiene

Organizarea de stat a Franței în această perioadă și-a găsit consacrarea în constituția girondină, incomparabil mai democrată decît cea din 1791.

Monarhia constituțională a fost abolită fiind socotită ca o violare flagrantă a egalității naturale dintre oameni.

A fost instituită republica unitară și indivizibilă, avînd un guvern reprezentativ. Deputații dețin mandat în mod imperativ.

Legile urmau a fi supuse ratificării populare. S-a păstrat principiul separațiunii puterilor în stat. Puterea legislativă era unică, nu dualistă justificîndu-se prin aceea că sistemul bicameral s-a dovedit în practică inaplicabil, deoarece alături de

un organism care făurea legea se forma altul, fondat pe intrigi, corupție, indiferență.

Aceasta era o condamnare categorică a principiilor dualiste prevăzute în constituția din 1791.

Organizarea locală

Experiența dictaturii feniantine, a determinat dictatura girondină să slăbească organizarea locală, temîndu-se de masele din provincie, care fie că acționau cu toată puterea împotriva centrului, fie că se aflau sub influența unor idei separatiste, federaliste.

Organizarea locală s-a făcut în felul următor:

— stabilirea unor mari comune, un fel de orășele avînd resurse economice proprii;
— comunele au fost împărțite în secții, subordonate;
— districtele au fost suprimate, departamentul fiind singurul care făcea legătura între guvern și comune. După cum se vede, sistemul girondin a dus la sfărîmarea vechei rîndueli comunale. Acum rolul de frunte a revenit departamentului.

Sistemul electoral.

A fost introdus sufragiul universal direct. Aceasta nu din dorința de a pune capăt celui indirect prevăzut prin constituția din 1791, cît din teama adunărilor electorale. Vîrsta cerută era de 25 ani.

Consiliul Executiv al Republicii.

Între organul legislativ, cetățenii care urmau să se supună legii și funcționarii publici care trebuiau să execute legea a fost instituit un organ, denumit Consiliul Executiv al republicii. Era un organism îndeplinind funcții subsidiare. În adevăr, Consiliul Executiv, era numai executorul legilor votate de forul legiuitor. În nici una din constituțiile franceze nu se poate constata o mai mare subordonare a executivului, ca în cinstituția girondină. Membrii Consiliului Executiv erau aleși pe o durată scurtă fiind subordonați cu totul puterii legislative. El nu avea nici un fel de inițiativă a legilor, rezumîndu-se la rolul de executor. Și nici sub acest aspect nu era un organ de strictă execuție, deoarece pe lîngă el mai funcționa un corp al agenților principali ai ad-ției generale numit direct de către corpul legislativ care le fixa și competența în domeniul administrației de stat. Este evident că acest organism ducea la scăderea prestigiului și autorității Consiliului Executiv.

În fiecare an, jumătate din membrii Consiliului Executiv era reînoit. De notat, că membrii Consiliului Executiv nu se alegeau din rîndurile membrilor Corpului legislativ. Aceasta era o consecință a separării maxime a puterilor în stat. Membrii Consiliului Executiv nu puteau fi revocați de către corpul legislativ. dar puteau fi puși sub acuzare în ipoteza în care erau aduse prejudicii statului.

Ce rezultă de aci?

Rezultă impreciziunea concepțiilor girondine cărora le lipseau sensul acțiunii, care pendulau între regimul politic bazat pe omnipotența unui singur organism și regimul bazat pe dualitate. S-a ajuns în sfîrșit la creearea unui „organ" subordonat (Consiliul Executiv) unicei puteri (corpul legislativ), dar care se spunea că nu ar fi o creație a ultimului!

Organizarea justiției.

Era cît se poate de complicată, cuprinzînd judecătorii de pace, de arbitraj, de juriu civil, juriu criminal, tribunale, cenzori judiciari, juriu național, etc...

În sistemul pedepselor, a fost abolită pedeapsa cu moartea în cele mai multe dintre cauze, păstrîndu-se în schimb pentru crimele împotriva statului și a „liniștei publice", noțiune extrem de generală dealtfel...

Franța în perioada dictaturii Iacobine.

Iacobinii, sprijiniți de masele populare au efectuat răscoala din 31 mai—2 iunie 1793, cu care se inaugurează cea de a III-a perioadă a revoluției franceze.

Orînduirea de stat din timpul dictaturii iacobine s-a reflectat în constituția din 24 iulie 1793. Și în aceasta se proclama în preambul drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului. În constituție se vorbește mult despre principalul organ de conducere, corpul legislativ, ales pe o durată scurtă — un an —. Acest termen scurt, reflectă pe de-o parte dorința iacobinilor de a nu permite o guvernare a corpului legislativ și pe de altă parte dorința de a atrage cît mai mulți oameni în problemele politice. Dar, sistemul de mai sus este foarte criticabil, deoarece produce o permanentă agitație electorală, precum și o lipsă de stabilitate. Corpul legislativ nu putea reflecta temeinic asupra unei probleme, nu putea elabora o linie politică de mare perspectivă.

Dictatura iacobină a efectuat o serie de măsuri revoluționare dintre care reținem legile agrare, reorganizarea armatei, legile împotriva speculei.

În ceea ce privește legislația agrară a iacobinilor este demn de arătat că pînă la ei, măsurile luate în domeniul agrar nu atinseseră baza feudalismului, dacă exceptăm legea referitoare la împărțirea pămînturilor comunale din 1792. Dar, legea din 1792 nu a rezolvat problema agrară. Dovada o constituie faptul izbucnirii unor puternice contradicții de clasă la țară. Dictatura iacobină a rezolvat problema din rădăcină. Legile iacobine prevedeau:

I. — pămînturile luate de la comunități în decursul celor 200 ani, vor fi redate țăranilor;

II. — împărțirea pămînturilor pe cap de locuitor urma să fie făcută fără a se ține seama de sex, sau vîrstă, dacă persoana respectivă are sau nu domiciliul permanent în sat;

III. — argații, servitorii, muncitorii agricoli, aveau dreptul la un lot de pămînt.

IV. — problema folosirii pămîntului comunal trebuia rezolvată de comunitatea sătească în care intra întreaga populație de sex masculin, de la 25 ani în sus;

V. — toate drepturile proprietarilor de origină feudală sînt desființate;

VI. — toate actele în care se consemnase datoriile țăranilor față de feudali au fost arse.

Ce concluzie se desprinde din legislația agrară a iacobinilor?

Legile agrare iacobine au dat o lovitură nimicitoare feudalismului, creind drum liber spre exploatarea capitalistă. Este drept că ele nu au rezolvat problema acută a lipsei de pămînt. Dealtfel, bunurile cumpărate de către adunarea constituantă și legislativă, au fost executate și au încăput în cele din urmă pe mîinile bogătașilor.

Sistemul electoral

Acorda dreptul de a alege și a fi ales de la vîrsta de 21 ani. Pentru străini sistemul electoral condiționa acordarea dreptului electoral de:

— a trăi din propria-i muncă;

— a avea o proprietate;

— a fi căsătorit cu o franceză ;
— a adopta un copil ;
— a întreține o familie de bătrîni.

Calitatea de cetățean se putea pierde, conform art. 5, dacă respectivul accepta să servească un guvern nepopular.

Cetățenii erau împărțiți în adunări primare cantonale formate din persoanele domiciliate cel puțin de 6 luni în cantonul respectiv.

Votul putea fi — la alegere — pe baza de scrutin, sau pe față.

Organizarea locală

Sistemul comunelor mari și districtelor a fost abandonat păstrîndu-se comuna în unitatea ei, ceea ce asigura influența politică a marilor orașe și centre industriale, cu precăderea Parisului.

Dacă, totuși, se păstrează departamentul (față de care iacobinii se arătaseră ostili din motive antifederaliste), i se limitează importanța pilitică. El nu mai reprezenta o unitate electorală.

Concluzii asupra dictaturii iacobine

— Regimul iacobin, a fost infinit mai progresist decît celelalte (feuiantini, girondini). Dacă reținem numai art. 9, care permite poporului să delibereze asupra legilor pe baza referendumului, putem aprecia pozitiv regimul iacobin.

Regimul politic iacobin crea condițiuni favorabile pentru dezvoltarea capitalistă a Franței.

Lovitura de stat din 9 Termidor 1794

În rîndurile iacobinilor au avut loc serioase contradicții, în legătură cu politica financiară — economică și militară. Profitînd de disensiunile din lagărul revoluționar, contrarevoluția, a dat lovitura de stat din 9 Termidor — (27 iulie 1794).

Cum a fost organizat statul francez în perioada reacțiunii termidoriene?

La baza organizării de stat se afla principiul separațiunii puterilor. Puterea legislativă, este împărțită între două organe — Consiliul celor 500 și Consiliul celor bătrîni, prin care se inaugurează în Franța, regimul bicameral. Între cele două organe, nu exista nici un fel de deosebire esențială, membrii amîndorora se alegeau de aceeași electori, pentru aceeași perioadă, cu reînoirea unei treimi. (Poate numai vîrsta cerută

cea de 40 de ani, pentru consiliul celor bătrîni, constituie o diferență între cele două). Cauza alcătuirii acestui sistem bicameral, rezidă în teama de omnipotență unei singure camere. De altfel, restricțiile impuse legislaturii sînt extrem de mari:

— interdicția de a delega o parte din funcțiunile sale;
— termenul de realegere — după trecerea de 2 ani;
— interdicția pentru ambele camere de a forma din rîndurile lor un comitet permanent.

Consiliul celor 500 — are inițiativa legilor. El singur poate prezenta un proiect de lege.

Consiliul celor bătrîni aprobă sau respinge rezoluțiile prezentate de consiliul celor 500. El verifică dacă în cursul dezbaterilor și votării unui proiect de lege a fost respectată procedura. El nu are inițiativa legilor, ceea ce arată o strictă specializare.

Puterea executivă, — se încredințează Directoratului format din cinci membri. Aceștia nu sînt aleși de mase, ci de corpul legislativ (care în treacăt fie spus, însemna o flagrantă violare a principiului separației puterilor). Durata mandatului directoratului este de cinci ani, ceea ce indică tendința unei stabilități a executivului.

Ce competență revine Directoratului?

— problema securității interne și externe, forțele armate, numirea conducătorilor armatei, numirea miniștrilor, revocarea acestora, numirea unei părți a funcționarilor superiori, emiterea de mandate de arestare împotriva celor ce conspirau la ordinea stabilită.

Directoratul nu avea inițiativa legilor, nici dreptul de veto și nu putea retrimite pentru o nouă deliberare.

Justiția, avea un caracter electiv. Se stabilea cu toată rigurozitatea competența judecătorilor, în sensul că aceștia nu puteau să se amestece în exercițiul puterii legislative, nu puteau suspenda executarea unei legi.

Judecătorii erau aleși pe perioade scurte între 2-5 ani.

Administrația locală

Aci, contrarevoluția a operat radical. A suprimat districtul și a împrăștiat comuna. S-a întărit enorm rolul departamentului. Fiecare departament își are administrația lui, condusă din 5 membrii, reînoiți din an în an. Pentru fiecare administrație departamentală sau municipală directoratul numește un comisar, care veghează la „aplicarea legilor". Organele locale nu au dreptul de a modifica actele normative ale centrului.

Concluzii :

De la o largă autonomie locală, s-a ajuns la centralizarea excesivă.

Sistemul electoral din perioada reacțiunii termidoriene, se remarcă prin revenirea la sistemul censitar, referendum-ul, este lichidat, inițiativa legislativă a adunărilor primare nu mai există.

Votul direct se păstrează numai pentru alegerile de judecători, asesori, președinții administrațiilor cantonale. Dar, s-a introdus votul indirect, prin intermediul electorilor. Condițiunile pentru a alege și a fi ales sînt legate de existența proprietății imobiliare, de o ocupație bine determinată (ceea ce arată că un muncitor poate fi cu greu elector).

Concluzia generală.

Reacțiunea termidoriană a lichidat mare parte din cuceririle revoluționare. Prin sistemul său, ea a constituit punctul de legătură către regimul dictaturii bonapartiste și imperiu.

Lovitura de stat a lui Napoleon Bonaparte și instituirea regimului consulatului, — forma de trecere spre imperiu — s-a reflectat în așa numita constituție a anului VIII. Organizarea de stat din timpul consulatului este următoarea :

— Senatul, organism nou creat, care-și alege el însuși membri, după recomandările primului consul. Acesta este un organ arhireacționar, rupt cu totul de popor. Membrii senatului sînt inamovibili, funcția are un caracter viager. Ei nu dau socoteală nimănui, pentru actele îndeplinite. Senatul se transformă dintr-o castă într-un corp independent de popor, dar fidel primului consul. El lucrează în ședințe secrete, fiind astfel la adăpostul oricărei critici a opiniei publice.

Competența Senatului:

— alege pe membrii corpului legislativ ai tribunatului, și tribunalului de Casație, și pe proprii săi membrii.

El este socotit ca un organ ce veghează la apărarea constituției. Toate actele celorlalte organe sînt apreciate din punct de vedere al constitualității numai de către Senat.

Dar, cu toate cele spuse mai sus, Senatul era îngrădit temeinic deoarece el nu exercita nici un fel de funcție pozitivă. El nu participa la elaborarea legilor, a actelor de guvernămînt.

Puterea legislativă era deținută de mai multe organe, care conlucrau în vederea elaborării legilor.

Guvernul și consiliul de stat, aveau inițiativa legilor. Guvernul era ajutat de acest consiliu de stat.

Acesta era compus din 30—40 membrii, care lucrau în secțiuni. Secțiunile puteau lucra și unite, prezidate fiind de primul consul. Miniștrii aveau inițiativa proiectelor. Realmente activitatea legislativă era apanajul guvernului și consiliului de stat.

Tribunatul, era al doilea organ al puterii legislative compus din membrii aleși de Senat. Proiectele de lege elaborate de guvern, consiliu de stat, consul, erau trimise tribunatului. Valoarea politică a acestui organ consta în dreptul de a cenzura actele celorlalte organe, judecînd constituționalitatea acestora.

Corpul legislativ, era un organ de decizie, foarte asemănător cu tribunatul. Fiecare departament își avea reprezentanții săi. Corpul legislativ nu avea dreptul nici de a prezenta amendamente, nici de discuție. El avea datoria de a asculta și a vota. El reprezenta o reacție violentă la adresa fostelor adunări legislative.

Guvernul.

Este organul cel mai puternic. Consulii, erau aleși de Senat, dar, la rîndu-le aceștia propuneau pe senatori. Consulii se alegeau pe o perioadă de 10 ani, dar, puteau fi realeși. Existau în totul trei consuli. Primul consul deținea cele mai importante prerogative și anume:

— promulgarea legilor;
— numirea și revocarea consilierilor de stat;
— numirea miniștrilor, ambasadorilor, ofițerilor superiori, a membrilor administrațiilor locale;
— în domeniul financiar dirija cheltuelile de stat și reglementa emisiunea de monedă;
— putea emite mandate de arestare împotriva conspiratorilor;
— dirija relațiile externe.

Concluzie:

— guvernul este foarte puternic, deși unele acte sînt cenzurate de tribunat. El nu împărțea cu nimeni exercițiul puterilor sale.

Organizarea justiției.

Profilul justiției este foarte variat: judecătoria de pace, tribunalul civil de primă instanță și apel, tribunalul de poliție corecțională, tribunalul criminal, care judecă apelurile, juriul de acuzare a crimelor, tribunalul de casație.

Recrutarea judecătorilor era în funcție de importanța instanțelor pentru regim. Astfel, la instanțele inferioare, judecătorii se alegeau, dar, judecătorii de la tribunale, erau numiți de către primul consul.

Concluzia cu privire la regimul consulatului:
- reacția categorică împotriva principiilor revoluționare;
- principiul separației puterilor în stat este suprimat în accepțiunea lui reală;
- organismele politice sînt multiple. Se instaurează supremația unui guvern autoritar și personal.

Legislația franceză din timpul revoluției.

Opera legislativă este mare și multilaterală. Burghezia ajunsă la putere a anulat toate prevederile legislative ale vechiului regim, îndeosebi cele privitoare la:
- condițiunea persoanelor;
- regimul funciar;
- justiția.

În domeniul dreptului civil, încă, din 1789—1790, au fost luate o serie de măsuri, dar, nu a fost încă elaborat un cod civil. Decretul din 16—24 august 1790 în articolele 19, 20, 21 spune:
- legile civile, vor fi revăzute și reformate de către legiuitor, va fi elaborat un cod general de legi simple, clare și apropiate constituției.

Repetatele proiecte de cod civil, nu au dus la elaborarea lui definitivă. Abia, sub Napoleon Bonaparte — a fost promulgat codul civil.

În ce privește condițiunea persoanelor, constituanta a abolit prin legea din 4 august 1789 iobăgia, care privea în cea mai mare măsură pe servii moșteniți. Tot atunci, constituanta suprima toate drepturile, „de mînă moartă“, reale sau personale, precum și renta, corvezile personale, banalitățile, fără nici un fel de indemnizație pentru feudali.

Nu același lucru s-a petrecut în coloniile franceze, unde asemenea drepturi s-au mai păstrat în timp. Aceasta arată că burghezia înfăptuind asemenea măsuri ciuntite, nu se gîndea

să acorde drepturi populației asuprite din coloniile sale, păstrînd-o ca bun pentru exploatare pe mai departe.

Decretul din decembrie 1789 stabilește situația cetățenilor francezi de religie protestantă cărora li se ridicase capacitatea politică în timpul lui Ludovic al XVI-lea.

Prin acest decret protestanții sînt admiși în funcțiunile publice și li se restituie bunurile confiscate. Un alt decret, cu privire la situația acelor care din motive religioase părăsiseră Franța — dă dreptul urmașilor acestora de a se reîntoarce în patrie. (Privea o bună parte din cetățenii francezi, de religie mozaică, siliți să părăsească țara din motive religioase).

Căsătoria și divorțul.

După cum se știe, în vechiul drept francez, căsătoria era o problemă de drept canonic:

„un jurămînt producînd prin lege efecte spirituale și civile".

Prin constituția din 1791 — titlul II art. 7, se reglementează problema în felul următor:

„legea nu consideră căsătoria, decît ca un contract civil. Puterea legislativă va stabili pentru toți locuitorii, fără deosebire, modul prin care nașterile, căsătoriile, decesurile, vor fi constatate și se vor desemna ofițeri publici pentru primirea și conservarea actelor".

După cum se vede, este vorba de o adevărată secularizare a problemei căsătoriei!

Vîrsta căsătoriei se stabilește în felul următor:

— 15 ani împliniți pentru băieți;
— 13 ani împliniți pentru fete;

Majoratul se fixează la 21 de ani, data pînă cînd este necesar consimțămîntul părinților. Bigamia și căsătoria în linie directă sînt interzise.

In problemele divorțului — facultatea divorțului rezultă din libertatea individuală. Ea poate avea loc din cauze:

1. — determinate: nebunie, condamnare la pedepse infamante, injurii grave, abandon de 2 ani, absență 5 ani, emigrare în condițiunile prevăzute de lege;
2. — ori, consimțămîntul mutual;

Dreptul penal.

Transformarea legislației penale era de asemenea unul din desideratele burgheziei. În caietele stării a III-a, se oglindea din plin acest desiderat.

Încă de la 8 octombrie 1789 — constituanta a efectuat unele reforme provizorii, iar la 16 septembrie 1791 asupra procedurii penale și 25 septembrie asupra codului penal.

Declarația drepturilor omului, ridica în materie penală următoarele mari probleme:

1. — Legea nu are dreptul de a apăra decît acțiunile nuisibile ale societății.
2. — Legea nu poate stabili decît pedeapsa strictă și necesară.
3. — Delictele de același gen, vor fi pedepsite cu același fel de pedeapsă, indiferent de starea sau rangul vinovatului.
4. — Delictele fiind personale, ele se resfrîng numai asupra delicventului, nu și asupra familiei acestuia.
5. — Pedepsele să fie proporționale cu delictele.

Delictele au fost împărțite în trei categorii:
— crimele cu pedepse infamante;
— delictele corecționale — cu pedepse corecționale;
— delictele municipale — cu pedepse municipale.

Jurisdicția represivă s-a organizat în felul următor:
— tribunalul criminal compus din judecător și jurați;
— tribunalul de poliție corecțională compus din judecător de pace și asesori;
— tribunalul de poliție municipală, compus din trei judecători aleși dintre judecătorii municipali.

Organizarea procedurii penale.

— Procedura prin jurați organizată prin legea din 1791 se împarte în două faze distincte:
— instrucția preparatorie — preliminară;
— instrucția definitivă.

Instrucția preparatorie-preliminară este făcută de către judecătorul de pace, supraveghiat de acuzatorul public. Ea este apoi verificată de către un membru al tribunalului civil de district, denumit directorul juriului „care o complectează, dacă este cazul. Apoi, el o supune tribunalului de district (care are

rol de primă instanță) și decide dacă probele sînt suficiente.

În caz afirmativ, inculpatul este trimis în fața unui juriu de acuzare, care decide. Dacă se constată vinovăția inculpatului, acesta este trimis în fața instrucției definitive, care este judecarea procesului de fond.

Pedepsele infamante erau următoarele:
— moartea;
— punerea în lanțuri (maximum 24 ani);
— recluziunea;
— deportarea;
— degradare civică.

Pedepsele corecționale constau în:
— închisoare;
— amendă.

Următoarele pedepse au fost suprimate:
— moartea civilă;
— însemnarea cu fierul roșu;
— mutilațiile;
— biciuirea în public;
— confiscarea generală;
— tortura.

Franța în timpul Imperiului lui Napoleon Bonaparte.

Instituțiile politice, juridice ale imperiului napoleonian, sînt o continuare firească a instituțiilor din timpul consulatului, caracterizate printr-o accentuată tendință spre formele vechi și prin tendința puternic manifestată spre centralizare:

O primă concluzie:

— reacțiune (ce se vor reflecta și în drept);

— centralizare excesivă.

Dacă nu ar fi existat abolirea definitivă a feudalității, substituirea legilor generale, cutumelor particulare, stabilirea unei ierarhii birocatice-funcționărești, s-ar fi putut spune că Franța se află cu un secol înapoi!

Prin senatus-consultul din 16 termidor anul X, era organizat consulatul pe viață.

Prin același senatus-consult, senatul, această instituție reacționară își atribuia puteri discreționare în toate problemele ce nu fuseseră reglementate prin constituție.

Bazîndu-se pe această omnipotență, senatul a dat o adevărată livitură de stat, organizînd — doi ani mai tîrziu imperiul ereditar.

Senatus-consultul prin care era organizat imperiul începe cu asemenea frază suficient de concludentă:

— guvernarea republicii se încredințează unui împărat.

La drept vorbind, senatus-consultul acesta era o adevărată constituție, cuprinzînd nu mai puțin de 142 articole. Dealtfel, acesta a funcționat pe toată durata imperiului, suferind unele modificări neesențiale.

Iată cîteva din prevederile acestei constituții prin care se instaurează monarhia în Franța, în persoana lui Napoleon, cea mai proeminentă figură a burgheziei, capabil să îndeplineasca cerințele de represiune internă contra maselor și poftele nesățioase ale clasei sale — pe plan extern.

Senatus-Consutul reglementa: Domnia imperială, regența, înalții dregători, senatul, consiliul de stat, corpul legislativ, dispozițiuni cu privire la colegiile electorale, înalta curte imperială, promulgarea legilor.

Se stabilește, domnia ereditară, în descendență directă și legitimă a lui Napoleon.

Competența împăratului este absolută. Ea se întinde în domeniile:

— dreptul de a promulga senatus-consulte și legi;
— dreptul de a prezida senatul și consiliul de stat;
— dreptul de a numi și revoca pe înalții funcționari, pe miniștrii, pe ambasadori, de a întreține relații diplomatice, de a încheia tratate;
— dreptul de a aproba sau respinge declarațiunile senatului cu privire la neconstituționalitatea unei legi votată de corpul legislativ.

Organizarea aparatului de stat în timpul lui Napoleon.

Au fost creați 6 mari demnitari ai Imperiului:
— marele elector;
— vice cancelarul imperiului;
— vice cancelarul de stat;
— vice trezorierul;
— marele amiral;
— conetabilul.

Acești 6, formează marele consiliu al împăratului și marele consiliu de legiuni de onoare.

Urmau, marii ofiţeri ai imperiului:
— 16 mareşali ai Franţei;
— inspectorii şi colonelii diferitelor arme;
— marele şambelan;
— mareşalul palatului.

În ceea ce priveşte senatul — care contribuise la aducerea la putere a lui Napoleon, a fost în mod sistematic trecut pe planul II. Napoleon a adăugat, la numărul senatorilor şi pe membrii casei imperiale, precum şi marii demnitari.

Consilierii de stat au obţinut titlul pe viaţă, după cinci ani de serviciu.

Membrii corpului legislativ, au obţinut dreptul de a se aduna în „comitetele generale" unde se discutau proiectele de lege. Ele erau în principiu — secrete.

Administraţia centrală.

În fruntea principalelor sectoare ale administraţiei, au fost puşi miniştrii însărcinaţi „cu executarea legilor şi regulamentelor administraţiei publice".

— Ministerul de Finanţe, a fost dublat, deasemenea, cel al Războiului. Măsura luată de Napoleon în acest sens, este de înţeles, avînd în vedere marile cheltuieli militare, precum şi organizarea armatei.

Numărul departamentelor ministeriale se cifra la 11:
— Secretariatul de Stat;
— Justiţia;
— Culte;
— Relaţiile Externe;
— Finanţe;
— Trezor;
— Război;
— Administraţia Războiului;
— Marina;
— Internele;
— Manufactura — Comerţ.

Administraţia departamentală şi municipală.

În conformitate cu prevederile constituţiei anului III — administraţia locală, era subordonată în totul ministerelor. Apa-

ratul birocratic-funcționăresc a luat o dezvoltare considerabilă avînd în vedere faptul că reprezenta puterea centrală-imperială.

În provincii și în comune, a dispărut cea mai mică tendință spre independență. Agenții guvernului erau atotputernici, (în conformitate cu art. 75 const. anului VIII).

În fiecare departament funcționa:

— un prefect, un consiliu de prefectură, un conciliu general.

În fiecare arondisment comunal, funcționa:

— un subprefect;
— un consiliu de arondisment.

În fiecare comună funcționa:

— primar;
— adjuncți ai primarului;
— consiliul comunal.

În ce privește organizarea judecătorească din timpul imperiului — au avut loc o serie de schimbări.

Cea mai înaltă instanță era Curtea de Casație, cu cele trei secții:

— secțiunile unite;
— secțiunea civilă;
— secțiunea penală.

În materie civilă — trebuie menționată Curtea de Apel, însărcinată să păstreze ordinea civilă, alături de ordinea militară și bisericească.

În fiecare arondisment, exista un tribunal civil.

În fiecare canton — judecătorie de pace.

Cu excepția judecătorilor de pace, care rămîneau electivi, ceilalți membrii ai curților și tribunalelor erau numiți de împărat.

În materie penală, existau următoarele instanțe:

1. — Curțile de justiție criminală (tribunalele criminale departamentale), care funcționau cu un dublu juriu:

— de acuzare;
— de judecată.

2. — Poliția corecțională.

3. — Jurisdicția de simplă poliție, cu două feluri de tribunale:

— de canton;
— de comună.

Aceste trei feluri de instanțe s-au numit ordinare.

Au mai fost înființate o serie de instanțe de excepție.

Cea mai importantă era: Înalta Curte Imperială, privind competența de a judeca pe:

— membrii familiei regale;
— înalții demnitari;
— înalții funcționari;
— toți cei ce atentau la siguranța statului sau viața împăratului.

O altă instanță de excepție, era:

Tribunalele criminale speciale, sau cum au fost denumite mai tîrziu: Curți speciale — a treia instanță de excepție:

Jurisdicția represivă militară s-a reflectat în:

— codurile de instrucție criminală și codul penal din 1811;
— codul de instrucție prevede că: instrucția se face atît pentru a stabili nevinovăția cît și vinovăția celui aflat în prevenție;
— apărarea este liberă;
— sistemul legal de probe, rămîne abolit.

În ce privește codul penal, el constituie un pas înapoi. El se bazează efectiv pe intimidare, prevăzînd multiple pedepse grave. Pedeapsa cu moartea este prevăzută pentru infracțiuni care nu merită. Ca de pildă: contrafacerea sigiliului statului; falsificarea de monedă.

În schimb, crimele politice sînt pedepsite numai cu moartea (care arată ura și frica clasei dominante).

Sînt din nou prevăzute în cod, asemenea pedepse ca:

— mutilările;
— confiscarea generală a averii.

Codul are o clasificare a delictelor și pedepselor. El prevede circumstanțele atenuante și fixează totodată minimum și maximum de pedeapsă.

Codul civil din 1804

A fost adoptat după multe și furtunoase dezbateri. El exprimă dorințele și necesitățile clasei burgheze. Eclectismul, se explică tocmai prin aceasta. El se bazează pe o serie de principii de drept roman, cutume, ordonanțe regale, jurisprudența

vechilor parlamente, doctrinele vechilor autori (Pothier), legile revoluționare. Iată cîteva prevederi ale codului civil:

— codul consacră principiul egalității în fața legilor a tuturor cetățenilor;
— codul, însă, nu a abrogat ordonanța din anul 10 prin care se reintroduce sclavajul în coloniile franceze.

Însăși, Napoleon, a fost acela care a încălcat acest principiu, al egalității, înființînd o nobilime imperială, cu ierarhie (conți, duci, altețe); cărora li se acorda proprietăți (așa zisele Majorate) inalienabile, dar, transmisibile în ordine directă.

Despre „egalitatea" celor mari cu masele celor năpăstuiți, nu poate fi vorba. Codul reglementează mai mult relațiile dintre cei avuți.

Cu privire la căsătorie, codul civil menține în principiu vechile prevederi, ridicînd în schimb vîrsta căsătoriei, la 18 și 15 ani. În ce privește divorțul, admite „separația de corp" pentru catolici.

În materie succesorală, se menține principiul egalității între succesori. Reprezentarea în linie colaterală este restrînsă. Drepturile acordate copilului natural — se restrîng de asemenea.

Franța între 1814—1830.

În linii mari, instituțiile politice, ierarhia administrativă-judiciară, legislativă-civilă, penală s-a păstrat după căderea imperiului napoleonian.

Administrația centrală.

Prin Charta din 1814 — Camera Pairilor va lua locul Senatului, iar Camera Deputaților, Corpului Legislativ. Nu se spunea nimic în ce privește Consiliul de Stat și miniștrii.

Același lucru și în Charta din 1830.

Ambele lăsau regelui, dreptul de a numi și revoca pe miniștrii, în calitate de șef al puterii executive — prin simple ordonanțe regale.

Pe lîngă miniștrii secretari de stat, care conduc cîte un departament, au fost înființate posturi de „miniștrii de stat", „fără atribuții precise", dar, care participau împreună cu secretarii de stat, precum și alte persoane, la consiliile regelui. (Înaltul Consiliu, Consiliul privat, Consiliu de stat).

Administrația centrală — din timpul restaurației se completa de către Consiliul de Stat. Acesta își pierduse rolul său

legislativ din timpul imperiului, fiind un simplu consiliu de guvern, ce da avize regelui — pe care acesta nu era obligat să le urmeze. Consiliul de Stat, se compunea din următorii:

— miniștrii secretari de stat;
— miniștrii de stat;
— 25 consilieri;
— alte 50 persoane.

El era împărțit în cinci comitete:

— legislativ;
— financiar;
— interior;
— comerț;
— contencios.

Fiecare pregătește proiecte de lege, în domeniul lor.

Administrația departamentală.

— fiecare departament — are un prefect;
— un consiliu de prefectură;
— un consiliu general al departamentului;
— în fiecare arondisment comunal se află un subprefect;
— un consiliu de arondisment.

Conform art. 14 din Chartă — toți membrii administrației departamentale au fost numiți de rege.

În anul 1833 — au avut loc o serie de modificări în privința administrației departamentale:

— consilierii generali și
— consilierii arondismentului — urmau a fi aleși — de către cetățenii cei mai bogați. Excluzîndu-se în acest fel marea masă a populației din problemele administrației.

Administrația municipală: rămîne în principiu neschimbată:

— regele sau reprezentanții lui — prefecții, — numesc pe primar, pe adjunct și consiliul municipal.

Concluzia generală: Perioada 1789—1815 și 1815—1830 a fost cea mai furtunoasă din istoria statului france. Deși masele populare au dus greul revoluției, ele nu au putut să-și instaureze o putere populară, datorită în bună parte condițiunilor obiective existente.

Dar în deceniul IV al sec. XIX masele populare franceze, pe baza experiențelor revoluționare vor declanșa mărețe acțiuni revoluționare.

GERMANIA
în perioada 1800 — 1870

Situația existentă în Germania la începutul sec. al XIX-lea.

Războiul țărănesc german, această epopee revoluționară a luat sfîrșit prin zdrobirea forțelor revoluționare de către coaliția feudalilor. Asupra Germaniei s-a reașternut valul robiei feudale, ce va dura sute de ani. Înfrîngerea mișcării țărănești, se va repercuta mult timp în viața socială și politică din Germania.

În timp ce în Țările de Jos, Anglia, Franța vor triumfa revoluțiile burgheze și se va instaura clasa burgheză cu statul și dreptul său, în Germania, veacuri de-a-rîndul va continua asuprirea feudală cu toate eroicile lupte purtate de către muncitori și țărani.

După pacea Westfalică — 1648 — Germania va fi împărțită într-o puzderie de stătulețe care, deși formal recunoșteau autoritatea împăratului, în realitate se aflau în permanent război unul cu altul și, toate împotriva tendințelor centralizatoare ale împăratului.

Că împăratul nu avea nici un fel de autoritate reală asupra acestor state, rezultă din însăși faptul că ele puteau declara război și încheia pacea fără a se consulta cu împăratul, încheiau tratate cu alte state, își fixau singure impozitele, taxele vamale, aveau fiecare sistem propriu de măsuri și greutăți.

Situația socială a Germaniei.

Populația din Germania era împărțită pe caste. În frunte se afla nobilimea din rangul I. Principii — aceea care fuseseră singurii beneficiari de pe urma înfrîngerii țărănimii în războiul

țărănesc, au acaparat întreaga putere în stat. Dacă în perioada revoluționară ei au apelat la împărat și armatele acestuia, în vederea reprimării mișcării țărănești, după războiul țărănesc, principii nu au mai avut a se teme mult timp de mișcarea revoluționară: de aceea nici nu au mai susținut puterea împăratului. În Germania, după războiul țărănesc s-au accentuat tendințele separatiste.

Nobilimea de mijloc, urmărea cel puțin două scopuri. Pe de o parte să parvină, în rîndurile castei principiilor, pe de altă parte să-și mențină cu orice chip independența față de aceiași principi.

Nobilimea măruntă se afla într-o dublă poziție. Parte din ea, se afla în serviciul împăratului, la curtea sau în armata acestuia, parte se afla în serviciul principilor, alcătuind suitele acestora.

Clerul, continua și acum să dețină aceeași importanță în viața socială și politică.

În orașele germane, situația se prezenta în felul următor:

Patriciatul-orășenesc — vîrfurile sale — acaparase viața economică și conducerea politică. Burghezia alcătuia deocamdată stratul de mijloc al populației orășenești, dar ea se dezvoltă și cu timpul pătrunde în conducerea orașelor. Cu timpul, în conducerea orașelor pătrund comercianții și meseriașii. Plebea din orașe alcătuia masa exploatată și lipsită de drepturi. Situația cea mai rea, o avea țărănimea. După războiul țărănesc situația ei nu s-a îmbunătățit. Dimpotrivă, a fost restaurată vechea stare de lucruri. Mai rău decît așa nu se putea. Această stare a țărănimii s-a menținut din plin în secolul al XIX-lea.

Concluzia:

1. — Germania pășește pragul secolului al XIX-lea, împovărată de jugul încătușării feudale. Ea este lipsită de o unitate politică.

2. — Lipsa de unitate politică, a dus la crearea de centre provinciale în jurul unora din orașe.

3. — Destrămarea imperiului, avea drept efect accentuarea tendințelor centrifugale, o mai mare independență a marilor feudali față de puterea centrală. Principii s-au transformat în adevărați monarhi în statele lor.

4. — Germania este zguduită de nenumărate războaie, care o pustiesc, contribuind la înapoierea ei economică și respectiv politică.

5. — Orașele, pe de o parte, cavalerii, pe de alta, se luptau fie împotriva tendințelor acaparatoare ale principiilor, fie împotriva tendințelor centralizatoare ale împăratului. Orașele au susținut pe împărat, avînd tot interesul să lichideze bunul plac al feudalilor.

6. — Ideile revoluției franceze de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, au avut un larg ecou în Germania. După războaiele napoleoniene, burghezia germană, va începe lupta pentru puterea politică atît împotriva principilor feudali, cît și a sistemului monarhic absolutist.

Burghezia germană se împotrivește fărîmițării pe mai departe a statului, obligațiilor și privilegiilor feudale din agricultură, comerț, industrie, supravegherii birocratice a aparatului de stat.

Principalul obstacol în calea burgheziei germane este fărîmițarea feudală. Aceasta slăbește puterea de atac a burgheziei.

La începutul secolului al XIX-lea, „Sfîntul Imperiu“ se transformase într-o puternică barieră în calea dezvoltării capitalismului în Germania. Nu încape nici un fel de îndoială că la prima ciocnire cu armatele franceze — stat în care triumfase ordinea burgheză. — imperiul se va destrăma. Așa s-a și întîmplat.

Revoluția burgheză, a lovit ca un trăznet în acest haos. Ciocnirea dintre republica franceză și „Sfîntul Imperiu“, s-a soldat cu lichidarea acestuia din urmă. Drept urmare, Franța a acaparat importante teritorii din Imperiul German.

Influența franceză s-a manifestat cu vigoare în domeniul organizării statelor germane. Vechea Dietă a fost desființată. În anul 1795, Napoleon a dat o constituție asemănătoare celei franceze.

Dar, încă din această perioadă, burghezia franceză se temea, de o eventuală unificare a Germaniei și de consecințele acesteia. De aceea, Napoleon Bonaparte, lichidînd Dieta, nu s-a gîndit nici un moment să unifice Germania. El a acordat fiecărui principe puteri nelimitate, pe unii încoronîndu-i ca regi. Uniunea Renană, cuprinzînd statele germane de pe Rin, înființată de către francezi, a avut o scurtă viață. După înfrîngerea lui Napoleon, aceasta s-a destrămat.

Cu toate acestea influența franceză s-a resimțit în domeniul organizării administrației pe baze noi, în domeniul finanțelor etc..... Dreptul feudal, precum și privilegiile feudalilor au fost anulate.

Uniunea Germană.

Problema germană, a fost luată în discuție cu ocazia Congresului de la Viena (1815). Bine înțeles, ea a fost rezolvată în funcție de interesele feudalilor, concretizate prin restaurație.

Germania, a primit o organizare de stat federativă — cuprinzînd un număr de 38 state — în rîndul cărora se numără atît Austria, cît și Prusia, precum și 4 orașe libere. Modul de constituire și finanțare a federației (Uniunea Germană) era determinat prin hotărîrile Congresului, ce avea putere de lege.

Deși se făcuse un pas înainte pe calea unificării (de la confederație la federație), totuși, soluția Congresului nu putea mulțumi burghezia și forțele progresiste din Germania, interesate în unificarea Germaniei.

Se poate spune că — Uniunea Germană — constituia prin felul în care era organizată — un motiv pentru încurajarea forțelor ce acționau centrifugal, nici de cum în vederea unei reale unități.

Aceasta rezultă din faptul că fiecare stat din cele 38 aveau un guvern propriu, o armată proprie, un aparat extern propriu.

Organul federației era Dieta, avînd sediul la Franckfurt pe Main. Dar, forța Dietei era iluzorie. Rezultatele activității Dietei au fost favorabile elementelor feudale. Dieta nu a elaborat o constituție unică pentru statele federate.

Ea nu s-a grăbit să realizeze o unitate vamală pentru întreaga federație. În statele federate a fost restaurat absolutismul, cu concursul direct al monarhiei austriace.

După Congresul de la Viena, clasa dominantă din Germania, a fost constrînsă sub imperiul ideilor revoluției franceze și al mișcărilor țărănești să efectueze unele reforme în agricultură. Astfel, s-a permis țăranilor înstăriți, înscriși în listele de cadastru să-și răscumpere prestațiunile. Dar, totodată prin aceste legi s-a dat posibilitatea junkerimii să acapareze noi pămînturi, mai cu seamă în Prusia. Cu aceasta a început pătrunderea lentă și înrobitoare a captalismului în agricultură, ce s-a soldat cu ruinarea masei de țărani germani.

Greutatea cea mai mare în lucrările Dietei rezultă din faptul că hotărîrile trebuiau adoptate în unanimitate de reprezentanții statelor. Apoi, acestea urmau a fi confirmate — ratificate de către conducerea statelor. Numai după aceea hotărîrea intra în vigoare. Unanimitatea se obținea foarte greu și de aceea operativitatea Dietei era aproape nulă.

Dieta avea două organisme prin care-și ducea activitatea:

— Consiliul restrîns, pentru problemele imperiului (războiul — pacea).
— Plenum-ul pentru problemele de mai mică importanță.

Votul în Dietă, nu era egal pentru toți membrii.

Statele mari (Austria, Prusia) aveau cîte un vot. Restul statelor se împărțea în șase grupuri și fiecare grup de state avea cîte un vot.

Austria și-a asumat încă de la început hegemonia în Federația Germană. Astfel, împăratul Austriei era socotit și președintele Uniunii, iar ministrul de externe al Austriei dirija principalele probleme de politică externă din Uniune.

Atitudinea burgheziei germane față de Uniunea germană

Fărămițarea economică și politică din Germania, a constituit o serioasă piedică, în fața burgheziei germane. Burghezia germană a început lupta pentru unitatea politică a statului, tinzînd să acapareze și puterea politică în stat.

Aceste două sarcini: unitatea politică și cucerirea puterii de stat, au fost sarcinile hotărîtoare ce se aflau în fața burgheziei germane. Îndeplinirea lor nu era lucru ușor. În timp ce în Anglia și Franța revoluția burgheză s-a aflat în prezența unui stat mai mult sau mai puțin centralizat, burghezia germană trebuia să facă ea încercarea de a unifica cele 38 state federate.

În altă ordine de idei; burghezia engleză și franceză făcuse revoluția în condițiunile în care atrăsese de partea ei proletariatul și țărănimea. Dar, în Germania, proletariatul după 1844 devine nu numai o clasă — în sine — ci o clasă pentru sine, avînd un program de luptă și acțiune ridicînd probleme sociale de care burghezia germană se ferea.

În fine, rămînerea în urmă — din punct de vedere economic, lașitatea ei, au făcut ca lupta să fie dusă cu puțină energie, burghezia germană fiind înclinată de la început nu spre rezolvarea pe cale revoluționară a celor două sarcini, ci pe calea compromsiului între ea și feudalism.

În cadrul Uniunii Germane, începe a se afirma cu hotărîre burghezia prusiană, dispusă la orice compromis cu junkerimea.

În Prusia, bîntuia din plin absolutismul sprijinit pe aristocrație reacționară, marii feudali și vîrfurile burgheziei. Din rîndurile acestora se alcătuia așa numitul Consiliu de Stat. Clasa dominantă, a dat în 1807 decretul privitor la posibilitatea eliberării țăranilor de pe pămînturile junkerești. Dar, același decret prevedea că în cazul eliberării, țăranul pierde lotul de

pămînt, în favoarea moșierului. Această „reformă“ trebuie înțeleasă și în sensul că absolutismul avea nevoie de țărani pentru a-i înrola în armată. Prin decretul dat, se conta pe o potolire a mișcărilor țărănești și o consolidare social-politică a absolutismului.

După războaiele napoleoniene, au început răscoalele populare din Europa și America de Sud, împotriva absolutismului Sfintei Alianțe. Așa au stat lucrurile în Italia, Rusia, Spania etc. Absolutismul prusian s-a gîndit să efectueze cîteva reforme. Astfel, în anul 1823 Prusia a primit în dar de la absolutism — în loc de constituție — *o Adunare de castă* — pentru fiecare provincie, în total un număr de opt. Sarcina acestor adunări era de a rezolva probleme de ordin local.

Pentru alte state, asemenea reforme nu ar fi constituit mare lucru. Dar, pentru burghezia prusiană aceasta a fost un indiciu că poate obține mai mult. De altfel, inexistența unor măsuri similare în alte state germane, a transformat burghezia prusiană, față de burghezia de celelalte state; reformele liberale petrecute în Prusia, au făcut să-i crească prestigiul burgheziei prusiene față de celelalte state germane.

Nu e de mirare că ea își asumă rolul de a unifica Germania, dar, în același timp tot burghezia prusiană își asumă un rol de tristă faimă — acela de a înăbuși mișcarea revoluționară ce se apropie.

Pentru a prelua conducerea în problemele Uniunii Germane, burghezia prusacă în alianță cu junkerimea, trebuia să înlăture Austria.

Prusia a încheiat o serie de acorduri vamale și economice cu alte state germane, reușind să alcătuiască așa numita Uniune Vamală, prin care — de pildă se permitea transportul liber al mărfurilor între statele respective. În Uniunea Vamală, încheiată sub egida Prusiei au intrat 18 state germane. Austria a refuzat să participe la Uniunea Vamală. Aceasta a fost una din cele mai mari greșeli ale politicii externe austriace, deoarece neparticiparea ei, ducea în mod automat la întărirea Prusiei în cadrul Uniunii.

Uniunea Vamală, a jucat un rol important în procesul de unificare a Germaniei, prin aceea că:

a) a dezvoltat și consolidat economia diferitelor state aparținînd Uniunii;

b) a apropiat și mai mult burghezia din diferite state germane;

c) a concentrat forțele acesteia.

Situația economică, politică și socială din Germania, în ajunul anului 1848

Situația economico-socială din Germania în preajma revoluției din 1848, prezenta un tablou specific. Dacă în Franța și Anglia, puterea feudalilor fusese distrusă în cea mai mare parte, în Germania această putere se păstrase și mai mult, se consolidase.

In agricultură, sistemul proprietății funciare, era dominant.

I. — Feudalii, deși participau mai puțin la viața politică (aceasta era apanajul marilor feudali, vîrfurile burgheziei în fruntea cărora se afla absolutismul monarhic), dețineau în schimb largi privilegii, precum și dreptul de jurisdicție asupra locuitorilor aflați pe pămînturile lor. In adevăr, dacă principii, acaparaseră toate privilegiile politice, feudalii au păstrat dreptul nețărmurit asupra țărănimii aflată pe moșiile lor, sub diferite grade de dependență. Oricum, însă nobilimea era considerată drept prima „stare" în Germania.

II. — Burghezia germană era încă slab dezvoltată. Săracă în capitaluri, lipsită de o concentrare a ramurilor din economie, ea părea un copil vitreg față de burghezia engleză sau franceză.

Slăbiciunea burgheziei germane în preajma anului 1848, se aplică prin următoarele:

1. — Vechile manufacturi germane se ruinaseră cu totul, în urma concurenței engleze, care întrebuința o tehnică mai avansată, ce se baza pe forța aburului.

2. — Industria mai modernă existentă se ruinase în urma blocului continental. Ceea ce se refăcuse nu satisfăcea nici pe departe cerințele economiei.

3. — Districtele industriale existente în Germania, erau puțin numeroase. Ele mai prezentau un dezavantaj că se aflau prea în interiorul țării și nu avea o legătură cu marile porturi de la Marea Nordului și Baltică.

4. — Slăbiciunea numerică precum și lipsa unei concentrări corespunzătoare, au dus la situația că burghezia germană nu a putut lua frînele vieții politice.

După înființarea Uniunii Vamale cînd burghezia a putut să se dezvolte în mai mare libertate, ea a putut vedea cu alți ochi situați politică existentă în Germania. Numai atunci a putut burghezia germană să cîntărească consecințele dezmembrării Germaniei în 38 state, să aprecieze rolul negativ al feudalilor și al aparatului de stat birocratic — centralizat.

III. — Marea masă a populației germane se compunea din muncitorime și mica burghezie — la orașe, iar țărănimea — la sate.

Artizanatul, meșteșugurile și micul comerț, erau foarte răspîndite în Germania, ca urmare a frînării dezvoltării marii industrii.

Mica burghezie, după cum arată Engels, deținea un rol important în Germania.

Ea avea un rol intermediar, fixat între capitaliști și proletari, fapt ce-i determina însăși caracterul său.

Mica burghezie, avea o situație jalnică, în timpul absolutismului. Din momentul în care burghezia în ascensiune se pune în mișcare, mica burghezie înclină spre liberalism. Ea are accese democratice violente, atunci cînd burghezia și-a asigurat propria-i dominație. Dar, ea decade într-o lamentabilă descurajare, din momentul în care clasa aflată dedesubtul ei — proletariatul — încearcă o mișcare independentă.

IV. — Clasa muncitoare din Germania — din lipsa unei concentrări în industrie, nu era legată de marea industrie. Aceasta nu înseamnă că în Germania nu existau centre industriale puternice. Dar, ele erau puțin numeroase și dispersate. În centrele industriale s-a format un puternic nucleu avînd idei clare cu privire la emanciparea socială. De altfel, insurecția țesătoriilor din Silezia, arată tocmai tăria clasei muncitoare germane.

V. — Țărănimea, micii fermieri, muncitorii agricoli, fermierii întrebuințau mîna de lucru a țăranilor săraci, lipsiți de pămînt sau cu pămînt puțin. În regiunea Renană, unde feudalismul primise o puternică lovitură de la revoluția franceză, exista țărănimea liberă, precum și o masă de țărani care se răscumpăraseră de servituțile feudale. Parte din aceștia nu erau propriu zis liberi, deoarece aveau pămînturile ipotecate la cămătari.

Dacă așa stăteau lucrurile în general pe întreaga Germanie, este indicat să vedem care era situați — în cele două mari state — ale Uniunii Germane: Austria și Prusia.

Austria

— Monarhia austriacă se sprijinea pe cele două clase:
— a marilor proprietari de pămînt;
— a marilor financiari.

Cît privește națiunile supuse Austriei, acestea erau învrăjbite, pentru a fi menținute mai ușor în stare de dependență.

În lupta împotriva iobagilor, guvernele austriace se bazau pe sprijinul marilor feudali. Dacă nobilimea mijlocie se opunea politicii guvernului, acesta ațîța iobagii împotriva nobilimii. În felul acesta iobagii aveau ocazia să se mai răzbune pe crunții lor exploatatori.

După victoria asupra lui Napoleon — Austria a dobîndit un nou prestigiu în Europa și în lumea germană. Acapararea unei părți din Italia, sistemul de alianță al Casei de Habsburg cu dinastiile domnitoare în statele italiene, au contribuit de asemeni la consolidarea internă a monarhiei absolute. Cum Austria era slab dezvoltată din punct de vedere industrial, iar aparatul de stat necesita sume mari de bani, guvernele austriace au început să facă apel la cămătarii internaționali. Această politică convenea guvernului, deoarece — avînd oricînd la dispoziție finanța intenațională, putea ține în șah pe financiarii austraci.

În ce privește burghezia industrială și comercială, ea se dezvolta cu greutate în Austria.

Singurul port mai de vază era Triestul, prin care se efectua importul și exportul austriac.

Industria se bucura de tarife vamale protecționiste, în scopul de a se creea posibilitatea de a plăti cît mai multe și mai mari impozite.

În Austria, ghildele și corporațiile continuau să fiinţeze. Artizanatul, meseriașii erau ținuți în aceste chingi, în care proletariatul se dezvolta cu greu. Țăranul și meseriașul erau considerați numai ca buni de plată impozitelor și dărilor de tot felul.

Prin lege, statul reglementa relațiile dintre diferite categorii sociale pe baza erarhiei. Exemplu:

— proprietarul funciar avea autoritate asupra micului fermier;
— industriașul, asupra lucrătorului din fabrică;
— meșterul asupra calfei sau ucenicului.

Cu toate prevederile de mai sus, care îngrădeau dezvoltarea spre capitalism, burghezia austriacă se dezvolta. Treptat a fost introdusă tehnica bazată pe mașina de aburi. Construirea de mine, căi ferate, a accelerat procesul de industrializare și a facilitat legăturile comerciale.

Asemenea dezvoltare economică a dus la zdruncinarea echilibrului artificial dintre clase:

a) — O parte a nobilimii a sărăcit. Ea a început să se alăture burgheziei.

b) — Negustorul era împiedicat de a-și vinde marfa datorită barierelor vamale.

c) — Muncitorul din fabrică era crunt exploatat de către fabricant.

d) — Fabricantul se afla în conflict cu ghildele și corporațiile.

e) — Intelectualitatea se ridica împotriva clerului ignorant.

Toate arătau că și în Austria, lucururile se îndreptau spre revoluție.

Statul Prusian

Situația economică din Prusia, precum și cea socială au fost arătate mai sus. Cît privește situația politică din Prusia, ea se prezenta în felul următor:

După 1840, mișcarea burgheză din Prusia, a început să se manifeste ca forță politică. Regele Prusiei — în care inițial burghezia își pusese speranțe, se dovedi a fi tot atît de reacționar ca și tatăl sau și bine înțeles atașat cu totul clasei sale. Așchia nu sare departe de copac! Noul rege guverna statul cu ajutorul metodelor absolute. El era partizanul neamestecului, castelor asupra cărora veghea cu strictețe.

Burghezia prusiană a început să manevreze pîrghiile financiare, știind că slăbiciunea regelui se află aci. Istoria a confirmat de atîtea ori. De altfel, politica de izolare a burgheziei de la triburile politice, — practicată de regalitate nu putea fi durabilă deoarece armata, aparatul birocratic, nobilimea de la curte, secătuia tezaurul. Așa s-a și întîmplat.

Regele a încercat să pună noi taxe și impozite care loveau bine înțeles în burghezie. Aceasta a ridicat excepțiunea conform căreia, nici un impozit nu putea fi aplicat fără aprobarea „reprezentanței poporului“, reprezentanță promisă de defunctul rege prin legea din 1820.

Burghezia cerea: „reprezentanța poporului“, a constituție, libertatea presei. Bine înțeles toate acestea printr-o „revoluție pașnică“.

Regele, a convocat comitetele permanente ale Dietelor provinciale constituite în 1823, în număr de 8. Convocîndu-le

regele își avea planurile lui: compozița adunărilor era următoarea:

I. — Marea nobilime.
II. — Reprezentanții calaverilor și micii nobilimi.
III. — Reprezentanții orașelor.
IV. — Deputații țărănimii (micii fermieri).

Prin felul în care erau alcătuite, primele două grupe aveau majoritatea în Dietă.

Comitetele permanente au fost puse să-și aleagă un comitet unic. Aleșii, au fost convocati la Berlin, unde s-a creat: „adunarea reprezentativă", care urma să voteze împrumuturile cerute de rege.

„Adunarea de la Berlin" se declară incompetentă a vota în numele poporului și ceru regelui o constituție. Burgheziei i s-a alăturat o parte a țărănimii, precum și o parte a nobilimii care trecuseră la forme de exploatare capitalistă pe pămînturile lor și care făceau comerț cu produse agrare.

În fața acestei situații regele convocă la Berlin cele 8 comitete principale și le constituie în Dietă unică, urmînd ca în componența de atunci să voteze împrumuturile cerute de rege. În schimb, se permitea ca în problemele legislative, Dieta să aibe vot consultativ.

Regele a limitat la maximum competența Dietei. Astfel:

— ea nu se reunea decît atunci cînd dorea regele și pentru timp limitat;

— ea nu putea discuta decît problemele puse de guvern.

Burghezia avînd în spate sprijinul celorlalte forțe sociale a refuzat să lucreze în asemenea Dietă. Tot odată pentru a-și mări platforma socială, ea a făcut apel la muncitori, căutînd să-i atragă prin lozinci cu caracter socialist. Dar burghezia se temea de avîntul revoluționar al maselor populare.

În preajma anului 1848 — forțele se polarizează în felul următor:

— regimul feudal era sprijinit de marii proprietari feudali; funcționari superiori, ofițeri superiori, clerul;

— împotriva regimului feudal erau: mica nobilime, industriașii, slujbașii de la instituțiile de învățămînt, rangurile inferioare ale birocrației și ofițerimea;

— masa proletariatului de la oraș și țărănimea.

Realmente, burghezia se pregătea să răstoarne guvernul, iar proletariatul să răstoarne burghezia.

Adunarea zisă națională de la Franckfurt

La 13 martie 1848 și 18 martie 1848, au avut loc victoriile populare de la Viena și Berlin. În Austria și Prusia, au fost stabilite guverne constituționale cu proclamarea principiilor burgheziei liberale.

Deosebirea dintre cele două victorii era următoarea:

— în Prusia, puterea a încăput direct pe urma burgheziei liberale;

— în Austria, puterea a încăput pe urma birocrației liberale.

Dar burghezia și-a trădat pe loc aliații care o aduseseră la putere. Mai mult, ea a încheiat o alianță cu fostul dușman — partidele feudale, învinse, dar nu distruse. Burghezia avea neapărată nevoie de această alianță, deoarece se temea mai mult de masele revoluționare, care doreau ca revoluția să continue. În fine, burghezia avea nevoie de alianță cu partidele înfrînte, sperînd să-și consolideze puterea de stat și să și-o adapteze la instituțiile favorabile ei.

După victoriile populare de la Berlin și Viena se impunea convocarea unui organism reprezentativ pe întreaga Germanie. Această adunare a fost aleasă. Ea s-a întrunit paralel cu întrunirile Dietei feudale, la Franckfurt pe Main. Această adunare era de așteptat să activeze ca cel mai înalt for legislativ pentru întreaga Germanie, deoarece evenimentele petrecute în Austria și Prusia, determinau soarta și celorlalte state ale Federației Germane.

În loc să procedeze de urgență la dizolvarea Dietei feudale și înlocuirea ei cu un guvern federal, Adunarea de la Franckfurt făcea jocul forțelor reacționare suspectînd mișcarea revoluționară de care se temea.

În timp ce adunarea vota legi — care nu aveau forța de aplicare — reacțiunea își făcea de cap. Curînd reacțiunea care se temea de Adunare — crezînd că ea este un organism revoluționar — și-a dat seama că nimeni nu putea face jocul mai reușit decît tocmai această Adunare:

În cele din urmă Adunarea (Parlamentul) de la Franckfurt a suspendat Dieta, a creat un guvern pentru întreaga Germanie, a elaborat o constituție, dar aceasta nu a putut fi impusă celorlalte state.

Constituția: prevedea în esență:

a) unificarea legislativă;

b) adunarea legislativă alcătuită din două camere formată din: reprezentanți ai statelor și reprezentanți ai populației din state aleși în mod proporțional;
c) răspunderea guvernului față de parlament;
d) erau prevăzute drepturile și libertățile obișnuite, proclamate în fiecare constituție burgheză.

Regele Prusiei a refuzat să sancționeze constituția, trimițîndu-și armatele împotriva Parlamentului de la Franckfurt. Revoluția a fost în acest fel înăbușită.

Dar la numai doi ani, după aceste evenimente, în Prusia a fost dată o constituție, care cu unele modificări (reacționare), a subzistat pînă în 1918.

Ea a stabilit sistemul bicameral, cu alegerea camerei de jos și alegerea a cel puțin jumătate din totalul membrilor camerei de sus.

Puterea legislativă a fost încredințată regelui și celor două camere. El putea face uz de dreptul de veto. În fine, constituția prusiană din 1852, prevedea egalitatea în fața legilor, inviolabilitatea persoanei, libertatea cuvîntului și presei. În realitate Prusia, continua să fie încătușată de regimul absolutist.

Rolul Prusiei în unificarea Germaniei

Statul prusian a manifestat de timpuriu tendințe anexioniste — față de celelalte state germane. După încheierea Uniunii Vamale, Prusia a reușit să atragă de parte-i burghezia din celelalte state germane și să izoleze Austria. Burghezia din statele germane, speriată de avîntul revoluționar al maselor proletare, găsise în statul prusian apărătorul său. De aceea, burghezia a renunțat la independență politică, găsindu-și aliați în lagărul clericalo-moșieresc. Cît privește tendințele sale expansioniste, burghezia aflase în junkerime un aliat dispus să cucerească prin foc și sînge, atît celelalte state germane cît și cele vecine cu Germania.

Prusia a început războiul cu Austria, în urma căruia i-au fost alipite o serie de state germane. În urma acestui război, Uniunea Vamală a fost desființată, creîndu-se Uniunea Germaniei de Nord, sub egida Prusiei. În urma creării Uniunii Germane de Nord, a fost alcătuit un proiect de constituție, avînd drept model constituția prusiană din 1852. În februarie 1867, proiectul constituției a fost supus spre dezbatere în Reichstag, iar la 16 aprilie 1867, a fost aprobată.

Organele de conducere în Uniunea Germaniei de Nord, erau următoarele:

— președintele Uniunii era regele Prusiei;
— Reichstagul;
— Bundestagul (Consiliul Uniunii, format din reprezentanții statelor componente);
— Cancelarul.

Trebuia spus că formarea Uniunii de Nord a constituit un pas înainte pe calea spre unificarea Germaniei. După înfrîngerea Franței în războiul din 1870 — statele de Sud — au fost alipite la Uniunea Germană de Nord. Aceasta a primit apoi denumirea de imperiul german.

Legislația germană. Dreptul general și particular

La începutul secolului al XIX-lea în Germania se afla în vigoare așa numitul drept general, precum și o serie de coduri speciale ce se aplicau în unele state germane.

Ce se înțelege prin dreptul general. El constituia ansamblul de norme juridice valabil și aplicabil pe întreg teritoriul Germaniei.

El era alcătuit din norme de drept roman, adaptate la condițiunile statului feudal german, precum și din legile și constituțiile imperiale.

Prevederile dreptului general în materie de drept civil, erau puține la număr și pe deasupra erau învechite. Astfel, existau norme privind reglementarea testamentului, prevederi ale codurilor polițienești, norme privind tutela și reglementarea meseriilor (toate din secolul al XVI-lea).

Domeniul cel mai mare de aplicabilitate al dreptului general, privea dreptul roman privat, care a luat denumirea de „Dreptul Pandect". Bine înțeles aceasta nu înseamnează că în Germania nu s-ar fi aplicat decît Pandectele lui Justinian, deoarece Germania recepționase întreg Corpus Juris civilis. Juriștii germani au interpretat și comentat dreptul german, creînd o adevărată școală a dreptului roman, aplicabil la instituțiile germane. Această muncă enormă de adaptare a legislației sclavagiste reglementate în codul lui Justinian la condițiunile statului feudal german, a avut drept rezultat că în Germania a apărut un „drept roman contemporan".

Pe baza analizei și interpretării textelor dreptului roman, a fost elaborată teoria dreptului și a dreptului civil. Juriștii germani, „civiliștii" au întors pe toate fețele instituțiile de

drept roman, căutînd să găsească apropieri în dreptul pozitiv sau în cel mai rău caz să-l transpună într-un fel sau altul în Germania.

Dreptul Pandect, avea totuși o aplicațiune subsidiară. Numai în ipoteza în care codul tăcea sau o altă lege nu reglementa speța respectivă, se făcea apel la dreptul pandect. Aceasta revenea deci ca o completare la legislația statelor germane. Dar în perioada de la începutul secolului al XIX-lea legislația civilă din statele germane era puțin dezvoltată, fapt ce determina pe judecători să facă apel la dreptul pandect.

Codul civil austriac — 1811

Izvoarele codului civil austriac, erau:

— dreptul roman;
— dreptul austriac;
— dreptul provincial al unor ținuturi austriace;
— unele principii ale dreptului natural (ex. art. 7 în care se prevedea că judecătorul poate da hotărîre — în lipsa textului de lege în conformitate cu normele de drept natural. De asemeni, în paragraful 15, se preciza că orice om are drepturi naturale deduse din însăși rațiune).

În domeniul dreptului de proprietate, codul civil austriac, păstra un puternic colorit feudal. Astfel: el reglementează proprietatea feudală, precum și succesiunea. Este însă adevărat că în cod și-a găsit exprimarea și o serie de norme juridice de drept civil burghez, fapt ce atestă pătrunderea relațiilor capitaliste și reglementarea intereselor burgheziei austriace. Astfel, codul reglementează contractele, făcînd referire la „libertatea contractuală", atît de scumpă burgheziei care da posibilitatea reglementării pe cale legală a raporturilor de exploatare capitalistă.

Existența unor surse de drept eterogene, cea mai mare parte din ele avînd un caracter pur feudal, constituiau totodată un sprijin pentru feudalii care se agățau de ele justificînd situația economică și politică favorabilă și convenabilă lor.

Referitor la dreptul german, Engels, îl apreciază ca fiind procesul pasiv al descompunerii vestigiilor evului mediu, care s-a extins în decursul veacurilor, mînat de cele mai multe ori de impulsiuni venite din afară și care încă nu s-a încheiat, o societate rămasă în urmă din punct de vedere economic, în care

junkerul feudal și meșterul de atelier rătăcesc ca niște fantome în căutarea unui corp, pentru o nouă întruchipare, o ordine a dreptului în care abuzul polițienesc cu toată dispariția abuzului justiției și cabinetului principilor din 1848 pînă azi, își face drum, zi de zi.

Puterea politică a feudalilor, slăbiciunea politică a burgheziei, au permis menținerea vreme îndelungată a normelor de drept feudal. Încercările burgheziei de a determina unele schimbări s-au lovit de împotrivirea feudală. Numai în unele aspecte, burghezia a reușit să „prelucreze" normele dreptului feudal, adoptîndu-le la interesele sale.

Cu toate acestea, odată cu dezvoltarea capitalismului, a schimbului, comerțului, burghezia a reușit să determine o legiferare punînd accent pe normele dreptului comercial. Astfel, în anul 1861 a fost elaborat codul comercial, care ulterior a fost introdus în toate statele germane.

Codul comercial
— 1861 —

Codul comercial conține o serie de prevederi referitoare la societățile comerciale, precum și la contractele comerciale, libertatea tranzacțiilor comerciale, condițiunile de vînzare-cumpărare.

Un capitol este rezervat problemelor de drept comercial maritim, privind angajarea echipajului, salarizare, proprietatea vasului, competența căpitanului de vas etc.

Codul comercial oglindește perioada capitalismului industrial „liber", perioadă în care statul nu intervine decît puțin în afacerile comerciale ale particularilor, acordîndu-le deplină libertate de inițiativă.

În asemenea prevederi ale codului comercial își află expresia principiul „liberei concurențe", acumularea capitalistă, libertatea stabilirii relațiilor de exploatare dintre patron și muncitor.

Apariția codului comercial german din 1861, constituie un indiciu al influenței crescînde a marii burghezii în problemele statului feudal german. De altfel, aceasta se explică și prin faptul că după 1848 se produsese alianța dintre junkeri și burghezie. După această alianță, concesiunile reciproce au devenit mai ușor de înfăptuit.

Legislația muncii

Pentru a-și asigura recruți apți pentru serviciul militar, statul prusian a introdus o serie de norme privind protecția copiilor. Astfel s-a interzis angajarea în muncă a copiilor sub vîrsta de nouă ani. Dar această lege nu a fost asigurată printr-un control asupra modului cum se aplică și în consecință ea a fost încălcată în mod grosolan. După 1853, o altă lege a interzis angajarea în întreprinderi a copiilor pînă la vîrsta de 12 ani, și a limitat durata zilei de muncă la 6 ore, pentru copii între 12 și 14 ani. Nici această lege nu s-a aplicat în fapt, deoarece inspectorii însărcinați cu supravegherea aplicării legii se recrutau din rîndurile funcționarilor din întreprinderile respective, cunoscuți prin servilismul lor față de patroni.

Sub presiunea clasei muncitoare, guvernul german a fost obligat să abroge legislația antimuncitorească și să legalizeze sindicatele. Bine înțeles, aceste măsuri nu au fost aplicate de odată de toate statele. Numai în cele din urmă s-a uniformizat această prevedere. Legalizarea uniunilor sindicale muncitorești a fost făcută cu rezerve și în alte state (ex. interzicerea dreptului la grevă contra patronului). De altfel, art. 153 din codul industriei prevedea pedeapsa pentru instigare, amenințări, insulte la adresa unui „nume cinstit". Pe baza acestei prevederi muncitorii greviști puteau fi tîrîți în fața judecății.

În fine, prevederile codului penal imperial, socotea grevele ca fiind atentate la ordinea publică, pedepsindu-le ca atare. Codul industriei prevedea de asemenea obligația uniunilor sindicale de a se înregistra atît ele cît și membrii lor, precum și obligația de a pune la dispoziția autorităților — la cerere — documentele interne.

Art. 61 din codul penal german da posibilitatea organelor administrative să refuze înscrierea în registre pe motiv de activitate ori scopuri politice urmărite de acea organizație.

Dreptul Penal.

Revoluția franceză a provocat în Germania o ură feroce a cercurilor reacționare. La aceasta a aderat și unele cercuri ale burgheziei liberale, înspăimîntate de creșterea stării de spirit revoluționară a maselor populare germane.

Pentru aceasta a fost pusă în aplicare legislația penală sîngeroasă. În prealabil aceasta a fost supusă unei ample revi-

zuiri, încercîndu-se să se mențină tot ce mai putea fi menținut din vechea și putreda legislație feudală.

Pentru aceasta, au fost folosite scrierile teoreticienilor reacționari: Kant, Fichte, Hegel, Schelling, cu ajutorul cărora se justificau măsurile penale represive. În deosebi codurile penale din diferite state germane, deși au suferit influența legislației penale din Franța, fie că au preluat din aceasta ceea ce era mai reacționar și retrograd, fie că normele erau camuflate, sub un înveliș progresist, dar care ascundeau largi posibilități de interpretare abuzivă.

Legislația poartă amprenta generală a intimidării maselor populare.

După revoluția franceză din 1848, nu au avut loc schimbări esențiale în orientarea legislației penale germane. Codul penal din 1851, a fost influențat de codul penal francez, dar și aci au fost incluse o serie de prevederi depășite și reacționare.

Codul penal german din 1851 încrimina infracțiunile de ordin politic. El excela printr-o mare severitate. Prevederile de ordin politic au fost incluse, în urma creșterii activității politice a clasei muncitoare condusă de Internaționala I-a. Clasa dominantă a început să se îngrădească cu legi care s-o apere de asaltul general, dar să-i dea posibilitatea de a reprima în fașe orice acțiune revoluționară. În anul 1852, a fost pusă în aplicare legislația represivă, îndreptată contra comuniștilor (Procesul de la Köln).

În alte state germane au fost puse în aplicare codurile penale, după cum urmează:

— codul Saxon din 1861 ;
— „ Bavarez din 1861 ;
— „ Baden din 1856 ;
— „ Franckfurt pe Main din 1859 ;
— „ Hamburg din 1859.

Ceea ce caracterizează toată această legislație penală este fărămițarea dreptului german într-o puzderie de coduri, toate fiind influențate de modelul prusian, prin care se apărau vestigiile feudale.

După crearea imperiului german, legislația penală a fost inclusă în competența imperiului.

La 1 ianuarie 1870 a intrat în vigoare noul cod penal, dar și aceasta nu era decît, copie fidelă a celui din 1851, cu o ușoară adaptare la noile condiții. Dar aceste modificări aduse codului, aveau drept scop să facă din el un instrument de luptă, împotriva mișcării revoluționare a proletariatului german.

STATUL ȘI DREPTUL ITALIEI
Revoluția burgheză și unificarea Italiei

Situația din Italia în perioada războaielor napoleoniene.

Italia s-a dezvoltat cu mult mai tîrziu pe calea capitalismului. Pulverizarea peninsulei Italiei în stătulețe, în care tronau feudalii și relațiile feudale, au împiedicat dezvoltarea normală spre capitalism.

Revoluția franceză a avut un puternic ecou în statele italiene, dar burghezia italiană era slab dezvoltată, din punct de vedere economic.

În economia statelor italiene se resimțeau cu tărie efectele relațiilor de producție feudale și semi-feudale, care frînau dezvoltarea forțelor de producție.

Mai toate orașele Italiei — atît de înfloritoare în Evul Mediu — decăzuseră din punct de vedere economic, fapt ce a atras după sine, decăderea vieții politice și — în fine pierderea independenței. După descoperirea Americii centrul comerțului mondial s-a transferat din Mediterana, în Atlantic. Drept consecință republicile orășenești italiene, au decăzut.

Din punct de vedere politic, Italia, era împărțită într-o sumedenie de stătulețe, care nu aveau o viață economică comună. Fiecare stătuleț, își avea o dinastie proprie, cu organe de conducere proprii. Sistemul de măsuri, monetar, vamal, era specific fiecăruia.

Formal, statele italiene, se aflau în situația de independență. Realmente, ele nu ființau decît pe baza contradicțiilor dintre puterile occidentale de pe atunci (Austria, Franța, Spania), de care depindeau într-un fel sau altul.

În centrul Italiei luase ființă Statul Papal — adevărat stat pămîntean — aplicație a voinței de dominație a bisericii.

catolice, exprimată prin scrierile filosofilor teologi Augustin, Toma d'Aquino etc...

În fața tinerii burghezii italiene s-au pus două sarcini fundamentale:

— unificarea Italiei;
— dobîndirea independenței politice.

În ajutorul burgheziei italiene — dar păstrînd specificul hrăpăreț — a venit burghezia franceză, prin exponentul său Napoleon Bonaparte.

Acesta, distruge statele absolutiste din nordul și centrul Italiei — inclusiv statul papal — întemeind o republică — dependentă de Franța — ce a luat denumirea de Republica Cisalpină.

În urma cuceririi Italiei de către Franța, s-au petrecut o serie de schimbări fundamentale:

— o parte din privilegiile feudale, au fost lichidate;
— feudalii și-au păstrat pămînturile lor, dar au pierdut conducerea politico-administrativă;
— feudalii au pierdut imunitățile fiscale precum și dreptul de a impune taxe;
— dreptul feudal, precum și dreptul canonic, au fost lichidate;
— a fost statornicită egalitatea formală în fața legilor, a tuturor cetățenilor, întocmai ca în Franța;
— a fost introdusă legislația civilă și penală din Franța;
— a fost proclamată libertatea cultului religios. Inchiziția a fost lichidată.

După cum rezultă, ocupația franceză a avut urmări pozitive, deoarece a zdruncinat puterea clericalo-feudală. Lichidarea dreptului feudal precum și contopirea statelor italiene din nord și centru au contribuit la dezvoltarea capitalismului în Italia.

Dar ocupația franceză, a avut totodată urmări negative pentru Italia. Nu numai că puterea feudală nu a fost lichidată, dar ocupanții francezi s-au dedat la un jaf nemaipomenit, ceea ce a atras ura italienilor și crearea mișcării de rezistență națională anti-franceză.

Italia după Congresul dela Viena.

După înfrîngerea lui Napoleon, în Italia, a fost restaurat regimul feudalo-absolutist și clerical. Italia a fost împărțită, după cum urmează:

— Italia de nord — șase state;
— Italia centrală — a revenit Regatului Papal;
— Italia de sud, a alcătuit Regatul Neapolelui.

În toate statele italiene, au fost lichidate toate instituțiile reprezentative create de francezi. Reacțiunea triumfă pe toate liniile. Principalul beneficiar al restaurației, era nobilul feudal, iar pe plan extern — Austria. Această dependență a statelor italiene din nord, (cu excepția Sardiniei) se explică prin legăturile de familie, dintre diferitele „case" domnitoare și casa de Habsburg. De altfel, nu trebuie scăpat din vedere legăturile economice dintre aceste state și Austria. Exportul italian era orientat spre imperiul Austro-Ungar și mai puțin spre alte state.

Dependența clasei dominante din statele italiene, față de Austria, se explică și prin teama de revoluția populară. În adevăr, diversele dinastii italiene, se mențineau la putere, numai cu sprijinul baionetelor austriace. Același lucru este valabil și pentru Statul Papal cu adăugirea că aci, intervenea și sprijinul Franței.

Un singur stat și-a dobîndit independența. Acesta era Regatul Sardiniei — în care se resimțea influența capitalismului francez. Relativa independență a Regatului Sardiniei, nu a împiedicat totuși clasa dominantă în frunte cu regele Emanuel să procedeze la o „restaurație".

Astfel, — după Congresul dela Viena, în Regatul Sardiniei, au fost reintroduse privilegiile feudalilor, dreptul la zeciuială al bisericii catolice, au fost interzise publicațiile ce militau pentru unificarea Italiei, împotriva politicii cotropitoare a Austriei. A fost instituită cenzura.

Cu toate acestea, clasa dominantă nu a putut restaura în întregime ordinea feudală. Parte din pămînturile feudale au rămas în proprietatea țăranilor așa precum fuseseră date de revoluție. Normele de drept civil și procesual — instituite de francezi au fost menținute.

Evoluția mișcării revoluționare pînă la 1848.

Situația ce s-a creat în Italia, după Congresul dela Viena, nu putea nici pe departe favoriza dezvoltarea spre capitalism. Atît Sfînta Alianță cît și dinastiile italiene, au făcut totul pentru a frîna procesul de dezvoltare a capitalismului și de unificarea Italiei.

Burghezia italiană avea nevoie de o piață unică — pe întreaga Italie. Ea milita pentru lichidarea barierelor vamale artificial create și menținute de diferitele state din peninsulă. Ea căuta să-și orienteze producția nu numai spre cerințele pieții austriace ci și spre propria-i piață din centrul și sudul Italiei, regiuni eminamente agricole.

Dar burghezia italiană, era însă insuficient de dezvoltată pentru a prelua și canaliza mișcarea de eliberare națională și socială. Lipsea de asemenea un proletariat numeros, grupat în centre industriale, îi lipsea deci mișcării o bază de masă.

Cît privește țărănimea, o parte însemnată se afla alături de mișcarea de eliberare, dar elementele conducătoare din rîndurile burgheziei și intelectualității minimalizau rolul țărănimii în revoluție, manifestînd totodată dezinteres față de ea. Conducătorii mișcării italiene, nu vedeau forța țărănimii, care era lipsită de pămînt și impilată de feudali.

Această atitudine față de țărănime, explică pe de o parte îngustimea mișcării de eliberare precum și repetatele eșecuri ale acesteia. Nu e de mirare că în cele din urmă, burghezia italiană se va mulțumi cu o revoluție de sus, făcută cu ajutorul Piemontului.

Mișcarea de eliberare se grupa în jurul Asociației secrete a „Cărbonarilor" — care deși ridica o serie de revendicări sociale, nu avea un program suficient fondat și clar. Ei puneau preț pe acțiunile teroriste și pe rolul eroilor.

În perioada 1820—1848, carbonarii au organizat, cu concursul unor organizații asemănătoare, o serie de răscoale.

Astfel, în 1820 — a izbucnit răscoale în regatul Neapolelui. Regele a fost obligat să semneze o constituție, prin care lua ființă o Adunare a Reprezentanților, față de care regele era răspunzător. Se crea de asemenea un guvern, responsabil în fața Adunării Reprezentanților.

Deși mișcarea începută în Regatul celor două Sicilii, s-a întins aproape în întreaga peninsulă. Ea a fost înăbușită cu repeziciune de trupele austriace.

Au urmat apoi — în perioada 1821—1831—1840 — repetate răscoale în Piemont, Regatul Papal, în Parma, Modena. Toate au fost înăbușite cu ajutorul austriac.

Carbonarii — deși părăsiseră oarecum sistemul luptei teroriste, nu au știut nici după repetatele experiențe amare să tragă învățămintele cuvenite.

Partidul republican-burghez, condus de Mazzini și Garibaldi — legat de mișcarea carbonară, nu acorda importanță

masei de țărani, muncitori, meseriași. Aceste forțe nu au fost antrenate în luptă. Îngustimea mișcării, a dus la aceea că ea nu a putut îndeplini sarcinile revoluției burgheze — unificarea Italiei și lupta împotriva subjugării austriace.

În nordul Italiei, în Piemont, se dezvoltase o puternică mișcare cu caracter monarhisto-liberal, cunoscută sub denumirea „Risorgimento". Acest curent reunea în juru-i burghezia din nordul Italiei, unde capitalismul se dezvoltase în ritm rapid. Burghezia piemonteză se sprijinea în afacerile sale pe monarhia piemonteză. Membrii de frunte ai mișcării „Risorgimento", dețineau funcții importante în aparatul de stat piemontez.

Anul revoluționar 1848 în Italia.

Burghezia italiană, cu sprijinul activ al maselor populare, a pregătit evenimentele revoluționare din 1848. Mișcarea revoluționară s-a desfășurat pe de o parte în interiorul statelor italiene — cu precădere în Regatul Neapolelui și Piemont, unde regii au fost siliți să accepte o formulă constituțională, prin care se împăcau interesele nobilimii și regalității cu cele ale burgheziei, fără a ține seama de interesele arzătoare ale maselor populare. La Roma, evenimentele revoluționare au avut un caracter mai radical. Aci, elementele revoluționare triumfătoare, au proclamat Republica, publicînd decretul pentru convocarea adunării constituante pe întreaga Italie.

Revoluția din 1848 din Italia se desfășurase sub lozincile:

— lichidării absolutismului;

— unificarea națională;

— eliberarea națională.

Succesele dobîndite de revoluție în primele zile dela izbucnirea ei, au dat un impuls general, orașelor și provinciilor aflate sub jugul austriac. În Lombardia — pe atunci posesiune austriacă — valul revoluționar a măturat trupele austriace și a fost proclamată Republica.

Succesul inițial-general repurtat de revoluție a speriat burghezia monarhisto-liberală grupată în „Risorginento". Temîndu-se de valul revoluționar popular, care ar fi ridicat problemele sociale adînci ce frămînta poporul Italiei, ea a propus unirea tuturor dinastiilor din Italia, sub conducerea Casei de Savonia — domnitoare în Piemont. În felul acesta burghezia spera să neutralizeze avîntul revoluționar, iar pe de altă parte să împace elementele monarhisto-feudale din statele italiene.

Imperiul austriac, a reușit să înnăbușe revoluția în interior, după care și-a trimis trupele în Italia. Revoluția a fost înăbușită și aci.

Piemontul și-a păstrat independența. Celelalte state italiene au recăzut în vechea situație.

După cum este știut, contradicțiile franco-austriace, au dus la izbucnirea războiului în 1859. Piemontul — aliat al Franței, a dobîndit Lombardia. Războiul purtat de Piemont, împotriva Austriei, a fost un război just, de eliberare, ce avea drept scop unificarea Italiei. Acest succes a ridicat la luptă întreaga peninsulă. În statele din centrul și sudul Italiei, au fost răsturnate dinastiile, instituindu-se Adunări Reprezentative provizorii, în care majoritatea aparținea burgheziei, grupată în partidul monarhist-liberal. Aceasta a imprimat un asemenea sens, încît cu ocazia plebiscitelor ce au avut loc, s-a decis alipirea la Piemont.

Primul parlament al Italiei s-a întrunit la Torino — 18 februarie 1860 — parlament eșit în urma alegerilor generale pe întreaga Italie — mai puțin Roma, aflată sub ocupația Franței și Veneția — aflată sub ocupația Austriei.

Parlamentul dela Torino, a proclamat Italia regat. Intregirea Italiei s-a făcut în 1866 — cînd în urma războiului Austro-Prusian, Italia a declarat război Austriei, primind Veneția. In fine, în 1871 — după înfrîngerea Franței în războiul cu Prusia, garnizoana franceză din Roma, a fost silită să se retragă — iar trupele italiene au pătruns în oraș. Roma a fost declarată capitala Italiei. Papa, s-a constituit prizonier — în semn de protest. In felul acesta procesul de unificare a Italiei a luat sfîrșit. Deși unificarea s-a făcut cu concursul hotărîtor al maselor populare, ea a purtat amprenta unei unificări „de sus", pe cale dinastică.

Constituția Italiei.

Constituția Italiei, este aidoma tuturor constituțiilor burgheze. Ea nu spune nimic despre suveranitatea poporului. Articolele din constituție privitoare la drepturile cetățenești, au fost însoțite de ciuntiri și îngrădiri, care le făceau — practic — inaplicabile.

Constituția consacră catolicismul drept religie de stat. In felul acesta Constituția burghezo-moșierească a fost întărită cu o nouă forță reacționară — clericalismul, ce va juca un rol nefast în viața politică a Italiei.

In constituție nu se spune nimic despre modul în care ea ar putea fi modificată sau înlocuită. In felul acesta burghezo-moșierimea italiană, căuta să acrediteze în mase idea permanenței și inviolabilității statului burghezo-moșieresc.

Dar problemele de importanță constituțională, au fost rezolvate totdeauna pe calea legislativă curentă. Constituția acordă drepturi depline în problemele legislative, atît regelui cît și Senatului și Camerei Deputaților.

Constituția Italiei, a acordat însemnate prerogative regalității. Iată o parte din ele:

I. — Regele este conducătorul suprem al statului italian;

II. — Regele posedă dreptul de veto absolut, putîndu-se opune aplicării unor acte de guvernămînt, edictate de guvern sau Parlament;

III. — Numai regele are dreptul de a numi pe senatorii de drept, din rîndurile celor mai devotate elemente ale burghezo-moșierimii, avînd merite deosebite față de rege și statul burghezo-moșieresc;

IV. — Regele deține importanța prerogativă de a dizolva Camera Deputaților, înainte de expirarea mandatului acestea. Cu alte cuvinte, dacă o legislatură se dovedea a nu fi pe placul vîrfurilor clasei dominante, regele putea s-o dizolve fără a da explicații asupra acestui gest;

V. — Constituția afirmă că actele regelui nu au nevoie de a fi contrasemnate de un ministru. Cu toate acestea practica guvernamentală a stabilit cu timpul responsabilitatea miniștrilor față de actele semnate de rege. Regele nu poate fi făcut responsabil pentru actele ce semnează, (el este inviolabil) ci ministrul al cărui departament primește actul semnat.

Este adevărat că, conform Constituției, regele nu putea să se opună aplicării unei legi, dar el poseda dreptul de a elabora decrete prin care se fixa modul de aplicare a legii.

VI. — Regele este comandantul suprem al armatei. Acest titlu este deosebit de important, deoarece armata constituie o puternică pîrghie în sistemul dictaturii burgheze, îndreptată contra poporului.

Senatul.

Senatorii sînt numiți pe viață, din rîndurile elementelor cele mai influente și bogate. Ei se recrutau dintre foștii generali, miniștrii, cadrele superioare ale bisericii catolice, foștii membrii ai guvernului.

Senatul a constituit unul din cele mai reacționare organe, remarcabil prin conservatorismul său. Rolul senatului era acela de a împiedica prin orice chip inițiativa legislativă, crearea unei legislații progresiste. În deosebi, în condițiunile creșterii rolului politic al clasei muncitoare italiene și a reprezentării ei în parlament s-a ivit pericolul pentru burghezo-moșierime de a se trece prin organul legislativ unele legi cu caracter popular. Aceasta nu convenea deloc senatului. El exercita tocmai acest rol de frînă.

Camera Deputaților.

Camera Deputaților se alegea pe o perioadă de cinci ani, dar în istoria Italiei pînă la primul război mondial, se cunosc puține cazuri în care o legislatură să ajungă la capătul mandatului de cinci ani ce i se încredințase. De regulă Camera Deputaților era dizolvată de către rege, scontîndu-se de fiecare dată — că viitoarea cameră să fie mai docilă.

Deputații nu erau responsabili față de alegători motivîndu-se că ei poartă răspunderea numai față de conștiința lor (!).

De notat că — întocmai ca în Germania și Japonia — Camera Deputaților nu avea o importanță reală decît în problemele financiar-bugetare. În adevăr, nici un fel de taxe sau impozite nu puteau fi percepute fără aprobarea prealabilă a Camerei Deputaților.

Sistemul electoral.

Constituția Italiei limita foarte mult dreptul de exprimare a voinței populare. Dreptul de vot, era în funcție de gradul de avere, de impozitul plătit către stat, de instrucția cetățeanului. Aceasta însemna — după o statistică a vremurilor — că numai un număr de 530.000 alegători puteau exercita dreptul de vot. E drept, că prin legea electorală din 1882 — numărul alegătorilor a crescut la un milion jumătate, apoi pînă la trei milioane.

Dreptul de vot aparținea persoanelor ce împliniseră vîrsta de 25 ani. Femeile erau excluse dela dreptul de vot.

Alegerile erau făcute de partidele burgheze, cu ajutorul organelor locale și agenților electorali.

Consiliul de Miniștri.

Guvernul se alcătuia pe baza majorității parlamentare dobîndită de un partid în alegeri. Responsabilitatea guvernului față de parlament este asemănătoare celorlalte state. În realitate, guvernul bazîndu-se pe o solidă majoritate parlamentară trecea cu ușurință prin Camera Deputaților proiectele de legi. Opoziția era mai mult de mîntuială, deoarece deputații „din opoziție", erau într-un fel sau altul legați cu statul burghez. Situația s-a schimbat din momentul în care în Camera Deputaților au pătruns deputații socialiști. Aceștia obligau guvernele — prin interpelări să răspundă de actele sale în fața camerei. Față de această situație nou creată guvernele ce s-au perindat la conducerea statului italian preferau să se eschiveze, dela consultarea camerei, guvernînd cu ajutorul decretelor. În această situație, camera se afla în fața faptului împlinit.

De notat marea instabilitate guvernamentală din Italia. În timp ce 70 ani, în Italia s-au perindat 63 cabinete cu 25 de prim miniștri. Deși cabinetele se schimbau, cele noi erau alcătuite din aceeași lideri.

Aparatul de Stat.

Puterea burghezo-moșierimii italiene se sprijinea pe aparatul birocratic-funcționăresc, pe armată, ce-și recruta cadrele de comandă din rîndurile vlăstarelor burgheziei și moșierimii. Aparatul de Stat se sprijinea pe așa zisul sistem, al organelor consultative — asemănător cu cel din Franța.

Aparatul birocratic, este totodată strict centralizat. Judecătorii, funcționarii din administrație, poliție, erau numiți întotdeauna dela centru.

Regele, guvernul, se sprijină pe puternicile organizații „Confindustria" — ce unește burghezia monopolistă și „confida", ce unește moșierimea din sudul Italiei.

Puterea financiară se afla în mîinile marilor bănci, în frunte cu „Banca Națională a Regatului Italiei".

Împărțirea administrativă.

Italia era împărțită în 69 provincii conduse de către prefecți, numiți prin decret regal. Această împărțire venea să în-

locuiască pe cea veche, prin care Italia se compunea din 16 regiuni. Noua împărțire teritorială, convenea de minune burgheziei care-și putea modela după voință piața întregii Italii.

Dreptul italian.

Dreptul italian a reflectat situația economică și politică din Italia, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. El avea un caracter pestriț, cu un colorit puternic clericalo-feudal.

Dar, chiar din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, apar scrieri, în care sînt cerute reforme în domeniul dreptului. Aceste scrieri, erau rezultatul schimbărilor sociale intervenite în statele italiene în această perioadă. Burghezia italiană, aflată la început, își revendica drepturile sale prin scrierile lui Beccaria 1735—1793, prin cunoscutul tratat — „Dei delitte e delle pene". Un alt jurist exponent al burgheziei, pe nume Filangeri, tratează problema alcătuirii unei legislații unice, în cartea „Scienza della legislazione" — 1752—1783. Spedalieri scrie o carte despre drepturile omului, vădit inspirată din scrierile enciclopediștilor. Toate aceste scrieri, au dat un avînt tendințelor de reformare a dreptului în diferitele state italiene, după cum urmează:

În regatul Neapolului, unde se afla la conducere dinastia de Bourbon, au fost făcute încercări de reformare a dreptului și codificare. De remarcat că încercările lui Carlo Tapia — de a alcătui un cod pe baza Codului Justinian, deși timid exprimat, s-a lovit de împotrivirea categorică a nobilimii. În 1751, a fost alcătuită o comisie cu sarcina de a pune ordine în legislația regatului Neapolului. Lucrările sale au dat la iveală un cod, — în limba latină — îmbîcsit de norme de drept canonic și feudal, care era departe de dezvoltarea economică-socială a regatului!

Nu este de mirare că el nu a fost aprobat de nimeni. El a căzut în desuetudine. Aceeași soartă a avut-o și proiectul de cod comercial — atît de scump burgheziei.

În Toscana, lucrările în vederea alcătuirii unei legislații uniforme, s-au aflat dela început sub influența Piemontului — stat mai avansat din punct de vedere economic și politic, pe calea capitalismului.

În anul 1786 a fost publicat codul penal. În domeniul dreptului civil, deși au fost făcute încercări de codificare, ele au rămas infructuoase.

În ducatul Modena, a fost alcătuit un cod cuprinzînd cinci părți, denumit „Codice di legge e constituzioni". În expunerea de motive la acest cod, se arată că alcătuirea lui a fost dictată de necesitatea unificării și simplificării numeroaselor norme și izvoare de drept. Acest cod, vădit inspirat după legislația piemonteză nu s-a putut aplica în întregime, datorită opoziției categorice a nobilimii feudale, care a continuat să aplice — pe feudele sale, normele de drept cutumiar local. De altfel, însuși codul de mai sus, conținea multe omisiuni și trimiteri în asemenea cazuri, la dreptul local.

În alte cazuri, codul nu a făcut decît să redea întru totul prevederile dreptului local. Unele concesii făcute burgheziei — mai ales în domeniul dreptului civil, nu au schimbat prea mult aspectul său. În domeniul proprietății, succesiunii, precum și în ceea ce privește calitatea și aplicarea pedepselor normale au rămas aceleași.

În Lombardia — aflată sub dominația austriacă, au fost date legi și regulamente speciale, în materia dreptului penal și procesual, ținîndu-se seama de particularitățile dezvoltării sale. Aci, au fost adoptate o serie de prevederi din codul împăratului Iosif, publicat în 1786.

În Veneția, mulțimea normelor și cutumelor existente, au dus la necesitatea alcătuirii unei legislații sistematizate. Astfel, începînd din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, au fost date legi și coduri: 1751 — legile unionale; 1770 — codul feudal; 1780 — codul comercial maritim.

Ce rezultă din toate cele expuse mai sus?

În Italia, au existat preocupări pentru reformarea normelor de drept eixstente în diferitele state. Proiectele de reforme, erau cerute de burghezia în dezvoltare, dar acestea se loveau mai întotdeauna de împotrivirea elementelor conservatoare feudale. Dacă în unele state au fost totuși elaborate norme de drept cu un caracter liberal, acestea au oglindit raportul dintre forțele de clasă existente în statul respectiv. Cît privește faptul că aceste coduri au un caracter pestriț, aceasta se explică prin caracterul de compromis, spre care a fost înclinată de la un bun început burghezia italiană — cu elementele feudale. Această slăbiciune economică-politică a burgheziei italiene se va reflecta și mai tîrziu, în lupta pentru unificarea Italiei.

După cucerirea Italiei de către trupele franceze ordinea feudală a fost puternic zdruncinată. Regimul Napoleonian a lichidat în cea mai mare parte relațiile feudale introducînd legislația civilă, penală, comercială din Franța. Astfel, în Pie-

mont, a fost introdusă legislația franceză în 1804; în Parma-Liguria 1805; Lucca 1806; Toscana 1808; Roma și Regatul Neapolelui 1809.

Vechiul drept local s-a păstrat în Sardinia și Sicilia, unde se refugiaseră dinastiile detronate.

Aplicarea legislației franceze în statele italiene, a pus capăt confuziei și incertitudinii existente în Italia. În materie de drept penal, au fost făcute unele încercări de aplicare a doctrinei lui Beccaria. Mai practic, însă, francezii au extins asupra statelor italiene, legislația lor penală. Aceasta a avut loc la data de 6 decembrie 1810.

De notat că Regatul Neapolelui, a avut în perioada 1808 — 1812, o legislație penală proprie, cît privește însă codurile de procedură și cel comercial, ele au fost luate nemijlocit din legislația franceză.

Deși plantată pe o tulpină străină, legislația franceză introdusă în Italia a fost primită și adoptată imediat de către burghezia italiană. Aceasta se explică prin următoarele:

I. — Tînăra burghezie italiană, se sufoca în chingile feudale. Tarifele vamale ridicate, moneda diferită, formalismul exagerat în îndeplinirea contractelor, jurisdicția feudală clericală, toate acestea nu conveneau burgheziei.

II. — Introducerea principiilor de drept francez exprimate în codul lui Napoleon, în care își găseau afirmarea principiile egalității tuturor în fața legilor (era vorba de egalitate în ceea ce privește posibilitatea burgheziei de a participa la exploatarea maselor), libertății, adică libertatea comercială și de concurență. Legislația franceză acorda libertatea în problema tranzacțiilor comerciale, circulației bunurilor agricole, a împărțirii marilor proprietăți agricole. Toate acestea, au avantajat burghezia italiană.

III. — Aplicarea legislației franceze pe întreg cuprinsul Italiei, a dat o lovitură nimicitoare vechilor cutume și norme de drept feudale, a șters particularitățile locale nivelînd calea spre o legislație unitară. Firește, unificarea legislativă a ajutat în mod deosebit burgheziei italiene, care a putut în acest fel să-și desfășoare activitatea nestingherită pe întreaga piață italiană.

IV. — Aplicarea normelor de drept familial și succesoral francez, în Italia, a dat o lovitură nimicitoare dreptului canonic. Prin noua legislație au fost distruse titlurile de noblețe și s-a laicizat instituția căsătoriei.

Legislația franceză s-a aplicat în Italia, (cel puțin oficial) atîta timp cît a durat ocupațit franceză. După congresul de la Viena (1815) — în Italia a fost abolită legislația franceză și s-a reintrodus dreptul feudal. Ca urmare a acestui fapt, în Italia s-au petrecut următoarele:

— nobilimea a reprimit toate privilegiile și imunitățile acordate încă în 1770 — prin actele regale;
— feudele cu întregul lor sistem, au fost restaurate;
— instituția majoratului a fost reintrodusă;
— clerul catolic a reprimit pămînturile și celelalte averi mănăstirești.

În concluzie: — în Italia s-a reinstaurat reacțiunea pe toată linia. Cu toate acestea, clasa dominantă nu a putut lichida cu totul legislația franceză. Aceasta ar fi dus la revolta generală, care nu ar fi convenit monarhiilor italiene neconsolidate. De aceea, ele au preferat să confirme o serie de norme de drept francez. Astfel, în Regatul celor două Sicilii, Bourbonii au fost obligați să admită aplicarea pe mai departe a legislației franceze de pe continent, cu unele corectări, ca de pildă, în domeniul dreptului succesoral, obligativitatea căsătoriei religioase, neadmiterea divorțului. Acestea au fost reintroduse în urma presiunilor exercitate de către biserica catolică.

În Sicilia a continuat să se aplice vechea legislație. Această situație paralelă a durat în Regatul celor două Sicilii pînă în 1819, cînd a fost abolită întreaga legislație intrînd în vigoare codul Regatului celor două Sicilii.

Codul s-a împărțit în cinci părți: civil, penal, procesual penal, procesual civil, comercial.

O privire mai atentă asupra noii legislații napolitane arată că ea nu este altceva decît o copie mai mult sau mai puțin reușită a legislației franceze. Evident, existau o serie de particularități, din care rezultă că noul cod se îndepărtase de la modelul său:

I. — Căsătoria, era privită ca o instituție religioasă. Atît impedimentele căsătoriei, nulitățile cît și faptul indisolubilității sale, au reflectat puternica influență a dreptului canonic.

II. — Puterea părintească asupra copiilor a fost întărită.
III. — Instituția succesiunii se reglementa după vechiul drept, avîndu-se în vedere principiul feudal.
IV. — Biserica și-a menținut dreptul de a avea proprietăți funciare.

Acestea, în domeniul dreptului civil.

Codul conținea unele particularități în domeniul dreptului penal. Aci, codul fie că păstra o serie de infracțiuni cu caracter net feudal, fie că a introdus alte genuri de infracțiuni (de les majestate, de pildă) :

Pedeapsa cu moartea a fost prevăzută în multe cazuri. Aceasta se aplică prin teama nobilimii față de mișcările țărănești antifeudale. Prevederea pedepsei cu moartea în repetate infracțiuni, se explică prin dorința de a intimida masele de la orașe și sate.

Cu toate acestea, codul penal napolitan conține o serie de prevederi mai avansate decît alte legislații. Astfel, în el și-au găsit confirmarea — introducerea procedurii orale, publicitatea dezbaterilor. El a reconsiderat teoria complicității și tentativei. Codul a abolit confiscarea.

În Statul Papal, au avut loc de asemenea o serie de schimbări în domeniul dreptului. Papalitatea — care restaurase totul a fost obligată să instituie o comisiune, care să reglementeze problemele dreptului civil și procedural.

Astfel, în anul 1831 a fost alcătuit „Regulamentul de procedură civilă". Tot în același an a fost dat Edictul asupra prevederilor criminale, iar un an mai tîrziu a intrat în vigoare Edictul asupra delictelor și pedepselor.

Întreaga legislație papală, de mai sus, a fost completată cu enciclicele papale. Ea a luat denumirea — în 1835 de „Regulamente legislative e giudiciario". Acesta constituie un adevărat cod, la baza căruia se aflau norme de drept comun — puțin modificate — așa cum fuseseră elaborate de legiștii evului mediu. Codul reglementa unele probleme ce frămîntau societatea, ca de pildă: ipoteca, taxele judiciare, disciplina tribunalelor.

În Parma, a rămas în vigoare legislația franceză cu excepția căsătoriei, divorțului, prezumția comunității de bunuri dintre soți.

Proiectul codului civil, pentru statul Parma, a fost prezentat în 1816, dar dezbaterile îndelungate, prin diferite comisii, a dus la publicarea lui numai în 1820. Acest cod, se ca-

racterizează prin eclectismul său deoarece încearcă să împace legislația feudală cu cea franceză-burgheză. Iată cîteva aspecte:

— în materia dreptului obligațional, se sprijină pe dreptul roman. În domeniul ipotecar, el a preluat întreaga instituție din dreptul francez;
— în materie de succesiune, a redus simțitor dreptul primului născut, făcînd în acest fel o concesie burgheziei.

De altfel, codul reglementează desheredarea cu multă prudență.

— Codul a ținut seama de nivelul dezvoltării economice-sociale. Acolo unde un anumit compartiment al vieții sociale nu era suficient de dezvoltat, ca de pildă în domeniul dreptului comercial, a fost înglobat în dreptul civil — la materia contractelor.

Tot în anul 1820, au intrat în vigoare și codurile de procedură civilă și penală.

În Lombardia — Veneția — s-a extins după 1815 legislația austriacă și anume, codul civil austriac din 1811. Este drept că în domeniul dreptului civil, codul austriac prevedea o serie de principii liberale. El se referea la libertatea și egalitatea în fața legilor, la drepturile naturale ale omului. Toate aceste prevederi aveau un caracter pur formal.

În 1815 a fost introdus codul penal austriac, care prin prevederile sale excesiv de aspre și prin dispoporționalitatea pedepselor, depășea cu mult normele de drept penal italian.

În 1852, a fost publicat un nou cod penal. În materie procedurală s-a admis publicitatea dezbaterilor și dreptul de apărare. Cît privește codul comercial francez, el a rămas în vigoare, fiind completat cu unele prevederi de drept comercial austriac.

În Regatul Sardiniei.

Sardinia, fusese influențată și înainte de legislația franceză. O serie de prevederi (în domeniul dreptului comercial și civil) se aplicaseră cu succes. Dar regalitatea sub influența nobilimii piemonteze a răsturnat întreaga legislație veche, fără însă a se atinge de drepturile obținute de unele persoane în perioada războaielor napoleoniene. Printr-un act regal, se revenea la legislația din 1770, cu prevederile sale de drept comun, statute, ordonanțe regale.

Dar, în Piemont, situația politică și socială era diferită de celelalte state italiene. Aci, burghezia deținea importante pîrghii în economie. Ea își avea partidul său. De aceea, sub influența burgheziei nemulțumite cu aplicarea vechei legislații,

a fost creată o comisiune în vederea alcătuirii codului civil. Codul piemontez, urma îndeaproape codul civil francez din 1804. El a făcut însă o serie de concesii elementelor clericale feudale în materia:

— căsătoriei — care urma să se oficieze conform preceptelor religioase;
— parohiile bisericești reprimesc custodia registrelor de stare civilă;
— a fost consolidată puterea părintească asupra copiilor;
— în succesiune au fost din nou preferați succesorii în ordine masculină.

Au fost introduse o serie de noutăți în domeniul posesiunii și folosirii apelor, care pentru economia rurală și orășenească a Piemontului, avea o mare importanță.

În domeniul dreptului penal, a fost pus în aplicare codul penal din 1839, cuprinzînd unele îndulciri de pedepse, proporționalitatea acestora față de infracțiunea comisă.

În anul 1848, a fost promulgată legea prin care se introducea participarea juraților în proces. Perioada de după 1848 a adus o serie de modificări în legislația penală, care, cu tot caracterul ei progresist nu schimba aspectul general al codului. De aceea, se resimțea nevoia alcătuirii unui nou cod penal. Astfel, în anul 1859 a fost dat noul cod penal și de procedură penală al Piemontului, care copia codurile franceze. În același an, intră în vigoare codul de justiție militară, precum și legea de organizare judecătorească.

După evenimentele din 1848 — în întreaga Italie s-a întețit lupta și răfuiala reacțiunii cu elementele progresiste, revoluționare. În Piemont, întocmai ca în celelalte state italiene, au fost date legi prevăzînd pedepse cu moartea.

Ce concluzie se desprinde în legătură cu dreptul italian?

În preajma unificării Italiei, legislația sa se prezintă întocmai unui conglomerat în care sînt cuprinse, norme de drept local, feudal, cu influențe de drept canonic. Acestea reprezentau vechea legislație. Normele de drept francez-austriac (civil, comercial, penal, procesual), altoite pe fondul vechilor norme, ținîndu-se seama de specificul dezvoltării economice-sociale și politice a Italiei, alcătuiesc în ansamblul, legislația nouă, mai mult sau mai puțin unitară. Această situație, nu a rezolvat

problema unei legislaţii unice pe întreaga Italie. Poate că în nici un alt stat din Europa, nu au avut loc atîtea căutări şi dibuiri în domeniul alcătuirii unei legislaţii unice. Aceasta se explică, prin caracterul complex al revoluţiei burgheze din Italia, prin slăbiciunea burgheziei italiene, prin compromisul spre care ea a înclinat — alături de elementele feudale. Aceasta s-a reflectat, cu intensitate şi în legislaţia Italiei de după unificare.

STATUL ȘI DREPTUL RUS
în prima jumătate a secolului al XIX-lea

Ceea ce caracteriza orînduirea socială din Rusia, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, era destrămarea feudalismului și apariția unor clase sociale noi: burghezia și proletariatul.

În această perioadă a fost înăsprită asuprirea națională a popoarelor care alcătuiau imperiul rus. Populația imperiului rus a fost împărțită în patru categorii sociale:

a) nobilimea; b) clerul; c) orășenii; d) țăranii. Această împărțire a fost făcută pe cale de lege, dar legea nu făcea decît să confirme diferențierea socială existentă și accentuată de-alungul secolului al XIX-lea.

În baza acestei împărțiri, cele patru categorii sociale au fost impuse la obligațiuni față de stat, după cum urmează:

— nobilimea și clerul, au fost scutite de orice impozite sau taxe, fiind socotite „cetățeni onorifici". Achitarea impozitelor a fost lăsată burgheziei și țărănimii.

Este demn de remarcat obligativitatea pentru toți locuitorii de a face parte din una din cele patru categorii de mai sus. Cei care nu puteau face dovada apartanenței la una din categoriile sociale, era trecut automat în rîndurile celei de a 4-a.

Așa era cazul copiilor naturali, ce nu-și puteau justifica originea, precum și condamnații care fuseseră lipsiți de drepturi prin condamnare.

Să analizăm pe rînd cele patru categorii sociale:

Nobilimea

Era prima și cea mai importantă stare în imperiul rus. Ea era starea cea mai favorizată. Rangul de nobil, putea fi

obținut în baza serviciilor prestate în aparatul de stat sau armata țarului.

Țarul era acela care împărțea titluri de noblețe, precum și grade și decorații. Este adevărat că acordarea titlurilor de noblețe — pentru asemenea merite — au început a fi din ce în ce mai rar.

Nobilimea se împărțea în două categorii:

— nobilimea ereditară și
— nobilimea provenită, pe baza funcțiunilor și meritelor.

Clasa nobililor se bucura de privilegii și imunități.

Situația deosebită a nobilimii, era rezultatul puterii sale economice. Întinderi de sute de verste, alcătuiau moșiile nobilimii pe care roboteau mii de țărani aflați pe diferite trepte de dependență.

Poziția nobilimii rezulta și din faptul că aproape întreg aparatul de stat se afla în mîinile sale. Indeosebi în organele de conducere, — Senatul și Consiliul de Stat, nobilimea nu împărțea puterea cu nimeni. Și în organele administrației locale, nobilimea avea un rol predominant.

Clerul

Era alături de nobilime — starea privilegiată. Clerul ortodox, era scutit de dări și impozite, de unele pedepse (corporale). Clerul se încadra în categoria cetățenilor de onoare.

Orășenii

Erau împărțiți în cinci grupe, după cum urmează:

— cetățeni de onoare;
— negustorii;
— meseriașii;
— mica burghezie;
— muncitorii;

Titlul de cetățean de onoare fusese înființat în anul 1820. Scopul era legat de dezvoltarea burgheziei care aspira spre drepturile politice. Prin înființarea acestu titlu, țarismul a urmărit să separe vîrfurile burgheziei de restul populației orășenești, acordîndu-i unele privilegii și favoruri, cu totul neînsemnate. Titlul de cetățean de onoare se dobîndea prin îndeplinirea unor condițiuni, la propunerea unui ministru sau se moștenea.

Este interesant modul cum erau organizați negustorii în imperiul rus din această perioadă.

Astfel existau două ghilde, în funcție de amploarea comerțului exercitat. Persoanele ce se ocupau cu negustoria — en gros — făcea parte din ghilda I-a. Cei ce se îndeletniceau cu comerțul cu amănuntul făceau parte din a doua ghildă.

Nici un negustor nu putea efectua o activitate dacă nu era înscris în registrele de ghildă și nu plătea un anumit impozit.

Drepturile negustorilor înscriși în ghilde erau în esență următoarele:

a) — dreptul de deplasare dintr-o localitate în alta;
b) — nu erau supuși la pedepse corporale;
c) — puteau primi titluri și decorații.

Cei ce făceau parte din prima ghildă, se mai bucurau de privilegii:

- — dreptul de a fi primit la curtea imperială;
- — după un stagiu de 20 ani, în prima ghildă negustorul putea fi numit Consilier Comercial.

În fiecare oraș existau asociații ale negustorilor, în fruntea cărora se afla un staroste, ales de adunarea generală.

În marile orașe existau bresle meșteșugărești, avînd secțiile organizate după specialitate.

Populația orășenească se încadra — mai ales în pătura mic burgheză, care se constituia în organizații proprii. Trecerea dintr-o categorie socială inferioară în alta superioară se făcea pe baza unei cereri adresată organului superior al grupului respectiv la care se adăuga recomandarea unei „persoane de vază", care dețineau o proprietate imobiliară.

Muncitorii erau socotiți pe treapta cea mai de jos a societății. În rîndurile muncitorilor erau socotiți și străinii, deoarece aceștia nu puteau fi primiți în rîndurile altei pături sociale.

Persoanele din alte categorii sociale care nu aveau achitate la timp taxele către stat, erau trecute în ultima categorie socială.

Țărănimea

Existau două categorii de țărani:

- — țărani de pe moșiile nobilimii;
- — țărani aparținînd statului.

În afară de aceasta mai existau, cazacii, așezați în diferite regiuni ale imperiului.

Condițiunea juridică a țărănimii se poate deduce, din decretul imperial (1803) privind modul în care se putea acorda libertatea țăranilor de pe moșiile nobililor.

Decretul prevedea posibilitatea eliberării țăranilor în următoarele condițiuni:

— țăranii puteau primi un lot de pămînt de la nobil, dacă se ajungea la un acord între cele două părți;
— moșierul primea în schimbul „eliberării" o sumă de bani;
— tranzacția urma să fie supusă spre aprobare ministerului de interne, care decidea. În cele din urmă, problema era supusă spre sancționare Țarului.

Decretul din 1803, nu a dus nici pe departe la îmbunătățirea situației țăranilor. E limpede că moșierii au pretins sume considerabile de bani, care nu puteau fi achitate de țărani nici în cîteva generații.

De altfel, numărul țăranilor care au primit pămînt în conformitate cu Decretul imperial din 1803 nu a atins nici cifra de 50.000.

Au urmat apoi o serie de alte legi care priveau situația țărănimii. Astfel, printr-un decret imperial se interzicea moșierilor a vinde pămîntul fără iobagi. Un alt decret, interzicea moșierilor de a trimite iobagii la muncă în uzine și mine.

Dar, un decret imperial datat în 1840, permitea ca lucrătorii din fabrici — manufacturi, mine — proveniți din rîndurile țărănimii iobage, să fie eliberați.

Doi ani mai tîrziu, în 1842, a fost dat decretul imperial prin care se permitea moșierilor să treacă la eliberarea iobagilor, dacă se ajunge la o înțelegere cu aceștia. În adevăr, drept urmare, au avut loc asemenea „eliberări" de țărani. Cei eliberați, erau în schimb „eliberați" și de pămînt, care rămînea moșierului. În cazul în care moșierii lăsau un petic de pămînt țăranului „eliberat", acesta urma să plătească o sumă considerabilă de bani. Numărul țăranilor care au fost „eliberați" pe baza celor de mai sus, era infim.

Este bine de spus că după decretul din 1842, au mai fost date o serie de acte legislative, care aveau menirea de a „inventaria" moșiile nobililor, precum și loturile țărănești. Este drept că în urma acestei inventarieri, s-a mai limitat în parte bunul plac al moșierilor. Această lege nu a fost pusă în aplicare, decît în regiunile lituaniene, bieloruse și ucrainene.

În regiunile Baltice, țarismul a efectuat o serie de reforme, privind eliberarea țăranilor. Măsurile trebuie puse în legătură

cu acțiunile crescînde ale mișcării revoluționare și influența acesteia în rîndurile țărănimii.

Drept urmare, în anul 1837, țarismul a fost nevoit să efectueze o serie de reforme în privința țărănimii iobage, aparținînd statului. Prin reforma din 1837, țărănimea iobagă aparținînd statului și care era cea mai numeroasă, a primit dreptul de a se administra în voloste, și a-și alege un staroste. Este adevărat că această administrație se afla sub tutela administrației organelor locale ale Ministerului Bunurilor de Stat. Cu toate acestea, faptul că organele volostei aveau atît funcții administrative cît și judiciare și de poliție, constituie un factor pozitiv.

Orînduirea de Stat

In prima jumătate a secolului al XIX-lea orînduirea de Stat din Rusia se caracteriza prin monarhia absolută.

Imperiul rus era alcătuit pe baze centralizate, dar întrînsul mai existau teritorii avînd un regim politic aparte. Așa era cazul Finlandei și Poloniei, care erau guvernele pe baza unor constituții proprii. De asemenea, în cadrul imperiului rus erau cuprinse o serie de state vasale. Așa era cazul statelor din Caucaz, precum și Kazahstanul. Ulterior statele vasale au fost încorporate cu totul în imperiu.

Puterea supremă în imperiul rus aparținea Țarului, care domnea în mod absolut. Incă din secolele trecute această putere crescuse, acreditîndu-se părerea că monarhia era de esență divină. Orice încercare de răsturnare a absolutismului era considerată drept răzvrătire împotriva voinței divine. Această idee era acreditată cu ajutorul bisericii ruse, sprijin de nădejde al orînduielilor țariste.

Cei ce atentau la viața Țarului, erau pedepsiți cu moartea și confiscarea averii. Tentativa se pedepsea întocmai ca infracțiunea consumată. Complicii aveau de suportat aceeași pedeapsă ca autorul.

Țarismul era o monarhie ereditară, stabilită prin decretul imperial din 1797. Prin decretul din 1797 se stabilea succesiunea la tron pentru membrii dinastiei imperiale. Fiul cel mare ocupa tronul la moartea tatălui. Membrii familiei imperiale se bucurau de drepturi excepționale. Sume considerabile de bani din bugetul statului se aflau la dispoziția membrilor familiei domnitoare.

Consiliul de Stat — a fost înființat în 1810. Inițial Consiliul de Stat a fost o instituție consultativă, neavînd nici un

fel de competență independentă. Soluțiile date de Consiliul de Stat puteau fi aprobate sau respinse de către Țar, fără a motiva.

Membrii Consiliului de Stat, erau numiți de către Țar, din rîndurile vîrfurilor nobilimii. Realmente, din Consiliul de Stat făceau parte miniștrii sau foștii miniștri, reprezentanții de vază ai birocrației țariste. Numai Țarul putea destitui pe membrii Consiliului de Stat. Legea de organizare a Consiliului de Stat, nu prevedea numărul Consilierilor de Stat.

În fruntea acestui organ, se afla Țarul, dar cum participarea lui la ședințe nu se făcea cu regularitate, în această funcție erau numiți dinainte președinți, din rîndurile miniștrilor.

Consiliul de Stat funcționa pe baza unor departamente care în esență nu erau altceva decît niște comisii pregătitoare:

— Departamentul legislativ;
— Departamentul privind problemele militare;
— cel privind problemele civile și religioase;
— economia statului;
— știința, industria, comerțul.

Fiecare problemă ce fusese analizată, hotărîtă, într-un departament, urma a fi supusă spre dezbatere Plenum-ului, Consiliului de Stat.

Consiliul de Stat, era un organ consultativ suprem, ce funcționa pe lîngă Țar. Competența lui se referea mai ales la discutarea proiectelor de legi, la verificarea bugetului statului. El examina și verifica toate problemele de Stat, din ordinul Țarului.

Consiliul de Miniștri

A fost înființat în anul 1802. Întocmai Consiliului de Stat, Consiliul de Miniștri, era un organ politic consultativ, ce funcționa pe lîngă Țar și care nu avea nici un fel de independență. Nici un fel de act al Consiliului de Miniștri, nu era valabil, fără semnătura Țarului. Este adevărat că unele probleme erau soluționate de către Consiliul de Miniștri fără aprobarea Țarului, dar acestea erau de mică importanță și nu schimbă caracterul de organ subordonat ce avea Consiliul de Miniștri.

De mai mare importanță era *Cancelaria Imperială* înființată în 1812, care s-a dezvoltat în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Cancelaria era organizată pe 6 servicii. Competența acestora era asemănătoare cu a ministerelor. Printre aceste servicii, cel mai odios era serviciul III, care lupta împotriva mișcării muncitorești.

Alt organ politic era *Ministerul Curții Imperiale*, înființat în 1826. Acesta se ocupa cu problemele funciare, decerna titlurile și decorațiile, întocmea diferite acte de Stat. În fruntea acestui organ se afla Ministrul Curții Imperiale, purtînd și titlul de Cancelar Imperial.

Senatul

În sistemul absolutismului țarist, Senatul nu avea o importanță mare, datorită faptului că organele sale administrative au fost transformate treptat în organe judiciare. În fond, Senatul s-a transformat într-un organ judiciar.

Mai tîrziu, Senatul a fost reorganizat, devenind cea mai importantă instituție politică după Țar.

Senatului i-a revenit în competență supravegherea justiției, exercitarea controlului asupra încasării impozitelor, controlul cheltuielilor curente. Tot Senatul avea în competență supravegherea ordinei publice și legalității țariste, controlînd organele însărcinate cu aceste probleme.

În cazul în care se iveau probleme delicate, în ceea ce privește elaborarea și executarea legilor, în cazul în care Senatul intra în conflict cu Procurorul General, el avea dreptul de a trimite o delegație la Țar, pentru a expune punctul de vedere al Senatorilor.

Odată cu înființarea ministerelor, Senatului i-a revenit în competență exercitarea controlului asupra acestora. În cazul în care miniștrii au încălcat legile sau competența lor a fost depășită, Senatul putea cere explicații și tragerea la răspundere.

Rolul Senatului a scăzut cu timpul, datorită înființării altor organe centrale care au preluat o parte din competența Senatului sau pur și simplu i-au uzurpat-o. Încercările de a reface puterea Senatului s-au dovedit infructuoase.

Ministerele

În secolul al XIX-lea, vechile Colegii și-au pierdut însemnătatea lor. Ele s-au dovedit a nu mai corespunde dezvoltării politice a Imperiului Rus. În locul Colegiilor, s-au dezvoltat ministerele, avînd o conducere personală exercitată de ministru, care era numit de către Țar. Aceștia raportau despre activitatea lor, direct Țarului.

La început au ființat ministerele:

— Războiul, Marina, Afacerilor Externe, Interne, Finanțe, Justiție, Învățămîntul Public.

Colegiile ce funcționaseră pînă atunci nu au fost desființate, ci contopite cu ministerele.

În 1811, a avut loc o nouă reformă a aparatului central. Lipsurile evidențiate în activitatea ministerelor, au fost corectate. Numărul ministerelor a fost mărit la 11 prin înființarea Ministerului Poliției, Comunicațiilor, Controlului de Stat, Ministerul Bunurilor Statului.

Relațiile dintre ministere au fost stabilite pe principiul colaborării. Departamentele conlucrau în mod obligatoriu în problemele apropiate.

Legea de organizare din 1811, a acordat largi drepturi miniștrilor. Ei puteau da dispoziții în vederea aplicării legilor. Miniștrii aveau putere deplină asupra personalului în subordine. Ministrul numea și destituia pe funcționari, îi putea sancționa disciplinar și chiar trimite în judecată.

Șefii departamentelor dispuneau de fonduri proprii, pe care le mînuia fără a mai aștepta aprobarea organelor de resort. În caz de stare de asediu, miniștrilor li se încredința o largă libertate de acțiune, de care aceștia au făcut uz în nenumărate rînduri, împotriva mișcărilor țărănești.

Ministerele erau organizate pe principiul centralismului birocratic. Pe lîngă ministere funcționau comisii consultative de specialitate.

Organele locale

În general, sistemul organelor administrative s-a menținut. Am putea adăuga că el s-a extins cu timpul în urma anexării de noi teritorii.

Unitatea cea mai importantă din punct de vedere administrativ era gubernia.

În gubernie, organele locale erau următoarele:

În fruntea guberniei se afla un guvernator numit direct de către Țar, din rîndurile nobilimii. El era atît reprezentatul puterii centrale cît și al Ministrului de Interne.

Conducerea mai multor gubernii era încredințată unui guvernator general, care exercita puterea asupra întregului ținut. Atribuțiile guvernatorului general erau foarte întinse. El refera asupra problemelor, direct Țarului și primea ordine de la acesta. Fără consimțămîntul guvernatorului general, nu putea fi pus în aplicare pe teritoriul respectiv nici un act legislativ.

În gubernie funcționa serviciul adiministrativ gubernial, alcătuit din mai multe cancelarii. Gubernia își avea organul

său financiar — Camera. În prima jumătate a secolului al XIX-lea au mai luat ființă și alte servicii cu caracter special.

Organizarea Armatei

În prima jumătate a secolului al XIX-lea nu au avut loc mari schimbări în armată. Pentru a se mări efectivul armatei și a se scădea cheltuielile de întreținere a acesteia, au fost create centre populate cu țărani care prestau pe lîngă munca agricolă și serviciul militar. Regimul acestor centre de instrucție militară era foarte sever. În cele din urmă, aceste centre au fost desființate.

Dreptul

În prima jumătate a secolului al XIX-lea a scăzut mult din importanța dreptului obișnuelnic. Acesta s-a dovedit cu totul necorespunzător față de dezvoltarea economică-socială a imperiului rus.

Normele dreptului cutumiar au rezistat, în domeniul procedural și numai în instanțele judecătorești din volostele sătești.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea a apărut tot mai evidentă necesitatea codificării normelor de drept în vigoare, precum și completarea legislației în funcție de pătrunderea relațiilor capitaliste, care urmau a fi reglementate prin lege.

În această perioadă se resimțea lipsa normelor de drept care să oglindească progresul pe plan economic, social și politic ce se desfășura în imperiul rus.

La toate acestea se mai adăuga un factor: existența numeroaselor cutume și legi cu caracter învechit care erau în contradicție flagrantă cu stadiul dezvoltării statului. În organele de justiție, bîntuia mita, corupția, incertitudinea. Se resimțea nevoia de a se pune ordine în acest haos legislativ.

În anul 1804 a luat ființă Comisia de Codificare cu sarcina de a elabora codul civil. Comisiunea trebuia să se călăuzească în lucrările sale după principiile generale ale dreptului rus. Modelul de inspirație a fost codul francez din 1804. Lucrările comisiei s-au soldat cu proiectul de cod, publicat în 1810. Proiectul codului civil a fost criticat violent de către vîrfurile nobilimii, ceea ce a dus la respingerea lui. Reacțiunea susținea teza după care în Rusia nu era necesară elaborarea unui nou sistem legislativ ci adaptarea vechii legislații, — corijarea ei — aducerea la zi. Aceasta însemna să se toarne materie nouă în vechile tipare înguste și învechite.

După respingerea proiectului de cod civil munca de codificare a fost reluată pe baza tezelor reacțiunii. Drept rezultat au fost elaborate două lucrări:

— o lucrare ce aparținea juristului Speranski, privind definitivarea lucrărilor de codificare și alcătuirea unei vaste culegeri de legi existente în Rusia.

Ceea ce a caracterizat noul proiect de cod civil a fost eclectismul său, încercarea de a realiza o legislație civilă, avînd drept bază pe cea în vigoare, cu completările la zi.

Au fost cercetate și catalogate un număr considerabil de legi, începînd cu codul din 1649. Comisiunea a lucrat ani de-a rîndul la descoperirea, clasificarea și adaptarea tuturor actelor normative. Lucrările sale au luat sfîrșit în 1830. Noua culegere — operă aproape exclusivă a eminentului jurist Speranski cuprindea 46 volume grupate după cum urmează:

— texte de legi;
— index;
— state și tarife;
— hărți, desene.

Numai după ce a fost determinată această colosală muncă de identificare și culegere s-a trecut la elaborarea definitvă a codului.

La întocmirea codului, s-a ținut seama de legile aflate în uz. Celelalte nu au mai fost luate în considerare. Comisia a exclus repetările existente în legislație, suprapunerile nereținînd decît ceea ce era mai esențial. În măsura în care lucrările avansau, capitolele gata erau supuse unei dezbateri în vederea îmbunătățirii calitative. Ministerele erau obligate să refere dacă în alcătuirea codului s-a ținut seama de legislația în vigoare privind ramura respectivă.

Observațiile mai importante erau adresate direct Țarului care-și făcea însemnările și recomandările către comisia de codificare.

Codul a fost redactat în stare definitivă în anul 1832 și a intrat în vigoare în 1835. În manifestul țarist publicat cu această ocazie, s-a atras atenția asupra necesității ca pe viitor toate actele legislative să fie orientate pe viitor în conformitate cu codul.

Toate volumele codului au fost reeditate între 1842-1857. După această dată au fost tipărite numai unele volume. Legile ce se adaptau în perioada dintre două ediții se tipăreau ca anexe la cod.

În legătură cu sistemul codului avem de supus următoarele. Autorii lui, au alcătuit categorii, cuprinzînd diferite ramuri ale dreptului.

Prima categorie conține legile de bază, instituțiile de Stat, instituțiile guberniale, precum și regulamentele cu privire la Instituțiile Civile.

O a doua categorie cuprinde:
— normele cu privire la obligațiuni;
— regulamentul cu privire la recrutare;
— regulamentul cu privire la obligațiunile față de Zemstve.

A treia categorie cuprinde problemele legate de:
— impozite, taxe, fisc, taxele vamale;
— regulamentul privind moneda, metalele, minele, sarea, normele de drept silvic.

A patra categorie privea normele cu privire la starea socială și materială a claselor sociale.

A cincea categorie cuprindea „legile civile".

A șasea categorie cuprindea „legile privind normele de drept referitoare la credit, normele de drept comercial, normele de procedură judiciară referitoare la tribunalele comerciale, instrucțiuni cu privire la industrie și bresle, căile de comunicație, norme cu privire la construcții și amenajări".

A șaptea categorie cuprindea norme privitoare la prevenirea și stăvilirea infracțiunilor, cu privire la persoanele deținute sau exilate.

A opta categorie cuprindea normele de drept penal, cuprinzînd infracțiunile și pedepsele, precum și normele de drept procedural penal.

Cu toate că autorii codului rus s-au străduit să cuprindă toate aspectele legislației, nu s-a putut îndeplini un asemenea scop. Multe legi și cutume aplicabile au fost omise. Speranschi, avea de gînd ca după punerea în aplicare a codului să treacă la culegerea vechilor „Pravile" cu ajutorul cărora să fie completată legislația. O asemenea măsură cuprindea însă două aspecte.

Pe de o parte, culegerile de vechi acte — Pravile — nu mai prezentau un folos real. Pe de altă parte, o asemenea culegere ar fi prezentat interes numai în măsura în care ar fi fost adaptată la cerințele desvoltării capitaliste pe care pornise Rusia. Ori de o asemenea adaptare se ferea Țarismul. De aceea, proiectul privitor la Pravile a fost respins și în cele din urmă abandonat.

Cu toate prevederile sale — unele reacționare — codul rus a constituit un pas înainte spre alcătuirea unei legislații unice pe întreg imperiul rus.

Este suficient să arătăm că înainte de aplicarea codului, în Rusia existau o mulțime de norme, fără nici un fel de legătură între ele și care erau inaccesibile justițiabililor. Cunoașterea acestora era apanajul unui cerc restrîns de juriști. Cu toate că Speranschi a fost supravegheat în permanență în întreaga-i activitate de către elementele reacționare, el a reușit totuși să introducă în noua legislație unele principii ale dreptului burghez, mai ales la capitolul privitor la drepturile obligațiunilor, atît de important pentru burghezia în ascensiune.

Este adevărat — după cum am spus în cele de mai sus — că codul — exprimînd interesele clasei feudale, avem prin aceasta un iz reacționar. Speranschi a căutat prin toate mijloacele să debaraseze noua legislație de crusta feudală, să exprime în acest fel noile raporturi care se nășteau și care se cereau reglementate. Dacă el nu a reușit în bună măsură să facă acest lucru, cauza trebuie aflată în mulțimea materialului vechi cu care a fost obligat să lucreze, material din care nu s-a putut extrage întotdeauna principiile generale cu orientare spre viitor. Este limpede, că legislația nouă a oglindit în bună măsură, rămînerea în urmă a Rusiei Țariste.

De altfel, deficiențele de mai sus, au apărut în întreaga lor amploare, foarte curînd după intrarea în vigoare a codului. S-a dovedit că parte din normele sale nu erau aplicabile, deoarece nu mai corespundeau nici pe departe dezvoltării economice și relațiilor sociale existente în Rusia. De altfel, aceasta constituia un aspect al crizei regimului absolutist țarist care a început să se afirme încă în această perioadă. Evident această criză s-a reflectat și în legislație. Încercările de a păstra vechile vestigii feudale și de a frîna noile relații cu ajutorul legislației s-au dovedit infructuoase și practic imposibile.

Încă din anul 1836 au început a se revizui, legislația penală, cuprinsă în volumul al XV-lea al codului.

Evident cu lucrările de revizuire a fost împuternicit tot Speranschi — deoarece se dovedise a avea o viziune mai clară asupra evoluției normale a legislației Rusiei pe baza dezvoltării statului spre capitalism.

Moartea l-a împiedicat să-și desăvîrșească opera.

În 1844 a fost elaborat noul cod penal rusesc.

Un an mai tîrziu codul a fost sancționat de Țar, pentru ca apoi — după trecerea a încă un an să fie pus în aplicare.

STATELE UNITE ALE AMERICII ÎN PERIOADA 1776 — 1870

Statele Unite ale Americii au luat ființă ca stat în ultimul pătrar al veacului al XVIII-lea (1776-1791) în urma războiului victorios purtat de cele 13 colonii engleze din America de nord, împotriva coroanei britanice.

În preajma războiului de independență, situația economică și politică a coloniilor engleze din America de nord se prezenta în felul următor:

a) Grupul de colonii din nord prinseseră a se dezvolta mai de timpuriu pe calea capitalismului. Aci a luat ființă și s-a dezvoltat cu repeziciune o industrie forestieră, extractivă de construcții navale. Tot aci se dezvoltaseră meșteșugurile și manufacturile, care prelucrau materia primă textilă provenită din coloniile de sud;

b) în grupurile de colonii din centru, pătrunsese capitalismul în agricultură, pe calea specifică-americană. Aci se practică fermajul întrebuințîndu-se munca liberă. Coloniile din centru produceau cantități mari de cereale care acopereau atît necesitățile pieții interne cît și ale exportului;

c) grupul de colonii din sud, era renumit prin cultura plantelor industriale, ca bumbacul, tutunul, indigoul. Producția se baza pe munca cu sclavi negri importați din Africa. Alături de aceștia munceau și sclavii albi, proveniți din rîndurile datornicilor, criminalilor, deportați în America pentru ispășirea pedepsei.

Regimul politic al celor 13 colonii din America de Nord era și el deosebit. Astfel:

a) o parte dintre colonii, ca de pildă, New-York, Virginia, Georgia, se aflau sub controlul direct al coroanei engleze;

b) o altă parte dintre colonii se aflau sub conducerea unor societăţi. Acestea primiseră din partea regelui întinse teritorii sub formă de concesiuni. Aşa era cazul coloniei Rhode-island;
c) în fine, alt grup de colonii fusese acaparat de marii proprietari de pămînturi şi întreprinderi. Aşa era cazul coloniilor Pensylvania, Maryland etc.

Conducerea politică a celor 13 colonii era în funcţie de cei trei factori de mai sus care numeau ori alegeau pe guvernator.

În coloniile aparţinînd în mod nemijlocit coroanei britanice, aceasta numea pe guvernatori. Conducerea coloniilor de la punctul „b" se alegea de către vîrfurile birocraţiei locale. În coloniile categoriei a 3-a, guvernatorii erau numiţi direct de către marii proprietari de pămînt sau societăţi.

Premizele evenimentelor revoluţionare

Dezvoltarea economică rapidă a coloniilor engleze din America, a dus în cele din urmă la conflict între burghezia engleză care subordonase întreaga viaţă economică şi politică a coloniilor şi tînăra burghezie americană, care dorea să exploateze vasta piaţă a Americii de nord, numai pentru ea, excluzînd de la aceasta — burghezia engleză.

De altfel, burghezia engleză, a făcut uz de toate mijloacele ce avea la dispoziţie pentru a frîna dezvoltarea spre capitalism a coloniilor americane. Ea se temea de o eventuală concurenţă a produselor americane, ceea ce în treacăt fie spus, reprezenta o realitate.

Pe linia de mai sus, Anglia a introdus o serie de restricţii prin care se interzicea construirea unor întreprinderi industriale, producerea unor articole care concurau calitativ şi cantitativ pe cele engleze. Comerţul exterior al coloniilor trebuia făcut numai prin intermediul firmelor engleze.

Politica de discriminare manifestată de Anglia, mai cuprindea şi alte aspecte tot atît de împovărătoare:

Se interzisese coloniştilor americani de a se stabili dincolo de munţii Allegani. Această interdicţie convenea marilor proprietari de pămînt din colonii, deoarece aveau tot interesul de a menţine braţele de muncă ieftine. Această măsură convenea deopotrivă şi burgheziei americane, care avea nevoie de braţe de muncă stabile nu de fluctuaţie, cu atît mai mult, cu cît, se începuseră marile construcţii (navale, căi ferate, mine).

— Se interzisese coloniştilor de a face comerţ dincolo de

munții Allegani, măsură ce nemulțumea profund pe negustori, comercianți, afaceriști.

Această măsură nemulțumea de asemeni pe cultivatorii de pămînt din sud care după ce secătuiau pămînturile aveau nevoie de altele fertile pe care nu le puteau afla decît în vest. Ori prin măsura de mai sus, Anglia interzisese accesul pe aceste teritorii.

— Anglia a introdus în 1765 taxa timbrului — taxă foarte împovărătoare ce se aplica tuturor actelor și cererilor adresate administrației, precum și ziarelor, revistelor, actelor de succesiune, cambiilor.

Drept consecință față de măsuri, coloniștii au ripostat prin adoptarea boicotului asupra mărfurilor engleze.

Rezultatul? Guvernul englez a fost nevoit — în cele din urmă — să abroge taxa timbrului, lovind în schimb de o mare fiscalitate produsele americane. Evident această nouă măsură a iritat peste măsură burghezia din coloniile americane. Ea a făcut apel la masele populare americane, cerîndu-le să ia armele împotriva Angliei, pentru independență.

Pe plan politic, a fost convocat Congresul de la Filadelfia (1774). La acest prim congres al reprezentanților coloniilor predominau loialiștii, adepții măsurilor „în cadrul legal", partizani al înțelegerii și compromisului cu Anglia. Aceasta s-a reflectat în rezoluțiile adoptate.

Cu toate străduințele de împăcare, depuse de acéa parte a burgheziei legată de metropolă, conflictul nu a mai putut fi aplanat, deoarece masele populare porniseră la lupta armată împotriva trupelor engleze.

În această luptă, coloniștii americani au folosit o tactică de luptă nouă — tactica tiraliorilor, a războiului revoluționar, pe care au aplicat-o și dezvoltat-o cu succes în viitor. Referindu-se la acest gen de luptă, Engels scria:

> „Cete de rebeli care ce-i drept erau slabi la instrucție dar știau cu atît mai bine să tragă cu puștile lor și care luptau pentru propriile lor interese și deci nu dezertau ca trupele de mercenari și care nu le făceau englezilor plăcerea de a se prezenta și ei în linie și pe teren neted, ci ca trăgători liberi și mobili, ascunși în păduri".

Sistemul tiraliorilor se impusese din nou ca metodă unică de luptă, urmare a materialului uman schimbat (Anti-Düring).

Războiul odată declanșat, s-a dovedit greu pentru colonii, atît din punct de vedere economic-financiar, cît și politic, mi-

litar. În rîndurile coloniștilor nu exista omogenitate. De la început apăruseră două tendințe, două grupuri.

Pe de o parte așa numiții Torry-es adepți declarați ai înțelegerii cu Anglia. În rîndurile acestui grup se afla aristocrația latifundiară care deținea întinse domenii de la regele Angliei.

De asemenea, făceau parte din acest grup — negustorii care dobîndiseră concesiuni și patente de la coroana engleză, apoi plantatorii de bumbac și indigo, ce erau legați cu fabricile din Anglia. În fine, în acest grup intrau birocrația, judecătorii, funcționarii coloniali, clericii.

— Al doilea grup denumit Whigs — erau adepții luptei armate împotriva Angliei. Acesta grupa burghezia națională, care se sufoca de pe urma politicii economice a Angliei și care urmărea acapararea pieții americane în totalitatea ei. În jurul grupării Whigs se aflau fermierii care cereau o mai justă împărțire a pămînturilor, precum și dreptul de a se stabili în mod liber pe pămînturile din apus. Tot din această grupare făceau parte muncitorii din manufacturi, construcții, porturi, meseriașii, mica burghezie, toți cei ce sufereau de pe urma exploatării engleze. Conducerea grupului o avea burghezia, care intrase în conflict de interese cu cea din metropolă. De notat: cele două grupări politice de mai sus, nu trebuie confundate cu partidele politice. Denumirea lor era de împrumut, din Anglia și nu desemna nici pe departe un partid politic în accepțiunea modernă a cuvîntului.

Declarația de independență

La 4 iulie 1776, cu ocazia celui de al 2-lea congres, continental a fost proclamată independența coloniilor față de Anglia, ruperea relațiilor cu Anglia, formarea unui stat de sine stătător.

Inițial, declarația de independență conținea un punct în care era condamnat sclavajul, dar grupul de colonii din sud în care bîntuia sclavagismul s-au opus introducerii acestui punct în declarație, amenințînd cu sciziunea. Declarația de independență proclama „dreptul fiecăruia la viață, libertate și năzuința spre fericire". Dar aceste principii de înaltă umanitate nu au fost aplicate populației indiene băștinașe, și nici negrilor, ceea ce reflecta caracterul său, limitat, ciuntit. Totuși, pentru vremurile de atunci, declarația a constituit un document progresist și mobilizator. Ea a unit pe coloniști în lupta contra „tîlharilor englezi".

Prima Constituție a Statelor Unite
Articolele Confederației

Victoria asupra Angliei, precum și declarația de independență nu a însemnat și alcătuirea statului. Coloniile odată eliberate de sub tirania engleză nu s-au mai socotit legate între ele. Unirea lor fusese rezultatul perioadei critice, care odată trecută nu mai prezenta interes. Statele constituite din cele 13 foste colonii engleze, refuzau să dea ascultare unei puteri centrale, fiecare socotindu-se independent și suveran.

Așa dar, țelurile care duseseră la unirea coloniilor în timpul războiului ne mai existînd, burghezia din cele 13 state a început să manifesteze tendințe descentralizatoare, separatism regional, izolaționism.

În fiecare stat au fost elaborate constituții proprii care au înlocuit ordinea veche. Constituțiile difereau între ele, dar aveau și multe puncte comune. Ele erau toate scrise după practica engleză aplicată coloniilor prin sistemul de guvernare al chartelor regale și al instrucțiunilor guvernatorilor.

Mai toate aceste constituții aveau în preambul o declarație a drepturilor — bill of rights — în care erau enumerate drepturile fundamentale aparținînd omului.

La baza constituțiilor se afla principiul separației puterilor în stat. Puterea executivă se încredința unei persoane, denumită în general — guvernator — dar care era ales. Autoritatea acestei persoane era limitată. Durata mandatului său era de un an. Funcționarii de stat ce alcătuiau aparatul birocratic erau numiți de către Camere. Guvernatorul are sub autoritatea sa pe funcționari. Dintre aceștia, el își alege un Consiliu. Vechiul drept de veto al guvernatorului a fost lichidat. Atitudinea față de executiv se explică prin vechiul conflict între guvernator (cel regal-englez) și adunări — acum dispărute amîndouă.

Întreaga putere a fost trecută pe seama adunărilor deliberante, dar ele s-au dovedit curînd lipsite de eficacitate, deoarece ele nu antrenau simțul de răspundere.

Constituțiile statelor, cu excepția Pensylvaniei au statornicit două camere (o reprezentanță și senat) în care nu pătrundeau decît cei bogați.

Regimul stabilit de aceste constituții nu era nici pe departe cel mai democratic. În Carolina de sud pentru a fi guvernator, candidatul trebuia să facă dovada unei proprietăți în valoare de cel puțin 10.000 lire sterline. Pentru funcția de senator se

cerea o proprietate de 2.000 lire pe puțin. Nici una dintre cele 13 constituții nu prevăzuse sufragiul universal.

Cele două congrese continentale care uniseră coloniile în lupta contra Angliei nu mai aveau nici un fel de putere legislativă, nici un mijloc de coercițiune.

Congresul continental fusese socotit ca o organizație de război fără caracter permanent.

După declarația de independență s-a ridicat problema înlocuirii suveranității Angliei asupra celor 13 colonii cu un guvern comun, dar numai după trecerea a 16 luni congresul a votat „articolele Confederației" decizînd a le supune spre aprobare statelor.

Lucrările în vederea elaborării acestei constituții au fost începute încă în 1777 dar, datorită tulburărilor interne, precum și contradicțiilor de interese dintre burgheziile diferitelor state, nu s-a reușit votarea constituției decît în 1781, dată la care a fost ratificată de cele 13 state.

Conform „articolelor Confederației", cele 13 state formau Statele Unite ale Americii „o ligă a amiciției", perpetue pentru apărarea comună, protecția libertăților, binelui comun și mutual.

Articolele Confederației menționau păstrarea suveranității și independenței fiecărui stat component.

În fiecare an, era convocat Congresul, la care participau reprezentanții statelor (cîte 2-7 delegați). In perioada dintre sesiunile Congresului se alegea un Prezidiu denumit Comitetul Statelor, în care fiece stat trimitea un delegat. Comitetul își alegea un președinte ce deținea această funcție pe o durată de un an. Comitetul Statelor era învestit cu o serie de prerogative printre care și aceea de a modifica teritoriul statelor, cu consimțămîntul statelor respective. Statul avea dreptul de a fixa taxa vamală, de a întreține legături comerciale, de a importa și exporta diferite produse. Statele aveau la dispoziție forța armată proprie, miliție proprie, putînd lua parte la operațiuni de război, fără a consulta puterea centrală.

În problemele privitoare la participarea la război a statelor, în problemele financiare se cerea avizul favorabil a 7 state din cele 13.

Ce rezulta de aci?

Articolele Confederației, organiza foarte slab, aproape de loc autoritatea centrală. Congresul nu era o adunare legislativă,

ci mai de grabă organul executiv al statelor și în această calitate suferea din plin de defectele unui asemenea organism.

Deciziile nu puteau fi luate decît cu multă greutate și după desbateri plictisitoare neproductive. La acestea se mai adăoga și tehnica votării cu care ocazie era greu de întrunit majoritatea sau totalitatea voturilor.

Congresul nu dispunea de nici un fel de mijloc de constrîngere față de state. El nu avea nici dreptul de a reglementa comerțul între state. Dacă congresul ar fi încheiat anumite tratate, ele nu puteau intra în vigoare fără acordul unanim al statelor.

Articolele Confederației în forma lor nu au fost aprobate imediat de către statele competente. Unele state cereau dreptul de a-și extinde frontierele ceea ce neliniștea pe cele care nu mai aveau unde să se întindă. Ultimele, cereau ca statele cu pretenții teritoriale să le cedeze în favoarea guvernului confederației.

În ceea ce privește bugetul Confederației, Congresul era cu totul neputincios.

Ce rezulta din prima Constituție a S.U.A.?

— Confederația era foarte slabă din punct de vedere organizatoric.

— Constituția consacra o uniune militară diplomatică.

Situația internă a S.U.A. după războiul de independență

Războiul purtat de coloniștii din America de nord, a fost unul din marile războaie de eliberare cu adevărat revoluționar. Lenin a apreciat în mod elogios acest război purtat de americani împotriva cotropitorilor englezi.

După război, situația economică, socială și politică a Statelor Unite s-a agravat. Masele populare, precum și funcționarii și meseriașii, care nu primiseră mai nimic de pe urma războiului lor, care purtaseră în schimb tot greul lui, au început lupta contra burgheziei și latifundiarilor, principalii purtători ai războiului.

Masele de muncitori, nu luptaseră numai împotriva stăpînirii engleze, ci și pentru eliberarea socială, pentru o mai bună împărțire a pămînturilor, pentru condiții omenești de muncă, pentru drepturi politice.

Dar, după război, s-a înrăutățit situația economică, moneda se devaloriza, falimentele micilor fermieri și meseriași se țineau lanț. Inflația apăsa greu asupra maselor populare.

Au izbucnit puternice frămîntări sociale. Pretutindeni, răsculații ardeau deciziile în legătură cu ipotecarea terenurilor. Puterea centrală se dovedea a fi neputincioasă, deoarece miliția se alătura răsculaților. În statul Rhode-Island răsculații au pus mîna pe putere. Oamenii politici de atunci — Washington — arătau că material inflamabil exista în fiecare stat.

Orașele din noua Anglie, s-au răsculat sub conducerea lui Daniel Shays. Trupele de sub comanda acestuia au pus mîna pe arsenalele statului.

În asemenea condițiuni, burghezia din cele 13 state amenințată de revoluție s-a unit. Ea a trecut la elaborarea în grabă a unei constituții, deoarece constituția din 1777-1778 „Articolele Confederației" se dovedi a nu mai corespunde noii situații.

Încă în 1786 la Annapolis s-a întrunit un Congres, „pentru elaborarea de noi norme și tarife vamale", în realitate pentru a se strînge forțe și fonduri în vederea luptei împotriva lui Shays.

Un an mai tîrziu — 1787 — la Congresul de la Filadelfia, a fost elaborată o nouă Constituție.

În rîndurile participanților la Congres au izbucnit și de data aceasta puternice contradicții, mai ales pe tema gradului de centralizare a puteri de stat.

Principiile Constituției S.U.A. din 1787

Constituția S.U.A. din 1787 a consacrat un stat evoluat de la Confederație la Federație. Principiul de bază este separarea puterilor în stat. Conform Constituției în S.U.A., există:

Congresul: compus din două camere:

— camera reprezentanților

— senatul

Camera reprezentanților se alege pe o durată de doi ani, pe baza sufragiului universal, direct, pe circumscripții electorale.

Dreptul electoral se fixa pentru fiecare stat în parte. În unele state puteau participa la vot numai bărbații, în altele se acordau și femeilor acest drept. Această prevedere care lăsa dreptul electoral la discreția fiecărui stat a dat naștere la mari inegalități. Astfel, statele din sud cu o populație de culoare care ajungea pe alocuri la jumătate din întreaga populație au

fixat prin dreptul electoral asemenea norme care excludeau orice participare la vot a acestei populații.

Cealaltă cameră — Senatul se compune din senatori aleși cîte doi de fiecare stat, pe o durată de 6 ani.

La fiecare doi ani Senatul se împrospăta cu o treime.

În competența Senatului se află:

— aprobarea cu 2/3 a tratatelor internaționale încheiate de președintele S.U.A.
— confirmă sau infirmă numirile înalților funcționari numiți de către președinte.
— Senatul poate să se constituie în Înalta Curte de Justiție în vederea judecării funcționarilor publici, inclusiv președintele, miniștrii.

Președintele: Este șeful puterii executive. El se alege pe o durată de patru ani, prin sufragiu universal dar de două grade de către electori, desemnați întocmai pentru acest scop de către fiecare stat.

Fiecare stat delegă un număr de electori egal cu numărul reprezentanților săi în Congres și prin urmare proporțional cu numărul populației.

Dar cum toate voturile furnizate de către electorii unui stat sînt atribuite candidatului cel mai favorit, fără a se avea în vedere voturile date altor condidați, rezultă că alegerile prezidențiale nu exprimă opinia tuturor alegătorilor în ansamblu.

Președintele este totodată și șeful guvernului. El își alege colaboratorii — miniștrii — cu aprobarea Senatului. Nici unul din înalții funcționari guvernamentali nu sînt aleși nici de către Camera Reprezentanților, nici de către Senat.

Miniștrii nu sînt responsabili în fața Comerei Reprezentanților sau Senatului, ci numai față de Președinte.

Organul Suprem de Justiție — conform constituției este Curtea Supremă (art. 3 din constituție).

Judecătorii de la Curtea Supremă sînt numiți pe viață de către Președinte, cu asentimentul Senatului. Ei nu pot fi destituiți decît pentru grave lipsuri, ceea ce duce la înfățișarea lor în fața Senatului, constituit în Inalta Curte de Justiție.

O serie de dispoziții suplimentare formulate în Constituția S.U.A., au în vedere următoarele:

— Dreptul Congresului de a primi în uniune noi membri.

Astfel, pe baza acestei prevederi au fost admise alte state constituite în vest.

In momentul de față există un număr de 48 state. In prima etapă de dezvoltare a lor, acestea căutau să introducă în constituții anumite prevederi cu caracter general, care urmau a le pune la adăpost de eventualele acțiuni ale puterii centrale. Iată cîteva din prevederi:

— inviolabilitate persoanei.
— libertatea presei și întrunirilor.
— inviolabilitatea proprietății private.

Dreptul de imixtiune al Uniunii în afacerile interne ale statului, înăuntrul căruia au izbucnit răscoale și tulburări.

Constituția a intrat în vigoare în momentul ratificării ei de către 9 state. Pentru eventualele modificări a ei s-a stabilit un sistem greoi și complicat. Pînă în momentul de față, ea a fost modificată de 21 de ori, fără însă a se atinge structura sa.

In ceea ce privește organizarea statelor componente, putem spune următoarele:

— Fiecare stat și-a elaborat o constituție, asemănătoare cu cea federală. Principiile constituțiilor statelor federate, nu pot fi în contradicție cu cele din constituția federală. In constituție sînt prevăzute libertățile burgheze, proprii fiecărei constituții de acest gen.

— Fiecare stat, are două camere, alese prin vot egal și direct, pe o perioadă de 2-4 ani. Ambele camere, au în esență o competență egală. In unele state însă există o oarecare specializare. De pildă, problemele financiare sînt lăsate pe seama Camerei Reprezentanților din statul respectiv, în timp ce problemele legate de numirea funcționarilor superiori în aparatul de stat, este lăsată pe seama Senatului respectiv și guvernatorului. Sînt state în care senatul îndeplinește rolul de principal for de justiție.

— Guvernatorul fiecărui stat se alege pe o perioadă de doi sau patru ani. El este șeful puterii executive în statul respectiv. In unele state guvernatorul este secondat de un adjunct care-i preia funcția în caz de deces. De regulă el prezidează lucrările senatului.

— Judecătorii în statele federale, sînt aleși de către Electori (persoanele cele mai influente și care plătesc statului un anumit impozit). In general, durata mandatului este restrînsă.

In unele state, judecătorii de la Curtea Supremă sînt numiți pe viață de guvernator, fiind supuși confirmării Senatului.

Organizarea locală

Unitatea cea mai mică din punct de vedere administrativ este comuna, datînd de pe vremea primei colonizări. Comuna este administrată de adunarea generală a tuturor cetățenilor, reuniți cel puțin odată pe an. Din rîndurile sale se alege Consiliul Administrativ, organ de execuție. Acest mod de organizare a corespuns pentru început și în deosebi în regiunile agricole. Mai tîrziu, odată cu masiva imigrație și desvoltarea centrelor industriale ele nu au mai putut cuprinde problemele de ordin administrativ. Puterea centrală s-a amestecat tot mai mult în treburile comunale.

Comitatul (districtul) este unitatea administrativă superioară comunei. Ea include mai multe comune, coordonînd problemele administrației și justiției. El nu dispune de un consiliu de conducere, administrația este condusă de funcționari aleși investiți cu atribuții bine precizate. În centrele puternic industrializate există consilii de conducere, dirijate de la centru.

Concluzii.

Coloniile din America de nord, au alcătuit o republică burgheză în urma luptei revoluționare a maselor populare conduse de burghezie. Lupta de independență purtată de coloniștii americani, a influențat mersul evenimentelor revoluționare din Europa și în special revoluția burgheză din Franța.

Marx scria:

„Războiul american din secolul XVIII pentru independență a răsunat ca un clopot de alarmă pentru burghezia europeană".

Ca urmare a victoriei și constituirii S.U.A., a fost serios zdruncinată poziția Angliei — pozițiile aristocrației funciare din colonii.

Vastele întinderi de pămînt nedețelenit, aflate dincolo de Allegani au fost confiscate de la englezi și declarate proprietatea statului. Statul a pus în vînzare aceste pămînturi dar numai în loturi mari. Aceasta a avut drept consecință îmbogățirea unei pături subțiri de plantatori și fermieri. Micii cultivatori nu au putut profita deoarece nu aveau fonduri pentru a cumpăra loturi mari. Ei au fost nevoiți în schimb să preia în arendă parcele de la marii proprietari. În cele din urmă cea mai mare parte a micilor fermieri au fost fie ruinați și transformați în proletari agricoli, fie au fost înghițiți de marile ferme. Numai o mică parte a reușit să reziste.

Odată cu desfiinţarea dominaţiei aristocraţiei funciare, au fost lichidate o serie de rămăşiţe semi-feudale importate din Anglia şi, care frînaseră desvoltarea capitalismului în agricultură.

După război au fost desfiinţate:

— instituţia majoratului, condiţiunea posesiunii de pămînt pentru a putea exercita dreptul electoral, a fost îngrădit, sclavajul negru şi în unele state chiar desfiinţat. Sclavajul alb a fost desfiinţat. Burghezia avea nevoie de multe braţe de muncă şi în acest sens a recurs la măsurile de mai sus.

Războiul de independenţă a fost o problemă burgheză. Principalul său ţel — independenţa — a fost atins. A fost instituit statul burghez, cu domnia marii burghezii şi a proprietarilor de pămînt. Dar atît războiul de independenţă cît şi constituţia din 1787, nu au rezolvat o serie de probleme, la care se vor adăuga altele, în decursul primei jumătăţi a secolului 19, şi care vor agrava contradicţiile interne din S.U.A. Ele se vor declanşa sub forma războiului de secesiune — dintre nord şi sud.

În secolul 18—19 Statele Unite, cunosc o linie de desvoltare ascendentă — pe plan economic.

Cauzele acestea rezidă din următoarele:

— Prezenţa unor vaste întinderi de pămînt, care a permis o vastă colonizare;

— Libera emigrare din Europa în America, a dus la ieftinitatea mîinii de lucru, fapt ce a permis burgheziei să construiască puternice intreprinderi miniere, siderurgice, metalurgice, şantiere navale, etc.

— Prezenţa sclaviei — în statele de sud a permis plantatorilor să obţină supra profit, cu preţul celei mai neruşinate exploatări a negrilor.

— Lipsa — în formele politice, a feudalismului şi tradiţiilor monarhiste.

Lenin scria:

„America, este în cele din urmă idolul tuturor burghezilor, bogată, imensă, prosperă cu instituţii burgheze, fără plămădeală feudală şi tradiţii monarhice".

În a doua jumătate a sec. XIX-lea, în S.U.A. a avut loc războiul civil de secesiune, purtat între statele de nord, în care se desvoltase din plin capitalismul şi statele din sud unde continua să fie întrebuinţată mîna de lucru a sclavilor negri.

În partea de est a Statelor Unite, se resimţea din plin lipsa de braţe de muncă, deoarece emigranţii se deplasau spre vestul

îndepărtat unde existau pămînturi nedesțelenite. Afluxul mare de brațe de muncă spre vest, obliga burghezia industrială din nord să mențină salariile ridicate muncitorilor. În același timp lipsa suficientă de brațe de muncă a permis absorbirea unui mare număr de emigranți sosiți în cea mai mare parte din Europa.

De notat că între Statele din nord — industriale — și între Statele din sud — agrare — s-au accentuat contradicțiile care vor duce în cele din urmă la războiul civil.

Explicațiile sînt următoarele:

— Statele din sud lucrau pămînturile cu sclavi. Aceștia nu puteau părăsi locul de muncă, nu putea deveni muncitori liberi. Ori Statele din nord, după cum am arătat, duceau o acută lipsă de brațe de muncă ieftine, necesare marilor construcții industriale (căi ferate, deschideri de mine).

— Produsele industriale (mașinile) își aflau o slabă plasare pe piața statelor din sud, deoarece era preferată mîna de lucru a sclavului, mai ieftină.

— Statele din sud nu furnizau suficientă materie primă pentru industria din nord. Sudul întreținea legături comerciale temeinice cu Anglia și Franța cărora le furniza materii prime (bumbac).

Lupta dintre nord și sud a fost declanșată în momentul în care Senatul a hotărît desființarea sclaviei pe întreg teritoriul Statelor Unite.

În alegerile prezidențiale, poporul l-a ales pe Lincoln adversar hotărît al sclavajului. Drept răspuns, reprezentanții Statelor din sud întruniți la Montgomery (20 dec. 1860) au hotărît separarea de Uniune, adoptînd o nouă Constituție a Statelor Confederate Americane (11 martie 1862). Marx a caracterizat această Constituție a Statelor din sud drept domnia stăpînitorilor de sclavi.

La apelul lui Lincoln poporul american a luat armele împotriva stăpînitorilor de sclavi. În această luptă, Anglia și Franța au luat apărarea sudului, de care erau legați prin furnizările de materii prime. Războiul civil s-a soldat cu zdrobirea sudului.

Cu toată înfrîngerea sudiștilor, cu toată abolirea sclavajului, practic acesta a continuat să se aplice. Au fost alcătuite cunoscutele Coduri negre care se refereau la negrii eliberați.

Conform Codurilor negre, toți negrii ce nu împliniseră vîrsta de 18 ani, urmau a fi încredințați unui alb „pentru a fi pregătiți pentru viața liberă". În vederea acestei „pregătiri" negrii erau puși la muncă pe ogoarele stăpînului. Pentru negrii majori munca era obligatorie, cei găsiți fără lucru erau amendați și trimiși la muncă forțată.

STATUL ŞI DREPTUL BURGHEZ ÎN PERIOADA 1870 — 1917

Războiul franco-prusian şi Comuna din Paris, a marcat trecerea capitalismului într-o nouă fază — imperialismul — ultimul stadiu al capitalismului.

Noul stadiu se caracterizează prin următoarele:

1. — concentrarea producţiei şi a capitalului, au dus la formarea monopolurilor;
2. — fuziunea capitalului bancar cu cel industrial a dat naştere capitalului financiar;
3. — exportul de capital a luat forme precumpănitoare, în locul exportului de mărfuri;
4. — uniunile monopoliste internaţionale îşi împart între ele lumea în zone de influenţă;
5. — se termină împărţirea teritorială a lumii între marile puteri.

Dacă vom exemplifica cele cinci trăsături de mai sus, vom putea urmări mai uşor modul în care — schimbările intervenite pe plan economic, au influenţat schimbările intervenite pe plan statal şi legislativ, în perioada de care ne ocupăm.

I. — Procesul de concentrare a producţiei şi capitalului, a dus la crearea unor puternice monopoluri, care au acaparat resursele de materii prime şi piaţa internă. Astfel, în S.U.A., a luat fiinţă trustul oţelului care a concentrat în mîinile sale 66% din întreaga producţie de oţel şi 44% din totalul extracţiei de fier.

Numai la trustul Morgan lucrau 210.000 muncitori — la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

În Germania s-a constituit sindicatul cărbunelui din Renania-Westfalia, cuprinzînd 95% din producţia de cărbune din Ruhr şi 50% din producţia de cărbune a întregului imperiu german.

II. — *Capitalul financiar.*

În preajma secolului al XX-lea, concentrarea băncilor s-a făcut în mod rapid. Astfel, în Anglia, din 98 bănci existente în 1900, au rămas 61 în 1913. În S.U.A. băncile (Rockfeller-Morgan şi-au subordonat celelalte bănci prin sistemul participaţiilor. În Germania Deutsche-Bank, deţinea 30 bănci, iar indirect, numărul băncilor dependente de ea se ridica la 87. În această perioadă s-a efectuat uniunea personală dintre bănci şi întreprinderi. Astfel, directorii de bănci germane participau la 751 întreprinderi, iar în consiliile de administraţie a băncilor se aflau 50 de reprezentanţi ai diferitelor întreprinderi.

III. — *Exportul de capital.*

În imperialism exportul de mărfuri este înlocuit treptat cu exportul de capital. Prisosul de capital este plasat în străinătate, deoarece acestea oferă o rată a profitului mai ridicată. Statele exportatoare de capital au acaparat viaţa economică a statelor importatoare de capital, după care au subordonat viaţa politică a acestora.

Capital investit în străinătate
(în miliarde franci)

ANUL	ANGLIA	FRANŢA	GERMANIA
1882	316	—	—
1872	15	10	—
1862	22	15	—
1893	42	20	—
1902	62	27·—37	12,
1944	75—100	60	44

IV. — *Impărțirea globului între uniunile monopoliste.*

După terminarea împărțirii pieții interne, monopolurile au început lupta pentru acapararea și împărțirea piețelor externe. Astfel, în anul 1880—1890 a fost constituit cartelul internațional feroviar.

În 1907, s-a încheiat convenția pentru împărțirea sferelor de influență între cele două mari monopoluri „A.E.G." și „General Electric". În anul 1903 se încheia un acord privitor la căile de navigație transoceanică între societatea Hamburg—America Line și trustul de navigație anglo-american.

De reținut că convențiile se încheie în urma unei lupte de interese extrem de aprige fiind în funcție de puterea economico-financiară a protagoniștilor. Convenția în sine, nu reprezenta decît un echilibru stabilit pentru moment între cei doi adversari.

V. — *Impărțirea lumii între marile puteri.*

Între 1870—1900, marile state capitaliste, S.U.A., Anglia, Germania, la care s-a adăugat Japonia și Italia și-au intensificat lupta pentru colonii. O parte dintre statele formal independente au căzut în păienjenișul țesut de marile puteri, devenind state dependente. Așa a fost cazul Persiei, Chinei, Statelor Balcanice, Statelor Americii de sud și centrale.

— Coloniile fuseseră împărțite în mod inegal între statele capitaliste. O serie de state venite mai tîrziu pe calea dezvoltării capitaliste, revendicau o mai justă repartiție a coloniilor, în funcție de puterea economică. Așa era cazul Germaniei, S.U.A., Japoniei, Italiei. Acestea cereau cu insistență, o nouă reîmpărțire a coloniilor.

Iată cum arată situația coloniilor în perioada 1870—1900:

— Anglia poseda colonii cu o populație de 400 milioane locuitori;

— Franța poseda colonii cu o populație de 55 milioane locuitori;

— Germania poseda colonii cu o populație de 12 milioane locuitori;

— S. U. A. poseda colonii cu o populație de 9 milioane locuitori;

— Japonia poseda colonii cu o populaţie de 19 milioane locuitori;

Lupta dintre marile puteri imperialiste se duce peste tot şi sub toate aspectele. Legea dezvoltării inegale a capitalismului a schimbat raportul de forţe existent în timpul capitalismului „liberal".

Au apărut state tinere, cu o economie viguroasă pusă la punct după ultimul cuvînt al tehnicii.

Dezvoltarea inegală se poate vedea din următoarele date:

Producţia de fontă în preajma primului război mondial era repartizată:

— S.U.A. . . . . 31,4 mil. tone;
— Anglia . . . . 10,5 mil. tone;
— Germania . . . . 16,6 mil. tone;
— Franţa . . . . 5,3 mil. tone;
— Rusia . . . . 3,6 mil. tone (1911)
— Belgia . . . . 2,3 mil. tone;

În domeniul extracţiei cărbunelui, situaţia era aceasta în 1913:

— S. U. A. . . . . 517 mil. tone;
— Anglia . . . . 287 mil. tone;
— Germania . . . . 190 mil. tone;
— Franţa . . . . 40 mil. tone;
— Rusia . . . . 30 mil. tone.

Nu este de mirare că statele capitaliste mai vechi, au avut de înfruntat asaltul statelor capitaliste mai noi. Contradicţiile dintre statele imperialiste au dus la primul război mondial.

Pe planul statului şi dreptului, trecerea spre imperialism duce la criza democraţiei burgheze, criza parlamentarismului, la dezmăţul militarismului. Aparatul de stat se află în mîinile marilor monopoluri, care-şi trimit agenţii lor în guverne.

Criza democraţiei burgheze şi a parlamentarismului s-a reflectat în lichidarea treptată a drepturilor cetăţeneşti şi scoaterea de sub competenţa parlamentului a unor probleme de stat. Acestea au fost atribuite puterii executive — preşedintelui de consiliu. Aceasta se explica prin faptul că în parlamentele burgheze au pătruns reprezentanţi ai clasei muncitoare, care prin lupta lor puteau impune o serie de măsuri cu caracter progresist. De

aceea, burghezia începe a ocoli parlamentul întărind în schimb puterea cabinetului. Aceasta este şi mai explicabil dacă avem în vedere intensificarea pregătirilor de război. Adevărata activitate de stat nu mai era dusă în parlament ci la statele majore şi în cabinetele miniştrilor, în care mişună agenţii monopolurilor.

Perioada aceasta este remarcabilă, prin întărirea considerabilă a aparatului birocratic, funcţionăresc. Explicaţia rezidă în faptul că în imperialism se ascute la maximum contradicţia fundamentală între capital şi muncă. Statul patron recurge la măsuri represive împotriva maselor muncitoare. Dealtfel, măsurile represive fac parte din însăşi esenţa statului burghez. Nici un guvern imperialist nu ar putea duce un război, fără a reprima propriul popor.

Burghezia caută să atragă la programul său războinic elementul mic burghez, precum şi aristocraţia muncitorească.

Burghezia recurge prin agenţii săi strecuraţi în mişcarea muncitorească — la demagogia socială, pe care o îmbină cu măsurile represive. Pe de o parte, burghezia recurge la calea „liberală“, acordînd unele concesii maselor populare, pe de altă parte ea reprimă cu violenţă orice încercare de atingere a bazei sale economice-sociale şi politice.

Reformele — la care recurge din cînd în cînd burghezia, urmăreşte să slăbească lupta de clasă, să tocească tăişul mişcării revoluţionare.

Pe plan juridic, perioada 1870—1917 este remarcabilă prin criza legalităţii burgheze. Legalitatea burgheză făurită în timpul luptei revoluţionare a burgheziei împotriva feudalismului, nu mai convine clasei dominante. Principiile pe care ea le-a fondat o stînjenesc. Acum se poate observa încercarea disperată a burgheziei de a se descotorosi de propria-i legalitate, care i-a devenit insuportabilă.

Această tendinţă s-a manifestat după Comuna din Paris şi s-a accentuat pînă la izbucnirea Revoluţiei Socialiste din Octombrie, care marchează începutul sfîrşitului burgheziei şi zorii socialismului.

COMUNA DIN PARIS

Statul şi dreptul

Comuna din Paris, reprezintă prototipul statului socialist. Pentru prima dată în istorie, proletariatul înarmat a zmuls puterea din mîinile burgheziei, făurind un stat favorabil şi convenabil poporului, în împrejurările create de evenimentele din Franţa.

Pentru a înţelege esenţa statului Comunei din Paris, este necesar să aruncăm o privire asupra evenimentelor premergătoare Comunei, analizînd totodată, relaţiile dintre clase, pregătirea insurecţiei etc.

După lovitura de stat din 2 decembrie 1851 în Franţa a fost instalată monarhia, sub forma ei cea mai mîrşavă. Camarila militară în frunte cu aventurierul Napoleon al III-lea, a reuşit printr-o lovitură de stat să lichideze republica şi cuceririle populare obţinute pe baricade, în anul 1848.

Cum se explică succesul loviturii de stat a lui Napoleon al III-lea?

După cum se ştie, odată cu dezvoltarea proletariatului, în Franţa au pătruns şi ideile socialismului, ştiinţific, prin scrierile lui Marx şi Engels. Clasa muncitoare franceză s-a transformat dintr-o clasă în sine, într-o clasă pentru sine, cu un program de luptă propriu. Burghezia s-a convins de puterea proletariatului, în cursul luptelor ce au urmat în perioada 1848—1851.

Napoleon al III-lea, a profitat de faptul că atît republicanii burghezi cît şi proletariatul se slăbiseră în luptă. El a încercat să manevreze între cele două clase, în luptă folosind mai ales teama burgheziei faţă de proletariat.

În acest sens, Napoleon al III-lea declara în mod demagogic că apără proletariatul împotriva burgheziei prin desființarea parlamentarismului și prin aceasta — zicea el — punîndu-se capăt subordonării guvernului față de clasele avute.

Pe de altă parte, el preconiza salvarea claselor avute, prin menținerea suveranității lor economice față de proletariat.

Realitatea, după cum arată Marx — este că aceasta a fost singura formă de guvernare posibilă la un timp cînd burghezia pierduse capacitatea de a conduce națiunea, iar clasa muncitoare nu dobîndise această capacitate.

Consecințele loviturii de stat din 2 decembrie 1851 și instaurarea monarhiei, au fost deosebit de grave pentru Franța:

a) — libertățile burghezo-democratice cucerite în anul 1848 — au fost desființate;

b) — sistemul parlamentar a fost redus aproape la zero. Corpul legislativ a fost lipsit de orice inițiativă legislativă. El nu avea nici dreptul de a propune amendamente la proiectele de legi, prezentate de guvern;

c) — administrația locală, ce se bucura de o oarecare autonomie, a fost înlocuită cu o administrație ce depindea direct de puterea centrală. În asemenea împrejurări a crescut aparatul de stat, birocratic-centralizat;

d) — deși, s-a păstrat votul-universal (pentru bărbații ce împliniseră vîrsta de 21 ani), totuși, sistemul candidaturilor oficiale și presiunea administrativă asigurau guvernului o majoritate parlamentară docilă;

e) — clerul catolic, a redobîndit întreaga-i influență în stat, în viața politică, în învățămînt.

Puterea se afla concentrată în mîinile lui Napoelon și camarila din jurul tronului, care deținea pîrghiile de conducere din ministere, consiliul de stat, armată, senat, justiție.

Dezvoltarea economică a Franței.

După pierderea conducerii politice, burghezia franceză s-a lansat în vîrtejul afacerilor și speculațiilor, cu concursul guver-

nului. În acest timp, în Franța se constată un avînt economic. Valoarea producției globale a crescut de trei ori, numărul întreprinderilor ce foloseau forța aburului, a crescut de asemenea.

Numărul motoarelor cu aburi a crescut de la 7.779 — în 1852, la 32.827 în 1869 (deci în preajma războiului).

Dar, paralel cu dezvoltarea industrială care a dus la îmbogățirea marii burghezii, s-a constatat procesul de pauperizare a maselor muncitoare.

Cîștigurile fabuloase dobîndite de burghezie se făceau pe seama intensificării exploatării proletariatului și țărănimii. Puterea de cumpărare a scăzut. Au izbucnit conflictele dintre patronat și muncitori. În uzine a fost instituit un regim polițist. Sistemul amenzilor era aplicat cu toată tăria. Guvernul a instituit comisii de litigii ai căror președinți erau numiți direct de la centru. Acestea nu au putut tempera nici pe departe nemulțumirile muncitorilor.

În anul 1863, au avut loc alegeri. Cu această ocazie, opoziția republicană a obținut un succes zdrobitor, datorită faptului că muncitorii au votat în bloc pentru partidul republican. Un an mai tîrziu, cu ocazia alegerilor suplimentare, muncitorii își fixează candidații proprii.

O deosebită importanță pentru activitatea politică revoluționară a proletariatului a avut înființarea Internaționalei I-a, condusă de Marx și Engels. Apoi, iau ființă secțiunile Internaționalei din Franța. Aceasta a însemnat separarea mișcării muncitorești de mișcarea burghezo-democratică și începutul luptei independente a proletariatului.

Rezultatele organizării politice a proletariatului, nu au întîrziat să se facă cunoscute. Au izbucnit puternice valuri de greve, care amenințau domnia camarilei napoleoniene.

Guvernul răspunde prin represiuni sălbatice și arestarea conducerii secțiunilor Internaționalei. Au loc o serie de procese prin care se urmărea intimidarea organizațiilor muncitorești.

Dar, guvernul mai urmărea un scop deosebit de important:

După înfrîngerile pe plan politic extern, el pregătește alte aventuri, în scopul întăririi politice generale interne. Pentru succesul extern, era necesar să se asigure spatele frontului. Or, aceasta se putea face numai prin înfrîngerea mișcării revoluționare, axată pe programul de luptă al Internaționalei I-a.

Situaţia şubredă a guvernului l-a determinat să grăbească aventura militară, pentru ca prin această manevră diversionistă să-şi consolideze puterea pe plan intern. În asemenea condiţiuni a izbucnit războiul franco-prusian, care s-a soldat cu înfrîngerea catastrofală de la Sedan şi capturarea armatei franceze în frunte cu împăratul şi statul său major.

Urmările războiului.

Catastrofa de la Sedan, a decis nu numai soarta războiului, ci şi pe cea a imperiului. La 4 septembrie, muncitorii şi gărzile naţionale proclamă republica. Se constituie un guvern provizoriu în care intrau republicani burghezi, precum şi monarhişti camuflaţi.

Guvernul republican a declarat că va continua războiul, opunîndu-se înaintării trupelor prusace spre Paris. Cu toate acestea măsurile de apărare nu erau luate. Guvernul republican se temea nu atît de invazia prusacă, cît de poporul francez. Guvernul îşi dovedi curînd, cu prisosinţă, totala lui incapacitate şi trădare.

Şomajul, specula, inflaţia, neintroducerea controlului şi evidenţei stocurilor alimentare, lipsa de control asupra preţurilor, toate au dus la mari nemulţumiri în rîndul maselor. Guvernul care-şi luase numele de guvern al „salvării naţionale" se dovedi a fi al „trădării naţionale", deoarece pe plan intern îşi îndrepta ascuţişul împotriva gărzii naţionale, iar pe plan extern căuta să încheie (şi a şi încheiat) armistiţiu cu prusacii (tocmai pentru a se răfui cu forţele populare).

Muncitorii din Paris, au cerut alegerea unei administraţii democratice. Drept răspuns, guvernul a numit fără nici o consultare — pe primarul oraşului şi ai celor 20 arondismente. Muncitorii au răspuns instituind comitete de supraveghere, alese în adunările populare. Comitetele aveau sarcina de a veghea asupra actelor administraţiei.

Fiecare arondisment, delega un număr de 4 membri în Comitetul Central al celor 20 arondismente. Comitetul Central se sprijinea în activitatea sa pe Federaţia din Paris a Internaţionalei, pe sindicate, pe cluburile populare.

Astfel, a luat ființă — alături de guvernul „legal" burghez, o puternică organizație politică de masă, apărută cu de la sine putere.

Guvernul trădării naționale a încheiat la 1 martie 1871 pace cu inamicul în condițiuni înrobitoare. Aceasta era o socoteală a burgheziei, care spera să capete mîini libere pentru a „pacifica" Parisul, recurgînd la ajutorul Prusiei.

În acest sens, în noaptea de 17—18 martie 1871, s-a încercat dezarmarea gărzii naționale alcătuită din muncitori. Datorită fraternizării trupelor cu garda națională, acțiunea guvernului a eșuat.

În ziua de 18 martie, populația răsculată condusă de Comitetul Central, a ocupat toate instituțiile publice și a proclamat guvern provizoriu.

Guvernul burghez fuge la Versailles, punîndu-se la adăpostul baionetelor prusace.

Comitetul Central, în proclamația către popor a declarat că va deține puterea numai cu titlu provizoriu pînă la alegerea Comunei. Comitetul Central se temea să nu fie învinuit de uzurparea puterii.

La 26 martie, au avut loc alegeri organizate de Comitetul Central. În total au fost aleși 85 membri ai Camerei. Componența era următoarea:

— 30 muncitori;
— 43 funcționari și liber profesioniști;
— 4 mici patroni și negustori;
— 8 alte ocupații.

Burghezia a boicotat alegerile. Reprezentanții săi aleși în Comună și-au depus mandatele.

Deși muncitorii nu constituiau majoritatea în Comună, totuși, ei reprezentau forța conducătoare, deoarece puterea se afla în Paris în mîinile gărzii naționale, în mîinile proletariatului înarmat.

Organizarea de Stat a Comunei.

Engels, în scrisoarea sa către Bebel, din 18—28 martie, arată că, Comuna din Paris nu a fost un „Stat" în propriul înțeles al cuvîntului.

„Statul în propriul înțeles al cuvîntului", este instrumentul politic de dominație, a unei minorități asupra covîrșitoarei majorități a poporului. Statul burghez cu toate aparențele sale democratice, constituie dictatura de clasă a burgheziei.

Parlamentarismul, proclamat de doctrinarii burghezi ca fiind o garanție a libertății și autoguvernării poporului, nu este decît o formă camuflată a dominației de clasă. Numai în condițiunile actuale în care reprezentanții poporului pot pătrunde în parlament și prin numărul și prin activitatea lor pot influența și transforma parlamentul dintr-un organ de pălăvrăgeală într-un organ influent — operativ, care să silească guvernul burghez a ține seama de reprezentanții poporului.

Bine înțeles, calea de ieșire din parlamentarism nu însemnează renunțarea la activitate, ci transformarea instituțiilor reprezentative din instituții de pălăvrăgeală în instituții de lucru.

„Comuna, — scria Marx, — nu trebuie să fie un corp parlamentar, ci unul de lucru — care să legifereze și să execute în același timp".

Un corp de lucru, care să legifereze și să execute în același timp, însemna o renunțare la principiul separațiunii puterilor în stat, însemna că membrii aleși ai Comunei nu erau simplii parlamentari, ci erau în același timp obligați a executa hotărîrile luate.

Practic acest lucru se efectua prin delegarea unor membrii ai Comunei pe lîngă instituțiile de stat. Delegații, erau răspunzători față de alegători în ce privește activitatea lor, atît în cadrul Comunei, cît și în cadrul instituției de stat, pe care o conduceau.

O caracteristică esențială a organizării de stat a Comunei, era eligibilitatea tuturor funcționarilor săi. Aceștia erau aleși pe baza votului universal. Mandatul dat, putea fi revocat ori de cîte ori ei nu se achitau de îndatorire.

Salarizarea funcționarilor Comunei nu depășea pe aceea a unui muncitor calificat. În felul acesta s-a pus capăt arivismului și carierismului. Aceasta a însemnat totodată transformarea funcționărimii dintr-o castă privilegiată în lucrători aflați în slujba poporului.

Magistrații Comunei erau de asemenea eligibili și revocabili. În acest fel ei pierdeau quasindependența, care în fond

nu marca decît dependența lor față de sacul cu bani al burgheziei.

Unul din cele mai importante acte ale Comunei a fost desființarea armatei permanente și înlocuirea ei cu poporul înarmat. Însemnătatea acestui act rezulta din însăși rolul armatei, ca parte componentă a mecanismului de stat burghez.

Armata slujește atît funcției interne a statului burghez, pentru reprimarea împotrivirii populare cît și funcției externe de cucerire.

Desființarea armatei permanente a constituit cea mai vie dovadă că la Paris, puterea se afla în mîinile poporului înarmat.

Organele de conducere ale Comunei.

Organul suprem al Comunei era Consiliul. Aproape jumătate din el era alcătuit din muncitori. Cealaltă jumătate era alcătuită din reprezentanți ai păturilor intermediare.

De notat, că în Consiliul Comunei, curentele politice erau cît se poate de eterogene. De altfel, lipsa de unitate s-a reflectat negativ în o parte din măsurile luate sau care urmau a fi luate. Datorită lipsei de unitate s-a ajuns la dezbinări, de care a profitat dușmanul.

De notat, greutatea organizatorică pentru Consiliu de a dezbate toate problemele. Lipsa unui organ de execuție, a unui prezidiu — care ar fi putut îndeplini sarcinile operative, din-tr-o înțelegere prea largă a termenului de democrație nu a fost creat.

Numai în urma intensei activități organizatorice a maselor, Consiliul a fost determinat să creeze un secretariat general să se ocupe de rezolvarea propunerilor ivite.

Consiliul a alcătuit dintre membrii săi, în număr de nouă comisii:

— comisia însărcinată cu problemele muncii;
— comerțului;
— problemele obștești;
— alimentare;
— educație;
— justiție;
— armată;

— securitate obştească;
— relaţii externe.

Pentru buna funcţionare a acestor comisii a fost aleasă comisia executivă în atribuţia căreia intra organizarea controlului general.

Dar, necesităţile au dus la reorganizarea acestor comisii. În fruntea fiecăreia se afla cîte un delegat de încredere. Cei 9 delegaţi formau comisia executivă a Consiliului.

La 30 aprilie 1871, a fost dat decretul privind creearea unui comitet al administrării publice, compus din cinci membrii, căruia i s-a încredinţat o largă competenţă, asupra delegaţiilor şi comisiilor. Comitetul este răspunzător în faţa Comunei.

Trebuie remarcat următorul fapt în organizarea Comunei din Paris. Timpul scurt, condiţiunile de asediu, problemele militare nu au permis ca activitatea organizatorică să se desfăşoare în condiţiunile normale. Trăsăturile sale distincte, în domeniul aparatului de stat pot fi urmărite prin studierea comisiilor pe care le-am enumerat mai sus.

Pe plan general, Comuna şi-a creat în scurtul interval ce a fiinţat, un aparat de stat strîns legat de popor şi simplificat. Funcţionarii erau supuşi înainte de angajare unui concurs. Dar, în unele cazuri (în domeniul organizării apărării) s-a făcut apel la specialişti vechi, deoarece masele nu puteau să să-şi însuşească aceste probleme într-un interval scurt. De altfel, aceasta s-a răsfrînt asupra apărării împotriva duşmanului şi contrarevoluţiei.

În ceea ce priveşte comisiunile privind diferite compartimente ale activităţii de producţie şi sociale, se poate spune că ele au avut un rol important.

— Comisia ce se ocupa cu problemele muncii, a stabilit o strînsă legătură cu sindicatele, precum şi alte organizaţii muncitoreşti. Această comisiune îşi avea reprezentaţi în comisia de revizuire a legislaţiei vechi care făcea propuneri de modificări corespunzătoare noului stat.

În activitatea sa, comisia pentru problemele muncii a dispus închiderea birourilor de plasare a forţei de muncă, creînd o organizaţie nouă, cu conţinut proletar, s-a ocupat de situaţia

persoanelor inapte pentru muncă, a reglementat munca femeilor și adolescenților.

Comisia specială a reorganizat serviciile de transport, alimentarea cu apă, asigurarea locuințelor pentru cei ce suferiseră de pe urma războiului.

Comisia financiară a finanțat activitatea Comunei, prin veniturile proprii Comunei. O mare parte din sumele de bani au fost cheltuite pentru susținerea efortului militar.

Comisia pentru educație se baza în activitatea ei pe trei comitete ce se ocupau cu problema învățămîntului. Au fost luate importante măsuri în legătură cu învățămîntul mediu, pentru laicizarea învățămîntului prin despărțirea lui de biserica catolică. Comisia a luat măsuri de îmbunătățire a situației materiale a învățătorilor și profesorilor.

Comisia de educație, s-a îngrijit de reorganizarea bibliotecilor, muzeelor.

Comisia pentru justiție, a activat în mod radical în vederea transformării aparatului judecătoresc. Au fost luate o serie de măsuri, împotriva contrarevoluției, a reorganizat munca notariatului.

Comisia pentru probleme externe, avea drept principale sarcini, restabilirea relațiilor diplomatice cu statele străine, precum și cu departamentele, orașele, districtele și comunele Franței.

Din nefericire, nu au putut fi luate legăturile cu alte state, acestea refuzînd să recunoască, Comuna. În ce privește legătura cu celelalte regiuni ale Franței, aceasta nu s-a putut face decît în mică măsură. Cu toate acestea au existat legături cu marile centre Marsilia, Lyon, Narbonne, St. Etienne, unde se instituiseră comune.

În domeniul organizării administrației locale a fost obținut un succes în restabilirea activității celor 20 de arondismente. Aci — datorită stării excepționale, Comuna nu a mers pe calea democratismului pur, așa cum procedaseră în organul suprem. Conducerea arondismentelor a fost dată unui deputat al Comunei din arondismentul respectiv. Dar, în activitatea de zi cu zi, arondismentele se bucurau de o largă descentralizare.

Engels, în prefața din 1891 la „Războiul civil din Franța", dă o strălucită caracterizare legislației Comunei din Paris.

„Deoarece Comuna era alcătuită aproape exclusiv din muncitori sau din reprezentanți recunoscuți ai muncitorilor, hotărîrile ei aveau și ele un hotărît caracter proletar. Ea fie că decreta reforme pe care burghezia republicană le accepta doar din lașitate, dar, care constituiau o bază necesară pentru acțiunea liberă a clasei muncitoare, cum este realitatea principiului, că față de stat religia este o chestiune privată, fie că ea lua hotărîri, dintre care unele loveau adînc în vechea ordine socială. Dar, într-un oraș asediat toate acestea nu-și putea găsi, decît un început de realizare".

În legătură cu prroprietatea privată, Comuna a luat o serie de măsuri, menite a pune capăt exercitării abuzive a dreptului de proprietate.

Astfel, a fost dat decretul asupra chiriilor, din 29 martie, prin care sînt anulate toate chiriile datorate din octombrie 1870, pînă în aprilie 1871. Plățile ce eventual au fost efectuate pentru această perioadă au fost trecute în contul scadențelor viitoare.

Prin același decret, toate datoriile sînt prorogate pe timp de trei luni. La 17 aprilie, s-a dat decretul privind scadențele. Prin acesta se prevede că rambursarea datoriilor de orice natură contractate pînă la data apariției legii, se vor efectua într-un timp de trei ani, cu începere de la 15 Iulie 1872 și fără a se percepe vreo dobîndă.

Totalul sumelor datorate se va împărți în 12 părți egale, plătibile trimestrial, cu începere de la aceeași dată.

Comuna a suspendat toate vînzările de gajuri aflate la casa municipală de împrumut pe gaj, sub motiv că ele constituie o exploatare suplimentară a muncitorilor.

La 6 mai, Comuna, publică, decretul privitor la bunurile aflate la „Muntele de Pietate". Prin decret se prevede ca toate chitanțele privind „Muntele de Pietate", date înainte de 23 aprilie 1871 (prevăzînd obligațiuni asupra unor obiecte de uz casnic, îmbrăcăminte, unelte de lucru), care nu depășesc prețul

superior de 20 franci, vor fi restituite gratuit, începînd cu 12 mai 1871.

Prin decretul din 23 aprilie, Comuna a rechiziționat toate clădirile părăsite, punîndu-le la dispoziția acelora care avuseseră de suferit de pe urma distrugerilor pricinuite după război.

Prin decretul din 16 aprilie, Comuna a dat un început de legislație privind proprietatea asupra mijloacelor de producție. Prin acest decret, au fost rechiziționate și puse în funcțiune întreprinderile părăsite de stăpîni.

Sindicatele urmau a alcătui o comisiune, care avea drept scop studierea posibilităților de funcționare a acestor întreprinderi.

Conducerea acestor ateliere și întreprinderi urma să fie încredințată cooperativelor muncitorești. În același timp, Comuna urma să instituie un juriu care să studieze posibilitatea trecerii definitive de către proprietarii lor (la întoarcere), către cooperativele muncitorești. Se fixa în acest sens, o îndemnizație, ce urma a fi acordată foștilor patroni. Din păcate, decretul nu a putut fi aplicat decît asupra unor ateliere ce produceau material de război. Dar, acest decret, cu toată limitarea lui, a constituit unul din acele măsuri despre care Engels, spunea că „loveau adînc în vechea ordine".

Legislația muncii.

Comuna a dat la iveală un început de legislație a muncii.

În acest sens, merită a fi menționat statutul atelierelor de la Luvru, pentru repararea armamentului. În aceste ateliere a fost introdus controlul muncitoresc asupra producției. După cît se pare, asemenea măsuri au fost luate și în alte întreprinderi a căror producție era destinată apărării Comunei.

Comuna a acordat depline puteri comisiunii muncii, în vederea revizuirii contractelor de furnituri, precum și luarea în antrepriză a diferitelor lucrări întreprinse de Comună. Comisia a fost însărcinată să dea prioritate în încheierea acestor contracte, cooperativelor muncitorești de producție, iar deciziunile și prețurile lucrărilor să fie fixate de către comisii.

Prin decretul Comunei, din 4 aprilie a fost stabilit maximum de salariu, pentru funcţionari la 6.000 franci pe an. Deputaţii Comunei — primeau 16 franci pe zi.

Printr-un alt decret al Comunei, a fost interzis sistemul amenzilor, prin care patronatul obţine un cîştig suplimentar cu totul nejustificat, pe baza întrunirii în mîinile sale a triplei funcţii: de legiuitor, de judecător, de executor.

Comitetul executiv, la cererea corporaţiei de lucrători, brutari, a interzis lucrul de noapte (20 aprilie). În aceeaşi zi, Comuna a desfiinţat birourile de plasare, conduse de indivizi dubioşi. Sarcina aceasta a fost trecută primarilor de arondismente.

Pentru apărarea cîştigului muncitorilor, Comuna a dat un decret în care se prevedea obligativitatea pentru furnizorii Comunei de a specifica în caietul de sarcini, preţul minim al muncii prestate de muncitori în îndeplinirea comenzii respective. Aceasta, deoarece patronii de întreprinderi ce primeau comenzi de la Comună, căutau să realizeze un supraprofit prin exploatarea la maximum a forţei de muncă, pe care o retribuiau cu sume derizorii.

În domeniul învăţămîntului, Comuna prin decretele sale a urmărit trei obiective mari:

— laicizarea învăţămîntului de toate gradele;

— punerea învăţămîntului pe baze strict ştiinţifice;

— gratuitatea învăţămîntului.

Pe linia dreptului penal, Comuna a luat măsuri pentru tragerea la răspundere a membrilor guvernului trădării naţionale, cărora li s-au confiscat averile. Complicii lor au fost de asemenea trimişi în judecată.

Comuna, datorită răgazului scurt de care a dispus, nu a putut trece la o reformă radicală a legislaţiei penale. În domeniul organizării procesului penal, comisia pentru justiţie, a luat o serie de măsuri privind reorganizarea instanţelor.

Au fost înfiinţate tribunalele populare, compuse din:

— instanţele de pace;

— tribunalul civil;

— juriul acuzator.

Judecătorii de pace, judecau atît cauzele civile, cît şi cele penale. Judecătorii urmau a fi aleşi pe baza votului universal,

dar provizoriu au fost numiți de Comitetul Executiv al Comunei, din rîndurile acelor judecători ce s-au obligat să respecte în activitatea lor principiile revoluționare aduse de Comună.

Tribunalul civil a fost numit prin hotărîrea Comunei din 12 mai, pentru judecarea, după procedura urgentă a cauzelor mai importante ce nu sufereau întîrziere.

Cît privește *instanța juriului acuzator* a fost înființată prin hotărîrea Comunei din 5 aprilie, cu care ocazie, au fost elaborate instrucțiunile privind funcționarea juriului.

Membrii juriului au fost desemnați din rîndurile membrilor Comunei. El a început să funcționeze ceva mai tîrziu, atunci cînd contrarevoluția scoase capul și începuse să se organizeze. Măsurile luate de acest juriu au fost prea blînde față de gravitatea comploturilor contrarevoluționare.

Din instrucțiunile elaborate privind activitatea și competența juriului, se prevedea participarea asesorilor populari. Pentru a se da posibilitatea unui mare număr de cetățeni de a deveni asesori, a fost redusă vîrsta de la 30 la 17 ani, pentru a putea alege asesori în juriu.

De altfel, nu numai pentru acest juriu, dar și pentru toate cazurile unde se prevedea participarea asesorilor, se aplica măsura de mai sus, privind vîrsta alegătorilor.

Instrucțiunile prevedeau de asemenea, înființarea procuraturii. Acuzarea publică urma a fi susținută de procurorul Comunei, ajutat de patru locțiitori ai săi, toți aleși de către Comună.

Concluzii cu privire la legislația comunei.

Activitatea legislativă a Comunei din Paris, reflecta situația existentă în Parisul asediat, obligat a depune toate eforturile împotriva dușmanului. Cu toate acestea, măsurile de ordin legislativ întreprinse de către Comună, reflectau cu mult mai mult, decît momentul istoric dat. Ele reflectau lupta de clasă, dusă de proletariat, ajuns în situația de clasă dominantă.

Dar dacă o parte a legislației comunale,reflecta lupta comunarzilor împotriva versaillezilor și agenților lor din Paris, precum și urmările cerute de necesitatea apărării și organizării acestei apărări, o mai mare parte a legislației comunale reprezintă

Dar, o mare parte a legislației comunale reprezintă un un vast program de măsuri sociale revoluționare avînd un caracter real democratic și care „loveau în vechea ordine socială".

Evident, punerea în aplicare a acestui program, era în funcție de necesitatea unor transformări radicale în economia Franței, luată ca un tot.

Înfrîngerea Comunei. Cauzele netrăiniciei Comunei din Paris.

Burghezia franceză la adăpostul baionetelor prusace și cu concursul activ al lui Bismark, a început — după proclamarea Comunei — lupta împotriva comunarzilor. După lupte înverșunate, trupele versailleze, au reușit să pună stăpînirea pe Paris. A început după aceea răfuiala burgheziei cu poporul. Atunci a reieșit din plin cruzimea și ura burgheziei față de poporul francez.

Cauzele netrăiniciei Comunei din Paris sînt multiple. Cele mai importante sînt:

— existența stării de război în care se afla Franța;

— asediul Parisului de către trupele prusace și versailleze, fapt ce împiedica aprovizionarea populației și gărzii naționale;

— de aci, imposibilitatea unei legături trainice și continue, cu celelalte orașe și regiuni ale Franței, pentru unirea forțelor revoluționare într-un torent general de eliberare națională.

Au mai existat de asemenea, o serie de cauze rezultate din lipsa de maturitate și experiență în strategia și tactica militară.

Lipsa unui partid politic al clasei muncitoare, a constituit de asemenea o cauză a netrăiniciei Comunei.

Astfel, membrii Comunei aparțineau diferitelor curente și partide, avînd concepții diferite. În Comună, majoritatea era deținută de elementele blanchiste și „noii iacobini", care în programul lor urmăreau nu distrugerea proprietății private, ci numai îngrădirea noii proprietăți. Scopul lor final era — întărirea micii proprietăți.

Blanchiștii, au deținut comanda militară și a luptat cu contrarevoluția. Deși, ei simpatizau cu revoluția, ei nu puneau accentul pe transformările social-economice. Pe de altă parte

proudhoniştii (membri ai Internaţionalei-I-a), care aveau sarcina rezolvării problemelor economice, negau necesitatea luptei politice şi dictaturii proletariatului. Ei se gîndeau cum anume să desfiinţeze statul! (In condiţiile acelea)!

În domeniul conducerii, Comuna a săvîrşit o serie de greşeli, ce priveau mai ales întărirea statului pe baza dictaturii proletariatului. În loc să mobilizeze masele populare la lupta imediată, la ofensivă împotriva versaillez-ilor, guvernul provizoriu (C.C. al Gărzii Naţionale), lansa apeluri către populaţie invitînd-o să-şi reia munca paşnică.

În loc să preia puterea şi conducerea în mîinile sale — pînă la înfrîngerea prusacilor şi versaillezilor, C.C. al Gărzii Naţionale — de teamă de a nu fi acuzat de uzurpare — ordonă ţinerea de alegeri libere, pierzînd timp şi irosind forţe cu organizarea acestor alegeri.

În loc să se înfiinţeze un comitet al salvării publice învestit cu puteri dictatoriale — avîndu-se în vedere gravitatea momentului, o parte a conducerii Comunei se temea că acest Comitet va răpi poporului drepturile cîştigate.

Comuna şi-a făcut prea multe mustrări de conştiinţă faţă de guvernul de la Versailles şi faţă de Banca Franţei.

Comuna a întîrziat cu măsurile împotriva contrarevoluţiei, împotriva funcţionarilor sabotori. Ea a lăsat batalioanele fidele guvernului Versailles să părăsească Parisul, îngroşînd în acest fel numărul trupelor, ce au asaltat curînd Comuna.

În loc de a trece imediat la măsura naţionalizării Băncii Franţei, unde burghezia avea depuse importante cantităţi de aur, Comuna a menţinut vechea administraţie, care ţinea permanent legătura cu versaillezii, făcîndu-le plăţi zilnice. Comuna s-a mărginit a numi un reprezentant al său în spatele căruia s-a continuat întreaga activitate a Băncii Franţei.

Invăţămintele Comunei.

Marx şi Engels, au supus unei minuţioase analize întreaga activitate statală a Comunei din Paris.

Activitatea Comunei, atît de complexă, a servit drept exemplu în vederea elaborării strategiei şi tacticii proletare în revoluţia socialistă, precum şi în elaborarea principiilor dictaturii proletariatului.

ANGLIA ŞI IMPERIUL BRITANIC
— 1870—1917 —

Situaţia economică.

Ceea ce caracterizează economia britanică în această perioadă este existenţa unui vast imperiu colonial, precum şi prezenţa unor puternice monopoluri, care după ce şi-au subordonat piaţa internă, au acaparat piaţa mondială, intrînd în competiţie cu monopolurile germane şi americane.

Existenţa unui vast imperiu colonial, necesitatea de a găsi noi surse de materii prime şi pieţe de desfacere, precum şi mînă de lucru ieftină, a împins burghezia engleză spre politica de noi cuceriri teritoriale, în Africa şi Asia. Această orientare a imperialismului englez i-a imprimat specificul corespunzător: imperialism de tip colonialist.

Perioada de după 1870, este remarcabilă în Anglia printr-o rapidă dezvoltare a unor ramuri industriale moderne, ca de pildă, industria constructoare de maşini metalurgice. În aceste ramuri se constată şi cea mai mare concentrare. Dar, într-o serie de ramuri ale industriei engleze, cunoscute în perioada capitalismului industrial, industria textilă şi cea carboniferă, se constată o înapoiere faţă de celelalte. Aici procesul de concentrare a rămas în urmă. De aceea, luată în ansamblu, industria engleză rămîne în urmă faţă de cea americană şi germană.

Una din cauzele care au dus la rămînerea în urmă a economiei engleze, o constituie exportul de capital, spre colonii. Burghezia engleză şi-a retras capitalurile aflate în Metropola, investindu-le în colonii unde rata profitului era mai ridicată.

Aceasta a influenţat asupra investiţiilor din industria metropolei. În timp ce plasamentele din colonii, aduceau profituri fabuloase imediate, plasamentele din industria metropolitană aveau nevoie de un timp pentru amortizare şi profit.

În agricultură, Anglia trecea printr-o criză accentuată, în urma scăderii preţurilor la produsele agrare şi în special la cereale, ce se importau din America. Rezultatul a fost o ruinare a micilor fermieri, ce nu puteau rezista concurenţei. Regiuni întinse se părăgineau, ori erau destinate unui scop neproductiv.

Încă în această perioadă se fac simţite fenomenele de parazitism în viaţa socială — economică din Anglia. A crescut numărul persoanelor care trăiau de pe urma veniturilor rezultate din plasamente.

Un număr de aproape un milion de oameni nu mai participau în procesul de producţie, trăind de pe urma dividendelor.

Situaţia claselor sociale din Anglia.

Aristocraţia funciară a avut de suferit de pe urma crizei agrare, în urma căreia rentele agricole au scăzut. O parte a aristocraţiei funciare a început să-şi orienteze afacerile spre ramura financiară — industrială, contopindu-şi capitalurile cu cele aparţinînd aristocraţiei financiare.

Din punct de vedere politic, aristocraţia şi-a menţinut poziţiile în Camera Lorzilor, cu toate că au pătruns o serie de reprezentanţi ai aristocraţiei financiare, pe calea cumpărării titlurilor de lord.

Aparatul de Stat îşi recruta funcţionarii superiori, din rîndul aristocraţiei. Aşa era cazul cu ofiţerii armatei de uscat şi flotei.

Funcţionarii superiori din colonii (guvernatori, vice-regi, se recrutau de asemenea dintre aristocraţi. De asemenea clerul superior al bisericii anglicane. Aristocraţia şi-a păstrat deopotrivă privilegiile în învăţămînt.

Burghezia engleză şi-a păstrat poziţiile în finanţe, în marile societăţi pe acţiuni, societăţile de construcţii feroviare şi navale, societăţile de asigurări, ziare.

Clasa muncitoare din Anglia, se prezintă în felul următor:

De o parte, o mînă de leaderi, care au acaparat conducerea trade-unionurilor, ce alcătuiau aristocrația muncitorească.

Această pătură subțire, deținea rolul de vătafi în mișcarea muncitorească.

Burghezia engleză, a putut oferi o situație mai bună acestei pături, datorită exploatării sîngeroase la care a supus popoarele din colonii.

Trebuie spus că în general, nivelul de viață al muncitorimii engleze, era ceva mai ridicat, dacă-l raportăm la nivelul clasei muncitoare din statele de pe continent. Cu toate acestea marea masă a muncitorimii engleze trăia în condițiuni grele. Acest lucru se reflecta în ascuțirea luptei de clasă, dintre muncă și capital, ce cunoaște forme concrete în perioada 1870—1917, spre deosebire de perioada anterioară cînd, după înfrîngerea mișcării chartiste, mișcarea muncitorească a avut o perioadă de reflux.

Ascuțirea luptei de clasă, a avut loc în condițiunile în care Anglia a pierdut monopolul comerțului mondial. O serie de state, datorită acțiunii legii dezvoltării inegale, și-au dezvoltat industria pe baza ultimului cuvînt al tehnicii moderne. În acest fel produsele lor, mai perfecționate și ieftine au invadat piețele tradiționale engleze și au început concurența produselor engleze.

Pentru a face față acestei situații, burghezia a intensificat exploatarea clasei muncitoare din Anglia și colonii, în vederea creșterii productivității și scăderii prețului de cost.

Proletariatul englez a răspuns prin intensificarea luptei împotriva burgheziei și a statului ei.

Statul intervine cu toată forța în conflictele dintre patroni și muncitori, luînd apărarea patronului. El reprimă cu ajutorul armatei și a organizațiilor polițiste, grevele și alte manifestări de împotrivire ale clasei muncitoare engleze (greva minierilor din 1897 și greva feroviarilor din 1899).

Trecerea Angliei spre imperialism, marchează cotitura spre reacțiune pe plan intern și extern.

În acest sens, trecerea spre imperialism și reacțiune, se reflectă și în organizarea partidelor politice burgheze. Acestea își revizuesc programul lor de luptă pentru a-l putea opune clasei muncitoare engleze ale cărei acțiuni organizate amenință

stabilitatea sistemului bipartit de guvernămînt — liberalo-conservator.

Pînă în această perioadă partidele politice nu aveau un mecanism de conducere. Candidatul nu era desemnat de partidul respectiv, nu exista un program şi nu existau fonduri electorale.

În schimb, existau un fel de asociaţii politice, avînd în frunte un grup de condus de un leader, care-şi subordona întreaga activitate. Dar, odată cu apariţia în viaţa politică a clasei muncitoare, care vine cu revendicări proprii, partidele burgheze se organizează pe profilul actual. Au luat fiinţă asociaţii pe diferite centre, care solicitau o participare activă în conducerea treburilor politice. Deputaţii au început să fie controlaţi în actele lor, candidatul nu mai putea fi desemnat decît după o aprobare prealabilă din partea asociaţiilor.

Partidul liberal.

Partidul liberal s-a alcătuit pe baza unei federaţii naţionale condusă de un consiliu în care diferitele grupări erau reprezentate după număr. Conducerea întregii activităţi a federaţiei naţionale a fost încredinţată unui comitet.

Programul partidului liberal s-a modificat şi el în funcţie de schimbările intervenite în viaţa economică a Angliei. În perioada capitalismului industrial, liberalii au obţinut principiul „laissez faire, laissez passer“, acum în condiţiunile imperiallismului, ei au început să militeze pentru intervenţia activă a statului în problemele economice şi pentru menţinerea şi lărgirea imperiului colonial. El milita pentru amestecul statului în problemele privind organizarea clasei muncitoare şi represiunile îndreptate împotrivă-i.

Criza partidului liberal s-a manifestat din plin în anii 1865—1867, cînd o parte însemnată a leaderilor săi, au trecut în tabăra conservatoare. Tot din partidul liberal s-a format aripa cea mai reacţionară şi agresivă, care urmărea continuarea cu alte mijloace a politicii de represiuni interne, acapararea şi jaful colonial.

Rîndurile partidului liberal erau completate de mica burghezie şi o parte neînsemnată a muncitorimii (în deosebi ele-

mente aparținînd aristocrației muncitorești). După înființarea partidului laburist, influența liberalilor asupra muncitorimii a scăzut mult. De notat că liberalii s-au folosit de leaderii laburiști, pentru a introduce ideile burghezo-liberale în rîndurile clasei muncitoare.

Partidul conservator.

După înfrîngerea conservatorilor în anul 1868 s-a trecut la reorganizarea partidului. A fost înființat un oficiu central cu rol de coordonare generală. În orașe și comitate au fost înființate comitete locale.

În vederea atragerii muncitorilor, au fost organizate comitete cu participarea numai a muncitorilor. Un asemenea joc nu a reușit, deoarece muncitorii englezi și-au dat seama că interesele lor nu pot fi puse alături de ale patronilor conservatori, chiar dacă organizațiile sînt despărțite.

Conservatorii și-au organizat în mari circumscripții electorale, comitete intermediare, care corespund cu oficiul central. Toate aceste comitete au fost reunite în Uniunea Națională avînd o adunare generală anuală și un comitet federal.

Programul conservatorilor cuprindea:

1. — apărarea monarhiei și extinderea drepturilor casei regale;
2. — limitarea competenței Camerei Comunelor și reducerea numărului de deputați;
3. — acordarea de noi drepturi și privilegii bisericii anglicane;
4. — intensificarea acțiunilor antimuncitorești.

Pe plan extern conservatorii militau pentru:

1. — intensificarea ritmului de exploatare a coloniilor;
2. — intensificarea politicii de cuceriri coloniale;
3 — asigurarea pentru Anglia a unei situații predominante în comerțul mondial.

De notat că atît programul liberal cît și cel conservator aveau o serie de puncte comune și anume, pe plan intern lupta împotriva mișcării muncitorești, iar pe plan extern, jaful colonial.

Partidul laburist.

Pentru a aprecia împrejurările în care a luat ființă partidul laburist, este necesar să analizîm situația economică și socială din Anglia, de la începutul secolului al XX-lea.

Economia agrară a Angliei s-a apropiat de sfîrșitul îndelungatului și chinuitorului proces de ruinare a micii proprietăți. Micul producător a fost înăbușit, de concurența marelui lord care a trecut de timpuriu la exploatarea fondului său funciar pe baze capitaliste. La concurența internă se adaugă aceea a concurenței americane (S.U.A., Canada), care au invadat piața engleză cu produse agrare.

La toate acestea s-au adăugat lipsa acută de credit.

Datele publicate cu privire la situația din agricultura Angliei, pentru anul 1900 arată că numai 13,9% din solul Angliei este exploatat de către proprietari, printre care se află un mare număr de mici fermieri (home fermiere), Guvernele conservatoare au luat o serie de măsuri:

În 1889, a luat ființă ministerul agriculturii, precum și consiliile locale. Învățămîntul agricol a fost reorganizat. S-au acordat unele facilități de plata taxelor și chiriilor. Au fost alocate unele sume de bani. S-a permis autorităților locale cumpărarea de mari proprietăți pentru a le vinde sau inchiria celor interesați.

Dar, toate acestea nu erau decît măsuri ciuntite, care nu puteau salva economia agrară engleză și nici nu puteau stăvili avîntul revoluționar de la țară, îndreptat împotriva landlordului.

Situația din industria Angliei, la începutul și prima decadă a secolului al XX-lea, se prezenta în felul următor:

— 1901 — lucrau în industrie 8 ½ mil. muncitori;

— 1911 — lucrau în industrie 9 ½ mil. muncitori;

Economia Angliei era zguduită de repetate crize economice.

De fiecare dată, burghezia căuta să iasă din criză, pe seama clasei muncitoare și a țărănimii. De aceea, încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea proletariatul englez, a recurs la puternice greve, care au îmbrăcat la început un caracter economic, iar apoi unul net politic. Dacă pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, Trade Unionurile nu mergeau decît în trena burgheziei ajutînd-o să-și

trimită reprezentanţi în parlament, odată cu accentuarea crizelor din economia Angliei — al căror ciclu se scurtează de la an la an, se produce revoluţionarizarea păturilor de jos ale muncitorilor englezi, aşa numiţii Unskilled, (care imprimau tradeunionurile lupta politică). Federaţia uniunilor a trecut de la 36.000 membrii, la 200.000 membrii. Cea a docherilor, de asemenea. Această creştere se reflectă în formele de organizare politică a clasei muncitoare engleze. Au apărut primele organizaţii politice ale clasei muncitoare.

În anul 1881, a luat fiinţă Federaţia Democrată din care un an mai tîrziu — s-a alcătuit Federaţia — Social Democrată.

Conducerea sectară a acestei organizaţii a împiedicat-o să devină un partid de masă. Leaderii ei, refuzau să lucreze în Trade-Unionuri (organizaţii unde se aflau muncitori), pentru a le cuceri. Rezultatul muncii sectare s-a dovedit curînd. Federaţia social democrată, nu a avut o bază de masă. Ea s-a închistat în sine. În alegerile parlamentare, ea a fost înfrîntă.

În anul 1884, a luat fiinţă organizaţia Fabiană. Fabianii nu aprobau lupta de clasă. Ei erau adepţi declaraţi ai reformismului, propovăduind împăcarea între clasele sociale. În rîndurile fabienilor s-au înrolat reprezentanţi ai burgheziei şi intelectualităţii, nu atît din năzuinţe — socialiste — cît şi din frica manifestată faţă de acţiunile organizate ale clasei muncitoare. Fabienii sperau să preia conducerea mişcării muncitoreşti, canalizînd valul revoluţionar pe făgaşul reformismului.

Fabianismul încearcă să abată atenţia opiniei publice de la problemele radicale economice şi de stat, privind pe primul plan probleme mici şi cu totul neînsemnate.

O serie de alte organizaţiuni politice, înfiinţate în perioada aceasta (1889), deşi aveau un program mai radical, cuprinzînd durata zilei de muncă, naţionalizări, datorită conducerii reformiste au alunecat pe făgaşul reformismului.

În anul 1892 — o serie de organizaţii muncitoreşti au alcătuit Partidul Muncitoresc Independent. Programul acestui partid, era eclectic. El căuta să îmbine interesele burgheziei liberale cu unele cerinţe ale clasei muncitoare. El respingea ideea luptei de clasă. Compoziţia de clasă era de asemeni pestriţă; alături de muncitori participau reprezentanţi ai burgheziei şi intelectualităţii burgheze.

Deşi, înfiinţarea unui asemenea partid era un fapt pozitiv, totuşi, curînd s-a dovedit că el era „independent“ numai faţă de socialism, iar de burghezie depindea foarte mult.

La începutul secolului nostru, economia engleză a fost cuprinsă de o nouă criză economică, ce a dus la ascuţirea luptei de clasă. Aceasta s-a manifestat cu puternicele greve ale uniunilor din Walles, care au durat luni de zile. Greva a fost învinsă datorită conducerii oportuniste a trade-unionurilor.

Acum s-a văzut, ce mare importanţă ar fi avut existenţa unui partid politic. În anul 1901, a fost convocată o conferinţă la care au participat delegaţi din partea trade-unionurilor, ai federaţiei social democrate, a fabienilor şi partidelor muncitoreşti independente; la această conferinţă a fost ales un comitet de conducere.

În anul 1906 — acest comitet a luat denumirea de partid laburist. (În legătură cu succesul repurtat de candidaţii acestui comitet în alegerile parlamentare).

Laburiştii au adoptat programul partidului muncitoresc independent. Ei negau lupta de clasă considerînd că apărarea intereselor, clasei muncitoare, poate fi făcută numai pe cale parlamentară.

Cu toate că acest partid a apucat de la bun început calea reformistă, totuşi, faptul că s-a ajuns la unificarea organizaţiilor muncitoreşti, reprezintă un pas înainte pe calea alcătuirii unui adevărat partid.

Înfiinţarea partidului laburist, a avut drept consecinţă o regrupare a forţelor reacţiunii.

Partidele conservator şi liberal — aceste două grupuri ale burgheziei şi aristocraţiei engleze, au elaborat o nouă tactică — mai elastică — dar mai perfidă, pentru a zădărnici realizarea unui program radical cerut de masele populare. De aceea ambele grupări, au acceptat efectuarea unor reforme minime — cu care au aruncat praf în echii maselor.

Orînduirea de stat.

Odată cu creşterea influenţei clasei muncitoare pe arena politică, clasa dominantă a recurs la noi măsuri de apărare a statului său. În Anglia se remarcă o creştere a aparatului birocratic

funcționăresc cu tendința spre militarizare. Tot mai des militarii își spun cuvîntul în problemele politice.

Un alt aspect al vieții de stat din Anglia se reflectă în întărirea puterii cabinetului. Partidul liberal și conservator au trecut la înființarea unui aparat de partid, bazat pe centralizare și subordonare față de un grup restrîns de conducători, care deține în mîini întreg sistemul de conducere.

Cînd unul din cele două partide era însărcinat cu formarea guvernului, membrii acestuia se alegeau dintre leaderi. Deputații erau obligați — sub amenințarea sancțiunii — să se supună hotărîrii cabinetului și să susțină cabinetul în Camera Comunelor.

Noile măsuri întreprinse pe linia întăririi executivului se explică prin următoarele:

Dacă în perioada anterioară lui 1870, clasa muncitoare acționase neorganizat, acum, după 1860 și mai ales după 1900, au pătruns în Camera Comunelor reprezentanți ai muncitorilor. De teama ca nu cumva aceștia să perturbeze mecanismul parlamentar burghez, o parte din prerogativele Camerei Comunelor, au fost trecute cabinetului. Este demn de remarcat că rînd pe rînd cabinetele au uzurpat prerogativele Camerei Comunelor, punîndu-le în fața faptului împlinit. (Cazul acțiunilor Canalului de Suez). Același lucru se observă în cazul Bilului, privitor la schimbarea procedurii parlamentare. Astfel, s-a hotărît ca dezbaterile parlamentare pot fi sistate dacă majoritatea deputaților cer acest lucru.

Întărirea cabinetului s-a făcut remarcată prin restrîngerea dreptului regalității de a se preocupa de problemele politice. Acestea revin în competența primului ministru, care are obligația de a informa regalitatea asupra mersului politicii interne — externe.

Prin reforma Ministerului de Război — War Office, Comandamentul a trecut sub conducerea ministrului de resort luîndu-i-se regalității acest atribut al puterii. În anul 1871, regalitatea acceptă printr-o auto-ordonanță abolirea posturilor militare și a altor funcții de asemenea natură deținute numai de lorzi. În același an se instituie concursul în vederea ocupării funcțiunilor publice, ceea ce a permis pătrunderea masivă a elementului burghez, înlocuind nobilimea ce deținea funcțiile publice pe bază ereditară. În perioada 1873—1880, a avut loc

reforma justiţiei şi simplificarea jurisdicţiilor superioare. Reorganizarea comitetului judiciar, precum şi a consiliului privat, a dus în cele din urmă la înfiinţarea Curţii Supreme, ale cărei decizii sînt valabile pe cuprinsul întregului imperiu.

Reforma sistemului electoral din anul 1867.

Sistemul electoral din Anglia, existent pînă la 1867, excludea de la participarea vieţii politice cea mai mare parte a poporului englez. Numărul celor ce participau la viaţa politică a Angliei, raportat la întreaga populaţie, nu depăşea de 10%.

Acest lucru, a permis infiltrarea corupţiei şi arbitrarului în activitatea de stat a Angliei, ceea ce a dus la mari nemulţumiri în rîndul maselor muncitoare.

Activitatea politică a clasei muncitoare din Anglia, creşterea conştiinţei de clasă, s-a dezvoltat în legătură cu activitatea Internaţionalei I-a, condusă de Marx şi Engels.

Perioada 1865—1885, este caracterizată prin creşterea greutăţii politice a clasei muncitoare în viaţa social-politică a Angliei. Efectele crizei economice, care a bîntuit Anglia în această perioadă, a dus la accentuarea procesului de ruinare a maselor muncitoreşti, atît de la oraş cît şi din comitatele agrare. Pe plan extern, guvernul englez a nemulţumit profund opinia publică prin acţiunile represive din Jamaica.

— Pentru a ieşi din impas, guvernul englez al lordului Russell, a propus reformarea vechiului sistem electoral. Scopul acestei propuneri era triplu:

1. atragerea de partea liberalilor, a maselor muncitoare şi mic burgheze;

2. distragerea atenţiei opiniei publice engleze de la eşecul suferit în politica externă;

3. ruperea echilibrului existent între cele două partide liberal, conservator, pentru a se crea o mai mare stabilitate guvernamentală.

Proiectul Russell, elaborat în 1866, cuprindea în esenţă următoarele:

1. acordarea dreptului de vot unui număr de 400.000 locuitori, din comitate şi oraşe, împărţite în mod egal;

2. censul electoral scădea în oraşe de la 10 lire la 7, ceea ce permitea prezentarea la vot a unui important număr de meseriaşi, meşteşugari, mici comercianţi;

3. pentru alegătorii din comitate, censul era scăzut la 14 lire, pentru deţinătorii de pămînt pe termen scurt.

Mai erau cuprinşi în proiectul de reformă acei ce ocupau un imobil, precum şi acele persoane care puteau dovedi că posedă un depozit în bancă de cel puţin 50 lire sterline.

Aşa dar proiectul liberal din 1866—1867, nu acorda nici pe departe votul universal. El excludea de la bun început participarea maselor de muncitori, dar lasă deschisă posibilitatea pentru vîrfurile aristocraţiei muncitoreşti.

Proiectul liberal a fost violent combătut de masele muncitoare. Situaţia ameninţa să se transforme în insurecţie. Guvernul a căzut. În locul lui s-a constituit unul conservator, care a propus un alt proiect. În linii generale proiectul cuprindea:

1. mărirea numărului alegătorilor atît în oraşe, cît şi în comitate;

2. reducerea censului funciar;

3. admiterea altor titluri de calificare pentru calitatea de alegător, ceea ce însemna acordarea pluralităţii de voturi pentru posesorii de mai multe proprietăţi;

4. buletin de vot în locul registrelor, în vederea lichidării corupţiei şi falsurilor electorale;

5. redistribuirea mandatelor.

Proiectul de reformă electorală, prezentat de conservatori, era criticabil din următoarele puncte de vedere:

— el urmărea să tempereze nemulţumirile maselor muncitoare, a micii burghezii şi burgheziei mijlocii, împăcînd interesele acestora cu ale marilor proprietari de pămînt şi marii burghezii, industriale bancare;

— acordînd dreptul electoral deţinătorilor de imobile de la oraşe, proiectul acorda în compensaţie mai multe voturi marii nobilimi şi burghezii;

— votul se acorda în comitate deţinătorilor de pămînt, pe termen scurt; locuitorilor oraşelor cu condiţia de a fi la curent cu plata impozitelor, să aibă reşedinţă în oraşul respectiv de cel puţin 2 ani. Locuitorii de ori ce fel care dispuneau de mai

multe titluri din cele prevăzute, dispuneau de un număr corespunzător de voturi.

Aceasta însemna că marii proprietari de pămînturi avînd aceste bunuri în diferite comitate și orașe, puteau vota în fiecare din ele. Această prevedere compensa îndeajuns pe marii proprietari din comitate și orașe. Este limpede că se urmărea menținerea cu orice preț a echilibrului între comitate, (cunoscute prin aderența lor de conservatori), și orașe, cunoscute prin apartenența la liberali.

Reforma electorală din 1867, era criticabilă și pentru alte considerente, care în esență duceau la excluderea de la participarea la vot a marii mase de alegători:

— achitarea impozitelor cerută de lege, nu era un lucru ușor;

— minerii care locuiau pe domeniul patronului minei, nu plăteau chirie nici taxe și prin urmare erau lipsiți de dreptul de vot. Așa dar, de odată erau privați de dreptul electoral zeci de mii de mineri;

— Reforma din 1867 — a deschis porțile vieții politice burgheziei mijlocii și mici, deținătoare a unui imobil (householders), dar a nedreptățit cu totul pe meșteșugari, țărani, lucrători, care deși locuiau în orașe nu se încadrau în categoriile cerute de lege.

— În condițiunile de atunci — ca și de azi — din Anglia, muncitorii erau obligați să-și schimbe des domiciliul în căutarea de lucru, ceea ce îi excludea de la exercițiul dreptului electoral.

— Reforma electorală din 1867, nu ținea, nici pe departe seama de dezvoltarea industrială a Angliei. Disproporția între centrele industriale și cele agrare, era evidentă. Ex.: Rutlandul agricol avea o reprezentare de cinci ori mai mare decît South-Essex-ul industrial.

— Nici în ceea ce privește compoziția Camerei Comunelor nu s-a prea schimbat în urma legii electorale din 1867. În 1880 Camera Comunelor număra mai bine de 150 deputați legați într-un fel sau altul prin naștere, căsătorie cu „pairii", lorzii, cu cele 31 familii „guvernamentale".

Baroneții, avocații, afaceriștii, directorii consiliilor de administrație ai marilor trusturi și bănci, depășeau numărul de 200. Aceasta arată că în fața avîntului revoluționar, marii proprietari,

funciari și monopoliștii, s-au anit împotriva clasei muncitoare, deși existau tendințe de captare a mișcării muncitorești, spre făgașul celor două, partide burgheze.

Reforma din 1867 — avînd asemenea caracteristici, a nemulțumit profund clasa muncitoare engleză. De aceea în perioada ce va urma, se va accentua lupta de clasă. În focul acesteia, clasa dominantă burghezo-moșierească, va fi abligată a face o serie de concesii.

Printre acestea se numără și reforma electorală din 1884.

Prin această lege, dreptul de vot s-a extins asupra unor noi categorii sociale.

Dar, legea din 1884, era departe de acordarea dreptului de vot universal. Legea excludea de la dreptul de vot, pe lucrătorii care domiciliau la patronii lor, acei fără o reședință de cel puțin 6 luni, persoanele care erau întreținute de diferite societăți de binefacere. Erau excluse de la dreptul de vot, femeile, copii care locuiau cu părinții, precum și servitorii și toți aceia care prin felul lor de viață erau obligați să-și schimbe domiciliul.

De notat faptul că în ciuda acestor restricții, legea electorală din Anglia (1884) a mărit numărul alegătorilor de la 2.000.000 la 4.000.000.

În ceea ce privește repartizarea locurilor, în Camera Comunelor, legea din 1889 a favorizat pe conservatori. În afară de 23 orașe mari care au obținut cîte 2 mandate, toate marile circumscripții au fost împărțite în districte cu dreptul de a trimite fiecare un deputat. Aceasta înseamnă că distincția între comitate și orașe devenea pur nominală, ne mai existînd decît unități teritoriale în care se ținea seama de numărul populației. Prin urmare, orașele, — în mod automat — erau mai puțin reprezentate decît comitatele agricole. Iată un exemplu viu: deputatul de Cardiff (centru industrial), era ales de 167.000 locuitori, iar deputatul de Montgomery, era ales de 17.000 locuitori.

Actul cu privire la Parlament.

După cum s-a văzut din cele de mai sus, Camera Lorzilor a jucat în repetate rînduri, rolul de frînă în viața parlamentară.

Partidul liberal — pentru a cîştiga noi mase de alegători, a propus includerea în bugetul statului a unui capitol privind acordarea unui ajutor de şomaj, invaliditate, ori boală.

Pentru dobîndirea sumei necesare, liberalii au mărit puţin impozitul funciar, precum şi cele pe venituri şi succesiuni, fapt ce a atras nemulţumirea moşierilor din Camera Lorzilor.

Deşi Camera Lorzilor nu avea nici un fel de atribuţie în materie financiară, totuşi ea s-a declarat competentă să dezbată problemele bugetare şi a respins proiectul liberal.

Această atitudine adoptată de Camera Lorzilor, a ridicat însăşi problema delimitării atribuţiunilor celor două camere. În cele din urmă, conflictul a fost aplanat printr-un compromis în care Camera Lorzilor a cedat într-o serie de probleme, printre care şi cea de mai sus.

Camera Lorzilor, a cedat pentru următoarele consideraţiuni:

— atitudinea lorzilor a stîrnit vii proteste în rîndurile maselor de muncitori;

— conservatorii s-au temut de o eventuală pierdere a numărului de alegători;

— noul rege — George al V-lea, a dorit să liniştească spiritele, mai ales în condiţiunile pregătirilor de război cu Germania.

Burghezia engleză s-a mulţumit să accepte acest compromis fiind interesată nu într-o lichidare a Camerei Lorzilor, ci menţinerei ei cu unele retuşări. Burghezia engleză care poza în apărătoarea instituţiilor democratice, se folosea de Camera Lorzilor, ori de cîte ori propunea unele reforme. Ea ştia că, în mod invariabil — Camera Lorzilor le va respinge. În felul acesta ea arăta maselor că adevăratul adversar al reformelor ar fi tocmai această Cameră a Lorzilor. În realitate burghezia făcea aceste propuneri de reformă în mod demagogic, pentru a atrage de parte-i masele de alegători.

— Camera Lorzilor, mai era necesară burgheziei şi pentru acţiunea comună împotriva clasei muncitoare.

În fine, burghezia însăşi a pătruns adînc în Camera Lorzilor, prin reprezentanţii ei, care dobîndeau titlul de lorzi, fie prin cumpărare, fie pe baza serviciilor importante aduse regalităţii engleze.

După actul cu privire la parlament, s-a stabilit, că bilurile privind problemele bugetare, votate în Camera Comunelor, trimise spre aprobare Camerei Lorzilor și care nu vor fi restituite în termen de o lună, se consideră aprobate și vor fi trimise regelui spre sancționare.

În fine, s-a stabilit la 5 ani, mandatul fiecărui deputat, în loc de 7 ani cît fusese prevăzut înainte.

Paralel cu măsurile de mai sus, au fost inițiate altele în vederea întăririi aparatului de stat. Astfel, o serie de măsuri privesc departamentul militar, îndreptat spre crearea unei armate puternice coloniale. Departamentul armatei a fost centralizat. Au fost coordonate activitățile Ministerului Apărării, Amiralității, Afacerilor Externe.

În urma intensificării luptei de eliberare națională în coloniile engleze din Asia și Africa, a fost înființat comitetul de apărare al coloniilor, iar apoi comitetul imperial de apărare.

Au fost înființate o serie de noi ministere (agricultură, învățămînt). S-a lărgit competența Ministerului de Finanțe. Acesta controlează activitatea celorlalte departamente din punct de vedere financiar.

Auto-administrația locală.

După reforma electorală din 1884, conservatorii au fost nevoiți să accepte în programul lor, o reformă a administrației locale. Evident, această măsură lovea în interesele proprietarilor funciari (conservatori), dar ea era de neînlăturat. Dacă pînă în 1885, judecătorii dețineau principalele funcțiuni, în administrația locală, după 1888, atribuțiunile judecătorilor (numiți de rege și sprijiniți de aristocrația locală), au fost preluate de către organele alese.

Anglia și țara Galilor (Walles) are 62 comitate (countries plus insulele Scilly). Alte unități administrative:

— Burgul de comitat în care se află și
— reședința comitatului;
— districtul urban;
— districtul rural.

Centrele mai mici se subîmpart în parohii urbane, rurale. Acestea sînt conduse de către un consiliu de parohie. Pe lîngă

consiliu funcționează un comitet format din 36 persoane, numiți de către consiliul respectiv și au drept competență rezolvarea problemelor de asistență locală.

Consiliul de comitat, poate da legi cu caracter local, care pot deveni legi cu caracter general, dacă sînt trecute prin parlament, pe cele trei căi:

— locat act, în care sînt prezentate măsuri ce interesează și alte comitate locale;

— provizoral order — obținut de la autoritățile centrale, urmînd a fi sancționate ulterior pe calea parlamentului;

— introducerea unor măsuri speciale într-o lege care se ocupă cu guvernarea locală în general.

Pe lîngă consiliile locale, administrația este condusă de organul reprezentînd autoritatea centrală:

— judecătorul de pace;

— funcționarii fiscali, poștali;

— lordul locotenent — numit direct de către centru, din rîndurile nobilimii locale. El este prefectul onorific al comitatului și reprezintă principala autoritate în comitat;

— sheriffful este reprezentantul administrației centrale, avînd funcția de prefect efectiv.

În vederea alegerii consiliilor de comitat, acesta este împărțit în circumscripții egale — pentru fiecare consilier ce urmează a fi ales. Districtele urbane sînt, împărțite în cartiere reprezentate prin cîte trei consilieri. Alegerile au loc din trei în trei ani.

Din rîndurile consilierilor se aleg Aldermenii, pe timp de 6 ani. Din rîndul aldermenilor se aleg primarii, pe cîte 1 an.

Consiliile alese, alcătuiesc comitete cu însărcinări mari speciale (financiare, edilitare). Ele au la dispoziție funcționari specializați.

Reforma din 1888 nu s-a extins asupra administrației comunale unde s-a menținut neștirbită activitatea bisericii — în materie de conducere. În 1894, a fost dată ultima lovitură aristocrației locale. Conducerea a fost luată bisericii, dîndu-se consiliilor comunale, alese.

Reformele din 1888 și 1894, au dat posibilitate burgheziei să scoată aristocrația din conducerea locală, preluînd puterea și în acest compartiment al statului englez.

Imperiul britanic.

În preajma secolului al XX-lea, imperiul britanic are întindere vastă, peste 22 mil. km.², înglobînd cu forța o populație de aproape 252 milioane oameni. Exploatarea sîngeroasă a coloniilor duc la răscoale continue, fapt ce a determinat clasa dominantă engleză să accepte unele concesii, privind autoadministrația unora dintre colonii (Canada, India, Australia, Africa de sud etc.).

Periodic au fost inițiate conferințe cu participarea guvernatorilor și miniștrilor responsabili cu coloniile. După 1907, aceste conferințe au început a fi convocate cu regularitate fiind cunoscute sub denumirea de conferințe imperiale.

Canada.

În 1887, Canada a primit titlul de dominion. Constituția Canadei dată cu această ocazie a copiat organizarea de stat existentă în Marea Britanie. Se păstrează sistemul împărțirii puterii, după cum urmează:

— Puterea legislativă a fost încredințată unui parlament, compus din două camere — Camera Comunelor și Senatul. Senatorii sînt numiți din rîndurile aristocrației funciare și burgheziei canadiene. Pentru senatori se cere să posede o avere de cel puțin 4.000 dolari. Vîrsta pentru candidați este de cel puțin 30 ani.

Senatorii sînt numiți de către guvernatorul general al Canadei, reprezentantul Metropolei.

— Puterea executivă este exercitată de guvernatorul general al Canadei.

— Dreptul electoral se acordă numai supușilor britanici ce împliniseră vîrsta de 21 ani. Populația de culoare — imigranții chinezi, japonezi, vechea populație indiană, nu a primit drepturi politice.

Chiar și supușii britanici erau expuși unor discriminări electorale. Astfel, era necesar ca alegătorul să posede o anumită avere — imobilă, să plătească un anumit impozit. Femeile erau excluse de la vot.

Provinciile Canadei erau conduse de către un locţiitor al guvernatorului general. Ele îşi aveau instituţii reprezentative, cu una sau două camere.

Clasa dominantă din Canada, a dus o politică expansionistă agresivă. Au fost anexate o serie de teritorii aparţinînd indienilor şi metişilor. Această politică a pricinuit repetate revolte. Deşi între clasa dominantă de origină engleză şi franceză au existat contradicţii privind puterea, ele s-au înţeles atunci cînd s-a pus problema luptei împotriva popoarelor ce locuiesc teritoriul Canadei.

Uniunea australiană.

Uniunea australiană a fost recunoscută ca dominion britanic, în anul 1900. Constituţia noului dominion este asemănă-s-a organizat după tipul celui american. Fiecare stat al uniunii toare celei canadiene, cu excepţia faptului că, senatul australian îşi trimite un număr de 6 senatori.

La unificarea diferitelor colonii australiene au contribuit doi factori:

— dorinţa burgheziei australiene din sud de a-şi extinde piaţa;

— ameninţarea de a fi cotropite de către Japonia şi S.U.A.

Dreptul electoral a fost acordat cetăţenilor britanici de ambele sexe, ce împliniseră vîrsta de 21 ani. Au fost lipsiţi de drept electoral cetăţenii britanici declaraţi în stare de faliment. Nu au primit drepturi electorale băştinaşi — vechii locuitori ai Australiei.

În Australia, Tribunalul Suprem are funcţiuni asemănătoare acelui din S.U.A. El are drept de a interpreta Constituţia. Judecătorii se aleg pe viaţă.

Uniunea sud-africană.

Uniunea sud-africană, a luat fiinţă în anul 1909, în urma unui şir de războaie sîngeroase purtate de Anglia, împotriva populaţiei băştinaşe şi colonialiştilor olandezi din Transvaal şi Orange (1902). Constituţia Uniunii sud-africane, face discriminări între populaţia albă şi cea de culoare, interzicînd acesteia

din urmă accesul în funcțiunile publice sau ocuparea unor anumite profesiuni. Asemenea discriminări lovesc în majoritatea populației (negri și hinduși), favorizînd pe cei 1.500.000 locuitori albi.

Constituția Uniunii sud-africane, atribuie puteri largi Consiliului de Miniștri, fapt explicabil, dacă avem în vedere condițiunile în care s-a format Uniunea, precum și existența unei majorități a populației de culoare lipsită de drepturi și exploatată, care trebuie ținută în frîu.

— Senatul Uniunii sud-africane, se alege din rîndurile marilor plantatori, magnați ai industriei și toți aceia ce au o avere de cel puțin 500 lire sterline. Senatul se compune din 40 persoane dintre care 8 sînt numiți de guvernatorul general, iar 32 sînt aleși de camerele statelor. În cea mai mare parte, senatorii, precum și judecătorii sînt englezi.

India.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în India se constată existența unui proces de industrializare. Dar, această industrializare se făcea în mod unilateral. Anglia nu era interesată în a crea o industrie grea în India, care ar fi concurat produsele engleze. De aceea, procesul de industrializare, privește mai ales ramura industriei textile și alimentare. Bineînțeles s-a dezvoltat industria extractivă, furnizoare de materii prime, pentru industria engleză.

Dezvoltarea industriei în India, a dus la schimbări și în structura de clasă a societății indiene. Dezvoltarea burgheziei și proletariatului indian, a dus la zdruncinarea relațiilor feudale din statul indian.

Dezvoltarea proletariatului indian, precum și existența unei imense mase de țărani, exploatați, a speriat burghezia indiană. Aceasta s-a declarat gata pentru formele de compromis cu stăpînitorii englezi, Burghezia engleză avea tot interesul să atragă de partea-i pe moșierii și burghezii indieni. Au fost efectuate o serie de reforme prin care se prevedea includerea funcționarilor indieni în aparatul de stat și administrativ.

În anul 1892, Anglia acordă dreptul unui număr restrîns de reprezentanți indieni de a participa în Consiliile legislative

de pe lîngă vice-regele Indiei, şi de pe lîngă guvernatorii provinciilor.

Politica Angliei în India s-a caracterizat prin aţîţarea urii naţionale şi religioase între musulmani şi hinduşi. În faţa luptei unite a poporului indian englezii au fost nevoiţi să facă noi concesiuni. Astfel, un indian a fost primit în Consiliul privind problemele Indiei şi un altul în Consiliul Executiv de pe lîngă vice rege.

Aceste măsuri ciuntite nu au schimbat caracterul stăpînirii britanice în India.

Dreptul englez în perioada de după 1870.

— Dreptul englez a continuat să fie puternic influenţat şi în această perioadă de dreptul general Common-Law de „equitate" şi „dreptul statutelor". O serie de jurisdicţii superioare şi independente exercitau de asemenea un rol important asupra dreptului englez.

Caracterul pestriţ al acestor izvoare de drept, lipsa de concordanţă între prevederile lor, lărgirea comerţului juridic în această etapă de trecere spre imperialism, stînjeneau evoluţia dreptului englez. Multe norme de drept deveniseră anacronice. De altfel comisia însărcinată cu studierea problemei dreptului constatase ca dăunătoare menţinerea vechii organizări a justiţiei în curţi de drept comun şi echitate, precum şi diferenţele mari în materie procedurală.

Prin legile din 1873 şi 1875, au fost desfiinţate vechile curţi de drept comun, precum şi fosta curte a cancelariei. Prin aceste legi a fost organizată Inalta Curte de Justiţie (High Court of Justice), care judeca atît după dreptul comun cît şi equitate.

Înalta Curte de Justiţie, se subdivide în trei:

— diviziunea Băncii regelui (King's Bench, division);
— a cancelariei (Chancery division);
— a testamentelor, divorţurilor şi amiralităţii (probate, diverce and admirality division).

Prima diviziune — a Băncii regelui — are următoarea competenţă:

— judecă în primă instanţă procesele ce depăşesc competenţa instanţelor inferioare;

— judecă în apel, procesele judecate de tribunalele inferioare;

— diferendele ivite între cetăţeni şi stat.

A doua diviziune — a Cancelariei, — are în componenţa sa, judecarea proceselor de tutelă, precum şi cele ce privesc lichidarea unor bunuri.

Cea de a treia diviziune, — a testamentelor, divorţurilor şi amiralităţii, deţine competenţa vechilor tribunale eclesiastice în materie de testament şi proprietate ale persoanelor decedate, precum şi cele de divorţ.

Legile din 1873 şi 1875, prevedeau ca în competenţa diviziunii, cea de a treia, să fie date procesele amiralităţii (procesele de domeniul dreptului maritim şi comercial).

Justiţia în apel este exercitată de Curtea Supremă de Apel, (supreme court of appeal), formată din reprezentanţii celor trei diviziuni de mai sus.

Justiţia penală, este asigurată prin Judecătoria de pace. Acestea judecă delictele simple a căror pedeapsă nu depăşeşte valoarea a 20 shilingi şi 14 zile închisoare. Delictele mai mari sînt date în competenţa unităţilor ce judecă în sesiuni trimestriale.

Procedura de trimitere în faţa acestor curţi trece printr-un juriu alcătuit din 12—23 persoane desemnate de către sheriff, care decide dacă este cazul sau nu ca cel în cauză să fie pus sub acuzare. În caz afirmativ — cel în cauză apare în faţa unei curţi cu juri, formată din cinci membri asistaţi de judecători.

O altă instanţă este Curtea de Apel comercială înfiinţată în anul 1908. Aceasta judecă atît în drept cît şi în fapt, putînd casa sentinţa dată de prima instanţă, ori să decidă asupra achitării pe loc. Ea poate hotărî trimiterea celui în cauză în faţa unui alt juriu.

Dreptul de proprietate.

Procesul de pătrundere a capitalismului în agricultura Angliei s-a făcut pe seama ruinării maselor de ţărani. Procesul

de acaparare a pămînturilor ţărăneşti de către lorzi, se poate observa cu uşurinţă după statisticile oficiale.

În 1872 exista în Marea Britanie un număr de 561.987 ferme, dintre care:

— 54% nu depăşeau 20 acri (8 ha), ca întindere;
— 28% aveau între 20—100 acri;
— 18% aveau peste 100 acri de întindere.

În anul 1884 — pentru întregul regat unit situaţia era următoarea:

Numărul fermierilor 1.173.724 posedînd: 72.119.926 acri, dintre aceştia un număr de 852.438 cultivau un acru sau mai puţin de pămînt, în total 188.413 acri.

Dacă vom compara numărul total al fermierilor cu cel al persoanelor ce posedă mai mult de 5.000 acri, constatăm că aceştia sînt în număr de 2.184. Aceste persoane sînt marii latifundiari, care au acaparat o întindere de 38.875.522 acri.

Ce rezultă de aci?

Mai întîi că ţăranii arendaşi-fermieri, se află la discreţia totală a lordului, proprietar de pămînt, raporturile dintre ei nefiind reglementate nici de Comnon-Lew şi nici de statute. Singura lege care operează aici, este cea a cererii şi ofertei. Anual marele latifundiar închiriază pămîntul acelui care îi asigură o rentă ridicată, ceea ce duce la expulzarea fostului fermier ce nu poate face faţă concurenţei.

— Drept urmare — populaţia rurală s-a ruinat cu totul. Ea a părăsit satul, emigrînd la oraş sau în America. Dările de seamă făcute de către comisiile însărcinate cu studierea situaţiei din agricultură, arată că în comitatele unde existau latifundii de la 500—1.000 acri, lucrătorii nu primeau decît 7—8 shillingi pe săptămînă.

Parte din obligaţiunile contractate faţă de moşier sînt achitate în produse. Ceea ce nu-şi găseşte desfacere pe piaţă era dat muncitorilor agricoli. Femeile primeau pentru munca prestată de la 70—80 centime — iar copii aproximativ 50 centime.

Această situaţie nu se prezenta uniform în întreg Regatul Unit. Astfel, în partea de nord, se resimţea lipsa de braţe de muncă, deoarece populaţia emigrase datorită lipsei de pămînt

(ce fusese acaparat) precum și condițiunilor de mizerie în care era silită să robotească pe marile latifundii ale lorzilor.

În partea de sud a Regatului Unit, numărul lucrătorilor agricoli era mai mare și deci prețul forței de muncă era cît se poate de scăzut.

Locul fostelor pămînturi țărănești a fost luat de către parcurile de vînătoare. Numai în Scoția un teritoriu de 2 mil. acri a fost transformat în rezervații pentru animale sălbatice.

În urma mișcărilor ce au avut loc, fermierii au obținut unele drepturi și îmbunătățiri a situației materiale. Aceasta s-a întîmplat prin legile din 1875 și 1881 prin care erau protejați împotriva masivei concentrări și a pămîntului.

Prin întinderea orașelor, datorită dezvoltării noilor ramuri industriale, a crescut enorm prețul pămînturilor pe care urmau să se efectueze construcții (căi ferate, uzine, fabrici), care a dus la o nouă îmbogățire a marilor proprietari de pămînt. A crescut renta solurilor pe care fuseseră construite aceste imobile, ceea ce a dus la scumpirea loturilor de construcții de locuințe. Acestea au devenit practic inaccesibile muncitorilor și funcționarilor de la orașe.

Legislația familiei.

Legilsația engleză din această perioadă, cu privire la familie, se bazează pe două principii:

— suprematia soțului asupra soției;

— formalismul.

Întreaga legislație asupra familiei, a suferit influența puternică a dreptului canonic, care are o mulțime de formalități, neîndeplinirea cărora atrăgînd nulitatea actului.

În problema căsătoriei, legea engleză distingea două feluri de contractări — căsătoria religioasă și cea civilă, ambele influențîndu-se reciproc.

Astfel, atît pentru căsătoria religioasă cît și pentru cea civilă, părțile trebuie să se efectueze trei publicații, făcute de către starea civilă. Acestea sînt citite în trei duminici la biserică. Se pot obține dispense de publicitate, dar sub prestare de jurămînt, prin care părțile declară că nu există nici un fel de impedimente de căsătorie și una dn părții locuiește în parohie.

În ipoteza în care una din părți este minoră trebuie să aibe consimțămîntul părinților (tatăl, mama, tutore), sau să jure că nu are pe nimeni să i-l dea.

Căsătoria nu se poate celebra nici mai devreme de trei săptămîni de la prima publicație și nici mai tîrziu de trei luni.

Legea engleză era foarte aspră pentru acei ce neglijau îndeplinirea formalităților, pedepsindu-i cu ani de închisoare. Căsătoria religioasă se celebrează în prezența autorității civile. Actul de căsătorie se păstrează atît la parohie, cît și la starea civilă. Căsătoria civilă se efectuează cu respectarea formelor de mai sus, în fața unui registrar.

Din trei în trei luni, acesta trimite actele de stare civilă districtului, care la rîndu-i le înaintează registrarului general ce le centralizează la Londra.

Nulitățile căsătoriei sînt cauzate de următoarele:

— neobservarea condițiunilor prescrise de lege;
— necelebrarea căsătoriei la locul indicat;
— celebrarea ei de către o persoană care nu avea calitatea pentru aceasta;
— dacă s-a celebrat căsătoria religioasă fără a fi asistat ofițerul stării civile.

Alte cazuri de nulitate sînt cele relative la viciile de consimțămînt al părților precum și la neobservarea capacității părților.

Desfacerea căsătoriei a fost reglementată, foarte restrictiv. Englezii sub influența dreptului canonic au reglementat numai separația de corp, neadmițînd divorțul. Separarea de corp este decretată de către tribunalele bisericești, numai în anumite cazuri, ca de pildă:

— adulterul, părăsirea îndelungată a domiciliului, boală incurabilă.

Divorțul putea totuși să fie pronunțat, printr-un act al Parlamentului, dar numai după ce tribunalul bisericesc a pronunțat separarea de corp și după ce complicele de adulter a fost condamnat de către tribunal pe baza dreptului comun la despăgubire față de soțul jignit.

Prin înființarea curților pentru divorț și cauze matrimoniale, s-a trecut în competența acestora problemele legate de nulitățile căsătoriei și separația de corp, divorțul și filiațiunea.

— Adulterul din partea soției atrage după sine divorțul; dar adulterul soțului nu dă dreptul soției să întemeieze acțiunea de divorț, decît în caz de adulter incestuos, bigamie, crimă sau rapt.

Pronunțarea divorțului sau separarea de corp aveau în vedere asigurarea drepturilor copiilor, mergîndu-se în acest sens pînă la modificarea convenției matrimoniale, în avantajul femeii. După pronunțarea sentinței de divorț, acesta nu intra în vigoare imediat, ci după trecerea unui termen de trei luni, perioadă în care orice terț poate face opoziție față de sentința de divorț, atunci cînd sînt bănueli că soții au fost de conivență.

Condițiune juridică a femeii.

Legislația engleză de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, pornește de la principiul inegalității dintre soți, socotindu-se că între bărbat și femeie există o inegalitate de la natură care necesarmente — trebuie să se reflecte și în viața socială.

Comnon-Low nu prevede crearea unei dote pentru femeile ce se căsătoresc. La succesiune, vine întotdeauna primul născut, fetele fiind înlăturate aproape cu totul, ceea ce creează o stare de dependență față de fratele mai mare.

Prin căsătorie, femeia își pierde orice personalitate, aceasta fiind cu totul absorbită de cea a soțului. Dreptul comun general (Comnon-Law) stabilește totală dependență a soției față de soț. Femeia nu poate sta în justiție, nu poate încheia acte în nume propriu. Ea este obligată să aibă întotdeauna consimțămîntul soțului. Domiciliul familial este fixat de soț, iar soția trebuie să-l urmeze peste tot în viață.

Capacitatea femeii este foarte restrînsă. În ipoteza în care femeia comite un delict sau o crimă în prezența soțului, răspunzător este soțul.

Prin simplul act al căsătoriei, soțul devine proprietarul bunurilor personale ale soției. Tot ceea ce ea ar putea dobîndi printr-o activitate personală depusă — este socotit ca aparținînd tot soțului.

Soția nu poate încheia nici un fel de contracte. Actele încheiate de soție trebuiesc contrasemnate de soț. În caz contrar

actele sale sînt lovite de nulitate absolută, putînd fi atacate de orice persoană interesată.

Această stare de inferioritate a femeii este rezultatul modului de producție capitalist, care face din familie o instituție bazată pe subordonare și interes comercial.

Dreptul penal.

Dreptul penal englez, acordă o mare libertate de acțiune judecătorului. În condițiunile imperialismului clasa dominantă a început să se teamă de propria-i legalitate. De aceea, judecătorului i se lasă libera apreciere. (Ex. ce pedeapsă anume trebuie dată pentru o infracțiune). Legea engleză fixează numai un maximum de pedeapsă peste care judecătorul nu poate trece, dar, de la maximum de pedeapsă la minimum — el are toată libertatea de apreciere.

Juriul poate cere judecătorului să pronunțe o sentință mai ușoară cu un grad, iar judecătorul poate pronunța, chiar o sentință mai ușoară, sau mai grea, cu două grade. De notat că în dreptul penal englez nu se cunoaște instituția circumstanțelor atenuante acordate din oficiu.

Legea engleză cunoaște cumulul de pedeapsă. Explicația rezidă în faptul că legea nu fixează minimum de pedeapsă. Ea nu aplică — în caz de cumul de infracțiuni, cea mai mare pedeapsă, cuvenită celei mai grave dintre infracțiuni. Legea engleză pedepsește fiecare infracțiune în parte, atîtea infracțiuni, atîtea condamnări.

Dacă legea penală engleză a acordat multe garanții personale celui pus sub cercetare și acuzare, în domeniul pedepsei lucrurile nu stau astfel.

Legea engleză din această perioadă a menținut pedeapsa cu moartea pentru trădare și felonie politică.

Legea din 4 iunie 1870 a abolit prevederea confiscării averii pentru crimă, cu excepția cazurilor în care cel în cauză a fost pus în afara legii.

Legea de mai sus declară expres că:

„nici o condamnare pentru crimă, nu va duce la moartea civilă, pierderea drepturilor de rudenie, confiscarea

bunurilor, numai dacă cel în cauză a fost pus în afara legii".

Persoanele condamnate nu mai pot ocupa funcțiuni publice. Statul desemnează un administrator al bunurilor celui condamnat, din care sînt satisfăcuți creditorii sau se achită îndemnizațiile cuvenite familiei celui lezat, de către cel condamnat. În cazul în care statul nu a desemnat un asemenea administrator al bunurilor celui condamnat, magistrații pot din oficiu să instituie un curator.

Legea penală engleză a menținut și în această perioadă pedeapsa biciuirii, pentru adolescenții între 16—20 ani. Pedeapsa cu biciul se aplică și minorilor închiși, precum și unei categorii de criminali, ce au săvîrșit fapta cu violența.

In 1875, guvernul britanic a prezentat Camerei Comunelor un bill, prin care cerea extinderea pedepsei cu biciuirea pentru cei ce atacau persoanele. Billul a fost respins. În 1879 — în Camera Comunelor au avut loc dezbateri vii în legătură cu actele de indisciplină în armată și flotă. Pedeapsa cu biciuirea nu numai că a fost menținută, dar s-au dat instrucțiuni asupra modului de executare detaliată a acesteia.

Partizanii metodei biciuirii au declarat că susțin această măsură degradantă, pentru motive de umanitate, avînd în vedere că pentru aceleași infracțiuni, codurile străine prevedeau pedeapsa cu moartea.

Numărul loviturilor se fixau la cel mult 25 și urma ca — anual — să se prezinte camerei comunelor, cazurile în care a fost pronunțată sentința de pedeapsă cu biciuirea, motivele precum și efectele produse.

O altă pedeapsă cunoscută în Anglia este servitutea penală, închisoare cu muncă forțată și închisoarea fără muncă.

Celor condamnați la sentințe penale li se aplică un tratament denumit „irlandez". care constă în următoarele:

1. Regim celular zilnic — singur timp de cel mult 9 luni de zile.
2. Închisoare în comun;
3. Închisoare intermediară cu stare semiliberă.

Legea engleză din 12 iulie 1877, pentru îmbunătățirea legislativă a penitenciarelor din Anglia a confirmat sistemul de mai sus, fără adoptarea perioadei a III-a.

Infractorii — eliberați sînt supuși supravegherii poliției. Ei sînt obligați să-și anunțe domiciliul, precum și orice schimbare, ori deplasare. Pentru aceasta trebuie anunțată atît poliția districtului de unde pleacă, cît și pe cea unde se fixează. Lunar condamnatul eliberat provizoriu se prezintă la poliție. Orice abatere de la regulile impuse prin libertatea provizorie atrage după sine retragerea libertății și întemnițarea. Procesul se deschide din nou. Dacă, în momentul încălcării regulilor de libertate provizorie și deschiderii procesului penal, timpul de expirare a pedepsei a trecut sau termenul ce mai rămăsese era mai mic de 1 an, judecătorul putea pronunța o sentință cu un an în plus, cu sau fără muncă forțată.

Orice eliberat provizoriu putea fi arestat oricînd, dacă se dovedea că nu-și cîștigă existența prin muncă. Acest fapt lasă deschis liberul arbitru al judecătorului, deoarece în această perioadă șomajul făcea ravagii în Anglia. În fine, orice condamnat, care a obținut eliberarea provizorie și care încalcă una din condițiunile impuse cu ocazia eliberării, poate fi arestat și închis 3 luni de zile, chiar dacă această încălcare nu constitue nici un fel de delict sau crimă.

Aci este aspectul represiv și de intimidare al justiției engleze, care caută în acest fel să se răfuiască cu toți cei ce erau indezirabili statului burghez. Această cu atît mai mult, cu cît nu se mai putea aplica pedeapsa cu deportarea (care a durat și în a doua jumătate a secolului al XIX-lea) împotriva persoanelor care luptau contra mizeriei capitaliste.

STATUL ŞI DREPTUL RUS
1860—1914

Rusia s-a dezvoltat mai tîrziu pe calea capitalismului. Elementul feudal în frunte cu absolutismul ţarist a constituit o piedică serioasă în calea pătrunderii şi dezvoltării relaţiilor capitaliste. În a doua parte a secolului al XIX-lea în Rusia au început să se contureze premizele unei puternice mişcări revoluţionare. În linii generale, aceste premize erau:

a) Puternicele mişcări ţărăneşti îndreptate împotriva sistemului iobăgist;

b) Mişcarea revoluţionară din Europa;

c) Propagarea ideilor revoluţionare de către Herţen, Belinski, Dobroliubov, Cernişevski;

d) Mişcările de eliberare naţională ale popoarelor asuprite de ţarism, (Polonezii, finlandezii etc.).

Între anii 1850—1860 mişcările ţărăneşti au dus absolutismul în pragul revoluţiei. În adevăr, pătrunderea capitalismului în economia imperiului rus ducea la intensificarea exploatării muncitorilor, dar mai ales a ţăranilor.

Agricultura feudală se caracteriza prin accentuarea procesului de exploatare a ţărănimii, în mărirea zilei de muncă, mărirea dijmelor, a clăcii. Totodată, ţăranii erau jefuiţi de chiaburi şi funcţionarii statului. Toate acestea au dus la intensificarea mişcării ţărăneşti care a luat proporţii de masă.

Mişcările ţărăneşti au găsit un puternic ecou în rîndurile intelectualităţii progresiste, care au aderat la lupta pentru reforme, cerînd înainte de toate o reformă agrară.

Mişcarea ţărănească a avut un ecou şi în lagărul liberal care se temea de amploarea mişcării revoluţionare. De aceea elementele liberale cereau efectuarea unor reforme — în cadrul absolutismului — fără a se aduce vreun prejudiciu ţarismului şi nobilimii.

Războiul din Crimeia a arătat pînă la evidenţă neputinţa şi slăbiciunea Rusiei feudale. De aceia, clasa dominantă în frunte cu autocraţia au fost nevoite să facă o serie de concesii sub forma reformelor. În anul 1857 a fost înfiinţat un comitet, însărcinat cu studierea problemei ţărăneşti. Raportul acestuia ducea la concluzia eliberării ţărănimii în mod treptat. O serie de comitete înfiinţate în gubernii au ajuns la concluzia reformelor agrare. În faţa unei asemenea situaţii, marea nobilime în frunte cu ţarismul au fost obligaţi să cedeze.

În anul 1861 iobăgia a fost desfiinţată. Ţărănimea nu a primit pămînt. Ea a fost nevoită să arendeze pămînturile moşiereşti în condiţiunile stabilite de moşieri, obligînd totodată pe ţărani să muncească pămînturile cu inventarul ţărănesc, înapoiat. Ţăranii au fost obligaţi să se „răscumpere" plătind pentru aceasta o uriaşă sumă de bani.

După desfiinţarea iobăgiei, au fost date o serie de legi, privind reforma Zemstvelor şi reforma orăşenească (1870).

În anul 1864 s-a aplicat reforma justiţiei şi cea militară (1874).

Dacă vom caracteriza epoca reformelor de mai sus, putem spune că ea apropia transformarea monarhiei absolute feudale într-o monarhie constituţională burgheză.

Reforma agrară, reforma administraţiei locale şi a justiţiei, au dus la accentuarea pătrunderii capitalismului în Rusia. După reforma agrară, capitalismul industrial a putut dispune în voie de un mare număr de braţe de muncă, furnizate de stat. Numărul muncitorilor industriali a crescut cu repeziciune între 1865 şi 1890 — atingînd aproape un milion şi jumătate. Dupa 1890 numărul muncitorilor a atins cifra de 2.792.000.

Orînduirea de Stat.

După reforma din 1860 imperiul ţarist a făcut primii paşi în direcţia monarhiei burgheze. În orînduirea de stat nu

au avut loc schimbări substanțiale, au fost menținute instituțiile centrale cît și cele locale, existente înaintea reformelor.

— Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri, Senatul, Ministerele, instituțiile gubemiale:

Nobilimea a continuat să dețină principalele funcții în stat, împărțind într-o oarecare măsură această putere cu elementul burghez. Influența burgheziei a început a se face simțită în problemele financiare ale imperiului, în Departamentul comerțului și industriei. Reprezentanți ai burgheziei au început a fi aleși în posturile cheie ale conducerii și administrației de stat.

Nobilimea care vreme îndelungată ignorase elementul burghez, a început a ține seamă de acesta către sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Aparatul de stat din Rusia se caracteriza printr-o centralizare birocratică excesivă, fiind organizat pe principiul iresponsabilității funcționarilor față de popor, alcătuind prin aceasta o castă bine închegată.

Aparatul de stat țarist se mai caracteriza și prin iresponsabilitatea și lipsa de control asupra organelor administrative, unde domnea arbitrul funcționăresc.

Aparatul de stat țarist se întindea și asupra teritoriilor cucerite, care erau administrate numai spre a se stoarce cît mai multe bunuri. Administrația țaristă era o administrație de jefuire a popoarelor coloniale. În fruntea acestei administrații coloniale, erau guvernatorii, recrutați din rîndurile generalilor, împuterniciți cu o competență absolută, nefiind controlați în actele lor de nici un organ.

Merită a fi menționată existența celor 2 organe cu caracter militar — Consiliul Militar și Consiliul Amiralității. Ambele funcționau în calitate de organe supreme-consultative privind problemele armatei de uscat și marinei. Paralel cu e.e, funcționau și alte organe cu caracter militar care erau subordonate fie direct autocrației, fie senatului sau ministerului de resort.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea. Senatul nu se prezenta ca o instituție unică. El se compune din cinci departamente — două cu caracter juridic — trei cu caracter ad-tiv.

Fiecare departament era alcătuit din senatori numiți de către autocrat. Numărul acestora nu era stabilit prin nici o lege.

Pe lîngă fiecare departament funcționa și un procuror șef, care supraveghea modul în care se respecta legalitatea și aducerea la îndeplinire a legilor. Procurorii șefi erau subordonați direct ministerului justiției.

În perioada de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, o serie de organe administrative au fost ridicate treptat la rangul de ministere.

Organele locale. Reforma lor.

Organele locale funcționau pe baza legii reformei gubernale datînd de la 1775, cu unele modificări intervenite ulterior care au dus la înființarea unor noi organe (legate de puterea centrală), ca de pildă camera de control, care era organul local al controlului de stat, organul gubernial al fiscului etc. Au fost completate noi funcțiuni, ca de pildă, inginerul gubernial, inspectorii de fabrici, directorul școlilor elementare. În organele puterii locale județene au funcționat ispravnicii și pristavii lor. În afară de sistemul organelor locale de conducere ad-tive, au mai luat ființă instituții cu destinație specială ca poșta, telegraful, căile de comunicație, care au fost organizate pe baze teritoriale aparte — în districte și regiuni.

Reforma Zemstvei.
— 1864 —

Una dintre măsurile luate de țarism în vederea trecerii treptate de la autocrație la monarhia burgheză, a fost reforma Zemstvei din anul 1864.

Legea de organizare a Zemstvelor din 1 ianuarie 1864, urmărea să se creeze organe de autoconducere locală în județe și gubernii. Această reformă se plasa alături de celelalte reforme mai sus amintite, care netezeau calea burgheziei spre accesul în funcțiunile de stat.

Pînă la înființarea instituției Zemstvelor, organele locale ale administrației de stat erau conduse prin intermediul aparatului de stat birocratic centralizat.

Alegerile pentru Zemstve se făceau în congrese cu participarea nobilimii locale — mare proprietară de pămînt, la care

se adăugau alegătorii din centrele orășenești și sătești, proprietari de bunuri imobile (întreprinderi). Zemstvele guberniale se alegeau pe o perioadă de trei ani, adunările generale erau convocate o singură dată pe an — toamna.

Guvernatorul numea pe conducătorii Zemstvei, din rîndurile nobilimii locale, cu concursul ministerului de interne. Întreaga activitate a Zemstvelor era supusă controlului organelor guvernamentale, reprezentate prin guvernatori și alți agenți ai puterii centrale. Competența acestora era hotărîtoare.

Hotărîrile Zemstvei erau comunicate de către guvernatori sub pretextul respectării legilor imperiale. Cea mai mare parte din hotărîrile Zemstvelor, erau supuse aprobării guvernatorului sau ministrului de interne.

— Crearea Zemstvelor, în condițiunile pătrunderii capitalismului în Rusia și a creerii mișcării revoluționare nu s-a dovedit prea potrivită pentru țarism; de aceea încă de la început, regimul Zemstvelor nu s-a aplicat peste tot, iar acolo unde ele au luat ființă au fost îngrădite la maximum în activitatea lor. Astfel:

— Zemstvele nu aveau decît drepturi limitate în domeniul impunerii întreprinderilor industriale și comerciale de pe teritoriul lor;
— raporturile dintre diferitele Zemstve aflate în alte părți ale imperiului au fost considerate ilegale. Aceasta se datora faptului că puterea țaristă se temea ca în ele să nu pătrundă elementele radicale. Acestea prin legăturile create de Zemstvă ar fi putut da naștere unei mișcări generale de protest împotriva țarismului;
— s-a interzis Zemstvelor de a tipări dezbaterile și hotărîrile luate.

Regulamentul de funcționare a Zemstvelor din anul 1890

Noul regim de funcționare a Zemstvelor, create în anul 1890, limita și mai mult competența acestor organe. Întreaga activitate a Zemstvelor, urmărea să asigure averile nobilimii și burgheziei.

Regulamentul de funcționare a Zemstvelor din anul 1890, stabilea 3 categorii de alegători pentru ocuparea funcțiilor în Zemstve.

I. Nobilimea proprietară de pămînt de la 125 ha.

II. Nobilimea din orașe și burghezia avînd o avere imobilă valorînd cel puțin 15.000 ruble;

III. Țărănimea.

Rezultă că noua reglementare a regimului Zemstvelor grupa alegătorii pe categorii sociale, stabilind un regim de castă.

Primele două categorii își alegeau reprezentanții în adunări electorale speciale, iar țărănimea în adunările sătești. Țăranii alegeau un singur candidat din numărul total al candidaților. Delegații erau denumiți consilieri și se alegeau pe o durată de 3 ani. Alături de consilieri, în componența Zemstvei, intrau reprezentanți ai diferitelor departamente, numiți direct de miniștrii respectivi. Toți consilierii aleși în Zemstvă, trebuiau confirmați de guvern. În caz de infirmare se făceau noi alegeri.

Regulamentul din 1890 crea toate premizele de subordonare a Zemstvelor către puterea de stat. De altfel, aleșii erau considerați ca avînd calitatea de funcționari de stat.

Competența Zemstvelor.

În conformitate cu regulamentul din 1890 în componența Zemstvelor se afla:

— administrarea bunurilor locale;
— încasarea de sume bănești — de pe urma impunerilor locale;
— construcția și îngrijirea edificiilor, drumurilor;
— conducerea poștei, telegrafului, spitalelor;
— aprovizionarea populației.

Hotărîrile luate de Zemstvă urmau a fi aprobate de guvernator, iar în unele cazuri de către Ministerul de Interne. Aceasta arată totala dependență a organelor locale față de puterea centrală. Organele centrale — după cum se spune în regulamentul din 1890, trebuiau să supravegheze activitatea Zemstvelor pentru ca hotărîrile acestora să nu fie în contradicție cu legea generală. Nu este greu de văzut că această prevedere constituia

pretextul pentru ca guvernul să se amestece oricînd în problemele Zemstvelor.

Guvernatorul putea oricînd respinge hotărîrile luate de Zemstvă. El trimitea problema spre deliberare unui organ special destinat a supraveghea activitatea Zemstvei. Acest organ de supraveghere era alcătuit din preşedintele nobilimii locale, vice-guvernatorul, procurorul şi preşedintele Zemstvei guberniale.

În unele cazuri, guvernatorul se adresa direct ministrului de interne, pentru a decide asupra legalităţii hotărîrii adoptată de Zemstvă.

Evident, nu toate hotărîrile Zemstvei erau supuse aprobării guvernatorului, dar acesta putea ca în timp de 2 săptămîni de la adoptarea hotărîrii să o atace pe motiv de ilegalitate.

Cum trebuie apreciată reforma Zemstvelor?

Ţarismul a făcut această concesie prin instituirea Zemstvelor, deoarece absolutismul nu era lezat cu nimic. Zemstva a fost de la început un organism subsidiar admis de birocraţie în măsura în care absolutismul nu era încălcat. Rolul reprezentanţilor aleşi se rezumau numai la o aprobare a problemelor trasate şi rezolvate de aparatul birocratic funcţionăresc; de altfel, acest aparat birocratic nu s-a putut împăca nici chiar cu această brumă de reprezentare întruchipată de Zemstva.

Reforma orăşenească,
1870—1892

După regulamentul din 1870 au fost înfiinţate în oraşe, Dume orăşeneşti conduse de către primarii şi consilierii orăşeneşti. Alegerea consilierilor orăşeneşti se făcea de către contribuabilii care erau împărţiţi în trei categorii — mari, mijlocii şi mici — în funcţie de impozitele plătite. Fiecare din cele trei categorii de mai sus, alegea 1/3 din consilieri, aleşi pe 4 ani, Sesiunile Dumei, se convocau după necesitate, spre deosebire de Zemstvă care era convocată odată pe an.

Organul executiv al Dumei orăşeneşti era consiliul, condus de primar. Competenţa se limita numai la administraţie. Activitatea consiliului Dumei era supusă controlului guvernatorului şi ministrului de interne. Primarii oraşelor guberniale erau numiţi de către acelaşi ministru de interne, iar primarii din alte oraşe,

erau numiți de guvernator.

Noul regulament din 1892 privitor la organizarea și funcționarea Dumelor orășenești, a restrîns și mai mult competența acestora, intensificînd în mod corespunzător controlul organelor centrale. După noul regulament alegătorii nu au mai fost împărțiți în categorii, dar a cerut în schimb o serie de condiții ce trebuiau îndeplinite de alegători și anume:

Existența unei proprietăți funciare sau clădite în incinta sau în afara orașului.

În capitala imperiului, Duma orășenească era alcătuită din 16 consilieri. Primarul era numit de țar, la propunerea ministrului de interne. Dintre consilierii Dumei capitalei se alegeau doi consileiri, însărcinați cu conducerea unor probleme economice.

Sub președinția unui consilier al Dumei capitalei se constituiau comisiuni executive speciale.

Competența Dumelor orășenești era aceeași ca a Zemstvelor.

Reorganizarea aparatului țarist de represiune.

Odată cu creșterea mișcării muncitorești și avîntul revoluționar țarismul a trecut la reorganizarea aparatului represiv. Organizarea poliției și jandarmeriei a fost concepută pe baza luptei cu mișcarea revoluționară muncitorească, țărănească. Aparatul poliției și jandarmeriei a fost extins în întreg imperiul.

În gubernii și județe, au luat ființă direcții speciale destinate acestui scop. În centrele industriale, în Moscova, Petersburg și Varșovia, au fost create unități de poliție și jandarmerie, echipe speciale a căror menire era de a descoperi organizațiile revoluționare și a se răfui cu elementele revoluționare.

În anul 1871 a fost dată legea prin care se stabilea competența jandarmeriei pentru efectuarea anchetelor și cercetărilor în cauzele politice. Prin această lege, jandarmeria a primit o largă competență în domeniul instrucției, asigurîndu-se impunitatea agenților față de actele samavolnice la care se dedau. O lege care a intrat în vigoare în anul 1881, a lărgit mai mult competența jandarmeriei. Între altele jandarmeria putea aresta orice persoană suspectă de activitate, împotriva statului țarist.

În 1892 a fost promulgată legea stării de asediu care se

putea institui de către guvernator pe teritoriul aflat sub jurisdicția sa și numai asupra unei localități. Paralel cu aceasta, ministerul de interne a dobîndit puteri discreționale. Organele locale erau trase la răspundere dacă măsurile luate conform stării de asediu nu erau aduse la îndeplinire cu cele mai bune rezultate. În localitățile în care se instituise starea de asediu, întreaga putere era trecută organelor militare. Cei ce se făceau vinovați de încălcarea stării de asediu, erau judecați de către instanțele militare conform codului militar în vigoare.

Organizarea militară după reforma din 1874.

La 1 ianuarie 1874, a fost făcută reforma armatei. Legea din 1874, a suprimat stagiul militar de 20 ani prevăzut pînă atunci și l-a înlocuit cu serviciul militar obligatoriu pentru toți cetățenii care au împlinit vîrsta de 20 ani. Durata stagiului militar a fost fixată la 6 ani pentru armata de uscat și 7 ani pentru flotă. De notat că nu toți cei pasibili de a face serviciul militar erau încorporați. Contingentele ce urmau a fi încorporate erau trase la sorți. Ceilalți tineri erau trecuți în poziția de rezerviști, recrutarea și mobilizarea acestora fiind făcută numai în cazuri excepționale. Durata serviciului militar de 6 și 7 ani, se reducea pentru tinerii care făceau dovada unor studii medii și superioare.

Reforma din 1874, deși a avut urmări pozitive pentru organizarea armatei ruse, nu a putut înlătura definitiv rămășițele feudale în organizarea și structura sa. Astfel, cadrele de ofițeri se recrutau din rîndurile absolvenților școlilor militare în care erau admise numai vlăstarele nobilimii.

În mîinile nobilimii se afla și conducerea supremă a armatei și flotei.

Dreptul rus în perioada 1860—1905.

Legislația civilă a rămas în linii generale neschimbată, menținîndu-se o serie de instituții cu vădit caracter feudal. Încercările de a se elabora un nou cod civil, au rămas infructuoase.

Cu toate acestea, pătrunderea temeinică a capitalismului în Rusia necesita legiferarea unor norme de drept civil, cu

conținut burghez. Senatul, avînd o funcție legislativă a dat o serie de legi cu caracter civil.

Legislația socială.

Între 1882 și 1886 țarismul a fost obligat să edicteze o legislație socială privind condițiile de angajare a muncitorilor în uzine. În 1897, sub acțiunea puternică a mișcării revoluționare, țarismul a fost obligat să edicteze „legea cu privire la muncitorii din fabrici și uzine" prin care se reducea ziua de muncă în întreprinderi și se trecea la o nouă reglementare a angajării muncitorilor. Legile cu caracter social, smulse țarismului prin luptă au avut pe lîngă prevederile favorabile muncitorilor și prevederi cu caracter polițist. Contractul de angajare prevedea ca muncitorul să primească o carte de muncă.

Conform legii de mai sus, patronul întreprinderii avea dreptul — fără a motiva — să amendeze pe muncitori.

În 1886, a fost legiferat regulamentul special cu privire la angajarea muncitorilor agricoli pentru perioadele de sezon. Cei angajați prin contract, primeau spre semnare imprimate speciale. În cazul în care nu se prezentau la muncă ori părăseau locul de muncă, cei angajați erau urmăriți de poliție și obligați a se întoarce la locul contractului.

Legislația penală.

Deși au fost alcătuite comisii de elaborare a unui nou cod penal, pentru a înlocui pe cel feudal — cu totul necorespunzător, țarismul nu a sancționat noul cod decît în 1903. Pînă atunci au fost date o serie de legi, supletive, care puneau în concordanță vechile instituții de drept penal, cu noua dezvoltare socială.

Guvernul țarist a fost obligat totuși să edicteze o lege privitoare la pedepsele penale. Prin această lege — din 1863 — a fost desființată pedeapsa cu biciuirea, schingiuirile, torturile, la care erau supuși pînă atunci cei condamnați.

S-a desființat de asemenea, pedeapsa stigmatizării celor condamnați. Legea din 1863 nu a abrogat pedeapsa cu vergile, folosită împotriva celor deportați.

Pedeapsa corporală a rămas în vigoare şi pentru unele categorii de persoane condamnate la diferite amenzi.

Codul cu privire la pedepse.

În anul 1874, a fost elaborat un document, cunoscut sub denumriea de „codul cu privire la pedepse". El a fost completat şi reeditat în anul 1885. El prevedea pedepse pentru infracţiuni mai uşoare. El era alcătuit pe capitole. Pedepsele prevăzute de acest cod sînt următoarele: avertisment, observaţii, amenzi ce nu depăşesc 300 ruble, arestarea pe termen de cel mult 3 luni, închisoarea de cel mult 1 an şi 6 luni.

Codul numără cazurile care apără de pedeapsă, măreşte sau micşorează pedeapsa, circumstanţele atenuante. Alte prevederi, enumără delictele comise împotriva securităţii personale, a individului, jignire, ameninţare, violenţă, huliganism.

În 1885 a fost reeditat documentul de mai sus, cunoscut sub denumirea de codul cu privire la pedepsele penale şi corecţionale. Aceasta, pe lîngă apărarea intereselor moşierimii, apără prin norme noi de drept penal, interesele clasei capitaliştilor. Astfel, o serie de norme sînt îndreptate împotriva mişcării muncitoreşti, a grevelor. Persoanele care luptau pentru organizarea muncitorilor, pentru drepturile muncitorilor, erau pedepsite de codul penal cu pedepse severe. Dimpotrivă, codul apără de pedeapsă pe exploatatori.

Aceştia sînt cel mult sancţionaţi cu o mică amendă. Nobilimea, clerul, „cetăţenii onorabili", negustorii, erau scutiţi de pedepsele corporale.

Organizarea de stat din Rusia după revoluţia din 1905.

Organizarea de stat din Rusia după revoluţia din 1905 se reflectă în legile fundamentale aprobate de către ţar, la 23 aprilie 1906. Prin aceasta, se instituia Duma de stat şi consiliul de stat determinîndu-se competenţa fiecărui organ în parte, relaţiile dintre ele precum şi relaţiile dintre ele şi puterea ţaristă.

Legile din 23 aprilie 1906, nu au schimbat cu nimic caracterul absolutist al regimului. Instituirea Dumei şi Consiliului de stat (Camera superioară) nu reflectau decît unele concesii făcute de către ţarism sub imperiul evenimentelor revoluţionare. De altfel, trebuie remarcat că instituirea celor 2 organe (Duma şi Consiliul de stat), care aduceau un iz de liberalism, nu au potolit mişcările ţărăneşti, iar în privinţa mişcării revoluţionare aceasta şi-a regrupat forţele pentru a da un nou asalt.

Faptul că Rusia a rămas pe mai departe un stat absolutist, rezultă chiar din art. 4, în care se spunea:

„Puterea supremă, absolută, aparţine împăratului întregii Rusii".

Iar art. 5 şi 10 completau art. 4, în sensul că persoana ţarului este sacră şi inviolabilă, iar conducerea de stat aparţine ţarului pe întregul cuprins al imperiului. Politica externă este de asemenea condusă de ţar care nu împarte această funcţie cu nimeni.

Iniţiativa legislativă aparţine ţarului. Acesta aducea la îndeplinire problemele de ordin legislativ sprijinindu-se pe consiliul de stat şi Dumă.

Revizuirea legii fundamentale nu putea avea loc decît din iniţiativa ţarului. Atît Consiliul de stat cît şi Duma nu puteau revizui legea fundamentală, fără aprobarea autocraţiei.

În ceea ce priveşte proiectele de legi ordinare, acestea erau dezbătute în Dumă şi Consiliul de stat, după care erau supuse spre aprobare ţarului. Numai după aceea ele aveau putere de lege.

În perioada în care Duma de stat se afla în vacanţă sau pentru motive extraordinare îşi suspendă activitatea, puterea legislativă era exercitată direct de către ţar, care legifera prin decret.

Consiliul de Miniştri era obligat ca în termen de 2 luni de la redeschiderea sesiunii Dumei de stat să supună spre ratificare decretele legii date în perioada în care Duma de stat nu a funcţionat.

Această era o practică curentă a guvernului, care, de teamă ca Duma să nu aprobe proiectul respectiv, dizolva Duma sau o concedia pentru un timp limitat.

Este adevărat că în perioada în care Duma de stat nu funcționa, țarul nu putea să schimbe legea fundamentală privitor la atribuțiunile Consiliului de stat și Dumei stabilite prin această lege.

Ce rezultă de aici?

Rezultă că puterea țaristă și-a rezervat cele mai importante atribuțiuni în stat deoarece așa numitele organe reprezentative erau lipsite de competență în marile probleme de stat.

Mai precis, țarului îi aparțineau acele titluri, drepturi, privilegii, conferite lui prin edițiile anterioare ale legilor fundamentale.

Duma de stat.

Prin manifestul țarului din 17 octombrie, Duma era proclamată ca organ legislativ. Dar, în regulamentul privind funcționarea acesteia nu se mai amintește nimic despre funcția legislativă a Dumei.

În acest regulament de funcționare, Dumei de stat îi revine doar sarcina discutării proiectelor de legi, ce urmează a fi supuse țarului spre sancționare. Această prevedere contrazice în mod flagrant art. 86 din legile fundamentale. Mai mult, Duma de stat era socotită după regulament ca o instituție cu caracter consultativ, nici de cum deliberativ.

Regulamentul nu se referă la dreptul de control al Dumei de stat asupră guvernului, drept de control fixat chiar prin manifestul din 17 octombrie.

Competența Dumei de stat.

Duma de stat, dezbătea problemele legate de edictarea legilor, modificarea, completarea, abrogarea lor. Tot în competența ei se aflau problemele bugetare, veniturile și cheltuielile anuale.

Duma de stat aproba împrumuturile de stat. Ea primea rapoarte cu privire la controlul de stat, plățile și impozitele datorate statului.

Duma dezbătea problemele privind construirea căilor ferate, înființarea societăților pe acțiuni și alte probleme tot atît de puțin importante pentru viața politică a statului.

Duma verifica activitatea miniştrilor, adresînd acestora interpelări. Miniştrii erau obligaţi a da un răspuns în termen de o lună de la data interpelării. Dacă 2/3 din deputaţii Dumei de stat se declarau nesatisfăcuţi de răspunsul ministrului de resort, cauza era înaintată preşedintelui consiliului de stat, în vederea examinării şi soluţionării de către ţar.

Dreptul de a controla şi verifica — atribuit Dumei, era fictiv, deoarece în istoria politică a Rusiei în această perioadă nu s-a ivit vreun caz în care ţarul să fi cerut ministrului interpelat în Dumă să dea explicaţii suplimentare.

De altfel, rapoartele adresate de către deputaţii Dumei către preşedintele Consiliului de stat nu erau luate în considerare. Chiar dacă se constatau nereguli, abuzuri şi ilegalităţi comise de un ministru în departamentul său, aceste constatări nu se resfrîngeau cu nimic asupra poziţiei şi postului acestuia.

În competenţa Dumei de stat, se afla problema interpelării miniştrilor, în domeniul de activitate proprii Dumei. Dar miniştrii nu erau obligaţi a avea explicaţii nici chiar în problemele aparţinînd exclusiv Dumei şi pe care miniştrii erau obligaţi a le executa. Miniştri invocau mai întotdeauna secretul de stat al problemei ridicate în Dumă, şi imposibilitatea aducerii ei în discuţia publică.

Convocarea Dumei nu se făcea din proprie iniţiativă şi nici nu-şi putea întrerupe lucrările. Ambele prerogative aparţineau ţarului. Tot el dizolva Duma de stat, înainte de termen, atunci cînd aceasta ridica probleme ce nu conveneau autocraţiei. Ţarul fixa de asemeni data alegerilor pentru Dumă înainte de expirarea respectivei legislaţiuni, care în mod normal avea mandat pe 5 ani.

Structura Dumei de stat, era următoarea: conducerea o avea preşedintele Dumei ajutat de 2 locţiitori (vicepreşedinţi), aleşi anual dintre membrii Dumei. Preşedintele Dumei, avea în competenţă:

— prezida şedinţele Dumei de stat;
— supraveghea activitatea organelor Dumei;
— menţinea legătura cu alte organe de stat (Consiliul de Miniştri, Consiliul de stat).

Duma, legal constituită, putea lua hotărîri, în prezenţa a 1/3 din membrii săi. Dacă însă, ministrul respectiv considera că proiectul de lege propus de el nu putea suferi întîrziere, dezbaterile şi hotărîrile se luau cu orice fel de număr de membri.

Şedinţele Dumei de stat, erau în principiu publice, dar, preşedintele putea dispune ţinerea de şedinţe secrete.

Prezentarea de memorii, petiţii, doleanţe, de către delegaţi, către Duma de stat, erau interzise.

Pentru o mai mare operativitate în lucrări, Duma de stat lucra pe comisii şi secţiuni, care dezbăteau proiectele de legi depuse în Dumă, din iniţiativa miniştrilor, Consiliului de stat, deputaţilor, sau chiar membrilor comisiunilor. În ipoteza modificării unei legi, procedura urmată de Dumă era următoarea:

— ministrul sau deputatul se adresa prin cerere la care anexa modificarea respectivă — preşedintelui Dumei, care o supunea plenului spre a fi luată în discuţie. Dacă ministrul de resort nu era de acord cu modificarea legii, proiectul de modificare se alcătuia de către comisiunea respectivă a Dumei.

— dacă preşedintele Dumei era sezisat într-o problemă de modificare a unei legi, de către un număr de cel puţin 30 deputaţi, Duma era obligată a lua în discuţie proiectul de modificare propus de deputaţi.

Această iniţiativă, în domeniul legislativ nu putea viza constituţia şi alte legi de bază ale imperiului, faţă de care Duma era cu totul neputincioasă.

Hotărîrile adoptate în Duma de stat, se trimeteau Consiliului de stat spre examinare şi aprobare. Dacă Consiliul de stat, aviza favorabil, proeictul se trimitea ţarului spre infirmare sau confirmare. Dacă însă Consiliul de stat, introducea unele modificări în proiectul prezentat de Dumă, ambele proiecte erau înaintate unei comisii de conciliere, alcătuită dintr-un număr egal de membrii ai Consiliului de stat şi Dumă.

După aceasta, aveau loc noi dezbateri atît în Dumă cît şi în Consiliul de stat.

Manifestul ţarist din 17 octombrie nu prevedea înfiinţarea unei a doua Camere. Aceasta a fost una din cele mai grosolane încălcări ale propriului manifest. Consiliul de stat, a fost creat ca un organ conservator, menit a contrabalansa orice activitate a Dumei, neconformă cu regimul absolutist.

Membrii Consiliului de stat, erau în parte numiţi, în parte aleşi, numărul celor numiţi de ţar nu era egal cu al celor aleşi. Persoanele numite în funcţie de consilier de stat, întruchipau nu numai servilism faţă de autocraţie, dar şi reacţionarismul şi conservatorismul încarnat. Anual, era publicată lista persoanelor care urmau a face parte din Consiliul de stat. Aleşii aveau mandate pe 9 ani. Din 3 în 3 ani numărul acestora se reînoia cu o treime.

În Consiliul de stat, erau reprezentaţi, moşierii, nobilimea de la curte, industriaşii, financiarii, cunoscuţi prin ataşamentul faţă de regimul ţarist. Singură vîrsta (40 ani împliniţi) era condiţiunea cerută consilierilor ce erau numiţi de ţar.

Consilierii de stat, reprezentau următoarele categorii: clerul ortodox, Zemstvele guberniale, nobilimea (aceasta îşi alegea reprezentanţii prin congresul nobililor).

— Academia, universităţile, industria, comerţul, bursa, etc.

Deşi Consiliul de stat nu avea o competenţă mai largă decît Duma de stat, totuşi el alcătuia cel dintîi sprijin al ţarismului. Tocmai de aceea, ţarul sprijinea întotdeauna Consiliul de stat în caz de divergenţă cu Duma.

Din punct de vedere organizatoric precum şi al modului de funcţionare, Consiliul de stat se prezenta în felul următor:

În fruntea sa se afla un preşedinte secondat de un vicepreşedinte, ambii numiţi de către ţar, din rîndul membrilor Consiliului. Durata sesiunilor, convocarea, modul de întreruperea lucrărilor sesiunii Consiliului de stat, se reglementa prin decretul ţarului.

Consiliul de stat nu putea primi delegaţii sau petiţii spre rezolvare. Şedinţele sale erau de regulă publice.

În activitatea sa, Consiliul de stat îşi alcătuia comisiuni, care lucrau în şedinţe secrete.

Modul de alcătuire, precum şi funcţionarea şi atribuţiile consiliului de miniştri a fost reglementat prin decretul imperial din 19 octombrie 1905. Acel decret, a mărit considerabil competenţa şi funcţiunile executivului, transformîndu-l într-un organ direct de legătură al ţarismului.

Consiliul de miniştri era alcătuit din miniştri, şefii departamentelor, precum şi din directorii conducători ai direcţiilor.

Primul ministru era desemnat de către ţar.

Competenţa consiliului de miniştri, era următoarea:

1. Examinarea prealabilă a proiectelor de lege propuse de miniştrii conducători ai diferitelor departamente, care urmau a fi supuse spre dezbatere Dumei de stat, şi Consiliului de stat.

2. Dezbaterea propunerilor şi proiectelor ridicate de către directorii generali, conducători ai diferitelor direcţii, propuneri ce priveau funcţionarea departamentului de stat, central şi local.

3. Examinarea rapoartelor de activitate, ce urmau a fi trimise ţarului.

4. Problemele ce priveau Finlanda (care avea un statut aparte în cadrul imperiului).

5. Dezbaterea problemelor legislative şi a măsurilor de luat, în perioada în care Duma de stat nu funcţionează.

6. Problemele ridicate consiliului de miniştri în legătură cu aprobarea funcţionării diferitelor societăţi pe acţiuni.

Acestea erau — în general, problemele aflate în competenţa consiliului de miniştri.

Pe lîngă acesta, mai existau o serie de organe independente, de cele enumerate mai sus şi care erau la discreţia ţarului.

Astfel citām:

— Cancelaria de stat care avea menirea de a rezolva lucrările curente, ale Consiliului de stat, precum şi editarea codurilor de legi şi legislaţia uzuală.

— Consiliul apărării, alcătuit dintr-un preşedinte, 6 membri permanenţi, numiţi direct de ţar. În mod obligatoriu mai făceau parte: ministrul de război, comandantul marinei, şefii statelor-majore, generalii inspectori ai tuturor armelor. Consiliul apărării, coordona totodată departamentul războiului cu marina.

— Au luat ființă de asemenea mai multe comitete: comitetul financiar, comitetul privind lucrările agricole, precum și o direcție principală a agriculturii.

Creșterea puterii economice a burgheziei s-a reflectat în înființarea unui minister al industriei și comerțului.

Organizarea locală.

În acest domeniu nu au avut loc schimbări importante.

Țarismul a creat posibilitatea decretării stării de asediu în gubernii, pentru a putea să se răfuiască mai în voie cu mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor. S-au acordat puteri depline, organelor locale, precum și celor departamentale (căile ferate), de a institui starea de asediu, în caz de grevă a muncitorilor în lupta împotriva mișcărilor țărănești, țarismul a creat posibilități largi moșierilor. Aceștia și-au instituit gărzi personale alcătuite din cazaci, jandarmi și polițai, a căror menire era de a apăra avutul moșierilor, reprimînd sălbatec țărănimea răsculată.

Sistemul electoral.

Sistemul electoral făcea diferență între alegătorii activi și pasivi. Acest sistem excludea de la exercitarea drepturilor politice importante categorii sociale.

— Femeile, tinerii sub vîrstă de 25 ani, elevii și studenții, militarii în termen, atît din armată cît și din flotă, populația care nu avea un domiciliu stabil, persoanele condamnate pentru diferite infracțiuni, lipsite după lege de exercitarea dreptului electoral; persoanele înlăturate din serviciu conform unei hotărîri judecătorești, persoanele puse sub anchetă penală; persoanele care nu-și achitaseră dările și impozitele către stat; acei ce fuseseră excluși din rîndurile clerului ortodox, persoanele care nu făcuseră stagiul militar în urma unei condamnări.

Dacă lăsăm la o parte persoanele condamnate, putem aprecia că un însemnat număr de cetățeni erau privați într-un fel sau altul de dreptul de vot. Alegătorii au fost împărțiți în curii, în funcție de averea ce posedau și clasa socială din care făceau parte.

I. Curia moşierilor;
II. Curia ţăranilor din voloste;
III. Burghezia;
IV. Clasa muncitoare.

Fiecare curie îşi alegea reprezentanţii, în congrese, ţinute în acest sens.

A. — La congresul moşierilor participa următoarele categorii:

a) moşierii — marii proprietari de pămînt; minimum de întindere de pămînt cerut pentru a fi admis în curie se stabilea de la gubernie la gubernie;

b) arendaşii de moşii care dovedeau aceasta cu actele respective;

c) persoanele care cel puţin puteau face dovada posesiunii unui imobil, pentru care se plătea o dare importantă către stat;

d) administratorii de moşii, precum şi clerul superior, ortodox, care posedau mari suprafeţe de pămînt.

B. — La congresul împuterniciţilor din partea volostiilor, participau electori din adunările volostiilor, în număr de doi.

C. — La congresul electorilor din oraşe participau:

a) proprietari sau posesori de bunuri imobile, din incinta oraşului sau din împrejurimi, care plăteau impozite către stat;

b) persoanele care posedau întreprinderi industriale sau comerciale şi care făceau dovada plăţii impozitelor pe anul în curs;

c) persoanele care plăteau impozit pe profesiuni etc.

D. — Electorii din partea muncitorilor, se alegeau la congresele guberniale sau orăşeneşti, la care participau reprezentanţi din partea muncitorilor. Reprezentanţii muncitorilor erau aleşi în felul următor:

Întreprinderile cu un număr de lucrători între 50—1000, trimeteau un reprezentant. Întreprinderile care depăşeau 1000 lucrători trimiteau cîte un reprezentant pentru fiecare mie de lucrători. Fiecare reprezentant al muncitorilor trebuia să aibă o vechime în întreprinderea respectivă de cel puţin 6 luni.

Ce concluzii se desprind din cele spuse mai sus privind sistemul electoral din Rusia ţaristă?

Sistemul electoral, excludea de la exercitarea drepturilor politice, o mare parte din populaţia imperiului rus; atît timp cît exista sistemul curiilor, nu putea fi vorba de un vot direct.

Caracterul de clasă al sistemului electoral reieşea şi din faptul că moşierii aveau dreptul de a alege direct pe electori la congresul moşierilor, în timp ce micii agricultori, alegeau numai împuterniciţi.

Dreptul electoral, era extrem de nedrept faţă de marea masă a ţărănimii. Pentru ţărani au fost stabilite alegeri cu 4 trepte, după cum urmează:

Mai întîi, ţăranii alegeau pe împuterniciţi la adunările volostei; la întrunirea volostelor se alegeau cîte 2 împuterniciţi din fiecare voloste: împuterniciţii volostiilor alegeau pe electori, care la congresul electoral judeţean, împreună cu electorii din partea ţăranilor înstăriţi şi alegătorilor orăşeni puteau alege reprezentanţi pentru Duma de stat.

Circumscripţiile electorale erau guberniile, regiunile, precum şi 27 dintre marile oraşe. Regulamentul privitor la alegerile pentru Duma de Stat, menţiona cîţi membrii sînt necesari pentru Dumă, cîţi electori trebuie să se aleagă din partea fiecărei curii, dîndu-se majoritatea, bine înţeles moşierimii.

Deşi legea prevedea secretul votului, administraţia ţaristă făcea totul pentru a falsifica voinţa alegătorilor. În timpul campaniei electorale, se făceau presiuni considerabile, asupra alegătorilor pentru a-i determina să nu se prezinte la vot. În deosebi, aceasta se efectua asupra muncitorilor, precum şi asupra naţionalităţilor neruse. Politica de întindere era dublată de falsuri şi furturi de urne grosolane, de ştergeri din listele de alegători a persoanelor indezirabile Ţarismului. În fond, sistemul electoral ţarist nu se deosebea cu nimic de sistemele electorale din celelalte state burghezo-moşiereşti poate numai în legătură cu domeniul de aplicare.

Legislaţia ţaristă în această perioadă.
Legile privitoare la presă.

Manifestul ţarist din 17 octombrie 1905, se referea la asigurarea libertăţii cuvîntului, presei, întrunirilor. Dar ţaris-

mul şi-a asigurat pentru sine această libertate. Pentru a preîntîmpina valul revoluţionar, ţarismul a editat o serie de legi cu caracter provizoriu (legile din 24 noiembrie 1905). Prin aceasta s-a legalizat arbitrarul, bunul plac al aparatului de stat.

În ce au constat legile provizorii? Care au fost rezultatele lor?

Legile din 24 noiembrie 1905, au abrogat în mod formal sistemul cenzurii, asupra publicaţiilor.

Prin aceleaşi legi au fost anulate taxele prin care publicaţiile reeditate erau impuse suplimentar.

Legile provizorii specificau că, în viitor instanţele erau competente a se pronunţa asupra infracţiunilor de presă. Aparatul de stat prin organele competente putea dispune sechestrarea şi confiscarea publicaţiilor indezirabile, înainte ca instanţa de judecată să fi pronunţat vreo hotărîre, Legile provizorii au instituit pedepse aspre împotriva autorilor şi editorilor care în scrierile şi publicaţiile lor atacau regimul ţarist.

Legile din martie şi aprilie 1906 se refereau la publicaţiile periodice şi neperiodice. Şi aci se făcea referire la abolirea cenzurii dar în realitate atribuie largi posibilităţi de cenzură aşa numitului comitet local sau inspectoratul problemelor presei, care puteau sechestra exemplarele ce nu le erau pe plac şi care puteau după părerea lor să permită deschiderea acţiunii penale.

Dreptul de asociaţie.

— Legile din 4 martie 1906, priveau reglementarea dreptului de asociere. Şi aci se reflecta caracterul formal. Pe de o parte se permite asocierea fără a se cere permisiunea organelor de stat (cel puţin aşa prevedea legea) în schimb erau prevăzute atîtea restricţii, îngrădiri care făceau practic inoperativ principiul liberei asocieri, astfel: legea interzicea asociaţiile care după aprecierea Ministerului de Interne, ar fi pus în pericol ordinea publică şi siguranţa statului ţarist.

Evident, Ministerul de Interne putea declara ca ilegale, asociaţiile revoluţionare, cercurile revoluţionare marxiste, sindicatele care refuzau să se încadreze în ordinea legală ţaristă. Numeroase categorii sociale nu aveau dreptul de a se organiza ori

a participa ca membrii în organizații. Astfel elevii și studenții nu puteau forma asociații în afara regulamentelor de funcționare a școlilor respective.

Funcționarii de Stat din comunicații puteau fi membrii ai asociațiilor lor profesionale numai dacă conducerea instituției aproba funcționarea unei asemenea asociații: Statutele acestora trebuia să prevadă numai scopuri de ajutor reciproc, satisfacerea unor interese materiale și spirituale. Aceste asociații se aflau sub controlul permanent al ministerului de resort, care putea dispune dizolvarea lor, dacă scopul pentru care erau înființate fusese depășit.

Pentru supravegherea activității asociațiilor (aprobare, înregistrare, interzicere, dizolvare) au fost create organe speciale atît în gubernii cît și regiuni și orașe. Guvernatorii sau prefecții de poliție puteau dispune interzicerea asociațiilor după bunul lor plac invocîndu-se de fiecare dată siguranța statului.

Legile provizorii consacrau o bună parte, organizării și funcționării sindicatelor. Deși era permisă organizarea muncitorilor în sindicate, aceasta era subordonată în totul intereselor patronale. Înființarea de sindicate era legată numai de problemele economice (îmbunătățirea condițiilor de muncă, coordonarea intereselor economice, ridicarea productivității muncii în întreprinderi). Din sindicate făceau parte muncitorii dar și patronii. Ce interese comune puteau fi între muncitori și patroni? În realitate țarismul a întreprins o asemenea acțiune pentru a abate atenția maselor muncitoare de la viața politică, de la revendicările lor politice. Țarismul și-a infiltrat agenții săi în persoana patronilor, pentru a abate atenția muncitorilor de la lupta de clasă, pentru a împiedica transformarea sindicatelor în organizații revoluționare.

Legile țariste interziceau fuzionarea a două sau mai multor sindicate, tocmai pentru a nu se face posibilă unirea asociațiilor muncitorești într-un curent general. În scopul împiedicării contactului între organizațiile revoluționare ale clasei muncitoare exilate în străinătate sau care își aveau sediul în străinătate. (Ex. Internaționala comunistă), legile țariste au interzis orice activitate a sindicatelor în acest domeniu. Existau și alte restricții în ceea ce privește organizarea sindicatelor. Astfel, funcționarii de stat nu puteau organiza nici participa la acțiuni sindicale.

Țarismul căuta să împiedice prin toate mijloacele organizarea de sindicate profesionale pe ramuri de producție. Cei ce organizau asociații sindicale, în disprețul legii, erau condamnați la închisoare pe termen de trei luni. Persoanele dovedite că au imprimat un caracter revoluționar asociației sindicale, se pedepseau cu încarcerarea în fortărețe sau deportarea pe termen lung.

Dreptul de întrunire.

Legile din 4 martie 1906 au fixat condițiuni în care pot avea loc întrunirile publice. Și aici se reflectă caracterul polițist al legislației, menite a apăra prin toate mijloacele ordinea țaristă. Astfel, întrunirile nu puteau avea loc decît în anumite săli. Ordinea de zi trebuia cunoscută și aprobată de poliție, cu cel puțin 3 zile înaintea datei fixate. Întrunirile publice în aer liber nu se puteau face decît cu aprobarea specială a guvernatorului sau prefectului de poliție. Nu toate persoanele puteau participa la întrunirile publice. Elevii, persoanele înarmate nu puteau participa. Participarea poliției la adunări era obligatorie. Reprezentantul poliției putea închide adunarea, după două avertismente. Condițiunile în care adunarea putea fi închisă, erau reglementate prin lege:

1. — dacă nu se respecta ordinea de zi pentru care a fost convocată
2. — dacă în timpul întrunirii erau expuse teze, menite a duce la învrăjbirea socială (Sic);
3. — stringerea de fonduri, neaprobate de către poliție;
4. — participarea la întrunire a unor persoane cărora le este interzisă prin lege;
5. — răspîndirea de manifeste împotriva țarismului, refuzul de a se supune ordinelor autorităților.

Toate acestea erau la simpla apreciere a reprezentantului poliției. Practic, libertatea întrunirilor nu putea fi utilizată, deoarece viața economică, socială și politică, ce se reflectase în perioada revoluției, împletea toate aspectele. Era imposibil ca o problemă ridicată să nu aibă un pronunțat caracter politic. Aceasta ducea, bine înțeles, la intervenția poliției și închiderea adunării.

O singură concluzie: acordînd pe hîrtie dreptul de întrunire, țarismul nu s-a gîndit nici o clipă la traducerea lui în viață. Organizarea clasei muncitoare, amploarea luptei politice, a determinat țarismul să ia măsuri care lipseau practic clasa muncitoare atît de dreptul de organizare cît și de întrunire.

Legislația penală.

Legile penale din 1905, au reflectat teama clasei dominante de valul revoluționar. Printr-o legislație sîngeroasă, țarismul a căutat să frîngă coloana vertebrală a mișcării revoluționare.

Decretul din 2 decembrie 1905 a intensificat represiunile asupra participanților la greve. Instanțele țariste au judecat și condamnat mii de țărani și muncitori, participanți la revoluția din 1905. Același decret imperial, pedepsea pe funcționarii de stat care luaseră parte la evenimentele revoluționare. Se prevedeau aspre pedepse pentru cei ce organizau grevele în întreprinderi și instituții, precum și împotriva celor ce împiedicau reluarea lucrului. Funcționarii de stat, participanți la acțiunile revoluționare, erau pedepsiți nu numai cu închisoare ci și cu destituirea din funcție.

Consiliul de Stat a aprobat legea prin care erau sancționate cu închisoarea — pe diferite termene — persoanele dovedite de a fi fabricat, cumpărat, dosit, colporat, materii inflamabile și explozibile, dacă aceștia nu puteau dovedi inofensivitatea materiilor ce posedă. Persoanele de mai sus, pe lîngă pedeapsa cu închisoare, pierdeau drepturile politice.

Legea din 13 februarie 1906, aprobată de către Consiliul de stat, pedepsea cu închisoare, acele persoane, ce se făceau vinovate de următoarele acțiuni:

— răspîndirea-colportarea de știri, menite a duce la slăbirea orînduirii de stat țariste. În aceeași categorie intrau persoanele dovedite a fi calomniat pe demnitarii și ofițerii imperiali;
— acei care denaturează sensul și conținutul legilor, care seamănă panică în rîndul populației;

— cei ce agitau masele sau care propăşeau lupta de clasă
— cei ce propagau lupta între patroni şi muncitori.

Toate persoanele de mai sus, erau pedepsite, fie cu închisoare, fie cu trimiterea în casele de corecţie, fie cu deportarea. Întotdeauna, pe lîngă pedepsele de mai sus, instanţele ţariste pronunţau şi decăderea din drepturile politice.

Legea din 15 aprilie 1906 era îndreptată împotriva acţiunilor revoluţionare ale ţărănimii. Cei vinovaţi de a fi participat la acţiuni împotriva moşierilor erau încarceraţi.

— Persoanele care au organizat aceste acţiuni revoluţionare, erau condamnate la muncă silnică.

— Persoanele care luptaseră cu arma în mînă, erau condamnate la munca silnică şi pierderea tuturor drepturilor.

Prin Decretul Imperial din august 1906, persoanele care îndeplineau condiţiunile serviciului militar, dar care refuzaseră să se supună legii de încorporare, se pedepseau cu lipsirea drepturilor şi trimiterea în detaşamente de muncă. În cele mai dese cazuri, persoanele care se eschivau de la îndeplinirea serviciului militar erau condamnate la muncă silnică şi exil, fapt ce atrăgea după sine şi pierderea tuturor drepturilor.

Paralel cu legile de mai sus, au avut loc schimbări în codul penal din 1903, enumerîndu-se mai detaliat cazurile în care se pornea procesul penal, extinderea acţiunii penale, în cazurile infracţiunilor politice.

— Ce concluzie se desprinde din noile legi penale ţariste?

Legile ţariste poartă pecetea răfuelii absolutismului ţarist cu mişcarea revoluţionară. Intensificarea represiunilor ţariste au avut loc în condiţiunile în care mişcarea revoluţionară trecea printr-o perioadă de reflux, cînd clasa muncitoare din Rusia şi aliaţii săi, îşi strîngeau şi reorganizau rîndurile în vederea unui nou asalt împotriva ţarismului odios. Legile ţariste, urmăreau ca prin teroare, represiune, intimidare, să slăbească activitatea organizatorică şi creşterea conştiinţei politice a maselor care se pregăteau de revoluţie. Îngrădirea cu ziduri de legi teroriste, nu era decît un indiciu al slăbiciunii ţarismului şi acestea nu au putut salva regimul autocrat de la prăbuşire.

Tot în vederea răfuelii cu mișcarea revoluționară, țarismul a dat o serie de legi privind reorganizarea instanțelor. Astfel, procedura de judecată a fost urgentată la maximum, în cazurile în care era vorba de revoluționari.

O serie de infracțiuni au fost scoase din competența instanțelor civile și trecute celor militare. După potolirea mișcării revoluționare, au luat ființă Curțile Marțiale (20 august 1906) care judecau pe participanții la revoluție.

În centrele muncitorești și în guberniile unde revoluția fusese mai intensă, a fost decretată starea de asediu. Introducerea stării de asediu era de competența guvernatorului și a generalului care comanda garnizoana respectivă.

Starea de asediu, era un prilej de noi represiuni antimuncitorești și țărănești.

Curțile Marțiale înființate pe loc își alcătuiau completele de judecată din ofițeri ai armatei și flotei. Trimiterea în judecată Curții Marțiale a elementelor revoluționare se făcea în cel mult 24 ore, iar judecata în cel mult 48 ore. Sentința odată pronunțată, intra în vigoare imediat și fără nici o întîrziere. În nici un caz execuția nu putea avea loc mai tîrziu de 24 ore de la pronunțarea sentinței.

Curțile Marțiale au asigurat o rapidă răfuială cu mișcarea revoluționară. Judecata era o parodie, deoarece cel „judecat“ era dinainte condamnat. Ordinul general de trimitere în judecată al guvernatorului, prevedea adesea și pedeapsa celui în cauză. Pentru a se asigura impunitatea judecătorilor, numele acestora era ținut secret. Pentru a se smulge mărturia celui acuzat, Curțile Marțiale aplicau cele mai odioase torturi, întocmai ca pe vremea inchiziției medievale.

— Creșterea valului revoluționar, a speriat într-atît țarismul încît au fost luate noi măsuri pentru asigurarea stabilității regimului. Poliția și Jandarmeria nu mai puteau face față. De aceea, au fost înființate detașamente speciale de siguranță care aveau și un serviciu de informații. Agenții acestuia căutau

să pătrundă în organizațiile revoluționare pentru a le supraveghea activitatea și a le submina.

— Toate acțiunile regimului țarist, menite a-l salva de la pieire nu au putut remedia situația. Regimul țarist era putred; el nu mai putea guverna cu mijloacele de represiune. Impopularitatea lui era atît de mare încît într-un fel sau altul el trebuia să piară. Legislația sîngeroasă a regimului țarist, nu reflecta decît agonia lui.

FRANȚA
1870—1917

Situația economică.

Economia franceză, a atins un înalt nivel de dezvoltare în prima jumătate a secolului XIX. În această perioadă, Franța ocupa locul II, în producția industrială, după Anglia. În a doua jumătate a secolului XIX, în Franța se constată o rămînere în urmă în ceea ce privește capitalul industrial. În schimb, capitalul financiar devine precumpănitor. În perioada de după 1870, pînă după războiul I, mondial, procesul de concentrare de centralizare industrială a mers destul de anevoios. La începutul secolului XX în Franța predominau întreprinderile mici — în proporție de 58,1%, din numărul total de întreprinderi.

La sate predomina mica proprietate țărănească — majoritatea țăranilor posedînd cîte un ha. de pămînt.

O mare importanță pentru economia capitalistă franceză l-a avut cele patru mari bănci. Aceste patru mari bănci, concentraseră în mîinile lor cea mai mare parte din capitalurile disponibile din țară. Aceste bănci au început un masiv export de capital în statele slab dezvoltate și dependente (Romînia, Turcia, Rusia) sub forma de împrumuturi de stat. De aceia imperialismul francez a luat o direcție, în acest sens — cămătăresc.

Capitalul bancar francez, s-a îndreptat și în spre colonii. Franța și-a creat — prin forța armelor — un vast și puternic imperiu colonial în Africa și Asia. O bună parte din capitaluri au fost investite aci, în vederea exploatării resurselor materiale și umane.

Au apărut societăţi comerciale pe acţiuni, cu participarea capitalului marilor bănci, care au acaparat sursele de materii prime. Piaţa coloniilor a fost invadată de produsele franceze. Burghezia comercială, cîştiga de pe urma noilor debuşee — ieftine, iar burghezia industrială cîştiga de pe urma investiţiilor de capital, ce aduceau profituri uriaşe.

Clasa muncitoare nu se prezintă omogen. Mulţimea manufacturilor, absenţa concentrării, dispersunea, nu creau condiţii de unitate. Dar în centrele industriale din Masivul Central şi regiunea de nord-vest, s-a dezvoltat un puternic nucleu muncitoresc avînd în frunte metalurgiştii.

Mica burghezie orăşănească, micii negustori, meseriaşii, alcătuiau o pătură însemnată a populaţiei franceze.

Republica III-a.

După căderea regimului bonapartist, în Franţa s-a instaurat republica. Elementele regaliste — camuflate, în haina republicană, au căutat să pregătească terenul spre restaurarea monarhiei. Monarhiştii şi-au menţinut elementele lor, în aparatul de stat şi armată. De notat că guvernele provizorii aveau — cu toate — orientări monarhiste.

În adunarea zisă naţională de la Bordeaux 1871, elementele monarhiste erau aşa de puternice încît şi-au pus aproape în întregime amprenta asupra lucrărilor acestei adunări. Impopularitatea oricărei forme a monarhiei, a împiedicat adoptarea unei hotărîri cu caracter regalist. De altfel, constituţia republicană din 1875 a fost votată cu o majoritate de un vot, ceea ce arată pînă la evidenţă adevărata stare de spirit din „adunarea de la Bordeaux".

Adunarea naţională, de la Bordeaux a fost convocată pentru a discuta condiţiunile păcii cu Germania.

Dar în adunare, au pătruns elementele cele mai reacţionare, moşieri cu orientare monarhistă declarată, industriaşi ce serviseră imperiul bonapartist şi se îmbogăţiseră de pe urma lui. Adunarea, cu de la sine putere şi-a asumat puteri constituţionale, declarîndu-se totodată adunare constituantă. Scopul adunării era să pregătească terenul în vederea restaurării monarhiei. După o serie de tentative neizbutite, de a impune mo-

narhia, a fost aprobată în fine forma de stat republicană, cu majoritatea de un vot. Bineînțeles, reacțiunea nu a cedat, decît în urma unor numeroase concesii.

Adunarea națională de la Bordeaux, a votat trei legi, ce stau la baza constituției din 1875:

— Legea de organizare a Senatului și Camerei din 24 februarie 1875;
— Legea cu privire la organizarea puterii de stat, din 25 februarie 1875;
— Legea cu privire la relațiile dintre organele puterii de stat.

Aceste legi, reflectă preocuparea elementelor monarhisto-republicane, de a se asigura conducerea în noua formă de stat. Ele reflectă compromisul între cele două curente — monarhist și republican. În fine, legile de mai sus, arată disprețul manifestat de guvernanți față de drepturile și libertățile cetățenești.

Cele trei legi, stabileau modul de alegere a președintelui, durata mandatului acestuia, competența acestuia, competența legislativă a Camerei și Senatului, responsabilitatea ministerială.

În baza legilor de mai sus, adunarea națională de la Bordeaux, a mai promulgat două legi, privind modul de alegere a Camerei și Senatului. Pe baza acestora au avut loc alegeri în anul 1876.

În noua legislatură, Camera s-a dovedit a nu fi pe placul monarhiștilor. Încercarea lui Mac-Mahon, de a da o lovitură de stat, a eșuat. Poporul francez a împiedicat-o. Președintele Mac-Mahon, s-a folosit de dreptul de a dizolva Camera înainte de termen și cu ajutorul Senatului a fixat noi alegeri. În ciuda presiunilor exercitate de aparatul de stat asupra alegătorilor, republicanii au obținut un succes zdrobitor. Guvernul a fost format din elemente republicane, ținîndu-se cont de majoritatea parlamentară. În 1879, Mac-Mahon, și-a dat demisia din postul de președinte. În locul lui a fost ales un republican. Cu aceasta sistemul republican s-a consolidat.

Perioada care a urmat, se caracterizează prin intensa activitate a clasei muncitoare franceze, care a început să se redreseze după evenimentele Comunei.

Burghezia a fost nevoită să țină cont de influența clasei muncitoare, de puterea acesteia. În lupta dintre republicani și monarhiști, clasa muncitoare luase atitudine categorică pentru republică.

Burghezia a fost silită să facă o serie de concesii să atenueze unele legi draconice, date imediat după înfrîngerea Comunei.

În perioada 1876—1879, au avut loc congrese ale muncitorilor. În 1880 — a fost decretată amnistia prin care erau liberați comunarzii. Un an mai tîrziu — a fost recunoscută libertatea presei și întrunirilor. Au fost atenuate efectele legii anti-muncitorești, prin care se pedepsea cu 5 ani închisoare, crearea organizațiilor și sindicatelor muncitorești. Au fost admise să funcționeze sindicatele. Cu toate acestea, burghezia nu a încetat nici o clipă represiunile împotriva clasei muncitoare. Astfel, folosind o serie de provocări ale elementelor anarhiste, pentru a relua fățiș atacurile împotriva clasei muncitoare. Presa a fost strînsă în chingile cenzurii. Instanțele de judecată au folosit dreptul de a pedepsi cu maximum de pedeapsă, pe conducătorii mișcării muncitorești franceze.

Represiunea anti-muncitorească se explică prin însăși esența conducerii din Republica III-a. Rolul de frunte în stat, era deținut de marea finanță (cele 200 familii), care dirijau direct, prin partidele lor politice, întregul mecanism de stat. Republica III-a a reușit să împace interesele marii burghezii cu cele ale elementelor aristocratice (cărora li s-a reacordat titlurile de noblețe și funcții de răspundere în stat, mai ales în armată și flotă).

Elementele monarhiste, au urmărit să lichideze chiar și cele mai mici instituții republicane, pentru a pregăti prin lovituri de stat — răsturnarea monarhiei.

Astfel, în 1889, generalul Boulanger, care a grupat în juru-i elementele cele mai reacționare, din rîndurile burgheziei și monarhiștilor, a încercat o lovitură de stat.

Boulanger lansase lozinca „revizuirii" Constituției din 1875. El cerea în esență, lichidarea sistemului parlamentar, ceea ce ar fi dus în cele din urmă la dictatură. Masele populare au dejucat manevra reacțiunii, silind-o să reculeze...

O a doua tentativă de lichidare a republicii, a avut loc în timpul procesului Dreyfuss. Cazul Dreyfuss a polarizat cît se poate de bine cele două curente ce existau în cea de a 3-a republică.

De o parte elementele monarhiste, reacţionare, şovine, de cealaltă parte, elementele republicane democratice, progresiste. Complotul anti-republican pus la cale la 8 februarie 1899, nu a reuşit, datorită vigilenţei populare. Riposta promptă, dată complotiştilor i-a silit să renunţe la lovitura de stat, dar a ascuţit pe mai departe lupta politică.

Partidele politice.

Ceea ce caracterizează regimul politic din Republica III-a, este existenţa unor grupări politice, cristalizate mai tîrziu în partide politice. Cauzele sînt următoarele:

— Lipsa unei concentrări în economia franceză, dezvoltarea economică şi specializarea pe regiuni, a dus la izolarea unor pături burgheze între ele, în funcţie de regiuni.
— Inexistenţa unei omogenităţi a clasei dominante. La începutul republicii existau patru mari curente: republicani, legitimişti, orleanişti, bonapartişti.
— Elementul mic burghez, genera o mulţime de grupări politice.
— Evenimentele revoluţionare din cea de a doua jumătate a secolului XIX, nu au permis cristalizarea unor partide politice, păstrîndu-se în schimb o mulţime de grupări politice neomogene.

Mecanismul de partid propriu zis intra în funcţiune numai în timpul campaniei electorale.

Sînt cunoscute partidele:

I. — Conservator, care reunea în cadrul, elementele monarhiste.

II. — Partidul republican care s-a scindat în alte trei:
1. Uniunea democrat republicană;
2. Democrat de stînga;
3. Republican de stînga.

Toate aceste partide, şi-au împărţit puterea în perioada 1890—1900, făcînd parte din diferite combinaţii parlamentare.

III. — Partidul radical, reprezentant al burgheziei industriale şi comerciale precum şi al chiaburimii.

De notat că acest partid uza de demagogie socială, prin care căuta să atragă masele de muncitori şi ţărani în rîndurile sociale. Programul acestui partid vorbea despre introducerea impozitului progresiv pe venituri, desfiinţarea senatului, separarea bisericii, de stat, renunţarea la politica colonială. Acest program, nu a fost niciodată tradus în viaţă, deşi radicalii au făcut parte — invariabil — din toate cabinetele ce s-au succedat pînă la primul război mondial.

La partidul radical, a aderat un grup de renegaţi socialişti, în frunte cu Millerand şi Briand, formînd partidul radical-socialist.

Mişcarea muncitorească.

După înfrîngerea Comunei, mişcarea muncitorească a cunoscut un reflux. De altfel, burghezia şi-a îndreptat întreaga forţă represivă asupra mişcării muncitoreşti. Aceasta a fost în zadar.

Mişcarea socialistă, avea rădăcini adînci în masele muncitoare franceze. Burghezia a fost nevoită să accepte înfiinţarea unor organizaţii muncitoreşti.

În 1878, cu ocazia celui de al III-lea Congres al muncitorimii s-a luat hotărîrea de a se crea Partidul Muncitoresc Francez. Programul acestui partid, adoptat în 1880, a fost alcătuit cu participarea lui Marx şi Engels. Dar din nefericire pentru mişcarea muncitorească — în partid au pătruns elemente oportuniste — reformiste. Partidul a trebuit reformat, dar noul partid a fost organizat pe baze restrînse, avînd un caracter sectar.

Blanchiştii şi-au creat organizaţie proprie, denumită „Comitetul Central Revoluţionar“, care însă nu avea revoluţionar decît titlul.

A urmat o perioadă grea în cadrul organizaţiilor muncitoreşti, o perioadă de căutări, dibuiri, în care timp organizaţiile fie sau unit, fie sau scindat, pînă cînd în fine, sub influenţa revoluţiei din 1905 din Rusia, a luat fiinţă partidul socialist unit dar care avea un caracter reformist. Acest lucru

areeşit din poziţia negativistă adoptată faţă de mişcarea sindicală. El a refuzat să preia conducerea în sindicate. Totodată, partidul socialist unit a stat deoparte, în cursul marilor acţiuni greviste ale clasei muncitoare franceze desfăşurate în 1908, 1910, 1912.

Această politică a fost dezaprobată cu totul de masele populare. Muncitorii au părăsit rîndurile partidului socialist. Locul lor a fost preluat de elementele mic-burgheze, care au accentuat dependenţa partidului socialist de sacul de bani al burgheziei.

Nu arare ori, partidul socialist, a susţinut cabinetele burgheze.

Organizarea de stat.

Preşedintele.

Preşedintele Franţei se alegea pe o durată de şapte ani de către Cameră şi Senat, reunite în Adunare Naţională.

Constituţia din 1875, care fusese influenţată atît de mult de elementele monarhiste, a prevăzut posibilitatea realegerii preşedintelui, după expirarea mandatului de şapte ani. Acordînd posibilitatea realegerii preşedintelui, elementele monarhiste sperau să poată reedita evenimentele care permiseseră lui Napoleon al III-lea să acapareze puterea printr-o lovitură de stat (1851).

Votul de alegere al preşedintelui, este secret, se considera ales, candidatul care întrunea majoritatea absolută a voturilor.

Preşedintele nu poate fi destituit înainte de termen.

El nu putea fi pus sub acuzare, în afară de cazul cînd este vorba de înaltă trădare.

Constituţia din 1875, a dat o largă competenţă preşedintelui.

— El supraveghează executarea legilor, proclamă starea de asediu. Sub controlul său — direct — se află armata şi marina, dirijează politcia externă, negociază tratatele cu alte state. (Unele tratate trebuie supuse sancţionării legislative, ca de pildă cele privind declararea stării de război).

— Funcţionarii de stat — civili şi militari, sînt numiţi de către preşedinte.

Tot preşedintele exercită dreptul de graţiere. El reprezintă statul cu ocazia ceremoniilor publice.

— Preşedintele poate propune — alături de Cameră — proiecte de legi, exercitînd în acest fel iniţiativa legislativă.

— Președintele poate convoca parlamentul în sesiune extraordinară, invitîndu-l a se constitui în Adunare Națională, în vederea revizuirii constituției.

— Președintele se adresează Camerelor prin mesaj, dar nu ia cuvîntul în fața lor.

El are dreptul de a proroga Camerele pe timp de o lună, dar fără a exercita această prerogativă mai mult de două ori într-o sesiune.

— Președintele poate exercita dreptul de „veto" suspensiv pe timp de o lună, putînd cere Parlamentului să reia dezbaterile asupra unui proiect de lege.

De asemenea, el poate amîna convocarea parlamentului pînă la opt luni pe an și totodată dreptul de a dizolva Camera înainte de termen.

Toate prerogativele de mai sus, sînt exercitate prin intermediul miniștrilor, fiecare act urmînd a fi contrasemnat de un ministru. Aceasta ar vrea să creeze aparența că președintele este independent și intàngibil, el neputînd fi tras la răspundere pe cale penală. În cele de mai jos se va vedea adevăratele motive.

Președintele exercită două mari atribuțiuni:

1. Desemnează persoana care urmează să alcătuiască guvernul. În urma alegerilor generale, cînd se pune problema construirii unui nou cabinet pe baza rezultatelor scrutinului, sau în cazul în care șeful guvernului este pus în minoritate în Cameră, președintele — după consultări cu reprezentanții fracțiunilor parlamentare ale partidelor — însărcinează un deputat sau un senator cu alcătuirea noului guvern. Cu această ocazie președintele se consultă și cu președinții Camerei și Senatului, precum și cu viitorul șef al Cabinetului, asupra orientării generale în alcătuirea guvernului. Bineînțeles, cel învestit nu este obligat să țină seamă de sfaturile președintelui.

2. Președintele se consultă și dă unele consultări de ordin general — miniștrilor, asupra problemelor departamentale respective, fără a se suprapune ministrului sau Cabinetului. De altfel, legea îi acordă dreptul de a se informa cu privire la toate problemele, cu precădere în cele de politică externă.

Instituția prezidenției a fost cu totul nepopulară în Franța; poporul francez avînd convingeri profund republicane vedea în prezidenție o posibilitate a loviturilor de stat, tinzînd la instaurarea monarhiei. Republicanii au făcut această concesie elementelor monarhiste, care erau destul de influente în 1875 — dată la care a fost adoptată constituția. Dar burghezia și-a dat repede seama, de caracterul impopular al instituției prezidențiale. De aceea s-a grăbit să pună în fruntea acesteia, elemente devotate ei, dar lipsite de renume în viața politică. Burghezia întrevedea în această alegere, posibilitatea de a se folosi direct de prerogativele acordate președintelui prin constituție în împrejurări în care se simțea nevoia ocolirii parlamentului.

Această manevră a apărut în împrejurările în care în parlament au intrat reprezentanți ai clasei muncitoare. Burghezia, nemai fiind sigură de adoptarea legilor sale de clasă, se eschivează de a le trece prin Parlament, folosindu-se de președinte. Instituția președinției constituia un paravan comod, în spatele căruia au fost făcute cele mai veroase afaceri și manevre, care duceau la schimbări dese de guvern și instabilitate politică.

Senatul.

Noile legi electorale, precum și votul secret, au mărit numărul cetățenilor francezi cu drept de vot. Burghezia a început să se teamă de Cameră. Ea a instituit un nou organ de siguranță, Senatul, care să vegheze asupra activității legislative a Camerei, în împrejurările în care acesta ar deveni mai progresistă.

Prin legea din 1884, Senatul se compunea din 300 de senatori aleși în cele 26 departamente, de către colegiile electorale. Colegiile electorale cuprindeau:

— 1. deputații departamentelor;
— 2. consilierii generali;
— 3. conislierii de departament;
— 4. delegații aleși de către comune, proporțional cu numărul fiecăruia.

Disproporția între numărul de secretari, aleși de comunele rurale și cele urbane, era foarte mare. Existau cazuri frecvente

în care comunele ce aveau o mică importanță economică, trimiteau același număr sau mai mult de senatori decît centre industriale (Lyon, Toulon, Paris), S-a urmărit întărirea elementului reacționar, conservator — în Senat, cu ajutorul regiunilor agrare, mai înapoiate din punct de vedere politic. Este adevărat că legea din 1884 — a mai atenuat din această disproporție, în favoarea elementului burghez, care a pătruns în Senat în număr mare.

Alegerile pentru Senat, se făceau pe baza votului în două scrutine. La al 3-lea scrutin, este declarat ales candidatul care a obținut cele mai multe voturi. Votul era obligatoriu. Numărul locurile senatoriale, se repartiza în funcție de populație. Ele variau de la 2 la 10, pentru departament. Departamentele din colonii, erau reprezentate de către un singur senator. Durata mandatului senatorial era de nouă ani. El se reîmprospăta cu o treime, din trei în trei ani. Vîrsta cerută pentru a putea candida la titlul de senator era de minimum 40 de ani.

Competența Senatului este aceeași cu a Camerei — cu excepția problemelor financiare — bugetare. Se adăugau la aceasta dreptul Senatului de a-și da avizul în legătură cu dizolvarea Camerei, înainte de expirarea mandatului, cerută de către președintele republicii. Senatul se putea constitui în instanță supremă de judecată, pentru a judeca acele cauze privitoare la siguranța statului.

În legătură cu Senatul, trebuie spus în concluzie:

Atunci cînd a fost votată Constituția din 1875, republicanii au luptat pentru crearea unui singur organism. Dar elementele monarhiste și republicane, „moderații" — mai precis — regaliștii camuflați, au cerut cu insistență înființarea unei a doua Camere „pentru a asigura o mai mare stabilitate organismului politic", în realitate pentru a se da posibilitatea reacțiunii conservatoare și monarhiste să cenzureze întreaga activitate operativă a Camerei. S-a mers pînă acolo încît cu ocazia dezbaterilor privitoare la constituție, monarhiștii au declarat că se vor opune introducerii votului universal, dacă nu se va crea un organism politic, de garanție pentru ei. Acest organism avea să fie — Senatul, care a jucat un rol nefast în viața politică a celei de a 3-a republici franceze.

Camera deputaţilor.

Constituţia franceză din 1875 prevedea următoarele condiţiuni pentru a fi ales în calitate de deputat:

— orice francez poate fi ales, dacă are vîrsta de 25 ani împliniţi;
— membrii fostelor case demnitare din Franţa nu aveau voie să candideze;
— funcţionarii publici sînt excluşi de la posibilitatea de a fi deputaţi.

Mandatele de deputat se menţin pe o perioadă de patru ani. La începutul fiecărui an, Camera se reunea, de la sine, fără a mai aştepta convocarea.

Legea cerea ca lucrările Camerei să dureze cel puţin cinci luni efective — dintr-un an. În realitate Camera funcţiona aproape fără întreruperi, dacă se ţine seama numai de vacanţa parlamentară.

Sesiunea Camerei era convocată de către preşedintele Camerei, ales la începutul fiecărei legislaturi, iar nu de către preşedintele republicii. Este adevărat însă ca preşedintele republicii putea să convoace Parlamentul, în împrejurări excepţionale, cum ar fi izbucnirea războiului.

Camera îşi împarte lucrările pe comisii, care sînt în număr de 11. În aceste comisii (birouri) fiecare grup parlamentar al unui partid îşi delegă reprezentanţii, în funcţie de numărul deputaţilor partidului în Cameră. Proiectele de lege propuse spre dezbatere şi aprobare Camerei, sînt repartizate comisiilor care lucrează în sectorul de activitate respectiv (financiar, extern), care le supune spre dezbatere înlăuntrul comisiei. Proiectul este modificat, amendat, respins, după împrejurări. În cadrul dezbaterilor din comisie, este chemat să-şi spună cuvîntul şi autorul proiectului.

După dezbatere, se pregăteşte proiectul de lege pentru a fi supus spre aprobare Camerei. Dezbaterile din comisiile Camerei au mare importanţă. Îndeosebi, în domeniul financiar-bugetar, comisia celor 33, nu ţine seamă de proiectul ministrului de finanţe; se aduceau tot felul de modificări bugetului; apăreau capitole bugetare noi; altele erau scoase pur şi simplu. Ministrul era neputincios. Acest control al Camerei în ma-

terie financiară a constituit una din prerogativele de frunte ale Camerei.

Votul era — pînă în 1885 — secret. Acest lucru a nemulțumit profund opinia publică, deoarece, nu putea ști care a fost opinia deputaților, — luați nominal — în marile probleme dezbătute. De aceea a fost introdus votul pe buletine: afirmativ — un buletin alb; negativ — un buletin albastru. Deputații ce absentează pot fi înlocuiți prin colegii lor de grup parlamentar, care votează după cum crede că ar fi votat titularul absent.

Odată cu trecerea Franței spre imperialism, a crescut — în viața politică — rolul monopolurilor.

Pătrunderea elementului muncitoresc în Cameră, a determinat burghezia să se eschiveze de la dezbaterile publice din Cameră. În acest sens, sub influența „celor 200 de familii" s-a produs o alunecare spre executiv. Cabinetul de miniștri a fost investit cu puteri mari, care-i permiteau să țină cont din ce în ce mai puțin de Cameră, cu toate că un vot de neîncredere acordat guvernului de către Cameră, antrena după sine, căderea cabinetului. Dar, președintele, omul „celor 200 de familii", încredința formarea cabinetului tot fostului prim-ministru, care-și alcătuia guvernul cu aceleași persoane. Camera nu putea interveni pentru formarea guvernului. Rolul crescînd al guvernului s-a observat adeseori în ceea ce privește proiectele de legi propuse de deputați. Dacă aceste proiecte nu intrau în vederile guvernului, ele se împotmoleau prin comisii și în cele din urmă erau trecute la index.

Consiliul de miniștri.

Este organul de conducere cel mai puternic, din mecanismul de stat al republicii a III-a. Pe baza prevederilor constituționale, guvernul avea drept la inițiativa legislației. El putea promulga regulamente și decrete.

Camera nu avea dreptul de a abroga ori anula aceste acte ale guvernului. Cabinetele puteau să se schimbe cît de des, dar actele lor rămîneau în vigoare. Aceasta se explică prin faptul că nu exista o diferență substanțială între diversele guverne ce s-au succedat la conducerea Franței. Ele nu aveau de rezolvat contradicții antagoniste. În drept și în fapt guvernele

reprezentau tot interesele burgheziei, cu unele nuanțe care nu schimbă cu nimic fondul.

Durata medie a cabinetelor a fost cam 9 luni. În perioada 1875—1914 s-au perindat la conducere 48 cabinete, ceea ce arăta o mare instabilitate guvernamentală. Cauzele acesteia sînt multiple:

— Apariția în viața politică a clasei muncitoare a determinat burghezia să recurgă la manevre care se soldau deobicei în închegarea unui cabinet pestriț.
— Reacția opiniei publice franceze, ori de cîte ori cabinetul „înclina spre dreapta".
— Contradicțiile dintre partidele cu nuanță monarhistă și republicană.

Cabinetele se formau din unii și aceeași leaderi de partid. Guvernele prin componența lor difereau puțin unul de altul. Consiliul de miniștri conducea cu ajutorul aparatului birocratic — centralizat. El exercita o adevărată tutelă asupra celorlalte instituții de stat. Funcționarii de stat erau numiți direct de guvern și se aflau subordonați Ministerului Afacerilor Interne. Sistemul judiciar depindea de guvern, prin intermediul Ministerului de Justiție.

Un rol special deținea președintele consiliului de miniștri. Semnătura lui sub aceea a președintelui republicii, a devenit un obicei constituțional. Președintele consiliului de miniștri, avea competență în toate problemele ce priveau executivul. El se putea informa asupra tuturor problemelor aflate în competența ministerelor.

La dispoziția consiliului de miniștri, se afla Consiliul de stat, — fondat încă pe vremea lui Napoleon I. Membrii Consiliului de stat erau numiți și destituiți de către președintele republicii, la cererea unui ministru. Sarcina Consiliului de stat era aceea de a „sfătui" guvernul asupra măsurilor de ordin legislativ, cu ajutorul așa numitelor avize consultative.

Totodată, Consiliul de stat deținea atributul suprem în domeniul justiției administrative.

Aparatul de stat din republica III-a era un model de organism represiv, îndreptat contra maselor și rupt cu totul de mase. La baza lui, se afla principiul iresponsabilității admi-

nistrative, conform căruia, un funcţionar acuzat, de neglijenţă în serviciu, de greşeli faţă de superiori sau faţă de public în exercitarea funcţiunilor sale, nu putea fi tradus în faţa justiţiei.

Pentru aceasta, reclamantul trebuia să se adreseze tribunalelor administrative compuse din funcţionari a căror competenţă era destul de largă. Cu ajutorul acestor tribunale o mare parte din infracţiunile de serviciu scăpau de sub competenţa instanţelor de judecată ordinare.

Acest principiu al „iresponsabilităţii administrative“ este justificat de doctrina burgheziei prin necesitatea menţinerii principiului separaţiunii puterilor în stat. Ei susţin că dacă actul unui funcţionar administrativ ar fi controlat de către organul judiciar s-ar produce o imixtiune a juridicului în afacerile executivului.

În realitate, acest „principiu“ reflectă separarea cu totul a aparatului de stat de masa guvernanţilor. El demonstrează că funcţionarii de stat ai republicii a III-a, erau slugile plecate ale sacului cu bani al burgheziei. „Principiul“ permitea aparatului birocratic funcţionăresc să scape de controalele opiniei publice, de responsabilitatea directă faţă de cetăţeni.

Cuvintele lui Marx, se potrivesc minunat de bine la republica III-a:

— O ţară unde puterea executivă are la dispoziţia ei o armată ce depăşeşte o jumătate milion de funcţionari, prin care statul ţine în frîu societatea începînd de la cele mai importante manifestări ale vieţii pînă la cele mai neînsemnate.

Organizarea locală.

Republica III-a era împărţită în patru feluri de unităţi administrative: comuna, cantonul, arondismentul, departamentul.

— *Comuna.* Cea mai mică unitate administrativă este comuna. Ea este condusă de către un primar, ales de către consiliu. La rîndul său, consiliul se alege pe baza votului universal al locuitorilor comunei. Numărul consilierilor este de 10 la 13.

Primarul este ales pe o perioadă de 4 ani. El este agentul executiv al guvernului, executînd ordinele acestuia prin intermediul prefectului.

Cu toate că s-a scris mult despre o aşa zisă auto-conducere locală, realitatea era cu totul diferită; prefectul avea dreptul de a interveni şi anula deciziile luate de primar. Prefectul putea suspenda din funcţiune pe o lună, atît primarul cît şi consiliul, dar numai ministrul de interne putea ordona destituirea primarului şi dizolvarea consiliului.

Competenţa consiliului era restrînsă. Întreaga-i activitate era controlată şi subordonată puterii centrale (prefectul). Consiliul gira problemele comunale. El nu putea înstrăina bunurile comunei decît cu aprobarea guvernului.

Un regim special avea municipalitatea Parisului. Consiliul acesteia se compunea din 80 membri. Autoritatea se împărţea între primarii celor 20 arondismente ale Parisului; prefectul de Sena şi prefectul poliţiei.

Această măsură este explicată prin teama burgheziei de masele umncitoreşti parisiene, care au decis întotdeauna mersul evenimentelor politice. A lăsa conducerea administrativă a Parisului şi arondismentelor sale numai pe seama auto-administraţiei, era prea riscant pentru guvernanţi. Cu atît mai mult cu cît în consilii au intrat reprezentanţi a clasei muncitoare.

— *Cantonul,* este unitatea administrativă superioară comunei. Nu există nici un fel de deosebire esenţială între cele două unităţi, pentru a se comenta.

— *Arondismentul,* avea importanţă pentru faptul că aici era colegiul pentru desemnarea candidaturilor de deputaţi. Arondismentul era condus de un consiliu ales pe 6 ani. Practic, sarcinile sale erau reduse, deoarece nu dispunea de nici un venit şi nu putea ordona nici un fel de cheltuieli financiare.

— *Departamentul.* Existau 86 departamente. Fiecare departament are un consiliu general (electiv). Cantoanele îşi desemnează un reprezentant în consiliul general, pentru o perioadă de 6 ani. Consiliul se reînoieşte la fiecare 3 ani. Consiliul se întruneşte de 2 ori pe an. În materie financiară — întocmai celorlalte unităţi administrative, consiliul departamentului avea o competenţă limitată. Problemele de care se ocupa consiliul, privea căile de comunicaţie, şcolile, azilele.

Cauza restrîngerii competenței sale se datorează centralismului birocratic excesiv, ceea ce caracterizează aparatul de stat al republicii franceze. În fond, consiliul se află sub controlul direct al prefectului, care era și executorul hotărîrilor luate de consiliul general. Consiliul nu poate aborda nici o problemă fără avizul prefectului.

În cele 86 departamente, prefectul reprezenta guvernul din punct de vedere al administrației civile. Funcția de prefect este de natură politică; prefectul este numit de la centru, de asemenea ajutorul său — subprefectul (cîte unul pentru fiecare arondisment).

DREPTUL ÎN REPUBLICA III-a.

Dreptul Civil și Comercial.

Codul Civil din 1804 (napoleonian) a continuat să stea la baza legislației civile franceze și în perioada 1870—1917. Unele articole au suferit modificări, în funcție de dezvoltarea economică a Franței spre imperialism; dar cea mai mare parte a articolelor codului au rămas neschimbate. Așa a fost cazul cu capitolul despre proprietate sau contracte, capitole în care nu au survenit schimbări. În schimb, o serie de legi, au venit să completeze lacunele codului, avîndu-se în vedere lărgirea comerțului juridic, în funcție de dezvoltarea unor raporturi noi intervenite între patroni și muncitori.

Ascuțirea luptei de clasă, lupta proletariatului francez împotriva monopolurilor ajutate de statul burghez, au avut drept rezultat acordarea unor concesii — minime — muncitorilor. Aceste concesii nu au atins baza puterii patronale.

A fost dată legea cu privire la anularea cărților de muncă. Cărțile de muncă permiteau cu mare greutate schimbarea locului de muncă al lucrătorului. Or, este știut că regimul capitalist, cu exploatarea-i crîncenă, cu piața și rezerva de mînă de lucru, creează o mare fluctuație și instabilitate a brațelor de muncă. Sub presiunea clasei muncitoare franceze, statul patron a acceptat să legifereze anularea regimul cărților de muncă. Această măsură a fost însă și în favoarea fabricanților, deoarece au avut un aflux de brațe ieftine și pe de altă parte au putut concedia elementele revoluționare din întreprinderile lor.

Lipsa totală a protecției muncii, mulțimea accidentelor de muncă, lipsa despăgubirilor pentru accidentele la locul de producție, au determinat clasa muncitoare să lupte pentru aceste revendicări. Ea a obținut o lege prin care lucrătorul accidentat, urma să fie despăgubit.

În domeniul dreptului familial, au fost realizate o serie de reforme, menite a da satisfacție elementului mic-burghez, fără a atinge interesele marii burghezii. Astfel, în 1884, s-a reglementat problema divorțului, au fost stabilite regulile și condițiunile divorțului soților. O lege din 1893 fixa condițiunile separării soților.

Schimbări mari au intervenit în domeniul contractelor comerciale, ca de pildă — vînzarea și cumpărarea de acțiuni la bursă, contracte de furnitură, asigurări, în care drepturile și obligațiunile părților cuprind tot felul de condițiuni de garanție și formulări tip.

Aici, legea are un rol secundar. Statul nu se amestecă în asemenea tranzacții, lăsîndu-le la liberă apreciere a părților, atunci cînd este vorba de monopoluri. Monopolurile își subordonează tot mai mult aparatul de stat. Membrii consiliilor de administrație sînt în același timp politicieni care reușesc din posturile politice în care se află să creeze condițiuni favorabile monopoliștilor. Statul acordă un sprijin important. Pregătirile intense de război, duce la acordarea de uriașe comenzi de armament și furnituri, în condițiunile favorabile uniunilor monopoliste.

În domeniul transportului maritim, au loc o serie de reglementări, dar se ține totuși seama de „cutuma“ porturilor respective, statul reglementînd aceste probleme „în general“.

Primul război mondial, a necesitat luarea unor măsuri care depășeau sistemul dreptului ante-belic.

Au fost luate măsuri în vederea asigurării cu brațe de muncă a întreprinderilor care lucrau pentru producția de război. Salariile muncitorilor au fost înghețate, deși prețurile au crescut enorm, lăsîndu-se speculanților posibilitatea unei îmbogățiri rapide. O lege din 17 august 1915 demobiliza o parte a muncitorilor calificați, dar totodată îi obliga să accepte condițiunile de muncă impuse de patron.

În 1911, a fost dată legea rechizițiilor — care prevedea rechiziționarea bunurilor care puteau fi de folos armatei. În acest fel s-a dat o grea lovitură micilor proprietari de animale de tracțiune și utilaje, care au fost obligați să accepte prețul derizoriu fixat de stat drept despăgubire.

A fost restrîns dreptul proprietarilor de imobile de locuit de a evacua chiriașii, în termenul fixat de contract și chiar după expirarea acestuia. S-a interzis majorarea chiriilor. Această măsură, vine în favoarea patronilor de întreprinderi, care puteau în acest fel să se opună revendicărilor muncitorești pentru ridicarea salariilor.

— Războiul s-a repercutat și asupra cetățenilor statelor inamice și bunurilor acestora. Prin decretul din 27 septembrie 1914 au fost anulate toate tratatele încheiate cu statele inamice. Cetățenilor statelor inamice li s-a interzis orice activitate comercială pe teritoriul francez. Bunurile inamice de pe teritoriul francez, au fost supuse sechestrului, ceea ce convenea patronatului francez, deoarece a putut acapara bunurile germane aflate în Franța.

Legislația muncii.

— Cu toate că după înfrîngerea Comunei din Paris reacțiunea s-a năpustit asupra clasei muncitoare franceze, la sfîrșitul deceniului al 7-a, se observă un nou avînt al mișcării muncitorești. Sub presiunea valului popular, cercurile guvernante franceze au fost obligate să permită organizarea sindicatelor. Prin legea din 1884 s-a admis apariția și existența legală a sindicatelor.

Organizațiilor sindicale li s-au impus mari restricții, ca de pildă — limitarea activității acestora numai la problemele economice legate de interesele clasei muncitoare. Prin aceasta se cauta să se îndepărteze sindicatul de la lupta politică. Aceeași lege din 1884 a condiționat recunoașterea funcționării legale a sindicatelor, de înscrierea prealabilă a acestora în registrele poliției. Funcționării de stat, precum și anumite categorii de muncitori nu aveau dreptul de a se sindicaliza.

Legea din 1884 limita posibilitatea declanșării grevelor, ca armă de luptă a clasei muncitoare. Legea din 1884 nu avea

prevederile legii din 1864 şi articolele din codul penal prin care se pedepsea activitatea grevistă.

În urma luptei continue a clasei muncitoare franceze, au fost date legi privind munca copiilor şi adolescenţilor în întreprinderi. Astfel, prin legea din 1892 a fost interzisă angajarea copiilor sub 13 ani, la munca din întreprinderi.

Pentru adolescenţii pînă la 16 ani, a fost stabilită ziua de lucru pînă la 10 ore, iar pentru cei în vîrstă de 16—18 ani, precum şi pentru femei, ziua de muncă a fost stabilită la 11 ore. Munca de noapte pentru femei şi adolescenţi a fost interzisă. În anul 1898 a fost dată legea privind responsabilitatea patronilor de întreprinderi pentru accidentele de muncă. În sfîrşit, prin legea din 1900, ziua de muncă a fost stabilită la 10 ore, iar prin legea din 1905 s-a limitat ziua de lucru în mine, la 9 ore.

Concesiunile făcute de statul burghez, în domeniul legislaţiei muncitoreşti, este un rezultat al activităţii organizate a mişcării muncitoreşti franceze.

Dreptul Penal.

Legea din 1885 — a introdus pentru o categorie de condamnaţi recidivişti — deportarea pe viaţă în Guiana franceză. Această lege urmărea să înfricoşeze elementele revoluţionare din Franţa care participaseră activ la Comuna din Paris. Cei condamnaţi — în caz de activitate politică îndreptată contra statului burghez, erau deportaţi pe baza legii din 1885. Aceasta era o măsură prin care reacţiunea se răfuia nu numai cu membrii internaţionalei Comuniste, dar şi cu elementele progresiste care se opuneau terorii albe.

Prin legea din 1885 se puteau găsi suficiente pretexte pentru a îndepărta din Franţa militanţii politici ai clasei muncitoare.

Un aspect asemănător îl are şi legea zisei „împotriva anarhiştilor din 1894 care sub această denumire înţelegea să cuprindă pe acei ce se opuneau ordinei burgheze. Această lege a introdus măsuri aspre de pedeapsă pentru unele acţiuni care nici nu erau crime.

Legea din 1895 — reflecta tendinţa cercurilor guvernante de a acorda judecătorilor o cît mai largă posibilitate de a o

interpreta, împotriva persoanelor care erau bănuite de idei anarhiste.

O lege din 1881 a strîns în chingi activitatea presei, stabilind un întreg sistem de măsuri represive față de autori, redactori, editori. În fond, aceasta echivala cu introducerea celui mai riguros regim de cenzură.

Organizarea justiției.

Este cunoscut că epoca imperialismului în statele burgheze se caracterizează prin intensificarea represiunilor. Justiția burgheză este organizată tocmai în acest sens. Instanțele de judecată sînt învestite cu puteri discreționare. Lărgirea competenței tribunalelor, precum și rolul crescînd al „jurisprudenței", constituie un indiciu al crizei justiției burgheze.

Sistemul justiției în republica III-a s-a menținut după cel imperial. Tribunalele de pace, de primă instanță, Curțile de Apel, Curtea de Casație. Judecătorii și procurorii erau numiți de către Ministerul Justiției. Problema eligibilității acestora nu s-a mai pus, deoarece burghezia se temea de pătrunderea în justiție a elementelor populare.

Au apărut tribunalele comerciale, prin care monopolurile se eschivau de la judecarea litigiilor de natură comercială prin filiera tribunalelor ordinare. În felul acesta opinia publică, nu putea afla nimic despre afacerile veroase în care erau amestecate monopolurile și personalitățile vieții publice burgheze.

STATUL ŞI DREPTUL ITALIEI
1870 — 1917

Unificarea celor şapte state aflate pe teritoriul Italiei — în regatul italian a avut loc, în condiţiunile de trecere de la capitalismul industrial, la capitalismul monopolist — la imperialism. Unificarea Italiei a avut loc, în condiţiunile în care se începuse lupta între marile puteri imperialiste pentru acapararea ultimelor teritorii libere de pe glob, a resurselor economice, la care burghezia italiană întocmai celei germane şi japoneze, a revenit prea tîrziu.

De aceia, unificarea Italiei, în condiţiunile de mai sus s-a reflectat asupra dezvoltării economice — politice de mai tîrziu.

Engels arăta în anul 1890, că burghezia italiană venită la putere în perioada luptei de eliberare naţională nu putea şi nu dorea să ducă lupta pînă la capăt. Acest lucru s-a văzut pe deplin, cînd burghezia a căzut la un compromis cu elementele feudalo-monarhiste. Acest compromis s-a reflectat în economie prin menţinerea unor importante resturi feudale. Burghezia nu a reorganizat economia şi producţia naţională pe principiile modului de producţie capitalist contemporan. Ea s-a dovedit a nu putea dobîndi decît profituri relative şi vremelnice. Ea a căutat să recupereze insuccesul său pe plan economic prin aruncarea întregei poveri asupra maselor de muncitori şi ţărani. În schimb, burghezia s-a aruncat în vîltoarea celor mai murdare afaceri, speculaţii de bursă, pierzînd de la început şi pentru totdeauna încrederea maselor.

Situaţia economică a Italiei în primii ani după unificare era foarte grea. Muncitorii, ţăranii, meseriaşii, moşteniseră de

la feudalism o situație grea. In sud, mizeria pălmașilor era insuportabilă. Pe marile latifundii, proletariatul agricol lucra pămîntul cu mijloace primitive.

Dezvoltarea economică a Italiei, era cu totul inegală. În nord, existau cîteva centre industriale (Milanul, Turinul), legate mai mult cu piața austriacă decît cu cea italiană. Centrul și sudul Italiei prezentau o rămînere în urmă accentuată. Aceste regiuni păstrau un caracter agrar, cu gospodărie țărănească seminaturală, iar în industrie un caracter semi-meșteșugăresc. La acestea se mai adăugau:

— marea proprietate latifundiară;

— sărăcia resurselor minerale locale.

Toate, luate la un loc îngreunau procesul de centralizare politică, frînau procesul de creștere a conștiinței naționale, contribuind în același timp la dezvoltarea particularismului regional.

Situația grea a statului italian, rezulta și din deficitul financiar. (În 1870 — peste 10 miliarde lire). Cauzele acestor deficite sînt rezultatul atît al împrejurărilor economice de mai sus, dar, și a faptului că burghezo-moșierimea italiană, de teama revoltei populare și-a organizat un puternic aparat de stat birocratic centralizat. Armata permanentă necesară expansiunilor coloniale, precum și aparatul de stat, duceau la cheltueli mari, la impozite noi pe capul maselor muncitoare.

Statul italian și biserica.

După eliberarea Romei de către trupele italiene, odată cu retragerea garnizoanei franceze, între papalitate și guvernul italian s-au rupt relațiile. Papalitatea a refuzat să recunoască suveranitatea statului italian asupra Romei și teritoriului ce alcătuise fostul stat papal. Papa s-a constituit prizonier, refuzînd recunoașterea statului italian. (Enciclica din 1 noiembrie 1870). Prin bulla „non expedit" din 1871 a interzis catolicilor participarea și colaborarea cu statul italian. Prin aceeași bullă s-a interzis catolicilor participarea în guvernul italian.

Guvernul a încercat să reglementeze problema cu privire la papalitate prin legea de garanții, votată la 13 mai 1871. Aceasta a fost în vigoare pînă în 1929, cînd fascismul italian încu-

rajat de acțiunile sale războinice și de către papalitate, a ajuns la o reglementare definitivă a problemei catolice.

Legea din 1871, enumera în prima parte prerogativele papalității, declarînd — printre altele — ca inviolabilă persoana acestuia. Persoanele care ar comite anumite acțiuni împotriva papei, urmau a fi pedepsite cu pedepsele aplicate pentru atentatul împotriva regelui. Papei i se acordau aceleași onoruri, ca unui suveran. Își păstrează o gardă personală. Legea fixa o rentă anuală de 3.225.000 lire italiene. Totodată, teritoriul cetății Vaticanului și împrejurimile (44 ha.), se bucurau de exteritorialitate.

În continuare, legea de garanții mai acorda:

— deplina libertate a conclavelor și cardinalilor ce participau la ele;
— imunitate diplomatică trimișilor statelor străine, atașați pe lîngă Papa;
— libertatea de a corespondа cu toate episcopatele din întreaga lume, prin oficii poștale-telegrafice proprii.

Partea a II-a a legii de garanții, se referă la relațiile papalității cu statul:

— dreptul de numire a clerului catolic;
— renunțarea din partea statului de a propune candidați în funcțiile eclesiastice, sub rezerva ca ele să fie atribuite cetățenilor italieni;
— exceptarea clerului de a depune jurămînt de credință către statul italian;
— neamestecul statului italian, în problemele religioase, etc...

Papalitatea a refuzat să ratifice legea de garanții pentru următoarele motive:

— legea consacra pierderea teritoriilor fostului stat bisericesc;
— legea era rezultatul unui act unilateral, nu al unui contract.

Refuzul de a accepta legea de garanții, a fost urmat de legile anticlericale date de guvernul italian, prin care învățămîntul este scos din competența bisericii catolice și laicizat. Căsătoria devine o instituție civilă. Proprietățile aparținînd bise-

ricii catolice sînt confiscate. Toate acestea au dus la o accentuată contradicție între guvernul italian și biserica catolică.

Partidele politice.

Particularismele locale, influența, puternică a regionalismului, nu au permis înființarea unor partide politice puternice, cu influență în întreaga țară. În Italia de după 1870, se constată existența unor grupări politice, neomogene prin esența lor de clasă, lipsite de un program general, valabil pe întreg cuprinsul statului.

Grupările politice, fie moșierești, fie burgheze, erau organizate pe criterii teritoriale. Grupările politice burghezo-moșierești își trimiteau reprezentanții în parlament, din rîndurile oligarhiei locale. Votul pe față, precum și sistemul electoral care limita la maximum participarea la vot, contribuiau la menținerea clicilor politice locale. În perioada de după unificare 1870—1880, în parlamentul italian burghezia a împărțit locurile cu moșierimea, urmărind un scop unic, anume consolidarea statului burghezo-moșieresc, pe baze liberale-moderate.

Partidele „de dreapta și de stînga" care și-au trecut puterea dintr-o mînă în alta — în perioada mai sus amintită, nu reprezentau în realitate decît interesele acelor clase care căzuseră la învoială în timpul revoluției, împotriva poporului.

Atît grupările zise de dreapta cît și cele zise de stînga și-au dat toată silința în vederea creării premizelor necesare statului burghez, capabil a face față valului nemulțumirii populare.

Cei „de stînga", urmăreau a atrage în viața politică elementul burghez, care într-un anumit fel se ținuse de o parte, în timpul revoluției. Cei „de dreapta", care triumfaseră odată cu unificarea regatului italian pe calea dinastică, tindea — dimpotrivă — a se închide în sine, într-o castă conducătoare restrînsă, concentrînd întreaga putere în mîinile sale.

Ambele curente, urmăreau un singur țel:

— guvernarea cu mijloacele de care dispuneau, ignorînd marile și gravele probleme sociale aflate la ordinea zilei, guvernare ce tindea spre satisfacerea intereselor înguste, egoiste, de clasă, ale burgheziei și moșierimii.

Pînă în anul 1874 situația vieții parlamentare italiene se caracteriza prin dictatura așa numitului „partid de dreapta", condus de Cavour care printr-o presiune administrativă extraordinară reușise să introducă în parlament un număr zdrobitor de deputați.

Partidul lui Cavour, reprezenta interesele latifundiarilor și burgheziei industriale din nordul Italiei.

Gruparea zisă „de stînga" reprezenta burghezia italiană din sud, aceștia participau la guvern, fără a avea un rol deosebit în viața guvernamentală.

Grupările de opoziție, erau în număr de două: grupul clerical de dreapta și republicanii de stînga.

Ambele grupări erau reprezentate de un număr mic de deputați.

Mișcarea muncitorească — se afla sub influența unor curente profund dăunătoare ei, ca anarhismul, anarho-sindicalismul, de care însă, se va elibera curînd.

Statul italian în perioada 1880—1900.

Perioada 1880—1900, este remarcabilă prin schimbările intervenite în economia Italiei. Datorită sarcinilor imense impuse maselor populare s-a ajuns la o asanare financiară. În perioada 1862—1882, impozitul pe cap de locuitor a crescut de la 374 lire la 1087, cea mai mare parte a venitului național, era consacrat unor scopuri neproductive, ca serviciul datoriei publice, cheltuielilor militare, aparatul administrativ-financiar.

Afacerile burghezo-moșierimii, merg din plin. Capitalul privat crește de la 42,2 miliarde lire, la 521 miliarde.

Pentru a observa preocupările statului burghezo-moșieresc italian, să analizăm bugetul, pe exercițiul 1895—1896:

— Serviciul datoriei publice, absorbă 43,5% din cheltuielile statului; armata de uscat și marina 27,5%; administrația și finanțele 10%; numai 20% din buget, era afectat pentru serviciile civile (instrucție, cultură, construcții).

Prin urmare, rămînea puțin pentru administrație într-o țară în care analfabetismul bîntuia din plin. Nu mai vorbim de

marile construcţii care se impuneau cu necesitate; şi totuşi, perioada de la sfîrşitul secolului al XIX-lea este remarcabilă printr-un avînt economic rezultat al intensificării exploatării maselor populare de la oraşe şi sate. Paralel cu aceasta, statul italian a recurs la o legislaţie protecţionistă, menită a promova industria naţională. Iată cîteva rezultate:

— Marina comercială în perioada unificării, trece de la 10.000 tone în 1862, la 1 mil. tone, devenind a cincea flotă din lume.

Reţeaua de cale ferată, se întindea pe o distanţă de 1758 km. în 1860, iar în 1885, depăşeşte 10.000 km.!

Între 1862—1882, importurile au crescut de la 911 mil. lire la 1.464 mil. lire. Exportul italian creşte de asemenea de la 657 la 1275 mil.

Importurile de fier brut şi oţel, cresc de asemenea de la 123.000 kintale (1879) la 1.500.000 kintale, în 1883. Se dublează importurile de cărbune şi lînă, iar importul de bumbac se triplează.

În asemenea condiţiuni burghezo-moşierimea italiană trece la o politică agresivă, în vederea acaparării de colonii în Africa. Paralel cu aceasta, Italia se aliază puterilor centrale — Germania şi Austro-Ungaria, de la care spera să deţină colonii. Şacalul imperialist-italian, căuta să se ataşeze acelui grup de state imperialiste, care promitea mai mare pradă. Burghezia italiană, era prea slabă pentru a lua pe cont propriu asemenea acţiune. De aceea, ea îşi căuta patronii, făcînd un comerţ ruşinos cu sîngele soldaţilor italieni.

Trupele italiene, aruncate asupra Abisiniei, au suferit o serie de înfrîngeri care s-au transformat în dezastrul militar de la Adua (1896).

Campania din Abisinia, a avut urmări nefaste pentru întreaga viaţă economică şi politică italiană.

Echilibrul bugetar s-a rupt în urma cheltuielilor militare necesitate de războiul din Africa. Politica protecţionistă (a cărui victimă era Franţa) a dus la ruperea legăturilor comerciale franco-italiene şi — respectiv la o gravă criză agrară, care a cuprins economia Italiei.

Crizei agricole i s-a adăugat cea bancară, care a antrenat după sine un val de falimente. (În 1888 — au fost 2180 de

falimente!). Una din cele mai mari bănci de emisiune — Banca Romană, pentru a scăpa de consecinţele crizei s-a dedat la operaţiuni frauduloase, care a dus la scandaluri publice. S-a descoperit cu această ocazie amestecul celor mai de vază figuri ale vieţii politice italiene, marasmul vieţii parlamentare italiene.

Mişcarea muncitorească.

Aflată mult timp sub influenţa mişcărilor anarhiste, clasa muncitoare se eliberează, creîndu-şi propriile organizaţii. Au apărut ziare şi reviste socialiste, ca, Avanti, Lupta de clasă, Critica socială. În alegerile din 1897, socialiştii, au obţinut 8,9% din totalul voturilor.

În faţa succeselor rezultate de mişcarea socialistă, burghezo-moşierimea italiană a inaugurat o politică de răfuială urmată de represiuni sîngeroase împotriva clasei muncitoare. Această politică a fost inaugurată prin dizolvarea unor organizaţii muncitoreşti, arestări şi condamnări la sute de ani temniţă. Dar, mişcarea muncitorească nu s-a lăsat intimidată. Reacţia ei s-a văzut cu ocazia insurecţiei din Milano — puternicul centru industrial. Iată ce scrie autorul burghez P. Villari, despre evenimentele de la Milano (6—9 mai 1898).

„Atunci cînd din toate părţile Italiei, ca urmare a creşterii preţului pîinii, au izbucnit manifestaţii tumultoase şi cînd Milanul a început a da tonul, toţi credeam că sosise ziua judecăţii de apoi, iar catastrofa era inevitabilă. Această părere generală (e vorba de părerea burghezo-moşierimii N.N.), a făcut să se acţioneze ca şi cum catastrofa s-a şi declanşat şi a lipsit puţin ca ea să izbucnească realmente".

Manifestanţii înşăşi erau neliniştiţi pentru că nu erau pregătiţi, fiindcă nu aveau arme, pentru că nu ştiau exact ceea ce doreau, pentru că nu aveau conducători.

. . . .

Burghezia a crezut pentru moment că s-a apropiat sfîrşitul lumii, autoritatea a crezut că nu este suficient de tare pentru a rezista şi revoluţia, care nu exista, a sfîrşit prin a deveni un fapt real, fiindcă toată lumea gîndea că ea trebuie să existe".

Cele de mai sus reflectă situaţia existentă în Italia, la sfîrşitul secolului al XIX-lea. Evenimentele revoluţionare desfăşurate atît în centrele industrilae din nord, cît şi în cele agrare din sud, au determinat schimbări în mecanismul statului burghez italian. Au loc regrupări ale partidelor burghezo-moşiereşti, pe baza compromisurilor, încercînd consolidarea blocului burghezo-moşieresc, îndreptat contra clasei muncitoare şi a ţărănimii. Această poziţie a fost determinată şi de situaţia internaţională, — pericolul iminent de război, la care clasa dominantă din Italia îşi dase asentimentul. Ori, este cunoscut că nici un guvern burghez nu ar putea porni în război, înainte de a fi înăbuşit mişcarea populară de pe frontul intern.

— Ceea ce caracterizează statul burghez-italian în această perioadă sînt următoarele fenomene:

— compromisurile dintre diferitele grupări burghezo-moşiereşti;
— reorganizarea grupărilor burghezo-moşiereşti pe baza mecanismului de partid;
— acordarea unor concesii maselor populare, privind dreptul electoral etc...

Orînduirea de stat din Italia are următoarele caracteristici:
— slăbirea sistemului parlamentar;
— dominaţia consiliului de miniştri;
— şubrezenia partidelor politice.

Reforma electorală din 1882

Reforma electorală din 1882, este rezultatul luptelor politico-economice ale claselor asuprite. Dar, această lege, nu a rezolvat nici pe departe problemele dreptului electoral, deoarece ea suferea de aceleaşi lipsuri organice proprii legislaţiei electorale burgheze.

Legea din 1882, a acordat drept electoral, acelora care plăteau un impozit direct către stat de cel puţin 40 lire. Această prevedere exclude marea masă a populaţiei de la vot. La aceasta s-a mai adăugat prevederea că cei ce votează să aibe un minimum de instrucţiune; ori este ştiut că în Italia învăţămîntul elementar obligatoriu a fost promulgat numai cu cîţiva ani înainte!

După legea electorală din 1882, numărul alegătorilor a crescut de la 530.000 la 1.500.000, iar peste cîţiva ani, s-a ajuns la 2 mil., ceea ce reprezenta doar 7,07% din întreaga populaţie.

— Legea a instituit votul secret, dar ca şi în trecut se observă o mare abţinere de la vot. Alegerile şi încălcările erau cunoscute în întreaga lume. Cumpărarea voturilor, falsurile, erau practicate, mai ales în sud, unde alegerile se efectuau sub supravegherea moşierului local şi al vechililor săi. Legea din 1882, cu tot caracterul său reacţionar şi limitat, a constituit un pas înainte pe calea sufragiului universal.

Situaţia politică din Italia la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX.

Dezvoltarea capitalismului în Italia şi creşterea mişcării muncitoreşti, a avut drept rezultat principal ca burghezia italiană a trecut la compromis definitiv cu moşierimea, în fruntea căreia se afla cel mai mare moşier, regele. Regalitatea s-a dovedit a fi de un înalt sprijin burgheziei, ale cărei revendicări ţinteau atît piaţa internă şi dezvoltarea capitalismului, cît şi debuşeele pe piaţa mondială. Regalitatea se dovedise a fi un reazim puternic al coaliţiei burghezo-moşiereşti împotriva mişcării revoluţionare a oamenilor muncii; doar din ordinul regalităţii s-a tras asupra manifestanţilor la Milano şi în sudul agrar.

Coaliţia burghezo-moşierească s-a reflectat în conducerea de stat. În perioada 1874 — pînă la sfîrşitul sec. al XIX-lea, la putere a fost partidul monarhist, cu nuanţe liberale. Partidele care alcătuiau guvernele, deşi îşi precizaseră programul, erau încă puternic influenţate de clicile locale, regionale. În fruntea fiecărui partid, se afla un lider, înconjurat de agenţii săi, care manevrau în culise combinaţiile guvernamentale. Deputaţii reprezentau mai ales interesele locale propriu zise, nu cele de partid. Sînt nenumărate cazurile în care, membrii aceluiaşi partid treceau pentru un timp, cu arme şi bagaje la celălalt partid, în scopul asigurării unor portofolii în guvern.

„Principiul" de acomodare reciprocă la interesele de moment a luat denumirea de „transformism" şi a fost elaborat

pentru prima dată de către Depretis în anul 1882. Acesta s-a declarat de acord cu colaborarea oricărui partid sau grupări politice care susține monarhia. În felul acesta, din colaborarea de mai sus, orice diferență dintre partidele zise „de dreapta" și cele zise „de stînga" s-a șters!

Această stare s-a repercutat și asupra relațiilor dintre partide, parlament, guvern. Lipsa unei delimitări precise între partidele politice, a dus la o lipsă de stabilitate politică. În 70 ani, pînă la 1922, cînd a fost instaurat fascismul — în Italia s-au succedat 63 cabinete, durata acestora fiind deci de 13 luni!

Faptul că viața de stat și de partid se afla în mîinile unui grup restrîns de lideri, rezulta din aceea că guvernele se schimbau des, dar, președinții de consiliu rămîneau mai departe. Schimbările de cabinet se datorau presiunilor făcute de către diferite grupări, care doreau să-și trimită reprezentanți în guvern.

Se crea o situație originală; deputații care erau puțin legați de organizația de partid și mai mult de circumscripția locală, acționau cu de la sine putere pentru a satisface interesele locale respective, ale obligațiilor locale. Astfel, dacă deputatul nu acorda atenție patronilor care-l trimiseseră în cameră, la viitoarele alegeri era amenințat a fi șters de pe lista candidaților. Astfel, rezulta că deputații nu erau nici pe departe „aleșii națiunii", nu numai prin sistemul de alegere, dar nici prin activitatea lor, deoarece această activitate se limita la rolul de mijlocitori ai intereselor burghezo-moșierimii locale. Aceasta avea drept principală consecință inexistența unei influențe și control a parlamentului, față de cabinetul de miniștrii.

Această situație a permis ca în Italia de la sfîrșitul sec. al XIX-lea, guvernul să nu fie alcătuit pe principiul reprezentării proporționale a partidelor politice sau a unui partid politic, ci pe baza combinațiilor și legăturilor personale.

Atotputernicia cabinetului de miniștri rezulta din faptul că ori de cîte ori, deputații căutau să stabilească competența și relațiile dintre legislativ și executiv, pe baza prevederilor constituționale, guvernul amenința și chiar dizolva parlamentul înainte de expirarea mandatului.

În această privință guvernul făcea uz din plin de prevederile constituționale. În adevăr, constituția a contribuit și ea

la slăbirea vieții parlamentare și consolidarea executivului, deoarece, autorii ei, nu doriseră să fie jenați de parlament, în care ar fi putut pătrunde și reprezentanți ai poporului.

De altfel, lucrul apare de înțeles, dacă avem în vedere că Italia și constituția italiană au fost proclamate în condițiunile trecerii spre imperialism, cînd burghezia trece spre reacțiune pe tot frontul și cînd clasa muncitoare italiană vine cu revendicări proprii atît economice cît și politice. Tocmai de aceea, autorii constituției italiene au acordat largi puteri executivului reprezentat prin guvern (regalitatea fiind considerată în afara problemelor de guvernămînt).

Constituția a întărit executivul, prin acordarea dreptului de a dizolva parlamentul înainte de termen, amînarea sesiunilor parlamentare, numirea senatorilor, dreptul de veto. Constituția a prevăzut posibilitatea conducerii de către guvern prin emiterea de decrete și regulamente, prin care se suplinea activitatea legislativă, ce aparținea de drept parlamentului. Practica decretelor-legi, era foarte larg uzitată; sub pretextul urgenței, guvernul elabora decrete-legi, pe care ulterior le supunea parlamentului spre ratificare. Acest lucru ducea la transformarea parlamentului într-un simplu organ de înregistrare a actelor guvernului, deoarece nu se lăsa timp pentru discutarea acestora, iar numărul lor era considerabil. În felul acesta guvernul nu numai că se sustrăgea de la controlul parlamentului, dar se și substituia acestuia. Nu este de mirare că în problemele de politică externă — atît de importante pentru perioada din ajunul primului război mondial, nu au fost dezbătute în parlament, lăsîndu-se în acest fel guvernului posibilitatea de a manevra în culise.

Avîntul mișcării revoluționare în Italia, în ajunul războiului mondial.

Unificarea tîrzie a Italiei, menținerea unor forme înapoiate în sudul agrar, lipsa de materii prime pentru industrie, lipsa disponibilului de capitaluri, dezvoltarea rapidă a mișcării muncitorești, au dus la accentuate contradicții de clasă, care în alte state se manifestau cu mai puțină intensitate. În fața valului revoluționar care a cuprins Italia la sfîrșitul sec. al XIX-lea, și

începutul celui de al XX-lea, blocul burghezo-moșieresc de la conducere a trecut în repetate rînduri la instituirea stării de asediu și represiunea armată.

Cu toate acestea, clasa dominantă a fost forțată să acorde o nouă lege electorală, cerută cu toată energia în timpul luptelor greviste. În adevăr, la 30 iunie 1912, a fost publicată noua lege electorală, care prevedea în esență următoarele: Bărbații între vîrsta de 21—30 ani, puteau exercita dreptul de vot, numai dacă îndeplineau o serie de condițiuni printre care cităm:

— știința de carte. Absolvenții cursului elementar;
— plata unui impozit către stat. Achitarea acestora înaintea alcătuirii listelor electorale;
— posesiunea unei averi — imobile (case-pămînt);
— satisfacerea serviciului militar.

Prin legea electorală din 1912, numărul alegătorilor italieni s-a ridicat la 8 milioane, ceea ce nu reprezenta o cifră prea ridicată. Este totuși în progres, față de legea electorală din 1882. Legea din 1912, deși a lărgit participarea la vot, totuși, nu a asigurat independența și libertatea alegătorilor, deoarece lăsa totul la discreția guvernului.

Statul italian în timpul primului război mondial.

Italia a intrat în război cu totul nepregătită pentru a face față unui asemenea efort. Alăturarea Italiei la Antantă, a arătat scopurile expansioniste ale burghezo-moșierimii italiene, căreia i se promisese după tîrguieli rușinoase teritorii străine. Intrarea în război, era cerută de clica militară de la statul major, de burghezia industrială, interesată în comenzile de război, de cea mai agresivă parte a burgheziei.

Intrarea în război, s-a făcut numai după o consultare superficială a parlamentului, pe baza textului constituțional care nu cerea un aviz expres al parlamentului pentru declarația de război. Pentru a intimida opinia publică, care era cu totul defavorabilă participării la război, burghezia a creat o organizație specială cu caracter terorist, condusă de viitoarea căpetenie a fascismului italian, Benitto Mussolini. Această organizație, proclama „reînoirea revoluționară a Italiei cu ajutorul războ-

iului". Organizația — adevărat braț înarmat al burgheziei intervenționiste, își recruta membrii din păturile cele mai decăzute ale micii burghezii, intelectualității și lumpenproletariatului.

În timpul războiului s-a putut vedea slăbiciunea organică de care era cuprinsă burghezo-moșierimea italiană. Lipsa de pregătire militară, incapacitatea comandamentului, lipsa de interes manifestată de mase pentru război, dezorganizarea economică, au dus la înfrîngeri definitive pe front.

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în Italia s-a desfășurat avîntul revoluționar. În fața incapacității guvernului burghez de a organiza producția, masele populare au luat problema producției în propriile lor mîini. În sudul agrar, țăranii au intrat cu plugurile pe latifundiile moșierești. Aparatul de stat burghez se descompunea în urma rezultatelor catastrofale ale războiului.

Inflația, șomajul bîntuia din plin în Italia, în timp ce guvernul imperialist era preocupat să obțină cît mai multe avantaje teritoriale prin pacea de la Versailles.

Burghezo-moșierimea italiană urmărea să efectueze redresarea economică-financiară prin intensificarea exploatării maselor muncitoare, prin reducerea salariilor, mărirea zilei de lucru. Față de această situație, masele de muncitori din sudul Italiei, au preluat uzinele și fabricile pe care le-au organizat și administrat timp de o lună fără burghezie și împotriva ei.

Aparatul de stat, poliția, jandarmeria nu au putut trece imediat la represiuni împotriva clasei muncitoare italiene. Armata nu mai putea fi socotită fidela guvernului. De aceea, burghezo-moșierimea a împins înainte pumnul său blindat, organizația ei de șoc, reprezentînd vîrfurile cele mai reacționare ale capitalismului monopolist, fascismul, căruia i-a predat puterea politică în 1922. Asupra Italiei se va așterne cea mai neagră perioadă a reacțiunii burghezo-clericale.

Dreptul italian.

Legislația italiană existentă în momentul constituirii regatului Italiei în 1861, poartă pecetea influenței exercitată de legislația franceză, existentă în timpul primului imperiu. Deși, după congresul de la Viena, 1815, s-a restabilit — și în Italia

— vechea legislaţie, s-a dovedit curînd că aceasta nu mai corespunde dezvoltării economico-sociale şi politice a diferitelor principate, ducate, regate italiene. Treptat, în acestea, s-a reintrodus legislaţia franceză.

După constituirea regatului italian, s-a ridicat problema unificării legislative. S-a ajuns la soluţia aplicării codului Sardiniei — cel mai complet şi cel mai influenţat de legislaţia franceză — pînă la elaborarea codurilor pe întreaga Italie. Curînd s-a observat că legislaţia sardiniană extinsă asupra tuturor statelor ce compuneau Italia, este cu totul nesatisfăcătoare, datorită influenţelor particularismelor locale cît şi gradului diferit de dezvoltare economică şi politică. De aceea s-au luat măsuri pentru elaborarea unui nou cod (civil) care să corespundă dezvoltării economice şi sociale a Italiei, în condiţiunile noi, de trecere la imperialism.

În anul 1865, guvernul Italiei a publicat codul civil, codul comercial şi de procedură civilă. Acestea au intrat în vigoare un an mai tîrziu. Ele trebuiau să suplinească lipsa unei legislaţii unitare, pînă la elaborarea codurilor respective. Codurile de mai sus erau inspirate cu totul din legislaţia franceză, aşa cum am arătat mai sus.

Tot în 1865, au mai fost publicate o serie de legi:

— legea dreptului de autor;

— legea pentru expropiere — pentru cauze de utilitate publică;

— legea de organizare judiciară;

— legea de unificare administrativă, cuprinzînd:

a) administraţia comunelor şi provinciilor,

b) asupra consiliului de stat,

c) siguranţa publică,

d) sănătatea publică,

e) contenciosul administrativ,

f) lucrările publice.

Dacă în domeniul dreptului civil şi administrativ s-a ajuns la o oarecare soluţie, în domeniul dreptului penal, nu s-a putut face progrese pe linia unificării decît în 1889. Pînă atunci în Italia s-au aplicat cele două coduri — cel Sardinian şi cel Toscan.

După unificare, burghezia italiană a început exploatarea pieței naționale. — Vechile legislații comerciale existente în fostele state italiene o stînjeneau și pe deasupra erau cu totul necorespunzătoare. La baza acestor legislații se afla — în linii generale, Codul Comercial francez din 1807, care a fost menținut și în timpul restaurației. Unele state — ca de pildă — Parma, Toscana, statul papal, au preluat cu totul legislația comercială franceză. Alte state și-au alcătuit coduri proprii, dar și ele nu erau în cele din urmă decît copii ale codului Napoleon din 1807.

După unificarea Italiei, s-a decis — întocmai ca în domeniul dreptului civil — extinderea legislației comerciale Sardiniene, asupra întregii Italii. De notat că codul Sardinian, fusese promulgat în anul 1843. Aplicarea codului comercial Sardinian, a arătat în ce mod el nu mai corespundea în dezvoltarea economică și comercială a statului unificat. Normele sale s-au dovedit a fi învechite, rigide. Lipseau o serie de prevederi în domeniul societăților comerciale care au apărut după unificare. Nu mai vorbim de o serie de alte lacune. S-a mai adăugat un fapt. După alipirea Veneției la Italia, s-a constatat că legislația comercială în vigoare acolo (este vorba de legislația austriacă), era cu mult superioară decît cea sardiniană ce se aplica în întreaga Italie.

Cercurile de afaceri — comercialo-financiare, cereau guvernului instituirea unei comisii legislative în vederea elaborării unui nou cod comercial. În anul 1869 a fost alcătuită o asemenea comisie. Anteproiectul de cod al acestei comisii dezbătut în Parlament, a fost aprobat numai parțial. Aplicarea normelor acceptate s-a făcut numai în 1874. Noua comisie de elaborare a codului condusă de Mancini, a elaborat un nou proiect în 1877, dar acesta a stat prin diferite comisii ale Camerei pînă în 1887 cînd a fost acceptat cu modificările la zi.

Noul cod, se ocupă pe larg de problema societăților comerciale — de toate soiurile. El reglementează apariția acestora, legînd-o de autorizarea prealabilă a guvernului. Codul obliga societățile comerciale să-și publice anual bilanțul. Ele sînt supravegheate în activitatea lor de către stat. Tribunalele puteau

controla activitatea societăţilor comerciale, dar în practică această prevedere a codului nu s-a aplicat nici odată. Societăţile comerciale s-au transformat curînd în mari monopoluri şi trusturi, care nu numai că au acaparat piaţa internă a Italiei, dar şi-au extins sfera afacerilor în colonii şi ţările dependente.

În felul acesta, prevederile codului privind controlul activităţii — prin care se urmărea protejarea micilor întreprinderi comerciale — faţă de monopoluri — nu s-a mai aplicat. Aceasta apare de înţeles dacă avem în vedere că monopolurile şi-au subordonat aparatul de stat şi bineînţeles şi justiţia.

— Codul comercial, s-a dovedit favorabil marilor societăţi comerciale şi prin prevederile cuprinse în capitolul despre falimentele mici. În condiţiunile desfăşurării unui rapid proces de concentrare şi centralizare a producţiei şi capitalurilor, s-a produs ruinarea micilor comercianţi, care au dat faliment. Prevederile codului, în favoarea monopolurilor, a legalizat procedura de înghiţire a micilor întreprinderi.

Revenind la problemele dreptului civil, putem semnala o serie de modificări intervenite după 1877. Astfel, prin legea din 7 decembrie 1877, au fost abrogate dispoziţiunile care interziceau femeilor de a fi martore la alcătuirea unor acte, ca de pildă, actele de stare civilă sau testamente.

Legea 1176 din 1919 a mărit capacitatea juridică a femeii, în domeniul ocupării de funcţii în stat, exercitarea de profesiuni, şi în acest domeniu au existat însă excepţii. De exemplu, femeilor li s-a interzis ocuparea unor funcţii în domeniul apărării statului. Legea de mai sus, a abolit dreptul soţului de a înstrăina bunurile femeii.

În dreptul civil, au existat două mari probleme şi anume problema morţii prezumate şi regimul transcripţiilor.

Problema declarării morţii prezumate s-a ridicat în urma campaniilor militare întreprinse de burghezie pentru acapararea de colonii, în Abisinia, Tripolitania, precum şi cu ocazia primului război mondial. Prin decretul lege din 1919 a fost introdusă prezumţia morţii asupra persoanelor dispărute în timpul războiului. Acest decret, a pus capăt incertitudinilor existente cuprinse în vechiul cod civil.

În adevăr, vechiul cod nu prezuma ca mort pe cel care plecase de la domiciliu sau din ţară, chiar pentru o perioadă

foarte îndelungată. Codul nu prevedea un asemenea caz decît declararea absenței judiciare. Această prevedere atrăgea o serie de consecințe:

— Declararea absenței judiciare, nu opera asupra statutului familial. Soțul unui declarant absent pe cale judiciară rămînea pe mai departe soț, cu toate consecințele ce decurg din aceasta.

— Declararea absenței judiciare, producea efecte restrînse.

— Succesorii nu erau chemați decît după trecerea unei perioade de 30—31 ani.

— Campaniile militare, care s-au soldat cu sute de mii de morți sau dispăruți, au ridicat în mod firesc problema declarării morții celor în cauză. În urma războiului italo-abisinian din 1896, guvernul italian a alcătuit un proiect de lege prin care erau considerați ca decedați militarii care nu daseră nici un fel de viață și pe care însăși autoritatea militară respectivă îi socoteau morți.

Proiectul de lege din 1898 — cerea ca declararea morții prezumate să producă efecte juridice întocmai morții reale, inclusiv desfacerea căsătoriei.

Probabil, sub influența dreptului canonic proiectul de lege a fost respins.

În anul 1904, s-a ridicat problema deschiderii succesiunii militarilor căzuți în luptele din Africa. Problema astfel pusă vorbea numai de drepturi și efecte patrimoniale, neținîndu-se seama de problemele dreptului familial.

În urma cutremurului din 1908, cu care ocazie și-au aflat moartea mii de oameni, a fost dată legea prin care erau declarate decedate persoanele absente 90 zile. Această lege avea însă un caracter limitat, aplicîndu-se numai în speță.

În anul 1918 a fost alcătuit un nou proiect de reformare a codului civil. Un captoil se intitula, „Despre absența și prezumția de moarte".

Proiectul din 1918 — era eclectic. El împăca teza franceză cu cea germană, care recunoșteau fie absența, fie prezumția de moarte. Proiectul italian a reglementat problema în felul următor:

— a păstrat declararea absenței pe cale juridică, cu toate efectele sale de ordin patrimonial;

— a redus timpul prevăzut de cod și a simplificat procedura;

— a introdus — alături de absența și prezumția de moarte în primul rînd după o absență de 15 ani declarată, ori nedeclarată.

Ce însemnătate avea această reglementare?

— Absența declarată producea mai ales efecte patrimoniale.

— Prezumția de moarte declarată producea efectele morții naturale. Excepție făcea căsătoria, care nu putea fi desfăcută decît la cererea soțului.

— În ce privește terțele persoane, care în urma unui deces au contractat obligațiuni sau au avut de pierdut, declarația de moarte nu are nici un efect decît numai în cazul în care sînt chemați în judecată.

Dreptul penal italian.

Unificarea de stat a Italiei a ridicat problema alcătuirii unei legislații penale pe întreaga țară. Întocmai sectorului civil, a fost pus în aplicare codul penal sardinian, precum și codul de procedură penală. Dar această măsură nu a putut fi pusă în practică deoarece o parte din fostele state — refuzau aplicarea codului sardinian, fie pe motiv că era mai înapoiat, fie că nu ținea seama de specificul său. Așa a fost cazul cu statele din Italia de sud, Toscana și chiar Roma.

În 1871, după modificările aduse, s-a ajuns la un acord în privința aplicării codului sardinian în întreaga Italie, cu excepția Toscanei, pînă la alcătuirea unui nou cod, corespunzător cu dezvoltarea economică și politică a noului stat. Noul cod a fost aprobat în anul 1889. Noul cod penal, a suferit influența celor două școli, italiene — școala clasică și cea sociologică. Prin împăcarea principiilor celor două școli, s-a ajuns la crearea unui nou cod penal eclectic. De altfel, eclecticul său rezulta și din faptul că îmbina o serie de principii noi — burgheze, care apărau capitalul italian în plină dezvoltare, cu o serie de vechi principii de drept penal feudal. Codul penal din 1889, a interzis într-un capitol aparte, dreptul muncitorilor la activitatea grevistă pentru dobîndirea unor mai bune condițiuni de muncă. Codul cuprindea pedepse împotriva infracțiunilor contra religiei. El a prevăzut pedeapsa pentru infidelitatea soților.

— Codul din 1889 nu a prevăzut pedeapsa cu moartea, dar a înlocuit-o în schimb cu munca silnică pe viață. El prevedea pedeapsa tăcerii și regimul celular singur timp de 7 ani.

În domeniul procedurii penale s-a păstrat pentru faza I-a a procesului forma inchizitorială, iar pentru cea de a II-a, forma acuzatorială.

STATUL ȘI DREPTUL GERMANIEI IN PERIOADA 1870 — 1917

După înfrîngerea Franței în războiul din 1870—1871, Germania și-a desăvîrșit unitatea, sub hegemonia Prusiei. La 18 ianuarie 1871 a fost proclamat imperiul german.

Desăvîrșirea unificării Germaniei, sub egida Prusiei a constituit un triumf al „revoluției de sus“, unificarea făcîndu-se pe calea războaielor dinastice, iar nu pe calea revoluției. Aceasta se va repercuta negativ, în evoluția noului stat; Germania, nu a devenit un stat burghez, ci unul aristocratic-burghez, reflectînd compromisul dintre junkerime și burghezie, în lupta lor împotriva proletariatului german.

„Un stat, care, deși gătit cu forme parlamentare cu un adaos feudal, și influențat deja de burghezie, nu este nimic altceva decît despotismul militar constituit birocratic și păzit de poliție“.

Dezvoltarea economică a Germaniei după 1870.

După constituirea imperiului, Germania a cunoscut o perioadă de avînt industrial. Nicăieri nu se poate urmări mai bine, efectele legii dezvoltării inegale a capitalismului, precum și procesul de concentrare și centralizare a industriei și capitalurilor.

În perioada 1871—1900, producția de cărbuni a Germaniei s-a triplat. În aceeași perioadă, producția de fontă a crescut de 6 ori, ceea ce a dus la schimbarea greutății specifice industriale: Germania, a depășit cu ușurință Franța, iar apoi Anglia, situ-

Indu-se pe locul 2, în ce priveşte producţia mondială de fontă. Germania şi-a dublat reţeaua de cale ferată.

Au apărut noi ramuri industriale: electrotehnica şi chimia, care au revoluţionat producţia. Au luat fiinţă marile carteluri, ce au acaparat viaţa economică a imperiului, ruinînd totodată pe micii meseriaşi şi producători. Se poate spune că în perioada 1870—1900 în Germania s-a desăvîrşit revoluţia industrială.

Care sînt cauzele dezvoltării industriale rapide în Germania? Ele sînt în număr de cel puţin patru:

I. Tehnica nouă. Spre deosebire de Anglia şi Franţa, unde industria lucra încă pe vechile baze tehnice ale aburului, în Germania, au fost introduse maşini după ultimul cuvînt al tehnicii, bazate pe energia electrică.
— Capitaliştii din Anglia şi Franţa nu-şi puteau permite o reînoire totală a capitalului fix, care cerea mari investiţii. De altfel, capitalul vechi — învestit — mai da încă o rată a profitului ridicată.

II. Existenţa unor resurse naturale (cărbuni, minereuri de fier) uşor de exploatat, au uşurat ritmul de dezvoltare a bazinelor din Ruhr şi Sarre, precum şi cel din Silezia superioară.

III. Descoperirile tehnice din această perioadă, au permis folosirea integrală a minereurilor de fier din Alsacia-Lorena, pînă atunci inexploatabile.

IV. Cele cinci miliarde franci aur, smulse de la Franţa cu titlu de despăgubiri de război, au fost învestite în în industrie.

Situaţia din agricultură a Germaniei, se prezenta în felul următor. În agricultură, pătrunsese capitalismul sub forma „căii prusace". Calea prusacă, a fost o consecinţă a triumfului revoluţiei „de sus". Pătrunderea capitalismului în agricultura germană, s-a reflectat dureros asupra ţărănimii care s-a ruinat cu totul. Afluxul de braţe ţărăneşti spre oraş, a determinat junkerimea prusacă să întrebuinţeze metodele capitaliste în agricultură. Au fost introduse maşini agricole, îngrăşăminte minerale, au început a fi cultivate plante industriale (sfecla, cartoful).

Marea proprietate nu era uniformă. Ea avea o situaţie preponderentă în Prusia — unde junkerii deţineau 40% din întreaga suprafaţă cultivată. Pe întreg imperiul, gospodăriile mo-

șierești cu peste 100 ha. ocupau 25%, în timp ce numeric ele reprezentau doar 0,47% din totalul gospodăriilor.

La vest de Elba, procesul de diferențiere a țărănimii se terminase prin închegarea unei puternice pături chiaburești și respectiv, ruinarea micii țărănimi. Aceasta lovită de criza agrară, a apucat drumul orașului, îngroșînd rîndurile proletariatului industrial.

În regiunile de la est de Elba, capitalismul a pătruns mai greu. Aici, moșierii conservatori, aplicînd constrîngerea economică și extra-economică, mențineau țărănimea sub jugul semifeudal. Moșierimea de aici, constituia unul din pilonii statului. Din rîndurile acestora, se recrutau funcționarii superiori, înaltul cler, cadrele de comandă din armată și flotă. Nu este de mirare că statul la rîndu-i ajuta prin subsidii anuale pe junkeri în vederea menținerii marilor latifundii.

Organizarea de stat a Germaniei — 1870—1917.

Organizarea de stat a Germaniei imperiale s-a reflectat în Constituția din 1871. Statul german nou creat purta pecetea prusacismului reacționar. Fiind rezultatul unor războaie dinastice, orînduirea de stat a fost și ea făcută tot „de sus“, respectîndu-se particularitățile naționale și dezvoltarea economico-politică a statelor componente. În fond, noua orînduire de stat avea la bază vechea constituție a Uniunii Germane de nord, adaptată la noile condițiuni politice.

Normal, ar fi rezultat o constituție burgheză, cuprinzînd principiul suveranității naționale, respectîndu-se principiul separației puterilor în stat, prin care guvernul este învestit cu depline puteri, fiind totodată responsabil în fața parlamentului; o constituție care să garanteze drepturile și libertățile cetățenești, în limitele înguste ale democrației burgheze.

Dar, lucrurile nu au stat așa. Prusia, sub a cărei egidă se făcuse unirea, nu dorea să fie dizolvată în cadrul „statelor ce compuneau imperiul“. De aceea, noul stat, nu a învestit parlamentul — Reichstagul — cu acele atribute naționale, care ar fi dus la nivelarea particularităților regionale. Parlamentul ar fi putut prin activitatea lui să contribuie la sudarea unității na-

ționale (unitate dobîndită prin fier și sînge) pe întreaga Germanie.

Este drept că în noul stat, apărut ca urmare a războiului alcătuit dintr-un conglomerat de state, Reichstagul — era singurul organ care amintea de unitatea Germaniei.

Cu cît parlamentul ar fi fost învestit cu exercitarea drepturilor sale legislative și de control și supraveghere a guvernului, cu cît constituția imperială ar fi fost mai democratică în prevederile sale, cu atît mai mult ar fi slăbit puterea și influența constituțiilor din statele componente ale imperiului, ceea ce ar fi contribuit la consolidarea puterii centrale.

Dar junkerimea prusacă, nu a luat în seamă relațiile dintre clase pe plan național. Burghezia își dovedise slăbiciunea și lașitatea în anul 1848 și următorii, cînd de teama proletariatului a alunecat pe calea compromisurilor și a pactizării cu junkerii. Acum, după unificare — s-a ținut și mai puțin cont de ea. Astfel, pe primul plan nu a fost pus parlamentul — Reichstagul — ci organul uniunii — Bundesrathul, care oglindea cum nu se poate mai bine vechea Germanie scindată. Pentru clasa dominantă germană, nu interesa problema unității naționale și sprijinirea pe poporul german; pentru ea — singurul interes îl constituia stabilirea raporturilor între guvernele și dinastiile din statele componente. Relațiile acestora, cu puterea centrală au fost stabilite pe calea compromisurilor și tranzacțiilor. Rezultatul?

A fost creată o federație de state (22 la număr), trei orașe libere — Hamburg, Bremen, Lübeck. Fiecare stat își păstrează dinastia, parlamentul local — landtag. Deși, se intitula federație noul stat se îndepărta cu desăvîrșire de la principiile statelor federale, așa cum au ființat în Europa (Elveția), ori America (S.U.A.).

În noul stat, nu a existat o delimitare a puterilor. Întreaga putere legislativă a fost preluată de guvernul central în umbra căruia, s-a putut exercita în liniște atît politica internă cît și cea externă, peste capul statelor federale. Este adevărat că în domeniul executiv s-a acordat o oarecare libertate de acțiune guvernelor statelor respective.

Dar practic, acestea nu puteau aduce la îndeplinire un act de politică internă fără asentimentul guvernului central, direct dependent de Prusia.

Dacă am face o apreciere asupra orînduirii de stat din Germania de după 1871 — am putea spune:

A fost creată o „Uniune a neegalilor“, sub hegemonia Prusiei. Sub pretextul federației a fost creat un stat centralizat prusaco-german, în care totul era aranjat, încît 25.000 moșieri prusaci să poată conduce țara prin exploatarea poporului german.

Organele de stat.

— Împăratul.

În fruntea statului german a fost pus regele Prusiei care a luat titlul de împărat. Preluînd titlul de împărat, dar menținînd totodată pe cel de rege al Prusiei, reprezentantul clasei dominante prusace a acaparat puterea executivă și totodată și-a asigurat hegemonia Prusiei.

Împăratul era comandantul suprem al armatei, dispunînd de ele în caz de război. El încheia tratate internaționale (cu excepția celor comerciale). Numea pe înalții funcționari și demnitari ai imperiului.

Împăratul numește pe cancelar, care este președinte al consiliului de miniștri al Prusiei, șeful delegației prusiene în consiliul Uniunii (Bundesrath) și președintele Bundesrathului. Delegații Prusiei în Bundesrath sînt numiți de împărat. Cu ajutorul acestor delegați și al cancelarului, Prusia controla întreaga activtiate de politcă internă și externă a imperiului.

Cancelarul.

Este primul ministru, conducătorul întregului aparat de stat. El este singurul ministru, „ceilalți șefi ai departamentelor nu sînt decît simpli tehnicieni, executori ai ordinelor cancelarului“. Ei poartă denumirea de secretari de stat. Rolul restrîns al secretarilor de stat se explică prin politica dictatorială a lui Bismark. Mai tîrziu au fost instituite posturi de locțiitori ai cancelarului, dar fără a avea o importanță deosebită.

— Cancelarul Germaniei, în calitate de președinte al Bundesrathului și de președinte al delegației Prusiei în Bundesrath

coordona şi la nevoie impunea punctul de vedere al Prusiei. În adunările Reichstagului, cancelarul lua cuvîntul — în calitate de ministru imperial, atît ca reprezentant al guvernului imperial, cît şi în numele Bundesrathului.

— Cancelarul nu era numit de către Reichstag şi nici de Bundesrath, ci de împărat. Prin aceasta, el răspundea faţă de actele sale numai faţă de împărat. Reichstagul nu putea ataca actele sale.

Bundesrathul.

Constituţia imperială a organizat puterea legislativă încredinţînd-o atît Bundestagului cît şi Bundesrathului. Membrii Bundesrathului se numeau de către guvernele statelor federate. Fiecare stat avea în Bundesrath un număr de voturi, după cum se va arăta mai jos.

Articolul 10 din constituţie declară că membrii Bundesrathului se aflau sub directa protecţie a împăratului.

Faptul numirii membrilor Bundesrathului nu are nimic excepţional, dacă avem în vedere modul în care se repartizează forţele de clasă într-o ţară în care feudalismul avea rădăcini adînci.

— Competenţa Bundesrathului a fost fixată prin constituţie (art. 7) după cum urmează:

— elaborează legile, dimpreună cu Reischstagul. Practica a dovedit că Bundesrathul şi-a subordonat întreaga activitate legislativă, ignorînd cu totul cealaltă Cameră — Reichstagul. De altfel, însuşi prevederile constituţiei au asigurat iniţiativa şi practica legislativă de partea Bundesrathului.

Bundesrathul promulga regulamente şi instrucţiuni speciale în vederea aplicării legilor imperiale. Eventualele omisiuni apărute cu ocazia aplicării legilor, erau înlăturate prin activitatea supletivă a Bundesrathului. Decretele sale promulgate fără participarea Reichstagului, aveau putere de lege.

Fiecare membru al Bundesrathului avea dreptul de a face propuneri şi a le susţine. Preşedintele era obligat a le pune în discuţie.

La vot, în caz de paritate, decidea votul preşedintelui.

Dacă Bundesrathul dezbătea o problemă care după constituției nu prezenta o importanță egală pentru toate statele federate, erau valabile numai voturile statelor interesate direct.

— Bundesrathul exercita întreaga-i putere, cu ajutorul comisiilor înființate de el. Astfel, existau:

— Comisia permanentă pentru armata de uscat și fortificații, a marinei.
— Comisia pentru problemele vamale și impozite.
— Comisia pentru comerț și schimb.
— Comisia căilor ferate, poșta, comunicații.
— Justiția.

În aceste comisii permanente trebuiau reprezentate cel puțin un număr de patru state federate.

Membrii Bundesrathului puteau face declarații în Reichstag în numele guvernului lor, chiar dacă opinia acestor membri nu a fost aprobată de Bundesrath.

Convocarea Bundesrathului se făcea de către împărat sau atunci cînd aceasta era cerută de către o treime din membri.

Ședințele sale sînt ținute în același timp cu Reichstagul, reunindu-se în fiecare an. Dar, Bundesrathul funcționează și singur, fără Reichstag, conform art. 13 din constituție, în vederea îndeplinirii sarcinilor executive, conferite de constituție, pregătind totodată proiectele de legi guvernamentale.

Prevederile art. 13, permiteau Bundesrathului să se transforme într-un organ legislativ permanent. În perioada în care ședințele sale nu se desfășurau paralel cu cele ale Reichstagului, acestea erau secrete.

Bundesrathul decidea dacă este cazul sau nu să se exercite constrîngerea armată asupra unuia din membrii federați care refuzau să-și îndeplinească obligațiile asumate, în cadrul imperiului. Bundesrathul își da avizul în ipoteza în care se cerea — pentru motive grave — dizolvarea Reichstagului. Aceasta se referă la ipoteza în care în Reichstag ar fi intrat reprezentanți ai clasei muncitoare germane și care prin activitatea lor revoluționară ar fi determinat votarea unor legi ce nu erau pe placul burgheziei și junkerilor prusaci.

Consimțămîntul Bundesrathului în problemele declarării războiului și încheierii păcii era obligatoriu.

Concluzia care se desprinde din întreaga competență acordată Bundesrathului este următoarea:

Bundesrathul constituia o uniune de puteri asemănătoare celei de a 2-a Camere din statele burgheze (Senat, Camera Lorzilor), avînd asemănare cu un consiliu de guvernămînt cumulînd alături de funcțiunile legislative și pe cele executive.

Repartizarea numărului de voturi în Bundesrath, nu ținea seama de numărul populației.

Prusia, al cărui rol în unificarea Germaniei este cunoscut și-a asumat cel mai mare număr de voturi, pentru ca în acest mod să-și asigure oricînd o majoritate dorită.

Se invoca în sprijinul Prusiei nu numai rolul său politic, dar și populația și întinderea teritoriului. O asemenea împărțire dezavantaja în mod vizibil pe ceilalți membrii ai federației, care, deși nu aveau o întindere atît de mare cît a Prusiei, în schimb erau mai dezvoltate din punct de vedere economic (industrial).

Din cele 58 voturi, Prusia a reținut 17 (mai tîrziu, numărul voturilor sale s-a ridicat la 20 și chiar 22). Bavaria avea 6 voturi, Saxonia 4; Würtenberg 4; Baden 3; Hessa 3; Mecklemburg-Schwerin 2; Brunswik 2; celelalte state, principate, orașe, aveau cîte un vot.

Alsacia-Lorena, anexată de la Franța în urma războiului din 1870, a fost supusă unui regim politic aparte. Ea nu a fost admisă ca membră a uniunii, dar a fost admisă în schimb în Bundesrath, fără drept de vot! Regimul instituit în Alsacia-Lorena, era caracterizat prin despotismul său. Conducerea era încredințată unui guvernator, (Gaulaiter), care depindea direct de către cancelar!

Ce se poate spune despre un asemenea sistem de reprezentare?

Asemenea sistem garanta — în felul său reprezentarea statelor; dar acest sistem nu garanta nici cea mai mică suveranitate a statelor. El nu conținea nici pe departe egalitatea statelor participante în imperiu.

De altfel, aceasta rezulta și din faptul că voturile aparținînd fiecărui stat nu puteau fi împărțite. De pildă, în cazul votării unui proiect de lege, un stat ce poseda patru voturi, nu putea da două pentru un amendament și alte două pentru altul.

Reichstagul.

În temeiul legii din 1887 deputații se alegeau pe o perioadă de 5 ani. Înainte durata mandatului era de 3 ani. După legea din 1869, dreptul de a alege și a fi ales în Reichstag era exercitat de cetățenii germani ce au împlinit vîrsta de 25 ani.

Competența Reichstagului era restrînsă. Întreaga activitate legislativă era subordonată Bundesrathului și Cancelarului imperial. Reichstagul nu putea funcționa decît paralel cu ședințele Bundesrathului, dar acesta din urmă putea funcționa fără Reichstag. Numai în problemele financiare-bugetare, Reichstagul avea o competență mai largă. Reichstagul german nu s-a prevalat de drepturile conferite de constituție. De altfel, Reichstagul ca reprezentant al burgheziei, a găsit întotdeauna puncte de înțelegere cu Bundesrathul. El a cedat funcția legislativă Bundesrathului. Dacă totuși, au fost unele fricțiuni între cele două organisme, Reichstagul a fost dizolvat fără multe menajamente.

Sistemul electoral.

— Legea electorală din 1869 stabilea că dreptul de vot poate fi exercitat de persoanele care au împlinit vîrsta de 25 ani și erau cetățeni germani. De la dreptul de a alege și a fi ales, legea exclude a sorie de categorii sociale — ca de pildă, femeile și tineretul pînă la 25 ani. Militarii nu aveau de asemenea dreptul de a alege și a fi ales. Erau excluse de la vot persoanele care fuseseră declarate prin lege în stare de faliment.

Modul în care au fost alcătuite circumscripțiile electorale arată teninţa burghezo-moșierească germană de a-și asigura superioritatea numerică a reprezentanților ei în Reichstag. Marile centre industriale au fost cu totul frustate de dreptul de a-și trimite un număr de reprezentanți în Reichstag proporțional cu populația votantă.

Regiunile agrare aveau prioritate netă asupra centrelor industriale. Cîteva exemple sînt edificatoare:

Circumscripția electorală Charlottenburg — număra — 338.794 alegători, iar cea Schamburg-Lippe — 10.709 și una și alta, trimiteau un deputat.

Berlinul care avea peste două milioane de locuitori trimitea în Reichstag 6 deputaţi, în acelaşi timp circumscripţia Posnan trimitea 15 deputaţi!

Este adevărat că sub presiunea valului revoluţionar muncitoresc, a fost dată legea electorală din 1906 prin care s-au făcut unele corectări în circumscripţiile electorale, dar acestea nu au schimbat tabloul general — inegal.

De notat modul în care se desfăşurau alegerile. În deosebi la sate, aparatul electoral se afla în mîinile junkerilor şi autorităţilor locale — credincioase acestora. Votul secret nu era garantat nici chiar prin legea din 1906. Alegerile erau fixate intenţionat în zile de lucru, ceea ce împiedica participarea la vot a ţăranilor aflaţi la munca cîmpului şi a muncitorilor din întreprinderi.

Pînă în anul 1906 deputaţii din Reichstag nu primeau nici un fel de îndemnizaţie. Aceasta făcea ca în Reichstag să pătrundă numai elemente capitaliste, care-şi puteau permite cheltuielile de alegeri. Era greu pentru reprezentanţii clasei muncitoare să suporte cheltuielile impuse de calitatea de deputat, în îndeplinirea sarcinilor.

Activitatea politică din Germania între 1871—1900.

Nu am fi încadrat un asemenea capitol în lecţia de faţă dacă el nu ar fi ilustrat cu prisosinţă cele spuse mai sus în legătură cu organizarea de stat a Germaniei din perioada 1870—1917.

În alegerile pentru Reichstag, partidul naţional liberal a repurtat victoria. Dar, în primul Reichstag au apărut mulţi reprezentanţi ai moşierimi şi cercurilor clericale (mai ales din Bavaria). Aşa cum ne-au obişnuit primele legislaturi ale statelor burgheze, Reichstagul a proclamat neintervenţia în afacerile interne a celorlalte state. Aceasta pentru a nu permite amestecul în propriile-i afaceri interne din partea statelor străine, care se îngrijorau de anvergura noului stat ce schimbase echilibrul de forţe pe continentul European.

Locurile în noul parlament au fost distribuite bineînţeles în mod cu totul inegal. Prusia şi-a asigurat majoritatea. Bavaria a dobîndit 48 locuri, Würtenburg 17, Baden 14, Hessa 6 etc.

Alsacia-Lorena au fost declarate provincii imperiale, luîndu-se totodată următoarele măsuri:

— guvernare direct de la centru;
— obligaţia persoanelor care nu accepta cetăţenia germană de a părăsi imediat teritoriul Alsaciei-Lorenei;
— schimbarea numelui oraşelor;
— contingentele de trupe furnizate de cele două provincii urmau a fi risipite pe întreg teritoriul Germaniei.

Viaţa politică din Reichstag se limita la dezbaterea problemelor bugetare. Guvernul imperial care se pregătea intens de război, a cerut acordarea de credite militare pe o perioadă de 7 ani, în vederea finanţării construcţiei unei flote de război. Camarila militară făcea presiuni energice în vederea forţării Reichstagului. Împăratul ameninţa cu dizolvarea Reichstagului. Dar, guvernul a fost obligat să cedeze în faţa refuzului Reichstagului, în urma puternicilor manifestaţii populare. Trebuie reţinut faptul că Reichstagul ar fi votat cu bucurie aceste credite, dar teama de izbucnirea iminentă a revoluţiei l-a determinat să nu cedeze.

Presa socialistă a dus o susţinută campanie îndreptată contra creditelor militare. În centrele industriale au avut loc puternice greve. Guvernul a trecut prin Reichstag proiectul de lege asupra presei, care a intrat în vigoare în 1874. Prin această lege, presa a fost pusă în chingile poliţiei.

Problema religioasă a fost viu dezbătută în Reichstag, în legătură cu doctrina infailibilităţii papale, proclamată şi susţinută de ordinul iezuiţilor. O mulţime de funcţionari de stat, profesori, preoţi s-au ridicat împotriva pretenţiilor de dominaţie a Vaticanului. Toţi au fost anatemizaţi de către episcopii germani, rămaşi credincioşi Papei.

Guvernul german a intervenit, arătînd că excomunicarea unor funcţionari de stat depăşea competenţa autorităţilor papale şi era în contradicţie cu principiul libertăţii religioase.

Măsurile guvernului au fost prompte. In 1872, Reichstagul a votat excluderea ordinului iezuit din Germania şi totodată lichidarea învăţămîntului religios din şcolile inferioare.

În anul 1873 au fost votate „Legile din Mai" în număr de 4.

Prin legea I-a s-a fixat limitele disciplinei şi cenzurei religioase. Se interzice oricărui minister al cultelor de a pronunţa o pedeapsă ce ar atinge onoarea civilă a unei persoane sau care ar fi dată unei persoane aflată într-o acţiune comandată de stat.

Orice excomunicare, orice pedeapsă religioasă este interzisă.

Legea II-a reglementează modul de eşire dintr-o congregaţie religioasă.

Legea III-a reglementează modul de educare a clerului şi numirea sa în posturile importante.

Legea fixa condiţiunea ca posturile importante pe scara religioasă să fie ocupate numai de germani, avînd o pregătire cerută de lege. Avizul guvernului la numire era obligatoriu. Toate seminariile au fost puse sub supravegherea statului.

Legea IV-a crează o nouă curte compusă din 11 membri dintre care 6 magistraţi pentru a judeca, în materie religioasă. În felul acesta, a fost suprimat dreptul de jurisdicţie al Papei, asupra clerului german.

O serie de alte legi au urmat, începînd cu 1874:

— desfiinţarea unor congregaţii religioase;

— desfiinţarea alocaţiilor de stat, pentru clerul catolic;

— revocarea clericilor care funcţionau ilicit.

Paralel cu legile anti-clericale, guvernul german şi-a intensificat activitatea împotriva mişcării socialiste.

În acest sens, el a reuşit să treacă prin Reichstag — în urma unor presiuni şi violenţe — legile anti-socialiste.

A urmat în 1879 legea cu privire la disciplina parlamentară prin care se puteau cenzura şi întrerupe discursurile rostite de deputaţi în Reichstag, discursuri ce nu erau pe placul guvernului.

În 1880, s-a obţinut votarea unor noi credite militare de care imperialismul german avea neapărată nevoie în vederea pregătirilor de război.

— Cu toate măsurile samavolnice îndreptate împotriva mişcării muncitoreşti, în 1889 legile anti-socialiste au fost abrogate. Mişcarea muncitorească pătrunsese atît de temeinic în viaţa de stat a Germaniei încît orice legi ce ar fi fost promulgate împotrivă-i erau sortite eşecului.

PARTIDELE POLITICE DIN GERMANIA

Partidele politice din Germania s-au format încă înainte de constituirea imperiului. Existența unui număr de partide politice se explică printr-o serie de considerente:

— contradicțiile de clasă care se accentuau în perioada dintre 1860—1870 și următorii ani, nu au permis alcătuirea unor organisme politice pe scară națională.

— Politica de satrap exercitată de Prusia asupra celorlalte state, politica prin care se urmărea — între altele și excluderea posibilităților de alcătuire a unor partide politice de opoziție.

— Antagonismul principal dintre proletariat și burghezie precum și contradicțiile dintre burghezie și moșierime în unele probleme de stat, nu au permis alcătuirea unor formațiuni politice mari. Acestea s-au pulverizat într-o serie de partide politice care-și disputau întîietatea în viața politică a Germaniei, sub privirile atente ale Prusiei, care întotdeauna a militat pentru dezbinarea acelor forțe politice potrivnice ei. De altfel, dezbinarea politică a ajutat Prusiei să-și mențină dominația asupra celorlalte state germane.

— De notat că spre deosebire de situația din Anglia și Franța, unde viața parlamentară a dus la consolidarea partidelor burgheze, Reichstagul german nu a constituit pentru burghezia germană acea școală de unire, sudură, omogenizare. Aci ca și în Bundesrath, domnea spiritul prusacianului reacționar, care

amintea statelor mici — ori de cîte ori era cazul, că domnia Prusiei trebuie considerată ca un fapt împlinit.

Vorbind despre partidele politice din Germania, în această perioadă, Engels a arătat că moşierii şi o parte a țărănimii alcătuiau masa conservatorilor. Burghezia industrială alcătuia aripa dreaptă a liberalismului burghez, aşa numiții naționali liberali. Aripa stîngă, formată din mica burghezie, alcătuia aşa zisul partid democrat. Clasa muncitoare era organizată în partidul social-democrat.

Să analizăm pe scurt esența de clasă şi programul fiecăruia:

I. *Partidul conservator.*

Leagănul partidului conservator a fost Prusia Orientală, una din cele mai înapoiate regiuni ale Germaniei. Aci bîntuia din plin reacțiunea clericală şi elementul feudal. Deşi, parte din privilegiile feudale fuseseră abolite prin reforma din 1808, totuşi, reacțiunea feudală stăpînea pămînturile tot pe vechile baze, iar în funcțiunile publice tronau reprezentanții ei cei mai odioşi. Încercările de a reforma sistemul de organizare a puterii locale (1871) s-a lovit de o împotrivire sălbatică din partea moşierilor. Reforma a fost trecută prin parlament numai după ce s-au dat garanții asupra privilegiilor moşiereşti.

— Programul conservatorilor prevedea în esență la următoarele:

— apărarea cu orice preț a privilegiilor junkerilor;
— lărgirea puterii imperiale;
— intervenția activă a Statului împotriva mişcării muncitoreşti germane;
— împiedicarea pătrunderii capitalismului în agricultură. menținerea arendaşilor în stare de semi-iobăgie;
— armata permanentă, îmbîcsită de spiritul retrograd al militarismului prusian.

O parte a junkerilor, care trecuseră pe calea dezvoltării capitalismului în agricultură, au găsit un teren favorabil în unirea cu vîrfurile burgheziei industriale din care a rezultat partidul imperial, fanatici susținători ai lui Bismark.

II. *Partidul național-liberal.*

Și-a consolidat pozițiile politice în regiunile industriale. Reprezentanții acestui partid erau elemen e e burghezo-imperialiste care cereau o expansiune nemărginită a Germaniei în colonii, în vederea acaparării de debușee, materii prime. Partidul liberal — deținea pîrghii puternice în rîndurile burgheziei din Silezia, Renania, Westfalia. Dar, slăbiciunea acestui partid rezida în lipsa de experiență politică a burgheziei germane.

De altfel, poziția acestui partid explica pe deplin adevărata-i față; pe de o parte el se ținea departe de luptele politice fiindu-i teamă de proletariat, iar pe de altă parte, deși avea interese contrare — manifesta o atitudine de servilism și împăciuire cu moșierimea, mulțumindu-se cu ceea ce îi da aceasta.

Programul politic al liberalilor, cerea reforme parlamentare, libertate în domeniul economic — în comerț și industrie. Dar programul acestui partid a fost anihilat rapid de acțiunile partidului imperial condus de Bismark. Timida opoziție manifestată la început, a fost părăsită curînd după aceasta, partidul liberal a urmat cu docilitate politica lui Bismark.

Partidul catolic.

A apărut ca o reacție împotriva politicii Prusiei. Acest partid caută să apară în rolul de conciliator al intereselor de clasă al tuturor păturilor și claselor sociale din Germania, pretinzînd că le unește în numele catolicismului. Dar această pretenție nu putea fi realizată dacă nu era dublată de o serie de promisuini demagogice sociale. Profitînd de aversiunea manifestată de celelalte state — față de Prusia, precum și de nemulțumirea unor grupuri naționale aflate sub dominația Prusiei (Alsacienii, Lorenii, Polonezii din Silezia) Partidul catolic a devenit în curînd un puternic centru de atracție al elementelor naționaliste nemulțumite de politica de dictat a Prusiei. Această linie proprie a fost însă curînd părăsită, deoarece apropierea războiului a grăbit colaborarea dintre clasele și grupurile sociale interesate în politica agresivă.

Partidul social-democrat din Germania.

După Comuna din Paris, care s-a soldat cu înfrîngerea temporară a mişcării socialiste din Franţa, social-democraţia germană a trecut pe primul plan. Dezvoltarea rapidă a industriei germane, concentrarea ei în mari monopoluri s-a făcut pe seama înăspririi exploatării maselor proletare. Partidele burgheze, indiferent de firma ce afişau s-au dovedit a fi într-un fel sau altul slugile lui Bismark, acest reprezentant de frunte al junkerimii prusiene.

De aceea, muncitorii s-au organizat într-un partid al lor, în care au avut un rol de frunte Marx şi Engels. Ei au călăuzit proletariatul german pe calea luptelor revoluţionare, învăţîndu-l să cunoască legile luptei de clasă, să folosească experienţa Comunei din Paris.

Marx şi mai ales Engels au combătut pe lassalieni, pe reformişti şi conciliatori, care căutau să împace antagonismul dintre proletariat şi burghezie, să transforme mişcarea socialistă într-o anexă a burgheziei.

Ca toate acestea, mişcarea socialistă din Germania nu a putut fi ferită de asemenea influenţe negative. Pătrunderea elementelor reformiste în frunte cu Bernştein, Kautski etc... au slăbit puterea de atac a proletariatului. De această slăbiciune a profitat Bismark care prin legile anti-socialiste a ilegalizat Partidul Social-democrat din Germania (1878).

Legile anti-socialiste nu au putut înfrînge avîntul politic al clasei muncitoare germane. Cu toată „mica stare de asediu“ proclamată de guvernul federal, partidul social-democrat a continuat să fiinţeze, el a acumulat experienţa politică şi a educat cadrele în spiritul luptei ilegale, pregătindu-le pentru evenimentele revoluţionare de mai tîrziu.

În ciuda represiunilor sălbatice ale aparatului de stat împotriva socialiştilor forţa politică a acestora a crescut în aşa măsură încît s-a dovedit că practic clasa muncitoare nu mai putea fi scoasă din viaţa politică a Germaniei. În alegerile din 1884, numărul voturilor primite de Partidul social-democrat a fost de 550.000, iar în 1887 — 763.128. În faţa unei asemenea situaţii legile anti-socialiste au fost abrogate. De altfel, curînd, Partidul social-democrat german, va deveni cel

mai puternic partid din Germania (Alegerile din 1912).

Din nefericire, liderii social-democrați germani nu au știut să tragă foloasele de pe urma succesului partidului. Ei au părăsit cu totul calea revoluționară excluzînd din programul lor dictatura proletariatului, (vezi programul de la Erfurt), adică esențialul din marxism.

Liderii social-democrați, s-au orientat categoric numai spre forma de luptă parlamentară. Greșala nu consta în faptul că era folosită această cale, greșala consta în faptul că aceasta era socotită unica soluție în lupta politică, în condițiunile în care imperialismul german se pregătea de război și înainte de toate căuta să se răfuiască cu clasa muncitoare germană.

Dreptul german în perioada 1870—1914.

— Pînă la unificare, în Germania nu se putea vorbi de un sistem general de drept. Fiecare stat îşi avea propriile-i norme juridice, influenţate de dreptul „general" german, de dreptul roman şi canonic. În statele sud-vest se resimţea puternic influenţa codului napoleonian.

După unificarea de Stat, burghezia germană a pus cu toată tăria problema unei legislaţii unice. Cerinţa burgheziei germane era pe deplin justificată, deoarece marea piaţă ce se deschisese, volumul mare de tranzacţii, cerea să se pună capăt diferitelor cutume locale — de esenţă feudală, care continuau să se aplice. Dealtfel, normele de drept ce se aplicau în diferite state germane, nu mai corespundeau dezvoltării impetuoase a capitalismului german. Noile raporturi sociale, necesitau noi norme de drept. Pe de altă parte, dezvoltarea proletariatului german, care şi-a creat un partid socialist, avînd un program revoluţionar, a determinat clasa dominantă burghezo-latifundiară, să recurgă la noi norme de drept penal, menite a intimida masele.

— Cu toate acestea cerinţele în vederea alcătuirii unei legislaţii unice au găsit împotrivire la marii latifundiari. Aceştia, obişnuiţi cu normele arhaice — feudale — ce erau favorabile şi convenabile lor — îşi dădeau seama că legislaţia unică — va avea un caracter burghez şi îi va lipsi de privilegiile locale de care se bucuraseră de-a lungul secolelor.

Este ştiut că junkerii se conduceau după vechile norme de drept local, mai ales în problemele dreptului de proprietate, dreptul familial şi succesoral.

Nu numai junkerii din Prusia, dar şi o parte dintre state s-au opus legislaţiei unice deoarece se temeau de o eventuală hegemonie a Prusiei şi în acest domeniu.

Este cazul statelor din regiunea Renano-Vestfalică, state ce aplicau legislaţia franceză, cu mult mai avansată.

În anul 1874 — a fost dată legea prin care se stabilea competenţa puterii imperiale, în vederea elaborării unei legislaţii unice pe imperiu. În acest sens, a fost numită o comisie a Bundesrathului, în vederea elaborării proiectului de cod civil pentru întreaga Germanie.

Primul proiect de cod civil a fost supus dezbaterilor publice. În mod vădit s-a observat intenţia autorilor proiectului de a menţine o serie de norme feudale. Burghezia era cu totul nemulţumită. Aceasta se explică prin marea dezvoltare a relaţiilor capitaliste (comerciale, industriale — bancare) şi care nu mai corespundeau nici pe departe cu normele prevăzute în proiect.

Nu numai burghezia, dar şi cercurile reacţionare — şovine — nu au fost mulţumite de primul proiect. Ele socoteau că s-a acordat prea multe concesii cerinţelor burgheze în dauna „dreptului german".

În 1890 — a fost însărcinată o nouă comisie pentru a elabora un al doilea proiect.

De data aceasta au fost introduse o serie de modificări — constituind tot atîtea concesii făcute „dreptului german".

Cinci ani a durat elaborarea noului proiect de cod.

În 1895 a fost publicat „al doilea proiect" rezultat al muncii comisiei. Proiectul a fost supus discuţiilor în Reichstag şi Bundesrath, aducîndu-i-se alte modificări, după care a fost aprobat (18 august 1896). Dar intrarea în vigoare a fost amînată pînă în 1900. Aceasta pentru a se da posibilitatea statelor şi cercurilor interesate să-l studieze (!!). Astfel, după tergiversări de ani, Germania a obţinut un cod civil — îmbîcsit de norme de drept pandect, cu un înveliş burghez.

Caracteristica codului civil.

Legislaţia civilă din Germania ce a urmat unificării poartă pecetea stării de lucruri existente în urma compromisului dintre

junkeri și burghezi. Fiind un stat burghezo-moșieresc, codul reglementează problemele dreptului civil, în interesul celor două clase. Astfel, codul reglementează deplina libertate contractuală, ceea ce reprezintă un deziderat burghez; dar tot odată codul reglementează drepturile proprietarului de pămînt, ceea ce interesează în primul rînd pe moșier.

De menționat că o serie de norme juridice vechi, au fost introduse în întregime în noul cod civil, tocmai pentru a da satisfacție latifundiarilor.

Normele expuse în cod, au un conținut greoi, prolix. Spre deosebire de codul civil francez, a cărui terminologie este precisă, codul german abundă într-o mulțime de noțiuni, susceptibile de interpretări și trimiteri. În felul acesta, codul german nu este accesibil justițiabililor. El lasă o mare libertate de acțiune liberei interpretări. În acest sens, judecătorul interpretează normele codului, în funcție de interesul burghezo-moșierimii. Paragrafe lungi, greu interpretate, terminologia specială, mențiunea trimiterilor de la un articol la altul, toate acestea sînt distinctive pentru dreptul civil german.

De notat că legislația germană din această perioadă reflecta dezvoltarea Germaniei spre imperialism. În aceste condițiuni, creșterea forțelor proletariatului german, ascuțirea luptei de clasă, au obligat burghezo-moșierimea germană să facă o serie de concesiuni cu caracter formal. Așa de pildă, s-a spus despre cod că el ar fi pătruns de grija pentru societate și protejarea celor slabi și sărmani (Ex. 226).

În acest sens, codul afirmă că un drept acordat unei persoane nu poate fi exercitat în dauna alteia, aducîndu-i prejudicii prin aceasta. Dar cum se împacă această prevedere cu exploatarea permanentă de către burghezie a proletariatului, cu munca forțată din mine, fabrici, uzine? Capitalismul prin exercitarea dreptului său cauzează imense prejudicii celor ce muncesc.

În orice caz, chiar dacă în codul german, existau unele reguli avînd o formulare cu caracter social, prin aceasta nu se schimbă cu nimic caracterul burghezo-moșieresc al codului.

Codul civil german cuprinde cinci părți.

Prima: este partea generală, ea se referă la normele și principiile dreptului civil, privitor la persoane (fizico-juridice),

contracte, termene, prescripție, asigurarea și exercitarea drepturilor.

Partea 2-a: este consacrată dreptului obligațional. Ea tratează despre obligații în general, raporturi survenite din obligațiuni, patrimoniu, obligații născute din prejudicii etc.

Partea 3-a: se referă la bunuri (posesiune, proprietate, ipotecă).

Partea 4-a: este consacrată dreptului familiei. În fine, partea 5-a, se referă la succesiuni.

Odată cu codul a fost promulgată „Legea cu privire la intrarea în vigoare a codului civil". Această lege ridica probleme de drept internațional privat, referitoare la cauzele ivite în străinătate, ce puteau fi soluționate în Germania, precum și cazurile în care legea germană poate fi folosită în raporturile juridice ale cetățenilor germani în străinătate. Tot în această lege au fost prevăzute unele modificări ale legislației imperiale în vigoare, în scopul punerii de acord cu prevederile noului cod. Acest lucru fusese dealtfel prevăzut și în noul cod care enumera cazurile în care se aplică în continuare legile vechi sau legile statelor federate.

Cîteva aspecte reglementate de cod.

— În legătură cu persoanele:

Capitolul privitor la persoane, se ocupa de persoanele fizice și cele juridice. Persoanele fizice ating vîrsta majoratului la 21 ani. Codul prevede posibilitatea acordării drepturilor de persoană majoră în unele cazuri și la vîrsta de 18 ani.

Capacitatea unor persoane poate fi restrînsă, atunci cînd se constată semnele alienației mintale, cînd prin actele sale risipitoare, persoana aduce prejudicii familiei sale.

În cadrul persoanelor juridice, se face referire la societăți și instituții cu caracter nelucrativ. Societățile comerciale — regimul lor juridic — este reglementat prin codul comercial

Dreptul obligațiunilor.

Codul civil german, sintetizează doctrinele burgheze — puternic influențate — de dreptul roman. Și în dreptul obliga-

țional se resimte compromisul între burghezie și moșierime. Totodată, se vede caracterul părtinitor, favorizator al clasei dominante. Astfel, în litigiile dintre patroni și muncitori, codul apără interesul capitaliștilor. În litigiile dintre moșieri și țărani, codul apără de asemenea interesele moșierilor.

Moșierul care a arendat un teren către țăran, pentru a-și asigura primirea arendei, poate sechestra obiectele casnice și utilajul agricol (art. 559—585). Dacă contractul a fost încheiat verbal, moșierul poate rezilia în orice moment contractul, de la trecerea unui an de la încheiere.

Dreptul de proprietate.

Dreptul de proprietate — așa cum este formulat în codul civil german, este asemănător cu definiția dată în codul civil francez. Și aici, există distincția între bunurile mobile și imobile. Trecerea dreptului de proprietate asupra unui bun imobil, de la o persoană la alta, se face numai dacă bunul imobiliar respectiv a fost trecut într-un registru de carte funduară; în acest registru, sînt înscrise toate aspectele juridice care grevează bunul imobil.

Cît privește bunurile mobile, codul precizează numai acordul părților (art. 929).

Dreptul familial.

Codul civil german se referă la instituția familiei, în articolul 1354 și următoarele. Vîrsta admisă de cod pentru căsătorie, este de 21 ani pentru băieți și 16 ani pentru fete. După cum se vede, vîrsta este ceva mai ridicată decît în cazul codului civil francez. Aceasta nu are însă o importanță deosebită, dacă avem în vedere că întreaga legislație burgheză privind familia, urmărește acordarea dispensei de vîrstă (și codul german nu face excepție), în vederea trecerii fetei din puterea paternă în puterea maritală. Față de alte coduri (ex. cel italian), codul german consacră căsătoria civilă. Raporturile dintre soți sînt bazate pe subordonarea soției față de soț. El dirijează menajul, el decide asupra vieții familiei, el stabilește domiciliul. Soțul are obligația de a administra averea adusă în căsătorie

de către soție (art. 1363). Copiii rezultați din căsătorie se află sub puterea părintească. Mama nu poate exercita această funcție, decît în cazul în care tatăl este condamnat pentru o faptă infamantă, ceea ce atrage după sine decăderea. Chiar și în această situație — mama nu exercită acest drept asupra copiilor decît asistată de un consilier. Este un aspect al lipsei de capacitate de exercițiu al femeii, practicat în societatea burgheză.

Puterea părintească este foarte întinsă. Codul permite tatălui — în virtutea dreptului de a educa copiii — aplicarea măsurilor de corecție (art. 1631). Copiii sînt obligați după lege să presteze muncă în gospodăria părinților atît timp cît sînt întreținuți de părinți și se află sub acoperămîntul lor.

Cît privește divorțul, codul prevede următoarele cazuri:

— dacă unul din soți atentează la viața celuilalt;

— părăsirea domiciliului;

— adulterul — purtarea imorală;

— dacă unul din soți este bolnav incurabil.

Codul reglementează restrictiv divorțul. Astfel, acțiunea de divorț poate fi intentată numai după trecerea unui termen de 6 luni de la ivirea motivului de divorț. În felul acesta se urmărea ca, prin trecerea timpului, să se dea posibilitatea împăcării celor în cauză.

Dreptul succesoral.

Ceea ce caracterizează codul civil german în materia succesiunilor, este lipsa unei gradații succesorale. În lipsa rudelor apropiate, sînt chemate la succesiune cele mai îndepărtate rude, chiar dacă cel decedat nici nu le-a cunoscut. Această prevedere are drept scop menținerea averii — cu orice preț, în cadrul aceleiași familii.

Succesiunea legală, așa cum este reglementată în cod, prevedea ca succesori — în primul rînd, pe copii celui decedat. În lipsa acestora, sau dacă ei au decedat înaintea tatălui, la succesiune sînt chemate rudele, succesorii de gradul 2 sau părinții decujusului și ascendenții acestora.

Succesiunea testamentară nu obligă pe decedat să țină seamă de ordinea legală a succesiunii. El poate singur să-și

determine pe moştenitori. Este adevărat că el nu poate dispune de întreaga avere; o cotă-parte anumită se stabileşte pentru soţul supravieţuitor şi părinţii decedatului.

— Ce concluzie se desprinde din întreg codul civil german?

Deşi prevede o serie de norme cu caracter retrograd, deşi el apără în mod vădit sacul cu bani al burghezo-moşierimii, totuşi el are un rol pozitiv, dacă se ţine seama de problema unificării legislative pe întreaga Germanie.

Codul comercial — 1897.

Codul comercial din 1897 — a fost o completare la vechiul cod comercial din 1861. Cauzele care au necesitat o nouă redactare a codului comercial sînt următoarele:

1. — Codul comercial din 1861, fusese dat, în condiţiunile existenţei unui stat confederat — Uniunea de nord — sub egida Prusiei. Codul reglementa problemele de drept comercial în condiţiunile relaţiilor dintre diferitele state participante.
2. — Codul comercial din 1861 reflecta dezvoltarea economică din Germania în perioada capitalismului industrial.
3. — Odată cu trecerea spre imperialism, în economia şi comerţul Germaniei s-au petrecut transformări importante, legate de unificarea statului şi tendinţele expansioniste ale imperialismului german în sud-estul european, extremul orient, America latină..

   Este firesc aşa dar, ca vechile norme juridice să nu mai corespundă noii situaţii politice, economice, sociale.
4. — Vechiul cod din 1861 reglementa numai o parte din problemele comerciale. El era impregnat de puternicul colorit al particularismelor locale.
5. — Noul cod civil aplicat la 1 ianuarie 1900, prevedea în esenţă o serie de norme de drept comercial. (Ex. în materie contractuală). Era necesar prin urmare — să se revizuiască normele vechi şi să fie puse în concordanţă cu normele codului civil referitoare la dreptul comercial.

6. — Necesitatea edictării unui nou cod comercial, în condițiunile existenței unui cod civil nou, reflectă puterea capitalismului comercial, care dorea să-și mențină independența în problemele comerciale juridice.

Codul comercial din 1897, a completat normele prevăzute. în această materie din codul civil. El cuprinde o serie de dispoziții speciale privitoare la încheierea contractelor comerciale. El prevede norme privind relațiile dintre comercianți în cadrul activității comerciale. Conținutul codului, se reflectă în cele patru cărți ale sale, după cum urmează:

Primul volum se referă la comercianți, modul de dobîndire a acestei cantități. Tot aici sînt prevăzute modalitățile de ținere a registrelor comerciale, înscrierea întreprinderilor comerciale în listele oficiale, firmele, radierea firmelor, falimente. Tot aici se stabilesc drepturile și obligațiunile funcționarilor comerciali și intermediarilor.

Volumul II, tratează despre societățile comerciale, în care participanții răspund cu întreg patrimoniul lor pe care au pus-o la dispoziția societății respective. Tot volumul II — cuprinde normele privitoare la societățile pe acțiuni, modul de constituire, funcționare și lichidare a acestora. Această parte din codul comercial reflectă procesul de concentrare și centralizare a producției și capitalurilor în uniunile monopolurilor comerciale, industriale, bancare. Acum dispare comerciantul ca unitate. El este înlocuit prin marile monopoluri care acaparează întreaga piață națională și luptă pentru acoperirea debușeelor internaționale. Normele dreptului comercial se arată prea puțin interesate de soarta micilor comercianți, care se ruinează. Ele reglementează tocmai problemele specifice epocii imperialismului german, pe planul comercial.

Volumul III, al codului, se ocupa cu problemele contractelor, expediția mărfurilor, păstrarea mărfurilor, transportul lor. În fine, volumul IV — se ocupă cu reglementarea comerțului maritim și instituțiile speciale, care au contingența cu navigația maritimă.

În concluzie, codul comercial german din 1897, pus în vigoare la 1 ianuarie 1900, reflectă schimbările petrecute în viața economică, politică și socială din Germania, în perioada 1870—1900. El consacră și apără domnia monopolurilor și

ruinarea micului comerciant. Necesitatea înlocuirii vechiului cod a apărut cu atît mai evidentă cu cît el devenise prea strîmt, o piedică în dezvoltarea economică — inegală și în salturi a Germaniei.

Legislația penală.

În 1871 — a fost elaborat codul penal imperial, care s-a menținut și în perioada fascismului german. Codul penal din 1871, nu se deosebea cu nimic de legislațiile penale din Franța—Italia—Rusia din acel timp. De aceea, o analiză a lui nu-și are rostul. Merită a se menționa faptul că el satisfăcea cu prisosință interesele clicii prusaco-militariste-burgheze, care deține puterea în stat. Codul penal din 1871, a fost dat în împrejurările în care proletariatul german mobilizat de Internaționala Comunistă ridica probleme de ordin economic și politic. Clasa dominantă din Germania a putut constata în ce anume rezidă puterea proletariatului, în zilele Comunei din Paris. De aceea, ea s-a îngrădit cu cele mai aspre legi penale, care pedepseau orice tentativă de a schimba ordinea junkero-burgheză.

Codul penal german, a oglindit în conținutul său, statul german-polițienesc, cu sistemul de guvernare semi-absolutist, la care s-a adăugat o fațadă parlamentară, dar în care se vedea încă figura hidoasă a junkerimii feudale.

Dacă am analiza prevederile codului, am putea spune că el ocrotește cu sfințenie proprietatea privată sub toate formele existente. El clasifică infracțiunile îndreptate contra statului și le reprimă cu cele mai grele pedepse — inclusiv cea capitală.

În acest sens, un exemplu a fost dat de legile împotriva socialiștilor și anarhiștilor — intrată în vigoare în 1878 — pînă în 1890. Aceste legi, erau îndreptate nu numai împotriva socialiștilor, dar și împotriva tuturor elementelor progresiste ce luptau contra politicii lui Bismark.

Legile de mai sus prevedeau expulzarea pe cale administrativă a persoanelor bănuite a fi socialiste sau militante pe tărîmul luptei contra statului prusac.

Legile interziceau orice asociații, organizații socialiste, întruniri cu caracter socialist, tipografii ale ziarelor socialiste. O altă lege — din 1884, reglementa portul unor substanțe explo-

zibile, care puneau în joc viața, sănătatea sau averea persoanelor. Pedeapsa era — munca silnică pe viață, ori — moartea.

Organizarea justiției.

Unificarea politică, crearea unei legislații unice pe întreaga Germanie, a contribuit la consolidarea puterii centrale și respectiv a Prusiei. Aceasta a fost favorabilă junkerilor și militariștilor germani. Dar și burghezia germană a profitat de pe urma unificării legislative. Burghezia avea tot interesul să promoveze unitatea materială și procesuală a dreptului.

Dacă problema unificării legislației civile a mers anevoios datorită intereselor contradictorii ale burgheziei și moșierimii din statele federate, problema stabilirii unei organizări unice a ujstiției nu a întîmpinat greutăți. Tocmai astfel se și explică de ce organizarea justiției a luat-o înaintea unificării legislației penale.

În anul 1877, a fost publicată legea cu privire la organizarea instanțelor judecătorești, cuprinzînd dispozițiile de organizare atît a instanțelor civile cît și penale. Legea avea o importanță politică mare, deoarece Bismark, exponentul intereselor junkerimii și burgheziei germane — avea nevoie de un puternic aparat judiciar — pe întreaga Germanie, pentru a se răfui cu mișcarea muncitorească, principalul obstacol în calea planurilor sale agresive.

Instanța de judecată — cea mai inferioară, era tribunalul de district (amtsgericht) în competența căruia intrau numai cauzele civile avînd o valoare pînă la 500 mărci.

Cauzele mai importante — erau judecate de instanțe la apel — Landesgericht. Tribunalul ierarhic superior se numea oberlandergericht. Instanța supremă — unică pe întreaga Germanie era tribunalul imperial — Reichsgericht. El era instanța de casație. Hotărîrile lui erau obligatorii pentru instanțele ierarhic inferioare.

Legea de organizare nu prevedea constituirea de instanțe comerciale — dar tribunalele aveau o secție specială care judeca litigiile de drept comercial. La ședințele în care se judecau chestiuni comerciale, participau reprezentanți ai cercurilor de afaceri.

STATUL ŞI DREPTUL JAPONIEI
1870 — 1917

Dacă despre Austria s-a spus că era statul cel mai izolat şi puţin cunoscut pe arena internaţională, — referindu-ne la Europa, se poate afirma acelaşi lucru despre statul japonez, referindu-ne la Extremul orient.

Japonia a fost atrasă mult mai tîrziu în circuitul economic mondial, deşi încă în secolul al XVI-lea, diferite expediţii europene pătrunseseră în porturile sale.

La începutul secolului al XVII-lea, în Japonia au avut loc evenimente social-politice de mare importanţă care şi-au pus becetea pentru veacuri de-a rîndul, asupra acestui stat.

În secolul al XVI-lea, în Japonia s-a accentuat procesul de absorbire al micilor feudali de către marii feudali. Teritoriul Japoniei cuprindea 7 mari principate, conduse de marea nobilime, în fruntea căreia se afla Mikadoul — Teno.

Creşterea puterii nobilimii, a dus la scăderea corespunzătoare a autorităţii centrale. Dar, repetatele răscoale ţărăneşti, au determinat nobilimea să se alăture totuşi puterii centrale, contribuind în acest fel la centralizarea politică a Japoniei. Pe de altă parte, clasa dominantă din Japonia, se temea de o eventuală invazie europeană şi transformarea Japoniei într-o colonie.

În anul 1600 — unul din marii feudali — Tokugawa, a reuşit să acapareze puterea de stat, după ce în prealabil a înfrînt rezistenţa celorlalţi feudali. Împăratul — Teno — a fost cu totul lipsit de puterea politică. Tokugawa a luat titlul de conducător suprem al statului — sub denumirea de Sogun.

Sogunul a elaborat un cod pe baza căruia se stabileau relaţiile între el şi Teno — împăratul. În acest cod era pre-

văzută competența împăratului limitată la învățătură și știință. Sogunul conducea politica internă a statului, fără a avea încuviințarea împăratului.

Paralel cu subordonarea împăratului, Sogunul și-a supus și pe Daimé — prinții posesori de pămînt, care erau obligați să se stabilească în orașul de reședință al Sogunului.

Aceasta era o măsură de prevenire împotriva unei eventuale coalizări feudale.

După victoria Sogunului asupra împăratului în Japonia s-a stabilit domnia marilor feudali — Daimé — aflați pe treaptă de dependență față de Sogun.

Daimé-ii stăpîneau pămîntul numai cu titlul de posesiune, adevăratul proprietar fiind Sogunul. Acesta putea să lipsească pe Daimé de folosința fondului agrar, sub pretextul „proastei administrații".

De notat că influența Daimé-ilor în afacerile politice nu era determinată de întinderea teritoriului feudei, ci de numărul de iobagi ce depindeau de ei. Țăranii plăteau Daimé-ilor rentă în produse, iar mai tîrziu în bani și produse.

Pe faudalele lor, Daimé-ii exercitau puterea în mod absolut. Ei făceau uz de dreptul de jurisdicție, de a fixa și percepe taxe, biruri.

De timpuriu, în Japonia s-a dezvoltat o categorie socială, cunoscută sub denumirea de Samurai. Aceștia erau micii feudali, în parte sărăciți, ruinați, care se stabiliseră pe pămînturile Sogunului și Daimé-ilor, alcătuind totodată cadrele armatei al cărui ascuțiș era îndreptat împotriva țărănimii. Totodată ei alcătuiesc suitele Daimé-ilor. O parte sînt întrebuințați în aparatul de stat, în calitate de funcționari inferiori. Samuraii se caracterizau prin spiritul lor reacționar și conservator.

Țărănimea.

Țărănimea japoneză locuia în comunități agrare. Cea mai mare parte a ei, este aservită Daimé-ilor, fiind cu totul lipsită de pămînt. Cu timpul însă s-a ridicat o pătură foarte subțire a țărănimii care a reușit să se răscumpere. Din rîndurile acestora se recrutau starostii satelor. Aceștia erau fie numiți de către Daimé, fie aleși de comunitatea sătească.

Țărănimea japoneză se afla într-o stare jalnică. Din recolta de orez obișnuită cu greutăți și sacrificii, se da pînă la 70% Sogunului, Daimé-ilor, Samurailor, clerului. Pe lîngă aceasta, țăranul era obligat să efectueze un anumit număr de zile de clacă; el era întrebuințat la lucrări de construcții, îndiguiri etc. ....

Deși, propriu zis — nu exista o iobăgie juridică, țăranul japonez, era legat prin mii de fire de sistemul iobag.

În ce privește dezvoltarea industrială, în Japonia se cunosc două feluri de industrii — una rurală, alta orășenească.

În apropierea castelelor feudale existau așezări orășenești, adevărate centre artisanale. Orașele erau supuse Sogunului. Negustorii, meseriașii, erau organizați în bresle (oza) și corporații (cumii). Speculanții de orez, cămătarii (Toia), aveau un rol important. Negustorii, preluau în concesie de la Daimé ținuturi întregi în care organizau centre de distribuire, prin care aprovizionau pe țărani și meseriași cu produse finite și materii prime. La rîndul lor, negustorii erau finanțați în activitatea lor de către cămătari. În secolul al XIX-lea, rolul negustorului crește. El reușește să supună pe țăranul meseriaș transformîndu-l în meșteșugar permanent, fie ca lucrător în manufacturile descentralizate. Cu toate piedicile feudale, în Japonia se dezvoltă raporturile marfă-bani. Crește rolul noii clase — burghezia. Aceasta se reflectă în numărul mare de firme și întreprinderi comerciale, industriale, fapt ce atestă dezvoltarea Japoniei spre capitalism. Ca urmare a dezvoltării capitaliste, se accentuează și pe plan politic, tendința de emancipare de sub jugul feudal al Sogunului și feudalilor reacționari.

Pătrunderea capitalismului în statul japonez a avut drept consecință o înăsprire a exploatării ei de către feudali. Samurai și Daimé-ii — aveau nevoie de bani, cu care cumpărau produsele străine ce invadaseră piața japoneză. Pentru aceasta, au fost introduse impozite și taxe noi. Țărănimea a fost obligată să vîndă și bruma de produse — la prețuri neînsemnate, pentru a face rost de bani cu care-și achitau taxele. Aceasta a dus la o ascuțită criză în relațiile dintre țărănime și feudali.

La oraș pătrunderea mărfurilor europene, a avut drept consecință ruinarea breslelor și corporațiilor. Mari cantități de aur, au luat drumul străinătății, fapt ce a avut drept conse-

cință o scumpire nemaipomenită a vieții și așa destul de agravată de agonia feudalismului.

Răscoalele țărănești, au început a se succeda cu repeziciune și intensitate crescîndă, cuprinzînd cea mai mare parte a țării. Răscoalele țărănești zdruncinau din temelii feudalismul, ușurînd considerabil sarcina revoluției burgheze. Țărănimea japoneză lupta pentru două țeluri:

— eliberarea personală de sub feudalism;
— redobîndirea pămînturilor ce fuseseră smulse țăranilor, timp de veacuri de către feudali.

Deși aceste două revendicări erau prin esența lor burgheze, iar burghezia era direct interesată în îndeplinirea lor, totuși, în Japonia particularitățile dezvoltării ei, relațiile dintre clase, au dat naștere unui alt sistem de alianțe în timpul revoluției.

Astfel, burghezia japoneză a preferat alianței cu țărănimea, o înțelegere cu elementele feudale, apropiate de ea, cu care a acționat împotriva marilor feudali. În revoluția burgheză, țărănimea japoneză a acționat independent. Aceasta a și făcut ca interesele sale — pămîntul și libertatea personală — să nu fie luate în considerare de către burghezie și aliații ei — Samuraii și o parte a Daimé-ilor interesați în înfrîngerea marilor feudali.

Evenimentele revoluționare din Japonia aveau următoarele cauze:

— scindarea Japoniei, între două puteri — Sogunul și împăratul, slăbea procesul de centralizare a statului. Aceasta nu convenea burgheziei, care nu putea să-și desfășoare în condițiuni bune reproducția lărgită. Ea nu putea face apel la sprijinul statului;
— marii feudali Daimé — domneau în mod absolut pe feudele lor. Ei aveau armată proprie — vămi, monedă, fapt ce nu convenea burgheziei ale cărei produse nu puteau fi desfăcute uniform;
— corporațiile, ghildele, împiedicau pătrunderea tehnicii noi, creșterea producției și productivității, lărgirea comerțului;
— capitalul străin, innvadase piața japoneză odată cu mărfurile lor. Producția japoneză a fost supusă unei

puternice concurenţe, ce a avut drept efect, ruinarea ghildelor, corporaţiilor;

— Samuraii, doreau o îmbunătăţire a situaţiei lor materiale pe seama latifundiilor Daimé-ilor. Altă parte a Samurailor legată de comerţ şi industrie, aspira către o lărgire a sferei de activitate economică cu concursul statului.

De notat că Samuraii, posedau experienţa militară, deţineau o importantă cantitate de armament şi reuşiseră să-şi formeze o armată suficient de puternică. Nu este deci de mirare că de la bun început revoluţia burgheză a încăput nu pe mîna burgheziei, ci pe mîna Samurailor. Explicaţia priveşte şi pe burghezie; aceasta nu era suficient de dezvoltată şi consolidată economiceşte, iar apoi teama de masele ţărăneşti a silit-o să accepte conducerea revoluţiei de către Samurai.

Faptul că burghezia nu a mers în revoluţie alături de mişcarea ţărănească, programul ei fiind bazat pe recunoaşterea exploatării ţăranilor — de către feudali, a atras în lagărul revoluţionar şi o parte a aristocraţiei. În esenţă scopurile acestei coaliţii se reduceau la următoarele:

— restabilirea puterii imperiale, ceea ce convenea atît burgheziei cît şi celorlalte grupuri.

Burghezia vedea în împărat, garanţia unităţii statului. Întărirea puterii imperiale, ducea la intensificarea luptei împotriva colonialiştilor europeni.

Samuraii erau interesaţi în consolidarea puterii împăratului, socotind că acesta se va sprijini la rîndu-i pe ei, mărind greutatea specifică a Samurailor în armată şi aparatul de stat. Totodată, Samuraii scontau pe o îmbunătăţire a stării lor materiale pe seama marii nobilimi, Daimé.

În fine, acea parte a nobilimii — mijlocii, care a aderat la revoluţie sprijinea de asemenea pe împărat, socotind că în acest fel va acapara pîrghiile de conducere în stat şi va lua locul Daimé-ilor.

În perioada 1860—1870, mişcările împotriva Sogunului, au luat mari proporţii. Lupta dintre nobilime — burghezie şi aliaţii Sogunului, a luat mari proporţii prin participarea forţelor populare, ţărănimea şi meseriaşii.

împăratul și aliații săi — au canalizat energia revoluționară a maselor în favoarea lor, făcîndu-se promisiuni țărănimii. Sogunul a fost înfrînt, iar regimul său — desființat. A fost restaurată puterea împăratului.

După înfrîngerea Sogunului, nobilimea învingătoare, în alianță cu burghezia și împăratul, au început lupta împotriva țărănimii răsculate, care cere desființarea privilegiilor nobilimii și reducerea taxelor și dărilor ce apăsau asupră-i. Rolul de înăbușitor al mișcării țărănești a revenit armatei de Samurai, asmuțită de nobilime și burghezie. De atunci, Samuraii și-au cîștigat trista faimă de sugrumători ai mișcărilor de eliberare.

Mișcările țărănești, deși înfrînte de fiecare dată, au constrîns clasa dominantă să efectueze o serie de reforme cu caracter burghez. Nobilimea care instaurase statul feudalo-absolutist, cu concursul burgheziei, a fost constrînsă să accepte aceste reforme cu caracter burghez, nu atît datorită burgheziei, cît de teama ca blocul să nu se destrame.

Astfel, în anul 1868, au fost desființate corporațiile și ghildele, acordîndu-se tuturor cetățenilor libertatea de a exercita profesia.

Burghezia a putut în acest fel să-și desfășoare reproducția lărgită. Ea putea să angajeze cu ușurință brațe ieftine de muncă, eliberate din strînsoarea corporațiilor.

Parte din obligațiile feudale ce grevau asupra țărănimii japoneze, au fost desființate. Printre acestea țăranii dobîndeau dreptul de a se muta de pe o moșie pe alta. Aceasta ar fi însemnat de fapt lichidarea iobăgiei. Dar, țăranul japonez era așa de lipit de pămînt și datorii, că — practic el nu putea părăsi moșia feudalului.

Burghezia — care după 1868 s-a lansat într-o goană de afaceri nemaipomenită, a început să construiască noi întreprinderi bazate pe producția capitalistă. Pentru construirea noilor ramuri ale economiei, precum și pentru intrarea lor în funcțiune, burghezia — cu concursul statului — a atras masa de țărani, — pînă ieri iobagi — pe care i-a transformat în sclavi ai ei.

Procesul de ruinare a țărănimii japoneze, s-a petrecut în urma așa zisei „reforme agrare", prin care se da posibilitatea răscumpărării de pămînturi cu bani. În felul acesta loturi întinse de pămînt au încăput pe mîna păturilor de chiaburi.

De altfel, încă cu mult înainte de „reforma agrară", țărănimea japoneză a fost lipsită de posibilitatea de a cumpăra loturi de pămînt. Măsurile luate de clasa dominantă deși nu a ajutat cu nimic țărănimea japoneză, a avut darul de a contribui la pătrunderea capitalismului la sate. Țăranii japonezi au devenit arendașii pe moșiile „noilor moșieri", cămătarii.

Organizarea de stat.

Statul burghez din Japonia, s-a născut pe baza compromisului intervenit între feudali și burghezie. Ambele clase au căutat să mențină cît mai mult această alianță. Dar conflictul a izbucnit între mica nobilime — Samurai — burghezia mijlocie și păturile de jos, împotriva vîrfurilor feudale și burgheziei. Perioada care a urmat după evenimentele revoluționare (1862) se caracterizează tocmai prin lupta și compromisul cllaselor sociale de mai sus.

După răsturnarea Sogunului, împăratul a fost nevoit să promită că se va instaura „dreptatea", să lichideze privilegiile nobilimii, să permită accesul în funcțiile de stat pe baza capacității și pregătirii. În felul acesta burghezia căuta să pătrundă în conducerea treburilor politice, privilegiu deținut pînă atunci de feudali.

Compromisul dintre nobilime și burghezie s-a reflectat cît se poate de bine, prin înființarea celor două Camere:

— Camera de sus — în care intrau reprezentanții feudalilor;
— Camera de jos — în care intrau reprezentanții burgheziei și Samurailor.

Acest sistem reprezentativ, era pur formal, deoarece marea nobilimii, strîns unită în jurul împăratului, deținea întreaga conducere în stat. Reformele burgheze, în stat, mergeau foarte anevoios. Totuși, creșterea greutății specifice a burgheziei, a determinat o serie de noi reforme în organizarea statului.

Din anul 1885, se înființează consiliul de miniștri, pînă atunci necunoscut în viața politică japoneză. Această instituție nouă, dorea să imite pe cele din Europa. Dar, clasa dominantă din Japonia, s-a orientat în această alegere — în spre formele constituționale cele mai reacționare. Astfel, modelul a fost preluat de la Germania lui Bismark.

Astfel, consiliul de miniştri a fost subordonat în întregime şefului guvernului. El nu era un organ investit cu vot deliberativ. Miniştrii erau mai de grabă tehnicieni ai primului ministru.

Paralel cu consiliul de miniştri a fost înfiinţat Ministerul curţii imperiale (format din trei persoane, care se supuneau Consiliului de miniştri).

Un an mai tîrziu, se înfiinţează Consiliul Secret — pe lîngă împărat — menit a contracara orice acţiune a Camerei de jos. Apoi, s-a reorganizat administraţia locală. Întreg teritoriul statului a fost împărţit în prefecturi, judeţe, oraşe, în care au fost numiţi guvernatori, de la centru, răspunzători numai faţă de guvern.

Reformele de mai sus, au dus la consolidarea vîrfurilor nobilimii şi burgheziei. Dar, burghezia de mijloc, precum şi Samuraii erau nemulţumiţi. Ele şi-au alăturat masa de muncitori şi ţărani. Împăratul a fost nevoit să acorde o constituţie prin care — în fond se legaliza alianţa între moşierii semi-burghezi şi burghezii semi-feudali.

În preajma publicării decretului imperial prin care se acorda constituţia (1889) — au luat fiinţă o serie de grupări politice:

— Partidul liberal, care-i apropiase unele idei ale revoluţiei burgheze din Franţa;
— partidul constituţionalist imperial care milita pentru o cît mai mare putere acordată împăratului.

El se opunea doctrinei liberale a suveranităţii naţionale, proclamată de partidul liberal.

Programul primelor două partide a fost puternic influenţat de presiunea maselor populare. Dealtfel, în centrele Japoniei au avut loc puternice manifestaţiuni populare, prin care se cereau acordarea dreptului la adunare, libertatea întrunirilor şi presei. Guvernul a răspuns prin represiuni sălbatice.

Constituţia din 1889.

Decretul prin care se promulga constituţia, demonstrează pînă la o evidenţă, adevăratul caracter al acestuia. Ea o fost elaborată fără nici un fel de participare a maselor. Ea poartă

amprenta influenței constituției prusace, pe care dealtfel a copiat-o în ceea ce avea mai reacționar.

Paralel cu constituția, au fost promulgate o serie de legi organice de mare importanță;

— legea cu privire la casa imperială;
— ordonanța imperială cu privire la camera Pairilor;
— legea cu privire la camere;
— legea cu privire la alegerile pentru camera reprezentanților (modificată în cîteva rînduri).

Caracteristica generală a constituției din 1889 este următoarea: ea consacră în mod amănunțit drepturile clasei dominante, în frunte cu reprezentantul său — împăratul. Ea nu-și propune să reglementeze cît de cît raporturile dintre împărat și popor, nici chiar formal — că în alte constituții.

Ea poartă pecetea oricărei constituții dată de sus, fiind considerată ca un dar, o favoare făcută poporului de către împărat. Ea este imuabilă și eternă. Așa se și spune în preambul, Nimeni în afară de împărat nu poate avea inițiativa modificării constituției.

„Dacă în viitor ar deveni necesară schimbarea unora din dispozițiunile prezentei constituții noi (împăratul N.N.) sau succesorii noștri, vom exercita dreptul de inițiativă și vom supune dietei imperiale un proiect referitor la această problemă".

Capitolul I al constituției din 1889, se ocupă de persoana împăratului. Împăratul domnește ereditar și la infinit. El are putere discreționară în materie legislativă, executivă, judecătorească.

Însăși persoana împăratului este socotită ca fiind sacră și inviolabilă. Doctrina oficială îl socotea de esență divină, numindu-l fiu al soarelui. Voința împăratului este socotită voință de stat. În timp ce constituțiile burgheze proclamă — împărțirea puterii între monarh și parlament, în Japonia, întreaga putere rezidă în persoana monarhului.

Cît privește formula sacră cu care el era învestit, demonstrează intenția clasei dominante de a insufla maselor populare teama față de împărat și consecințele ce ar decurge din eventuala nesupunere față de acesta.

Împăratul convoacă Dieta imperială. El deschide, închide, prelungeşte sau pur şi simplu dizolvă camera reprezentanţilor.

În cazuri în care el socoteşte că există un pericol inerent privind securitatea statului, împăratul poate da decrete legi, care urmează a fi aprobate la prima sesiune a Dietei imperiale. Dacă Dieta nu le aproba (ceea ce nu este cazul), ele nu se mai aplicau în viitor.

Împăratul da decrete în următoarele două cazuri:

— pentru executarea legilor;
— pentru menţinerea păcii şi ordinei interne.

Împăratul numeşte şi revocă pe funcţionarii civili şi militari. El decretează înfiinţarea sau desfiinţarea anumitor instituţii de stat.

El deţine comanda supremă a armatei şi flotei.

Prin ordinul său se fixează contingentul de trupe ce urmează a fi chemat sub arme, precum şi modul de organizare a armatei. El poate proclama starea de asediu.

— În politica externă, împăratul încheie tratate, poate declara război şi încheia pace.

Dar, cu toată această largă competenţă dată împăratului, realmente puterea era exercitată de camarila din jurul său formînd ceea ce se chema — consilierii imperiali. Aceştia, alcătuiau aşa numitul consiliu secret — în care intrau elementele cele mai reacţionare din rîndul nobilimii, apoi urma ministerul curţii imperiale, consiliul de generali, mareşali şi amirali. În competenţa consiliului secret, revenea soluţionarea principalelor probleme de stat.

Consiliul de miniştri nu putea rezolva nici o problemă mai importantă, fără aprobarea prealabilă a consiliului secret. El exercita dreptul de a interpreta constituţionalitatea legilor trecute prin camere.

Consiliul de Miniştri.

— Constituţia Japoniei reglementa competenţa consiliului de miniştri, într-un mod diferit de alte constituţii burgheze.

Cabinetul, în fruntea căruia se afla primul ministru, numit de împărat — se afla în totală dependență față de acesta și camarila din jurul tronului. Relațiile dintre cabinet și parlament, erau cu totul neînsemnate. Ele se refereau îndeosebi la problemele bugetare, în care parlamentul avea o competență ceva mai largă; cît privește eventuala demisie a guvernului ca urmare a votului de neîncredere dat de parlament, constituția japoneză nu cunoaște o asemenea procedură. Aceasta însemna că guvernul putea conduce fără învestitura parlamentului. Pentru aceasta era suficient decretul imperial, chiar dacă miniștrii își prezentau demisia Cabinetului.

Constituția atribuia consiliului de miniștri, posibilitatea de a rezolva problemele legate de aplicarea tratatelor internaționale și a legilor interne. Dar, în aceasta din urmă problemă, cabinetul acționa numai pe baza decretelor imperiale, care reglementau amănunțit modul cum urma să se aplice o lege sau alta. În ce privește prima problemă — aplicarea tratatelor internaționale, cabinetul era de asemenea obligat să observe prerogativele imperiale, în domeniul conducerii politicii externe (art. 13 din constituție). În sfîrșit, cabinetul avea o oarecare competență în ce privește problemele cheltuielilor militare (de echipare și întreținere a armatei), dar și aici, el trebuie să observe prerogativa imperială, conform căreia împăratul este conducătorul suprem al armatei și flotei.

Din cele de mai sus, ar rezulta că consiliul de miniștri avea un rol subordonator, secundar, față de alte organe (consiliul secret etc...). Acest lucru ar fi greșit, deoarece nu trebuie scăpat din vedere că consiliul de miniștri, reprezintă principalul organ de execuție.

Toate celelalte organe fie ele constituționale sau nu, acționau direct prin consiliul de miniștri. Apoi nu trebuie scăpat din vedere faptul că — operativ — problemele de stat se rezolvau de către miniștri — membrii ai cabinetului.

Președintele consiliului de miniștri — era, deobicei recrutat din rîndurile vîrfurilor clasei dominante. El avea legătura directă cu împăratul, față de care era răspunzător. El orienta întreg cabinetul în politica generală raportînd împăratului despre mersul vieții politice. El avea competența de a opri orice act al miniștrilor săi, care ar fi fost contrar intereselor statului.

Capitolul III al constituţiei se ocupă cu Dieta imperială. Ea se compune din două camere:

— camera pairilor;
— camera reprezentanţilor.

În camera pairilor, erau numiţi principii, marchizii, membrii casei imperiale, baronii, viconţii, etc...

Unii membrii erau aleşi pe timp de 7 ani. Alţii dobîndeau dreptul de a fi numiţi pe baza „meritelor speciale" dobîndite în slujirea statului. În fine, parte din membrii erau numiţi, pe baza impozitului ce plăteau faţă de stat.

Camera reprezentanţilor se compunea dintr-un număr de 400 membrii „aleşi de popor".

Dar ce se înţelege prin „aleşi de popor"?

Legea electorală din 1889 acorda drept de vot numai bărbaţilor ce au atins vîrsta de 25 ani şi erau contribuabili direct către stat cu cel puţin 15 yeni. Clerul, învăţătorii sînt excluşi de la vot. Votul este pe faţă. Cel ce vota, era obligat să scrie el însuşi pe buletin numele candidatului ce urma să fie ales. Această procedură făcea imposibilă prezentarea la urnă a alegătorilor ce nu ştiu carte, adică a celei mai mari părţi a poporului. Pe de altă parte, scrierea incorectă pe buletin atrăgea după sine anularea.

Faţă de prevederile legii electorale din 1889, în parlament au intrat moşierimea (48%) şi marea burghezie. În anii ce au urmat, odată cu creşterea greutăţii specifice a burgheziei mijlocii în viaţa economică, a fost dată o nouă lege electorală (1900) prin care censul electoral era redus de la 15 la 10 yeni. Aşa, după cum am mai arătat, competenţa camerii reprezentanţilor era minimă. Camera putea examina problemele legate de modificarea constituţiei numai în lumina directivelor imperiale. Deşi, conform constituţiei camera reprezentanţilor deţinea puterea legislativă, totuşi această putere se împărţea între cameră şi împărat. Proiectele de legi votate. de cameră puteau fi respinse de către împărat, fără drept de apel. În fapt, sesiunile camerii durau puţin. În perioada dintre cele două sesiuni împăratul conducea cu ajutorul decretelor legi.

Administrația locală.

Japonia a fost împărțită în unități administrative, denumite prefecturi, orașe și sate. Administrația locală, avea puțină inițiativă dată de lege. Ea era organizată pe principiul centralizării birocratice. Întreaga putere se afla concentrată în mîinile prefectului, numit direct de la centru.

În anul 1878, a avut loc o reformă administrativă. Prin aceasta se instituiau comisiile de prefectură, organe alese, a căror menire era de a ajuta pe prefect. Dar, aceste consilii se dovediră și ele a fi neputincioase față de prefecți. În fond, rolul acestora s-a limitat la aprobarea măsurilor sau proiectelor de măsuri luate de prefect. Este adevărat că Consiliile de prefectură aveau o oarecare competență în problemele bugetului local și lucrărilor de interes obștesc. Dar și aici, prefectul putea să infirme hotărîrile luate de consilierii din adunarea lui generală. De asemenea, prin ordinul ministrului de interne, prefectul putea trece la dizolvarea consiliului de prefectură, atunci cînd se dovedea că acesta nu reprezintă în suficientă măsură un instrument docil în mîinile prefectului.

Orașele și satele erau conduse — formal — de către consiliile și primarii respectivi.

Realmente, hotărîrile consiliilor și primarilor nu puteau intra în vigoare, decît cu aprobarea prefectului.

De altfel, prefectul putea înlocui pe primar, rămînînd în locu-i un alt funcționar.

Drepturile și datoriile cetățenilor japonezi.

Constituția Japoniei din 1889, nu face nici un fel de referire la drepturile și datoriile supușilor imperiali. Ea spune doar că aceste probleme sînt reglementate prin legi speciale. Asemenea prevederi sînt mai convenabile. Legile ordinare pot fi manevrate cu ușurință. Ele pot fi schimbate în funcție de oportunitate. În felul acesta, nu există nici un fel de garanție pentru cetățeanul de rînd în ce privește exercițiul drepturilor sale. El nu poate invoca constituția (cel puțin formal) ca în statele burgheze din Europa.

Spre exemplificare, iată cîteva prevederi ale constituției japoneze în această materie.

Conform art. 22 din constituție, supușii Japoniei au dreptul de a-și stabili reședința, de a și-o schimba în limitele prevăzute de lege. Ce spune legea?

Legea spune că supușii nu au voie a părăsi locul de muncă.

Constituția prevede în art. 25 inviolabilitatea domiciliului. Ea interzice percheziția locuinței supusului japonez, fără consimțămîntul său. Dar, legea admite efectuarea percheziției la sediile organizațiilor muncitorești sau la domiciliul membrilor acestora.

Art. 26 al constituției, da asigurări în ce privește secretul corespondenței supușilor japonezi. Dar, o lege specială determină modul în care funcționa cenzura corespondenței.

În art. 28 al Constituției se dau asigurări supușilor japonezi în ce privește libertatea religioasă „în limitele în care aceasta nu prejudiciază ordinea și liniștea publică".

Dar cine putea decide cînd anume ordinea publică era încălcată?

Acela care avea o altă opinie decît cea dominantă prin care se recunoștea cultul sfințeniei împăratului putea fi acuzat de încălcarea datoriei de supus.

În fine, art. 29 acordă supușilor japonezi dreptul de întrunire, discuție, de a scrie și publica în limitele legii. Ce spunea legea? Prin lege se interzicea muncitorilor de a se constitui în sindicate, asociațiile țărănești erau interzise tot în baza „legii", iar elementele progresiste ce se opuneau regimului militaro-feudal, au fost prigonite cu sălbăticie.

Realmente, constituția japoneză din 1889 reprezintă o adevărată bătaie de joc la adresa drepturilor cetățenești, o sfidare din partea clasei dominante față de poporul japonez.

Rolul militarismului în viața de stat a Japoniei.

Lenin a arătat în ce constă influenta militarismului în statul japonez, comparîndu-l cu situația existentă în Rusia.

Influența deosebită a elementelor militariste agresive, independența armatei și flotei față de Cabinet, clica militară din

jurul tronului, toate au avut drept consecinţă o influenţă deosebită asupra vieţii politice japoneze.

Cum se explică influenţa deosebită a elementelor militariste în Japonia?

Dezvoltarea rapidă a industriei japoneze, procesul de centralizare a întreprinderilor şi capitalului, fuziunea capitalului industrial cu cel bancar, s-a făcut cu mare repeziciune. La sate însă, procesul de pătrunderea capitalismului a avut loc mai incet. În satul japonez se resimţea din plin influenţa elementelor feudale şi semifeudale. Ţăranul japonez care nu a dobîndit mai nimic, după urma revoluţiei burgheze, a rămas în starea de mai înainte. S-au schimbat numai stăpînitorii. Au apărut moşierii, cămătarii, chiaburii. De aceea, ţăranul japonez a rămas un slab consumator de produse industriale. De aceea, piaţa Japoniei era deosebit de îngustă. Ori, burghezia avea nevoie de a-şi plasa produsele sale, dacă nu în interior, peste hotare.

Mai mult, Japonia este săracă în surse de materii prime (cărbune, fier, bumbac, petrol). De aceea, burghezia japoneză şi-a pus ochii pe teritoriile altor state, vizînd planuri expansioniste. De aceea, clasa dominantă din Japonia, burghezia şi moşierimea şi-au pus speranţa în clica militară capabilă prin forţa armelor să asigure Japoniei debuşee, surse de materii prime, export de capital...

În acest sens, s-a trecut la reorganizarea departamentelor armatei şi marinei. Ele au fost puse sub directa conducere a împăratului. Militariştii au dobîndit în acest mod puteri discreţionare. Ei influenţau direct activitatea guvernului şi chiar componenţa lui.

Parlamentului japonez i s-a luat de la bun început dreptul de a se ocupa cu problemele militare sau de a controla în cît de mică măsură activitatea departamentelor marinei şi armatei (art. 67 din constituţie).

Partidele politice.

După cum s-a arătat la începutul prelegerii cu cîţiva ani înaintea promulgării constituţiei, în Japonia s-au cristalizat primele grupări politice care imitau într-un fel sau altul partidele politice din statele europene.

Partidul liberal (Dziuto) își apropiase în programul său unele idei ale revoluției franceze, dar care nu se prea potriveau la specificul dezvoltării Japoniei. Dealtfel, foarte curînd partidul liberal a lepădat chiar și acest vestmînt ce rezulta din titlul și s-a dovedit a fi unul din cele mai reacționare partide.

Din rîndurile sale, s-a constituit partidul militarist al cărui program viza cucerirea Asiei și transformarea în sclavi a popoarelor asiatice.

Partidul liberal grupa în rîndurile sale elemente ale micilor moșieri, care aspira la rotunjirea pămînturilor fie pe seama marilor moșieri, fie prin cuceriri de teritorii străine, o parte a burgheziei mijlocii, care aspira spre o lărgire a pieții — japoneze și cucerirea de noi debușee și surse de materii prime. În fine, în partidul liberal a intrat o parte a intelectualității și chiaburii.

În programul consultativ, partidul liberal lansase lozinca înfăptuirii unor vaste reforme sociale, țintind spre libertatea și garantarea drepturilor. Dar, tot în acest program se arată că este necesar să se aștepte cu răbdare cînd vor apare „formele perfecte constituționale".

În anul 1888 — așa dar, în preajma promulgării constituției, partidul liberal a căzut la tranzacție cu clica militaro-imperială. A fost creată organizația Senjukay, în care au intrat vîrfurile aristocrației, elementele cele mai reacționare, directorii marilor bănci și întreprinderi al căror capital depășea 100.000 yeni.

Această organizație politică a pecetluit soarta liberalismului burghez ce-și desfășura activitatea în scurta perioadă de trecere a capitalismului japonez din stadiul industrial la cel monopolist.

Îmbinînd interesele monopolurilor cu cele ale militaro-feudalilor, partidul Senjukay, a inaugurat o epocă de agresiune pe plan intern, caracterizată prin represiuni sălbatice împotriva clasei muncitoare și țărănimii japoneze și prin cuceriri de teritorii pe seama vecinilor (China)...

O altă formație politică tot atît de reacționară a luat ființă în 1882, păstrînd denumirea de partidul constituționalist progresist (Minseito). Acest partid s-a legat de timpuriu de interesele marei burghezii japoneze. El a fost patronat de marele concern

Miţubisi. În programul său partidul Minseito, cerea lichidarea tuturor privilegiilor dobîndite de statele străine în Japonia. Aceasta este de la sine înţeles, deoarece produsele japoneze erau puternic concurate de produsele străine. Partidul Minseito cerea o politică protecţionistă de apărare a intereselor comerciale şi industriale cu ajutorul statului. Pe plan extern el susţinea aceeaşi linie agresivă.

În ce priveşte dezvoltarea mişcării muncitoreşti din Japonia, trebuie avut în vedere specifcul evoluţeii Japoniei, spre capitalism. Clasa muncitoare din Japonia s-a aflat de la bun început în faţa unei coaliţii burghezo-feudale, dispusă a reprima cu cruzime orice încercare de emancipare socială.

Pe de altă parte, existenţa formelor precapitaliste alături de cele mai înalte forme de organizare capitalistă, lipsa de omogenitate a clasei muncitoare, situaţia ţărănimii japoneze, toate acestea au îngreunat munca de organizare politică.

Primele acţiuni revoluţionare ale proletariatului japonez, au avut loc după 1870, cînd burghezia japoneză s-a lansat într-o cursă excepţională de speculaţii comerciale. Statul a încurajat crearea de întreprinderi capitaliste. El însuşi a construit mari întreprinderi pe care ulterior le-a predat particularilor. Dezvoltarea forţată spre capitalism s-a făcut prin intensificarea exploatării muncitorilor. Aceştia au ripostat prin declanşarea grevelor care luau un caracter politic.

Se simţea însă lipsa unui partid de masă care să 'cana-
1882 s-a făcut o încercare de constituire a partidului social-
lizeze energia revoluţionară a proletariatului japonez. În anul
democrat din Japonia, dar guvernul a înăbuşit cu repeziciune
această acţiune.

De altfel, guvernul a răspuns printr-o legislaţie sălbatică îndreptată direct contra muncitorilor şi ţăranilor.

În anul 1900, guvernul a edictat legea „cu privire la securitatea statului", precum şi decretul imperial „cu privire la interzicerea grevelor".

Partidele burghezo-moşiereşti, au susţinut întrutotul această legislaţie, justificînd încă odată cîrdăşia burghezo-moşierească.

Numai după revoluţia din Rusia din 1905 şi victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, clasa muncitoare din

Japonia s-a organizat temeinic, luînd parte activă în viața politică din Japonia.

Dreptul japonez.

Sub regimul Sogunatului, dreptul japonez avea la bază vechile cutume. În principatele japoneze se aplicau obiceiurile feudale locale. Nu exista un drept centralizat pe întreaga Japonie. Ordinele date de Sogun, îmbrăcau caracter de lege. Acestea nu erau publice — divulgarea lor, atrăgea pedeapsa aspră.

— După înfrîngerea Sogunului și restabilirea puterii imperiale, s-a trecut la elaborarea de legi scrise. Primul document programatic a fost dat în 1868 cunoscut sub numele de jurămîntul imperial al celor cinci principii", care consta în următoarele:

I. — Înființarea unor organisme, reprezentative cu caracter deliberativ;
guvernul va acționa ținînd cont de hotărîrile acestor organe și de opinia publică.

Aceasta însemna, instituirea unui regim reprezentativ, rezultat al compromisului intervenit în urma evenimentelor din 1861, între burghezie și elementele semi-feudale. Aceasta însemna totodată, părăsirea vechii forme de conducere și orientarea spre sistemul de guvernămînt asemănător celor din Europa.

II. — Unirea tuturor claselor, în vederea sprijinirii noului regim imperial.

Pentru aceasta se făcea apel la menținerea coaliției burghezo-moșierești în lupta împotriva maselor țărănești și muncitoare, care purtaseră greul revoluției burgheze, dar care în schimb nu primiseră de la ea nimic.

Acest punct ridică problema înăbușirii oricăror acțiuni întreprinse de clasa muncitoare contra puterii imperiale și care erau socotite antistatale.

III. — Funcţionarii civili, militari, precum şi poporul, vor primi satisfacţia doleanţelor lor.

Această prevedere urmărea că creeze o stare de stabilitate pentru regim, deoarece, imediat, după răsturnarea regimului Sogunatului, au început puternice mişcări sociale, mai ales ţărăneşti, la care s-au realiat şi masele de la oraşe — cuprinzînd funcţionarii din aparatul de stat şi militarii.

IV. — Vechile cutume vor fi înlocuite cu norme de drept scris, la baza cărora vor sta principiile dreptului.

V. — Încurajarea instrucţiunii publice.

Acesta era aspectul general al dreptului japonez în perioada 1861—1900. Caracterizînd această perioadă putem spune că ea constituie etapa de asimilare a dreptului occidental.

Perioada de după 1900 este caracterizată prin tendinţa de a rafina, cizela şi adapta instituţiile de drept europene, la condiţiunile japoneze. Este perioada în care elementele vechiului drept Nipon sînt îmbinate cu elementele europene. Nu trebuie uitat că aceasta este epoca de expansiune a imperialismului japonez, care se soldează cu o serie se cuceriri pe piaţa Extremului Orient: China, Coreea, etc.

— Cuceririle inaugurate de către clasa dominantă burghezo-moşierească, nu puteau avea loc, decît în condiţiunile unei politici interne de represiune sălbatică. Astfel, se explică apariţia în această perioadă a unor legi care pedepseau drastic orice act ce privea siguranţa statului burghezo-japonez. Legile sînt îndreptate înainte de orice contra clasei muncitoare japoneze. Astfel, legea din 1900, interzice categoric organizarea de sindicate ale clasei muncitoare. De asemenea, aceeaşi lege interzicea grevele din întreprinderi.

O serie de legi, avînd un caracter asemănător, îi urmează. Astfel, este legea asupra cooperativelor. Legea din 1905 cu privire la munca din mine stabilind condiţiunile de protecţie a muncii, fixînd însă principiul riscului profesional. Prin aceasta, patronii se eschivau de la luarea măsurilor de protecţie şi de la plata despăgubirilor pentru accidentele de muncă.

— Şi în domeniul penal, au avut loc importante modificări. Astfel, în anul 1907, codul penal japonez a fost supus unei radicale transformări.

— Explicaţia trebuie căutată în orientarea politică generală a guvernanţilor japonezi, de a reprima acţiunile revoluţionare crescînde ale clasei muncitoare japoneze, puternic influenţată de revoluţia rusă din 1905.

Grabnica revizuire a codului penal, trebuie înţeleasă şi în legătură cu situaţia social-economică din Japonia. Păstrarea rămăşiţelor feudale pe care s-au altoit forme capitaliste de exploatare în agricultură, au creat o stare insuportabilă pentru ţărănimea japoneză, care se exprima prin „răscoalele pentru orez". Cît priveşte situaţia muncitorimii ea nu era mai bună deoarece industria japoneză păstra încă o mulţime de elemente manufacturiere alături de existenţa unor puternice monopoluri. Neputînd rezista concurenţei străine, industria mică s-a ruinat.

Au fost publicate vechiul cod civil şi vechiul cod comercial. Aceste două documente nu cuprindeau numai normele vechi de drept civil şi comercial. Se poate spune chiar dimpotrivă, deoarece, ele fuseseră supuse unor prelucrări esenţiale, după codul civil francez şi codul comercial german. Aşa de mult împrumutaseră autorii codurilor din cele două legislaţii occidentale, încît se părea că există o simplă copiere, care nu ţinuse seama de experienta japoneză si de specificul său în materia dreptului civil şi comercial. De altfel, reacţia cercurilor de afaceri japoneze, la care s-a adăugat un puternic curent de naţionalism, au dus la revizuirea grabnică a celor două coduri, înainte de a fi puse în aplicare.

— Ca urmare, în anul 1896, au fost publicate primele trei cărţi referitoare la dreptul civil, cuprinzînd materia dispoziţiunilor generale, drepturile reale şi drepturile de creanţă.
— Dreptul familiei şi dreptul succesoral au fost publicate în 1898.
— În acelaş an, a apărut legea Ho-rei, conţinînd un necesar de prescripţii generale, mai ales în materia conflictelor de legi.

— Înainte de a se pune în vigoare codurile de mai sus, a trecut o perioadă — de tranziție — în care timp s-a aplicat legea denumită „legea tranzitorie“, asupra punerii în vigoare a codului civil.

În ce privește noul cod comercial, legea privitoare la el a fost publicată în 1899, dimpreună cu alte legi, dintre care cităm:

— legea privitoare la sechestru, dreptul de autor, lucrurile pierdute, impozitul pe venit, dreptul de vamă, naționalitatea, asistența și salvarea maritimă.

— legea monetară din 1879, prin care se reglementase problemele monetare-financiare, au stabilit etalonul aur.

De notat că aceste deziderate erau cerute mai ales de burghezie, care se opunea cutumelor și particularismelor locale. Țărănimea cerea de asemenea lichidarea vechilor cutume, care erau cunoscute și aplicate de către moșieri, în funcție de interesul imediat. Dealtfel, referirea la normele dreptului natural, echitate, arată tocmai proveniența burgheză a acestui articol.

Ce concluzie se desprinde din documentul imperial al celor cinci principii?

— Rezultă proveniența lui burghezo-moșierească, compromisul celor două clase. Din el se desprinde totodată orientarea viitoare a statului și dreptului japonez către instituții reprezentative, păstrîndu-se coloritul feudal.

În 1875 a fost publicată legea privind organizarea justiției. Legea — prin artciolul 3 acorda judecătorilor posibilitatea de a judeca — în cauzele civile — ținînd seama de legea scrisă, în lipsa acesteia, de cutumă, iar în lipsa ei de rațiune și echitate. Această largă competență și posibilitate de interpretare acordată judecătorilor, a dat curs liberului arbitru din partea acestora. „Interpretarea liberă“ a judecătorilor japonezi era făcută prin inspirarea din legislația occidentală, pe care o introduceau în viața juridică japoneză pe calea jurisprudenței.

Au fost făcute încercări de a codifica normele de drept penal. Astfel, a fost elaborat codul penal ritsu-kooyo, precum și „codul penal revizuit, Kaytei-Ritsurei, în 1880 a fost publicat un nou cod penal, care însă nu a fost nici el de prea lungă durată.

Activitatea legislativă s-a intensificat după 1889 — mai precis, după elaborarea și promulgarea legilor constituționale (cuprinzînd constituția din 1889) și legea organică a familiei imperiale. Legile de mai sus, au intrat în vigoare în anul 1890 odată cu deschiderea Dietei imperiale.

— După intrarea în vigoare a legilor imperiale, au fost publicate o serie de documente importante pentru viața juridică japoneză.

— Legea de organizare a instanțelor de judecată,

— Codul de procedură penală și civilă.

— Vechiul cod civil — Kyu mpo, publicat în anul 1893.

— Vechiul cod comercial — Kyu-Sho.

Cît privește monopolurile ele și-au menținut producția pe baza intensificării exploatării clasei muncitoare. Față de creșterea valului revoluționar, clasa dominantă a trecut la revizuirea normelor de drept penal — instituind pedepse extrem de grele.

Au fost elaborate — în afara codului penal — legea penitenciarelor, codul penal militar, codul penal naval.

Drept model al acestor coduri, a stat legislația germană cunoscută pentru caracterul ei reacționar.

— Această legislație se baza pe metoda interpretării exegetice, care lăsa mult loc interpretărilor judecătorești.

— Primul război mondial, la care Japonia a participat alături de Antantă, a prilejuit edictarea unor noi legi ca de pildă:

— legea privitoare la proprietatea industrială în timp de război;
— decretul de interzicere a comerțului cu statele inamice;
— legea privind mobilizarea întreprinderilor ce fabricau muniții;
— ordonanța ministerială avînd drept scop controlul profiturilor excesive.

Revoluția socialistă din Rusia a influențat mult mișcarea muncitorească din Japonia. Au avut loc puternice manifestații

de simpatie față de proletariatul rus, în ciuda represiunilor sîngeroase puse la cale de guvern.

De notat, că în materie de legislație socială, Japonia a continuat să fie unul din cele mai înapoiate state.

Mai tîrziu, în perioada de după primul război mondial, sub presiunea mișcării muncitorești japoneze, guvernanții au fost constrînși a da o serie de legi cu caracter social.

STATELE UNITE ALE AMERICII
1870 — 1917

Statele Unite ale Americii au trecut mai tîrziu pe calea dezvoltării capitalismului. La începutul celei de a doua jumătăți a sec. XIX-lea, Statele Unite se aflau încă în stare de dependență economică față de marile state capitaliste europene, ca Anglia și Franța. Dar, începînd cu deceniul al 8-lea, Statele Unite depășesc cu repeziciune nivelul producției Franței și trec pe locul doi în producția mondială, pentru ca apoi, în curînd ele să preia conducerea lumii capitaliste. Poate că nicăieri nu se poate observa mai bine, modul cum acționează legea dezvoltării inegale a capitalismului, ca în evoluția S.U.A.

Trecînd pe calea imperialismului S.U.A. a inaugurat seria războaielor imperialiste, prin acapararea de teritorii ce aparținuseră altor state:

— acapararea Filipinelor, Cubei, Porto-Rico — de la Spania, cucerirea arhipelagului insulelor Hawai și transformarea lor într-o bază militară a S.U.A. în Pacific;

— acapararea peninsulei Alaska de la Rusia țaristă și a insulelor Virgine de la Danemarca.

Paralel cu această politică războinică S.U.A au inaugurat o alta de subminare a regimurilor politice din statele Americii de sud, în vederea subordonării politice și economice a acestora. Așa dar, vechea doctrină Monroe proclamată în 1823, prin care se interzice amestecul statelor europene în afacerile americane s-a transformat într-o doctrină a intervenției S.U.A. în afacerile interne ale celorlalte state ale Americii.

Politica agresivă a S.U.A. în această perioadă este rezultatul concentrării și centralizării industriei și capitalurilor, care

a luat forma marilor monopoluri. Această concentrare şi centralizare a avut loc atît în industrie cît şi în agricultură. Rezultatul a fost următorul:

Trusturile şi-au împărţit vasta piaţă a Statelor Unite, pentru ca apoi ne mai avînd debuşee să se reverse ca în torent asupra vecinilor, folosind în acest sens politica „bîtei şi a turtei dulci". cinilor, folosind în acest sens politica „bîtei şi a turtei dulci". Monopolurile şi-au subordonat aparatul de stat şi au început să folosească forţele armate ale S.U.A. în vederea acaparării pieţelor de desfacere, a resurselor de materii prime a zonelor de influenţă.

Marile trusturi Morgan, Rockefeller, Melon, Dupont, Kuhn-Löeb, au acaparat întreaga viaţă economică a S.U.A.

Este sugestiv faptul că numai primele două trusturi de mai sus au acaparat 1/3 din resursele S.U.A.; în acelaşi timp 2% din populaţie a acaparat 65% din totalitatea bogăţiilor S.U.A.

În agricultură, lucrurile nu stau mai bine. Fermierii şi-au pierdut pămînturile, în urma concurenţei marilor fermieri, care deţineau bani, utilaje, întinderi de pămînt suficient. Marile bănci, au acaparat loturile de pămînt ale micului fermier, care se transformă în arendaş al băncilor sau pur şi simplu în lucrător agricol-argat.

Măsurile luate de Congres, în vederea protejării micului fermier nu s-au dovedit eficace. Au fost trecute prin Congres o serie de legi îndreptate contra trusturilor, dar cu timpul — de la o legislatură la alta, în Congres au pătruns reprezentanţii monopolurilor, care au început să dicteze în viaţa politică. Axa întregii activităţi a organelor statului o constituie promovarea cu orice preţ a „politicii dolarului", constînd în crearea de condiţii optime pentru dezvoltarea exploatării capitaliste pe plan intern şi a jafului altor popoare pe plan extern.

Pentru a promova o asemenea politică pe plan intern au fost luate o serie de măsuri, privind modificarea unor articole din constituţia din 1787 care, fie că nu mai corespundeau dezvoltării economice a S.U.A., fie că deveniseră o piedică în calea expansiunii monopolurilor.

În acest sens, Congresul a modificat constituţia la capitolul privitor la relaţiile (comerciale) dintre state, iar în 1913 Con-

gresul şi-a extins competenţa în domeniul economic putînd stabili impozitul pe venituri.

Paralel cu aceasta, Congresul a emis o serie de legi prin care se reglementau tarifele pe căile ferate (în S.U.A. ele sînt proprietate particulară), invenţiile, drepturile şi obligaţiunile societăţilor pe acţiuni şi trusturilor, operaţiunilor bancare.

Congresul a votat o lege privind reorganizarea aparatului federal de stat, creîndu-se noi departamente, numărul acestora atingînd cifra de 12:

— militar, afacerile externe, financiare, poşta, tele-comunicaţiile, marina, afacerile interne, agricultura, comerţ, biroul naval (care administra flota comercială), creat în 1916 şi controlul de stat.

Procurorul general al S.U.A. care a funcţionat timp îndelungat pare un aparat special, din 1890 şi-a organizat un aparat propriu.

În afară de departamentele de mai sus, au luat fiinţă un număr însemnat de „Comisiuni independente", care au în competenţa lor dirijarea şi controlul diferitelor ramuri administrative.

În timpul primului război mondial a fost constituit un nou organ, Consiliul apărării naţionale a S.U.A., avînd drept obiect elaborarea planurilor de apărare a Statelor Unite, coordonarea activităţii celorlalte departamente. Consiliul apărării naţionale funcţiona pe lîngă preşedintele Statelor Unite şi se compunea din următorii membri: ministrul de război, marinei, agriculturii, interne, muncii;

— Cu toată politica expansionistă care a dus la acapararea sau subordonarea unui mare număr de state şi teritorii, economia S.U.A. nu a putut evita fenomenele de criză. Exportul masiv de mărfuri pe pieţele ţărilor coloniale sau dependente, exportul de capital, importul de materii prime ieftine, politica de dumping, nu au scăpat S.U.A. de crizele economice periodice.

De fiecare dată aceste crize polarizau mai mult contradicţia dintre clasa muncitoare americană şi capitaliştii americani. Pentru a ieşi din criză, monopolurile intensificau ritmul producţiei, scădeau salariile, recurgeau la lok-out-uri masive. Grevele şi manifestaţiile de masă ale muncitorilor americani, au fost înăbuşite de patronat cu concursul activ al statului.

Pentru a preveni evenimente revoluționare au fost luate măsuri în vederea întăririi aparatului de stat birocratic. Numărul funcționarilor de stat depășea ½ milion oameni.

Odată cu aceste măsuri, oligarhia conducătoare a acordat largi puteri— pe cale de interpretare extensivă a normelor constituționale — organelor centrale — Președintelui, Curții federale, Congresului.

În această perioadă, Statele Unite își desăvîrșesc trecerea de la statul federal la cel unitar. Deși — formal — în S.U.A. nu au fost aduse modificări esențiale în constituție la capitolul privind competența statelor federate, totuși legile date în această perioadă au marcat tendința vădită spre o întărire și lărgire a atribuțiilor organelor centrale. Această politică de consolidare — mai ales a executivului, — corespunde întru totul vederilor politice ale băncilor și monopolurilor.

Referindu-se la problema, transformarea statelor federale în state unitare, I. V. Stalin, a arătat că dintre toate uniunile federale existente, cele mai caracteristice pentru orînduirea burghezo-democratică sînt federațiile americană și elvețiană. Din punct de vedere istoric, ele s-au format din state independente, trecînd de la confederație la federație, iar practic s-au transformat în state unitare păstrînd numai formele federalismului.

Este adevărat că în tot decursul celei de a 2-a jumătăți a secolului al XIX-lea, în statele federate, au continuat să se dezvolte o serie de prerogative care — aparent — consolidau drepturile statelor componente. Așa de pildă a fost introdus referendum-ul popular, s-a lărgit dreptul electoral, au fost acordate unele drepturi femeilor și — formal — populației de culoare; dar toate acestea nu au putut frîna evoluția spre unitarism. De altfel, în cele ce urmează, se va putea vedea mai pregnant acest lucru.

Congresul.

Dacă avem în vedere prevederile constituționale, vom observa că nu a intervenit nici o schimbare în competența camerei reprezentanților și senatului — dacă exceptăm amendamentul din 1913 conform căruia senatul S.U.A. este compus din cîte doi senatori de fiecare stat, aleși de populația statelor componente prin vot direct.

Realmente lucrurile stau altfel: Congresul şi-a mărit considerabil competenţa, dacă avem în vedere problemele de ordin financiar, maritim, feroviar, precum şi — în bună măsură — cele privind dreptul civil şi penal.

În deosebi, senatul şi-a asumat conducerea principalelor probleme de politică externă, prin dreptul său de a ratifica tratativele internaţionale şi de a-şi da consimţămîntul în ocazia numirii înalţilor funcţionari de stat. Tot senatul îşi dă avizul pentru eliberarea din funcţie a miniştrilor şi ambasadorilor.

Senatul se poate constitui în înalta curte de justiţie cu dreptul de a judeca pe înalţii funcţionari, pe preşedinte, pe miniştrii, pe judecătorii federali deferiţi lui de către camera reprezentanţilor.

În structura congresului s-au produs de asemenea importante schimbări; pe lîngă cei 96 senatori şi 435 deputaţi în camera reprezentanţilor au fost înfiinţate comitete şi comisii. Astfel, numai în cadrul camerei reprezentanţilor exista un număr de 50 comitete şi comisiuni, iar în cadrul senatului 30 comitete permanente, cu privire la diferite ramuri ale administraţiei, cu privire la proiectele de legi ce urmează a fi supuse spre dezbatere şi aprobare congresului.

Preşedintele S.U.A.

Au intervenit o serie de modificări în domeniul alegerii şi competenţei preşedintelui. Ce atribuţii erau conferite preşedintelui prin constituţie?

Preşedintele este şeful puterii executive. El reprezintă S.U.A. în relaţiile cu străinătatea, este conducătorul suprem al armatei. Toate persoanele care ocupă funcţiuni superioare de stat sînt numite de către preşedinte, cu concursul senatului.

Miniştrii care alături de preşedinte alcătuiesc cabinetul, sînt tehnicieni; aceştia nu apar la tribuna congresului, nu sînt supuşi într-un fel sau altul de a da explicaţii deputaţilor, nu are nici o iniţiativă. Ei formează alături de preşedinte un corp consultativ, care se reuneşte atunci cînd decide preşedintele. Ei dau avize consultative. Preşedintele poate ţine sau nu seama de ele.

Miniştrii sînt un fel de agenţi de execuţie care dirijează şi controlează diferitele compartimente ale aparatului de stat.

Preşedintele exercită nu numai funcţiunea executivă ci şi una legislativă (indirect) prin dreptul de veto. Atunci cînd preşedintele consideră că o lege este fie inoportună, contrarie interesului general sau este de natură a crea complicaţii internaţionale, sau interne, face uz de dreptul de veto.

Preşedintele se alege pe o perioadă de 4 ani, cu posibilitatea de reînoire a mandatului. În acelaşi timp şi după acelaşi procedeu, se alege şi vice-preşedintele, tot pe o durată de 4 ani.

Vice-preşedintele îndeplineşte funcţia de preşedinte al senatului. El înlocuieşte pe preşedinte atunci cînd acesta este bolnav, se retrage sau decedează. În asemenea caz, senatul îşi alege dintre membrii săi un preşedinte, în locul vice-preşedintelui, devenit şef al statului.

Condiţiunile ce trebuie îndeplinite pentru a deveni preşedinte sau vice-preşedinte sînt:

— să se fi născut în S.U.A.;

— vîrsta de cel puţin 35 ani;

— să nu fie de culoare, şi nici de religie catolică.

Tehnica alegerii preşedintelui şi a vice-preşedintelui au fost explicate în lecţia anterioară privind S.U.A. Le reamintim:

— Preşedintele şi vice-preşedintele se aleg prin sistem indirect, trecîndu-se prin filiera: alegători, electori — preşedinte şi vice-preşedinte. Electorii se aleg în număr egal cu numărul reprezentanţilor statului respectiv în camera reprezentanţilor şi în senat.

Competenţa preşedintelui a crescut îndeosebi în perioada de care ne ocupăm. Astfel, preşedintele este împuternicit ca, în împrejurări excepţionale, să convoace congresul, propunînd totodată măsurile ce se impun de starea excepţională.

Preşedintele aprobă direct sau indirect — după trecerea unui termen de 10 zile, proiectele de legi dezbătute în camera reprezentanţilor sau în senat sau tot înlăuntrul acestui termen poate face uz de dreptul de veto amintit mai sus, retrimiţînd proiectul de lege congresului spre o nouă reexaminare.

Dacă după cea de-a 2-a dezbatere, proiectul de lege este adoptat de congres cu o majoritate de 2/3 voturi el devine lege,

trecînd peste opinia președintelui. Asemenea cazuri erau rare, deoarece problema dezbătută în congres nu contravenea cu nimic puterii prezidențiale, care era exponentul cel mai fidel al reprezentanților burgheziei.

Președintelui îi revine dreptul de grațiere a persoanelor condamnate. Dar, președintele S.U.A. nu a făcut niciodată uz de acest drept pentru a salva de la moarte persoanele condamnate de justiția federală, care se dovediseră că aveau idei progresiste sau care — în mod concret, luptaseră împotriva tiraniei oligarhiei financiare și rasismului.

Puterea prezidențială s-a mărit treptat, pe măsură ce statele unite au trecut spre imperialism. Ascuțirea contradicției fundamentale a capitalismului, dintre capital și muncă, accentuarea represiunilor, politica externă agresivă a cercurilor conducătoare din S.U.A. au necesitat, ca în conducerea statului să fie promovate elemente de forță, militari, capabili a face față sarcinilor de represiune internă și războaielor imperialiste pe plan extern. Pentru aceasta congresul a încredințat puterea prezidențială unor oameni de „mînă forte", cărora le-au cedat bucuros o parte din prerogativele sale.

Dar, perioadei de consolidare a puterii prezidențiale, i-a urmat altă perioadă de consolidare a puterii congresului, perioada remarcabilă prin amestecul și substituirea organelor congresului (comisiile și comitetele) în problemele ce erau de competența președintelui. Așa este cazul în perioada în care burghezia americană hrăpăreață, după războaie împotriva Mexicului, Spaniei, avea nevoie de consolidarea puterii dobîndite prin acapararea teritoriilor străine: ea avea nevoie de liniște pentru a putea digera prada. În acest timp se afirmă puterea congresului în care sînt reprezentate monopolurile. De îndată ce se resimțea lipsa de piețe, sau în Europa se accentua premizele războiului, congresul învestea din nou pe președinte — cu depline puteri. Acest lucru nu era greu de îndeplinit, deoarece mașina de partid democrată sau republicană, furniza din plin oameni devotați trusturilor, capabili a le aduce la îndeplinire voința de dominație mondială către care tindeau monopolurile americane încă în preajma primului război mondial.

Așa au stat lucrurile în timpul președintelui Mc. Kinley, care a declarat război Spaniei, informînd congresul numai după

aceea. Astfel, s-a întîmplat în cazul Columbiei, cînd președintele de atunci al S.U.A., Theodore Roosevelt, a organizat o lovitură de stat împotriva regimului legal din Columbia. Cu această ocazie a fost ruptă o porțiune din teritoriul acestui stat — care s-a proclamat independent și a fost recunoscut imediat de S.U.A. Noul stat a luat denumirea de Panama, iar pe teritoriul său, S.U.A. au construit canalul de Panama. Președintele S.U.A. nu a consultat congresul în prealabil, ci l-a pus în fața faptului împlinit.

Aici, ca de altfel și în celălalt caz, trebuie să facem o precizare. Faptul că președintele S.U.A. trecea peste congres în asemenea acțiuni, era o simplă formalitate, deoarece președintele acționa în interesul monopolurilor, reprezentate în congres. Între interesele președintelui și cele ale congresului nu existau deosebiri. De aceea, nimeni nu a protestat atunci cînd acțiunile agresive inițiate de președinte au fost încununate de succes.

Organizarea judecătorească.

Organizarea judecătorească din Statele Unite cuprinde două grupuri de tribunale distincte:

a) tribunalele federale;

b) tribunalele statelor.

Numirea judecătorilor federali constituie un atribut al președintelui. Confirmarea judecătorilor este făcută de către senat, Judecătorii federali sînt numiți pe viață, destituirea lor neputîndu-se face decît pe baza unei grave acuzații dovedite de către o comisie a senatului constituită în acest sens, învestită cu puterea de a judeca pe judecătorii federali.

Judecătorii statelor sînt în schimb aleși de către alegători, ceea ce înseamnă că ei aparțin unuia sau altuia dintre partide și supuși influențelor și presiunilor acestor partide. Durata mandatului judecătorilor din statele federate este limitată, dar ei pot fi realeși.

Datorită mitei, corupției care sînt practicate din plin și pe față, alegerile pentru judecători nu sînt deloc populare, masele abținîndu-se de la participarea la alegeri. De aceea, în urma repetatelor scandaluri care au avut loc, s-a cerut de către alegători ca sistemul alegerilor de judecători să fie înlocuit

prin numirea de la centru. Aceasta însă nu poate fi luată în mod absolut ca fiind un argument de natură a feri pe alegători de fraudă şi corupţie. Numirea judecătorilor de la centru este un indiciu al consolidării puterii executive, care astfel are posibilitatea de a numi în funcţiile judecătoreşti persoanele ataşate echipei guvernamentale respective. În cele din urmă, rezultatul este acelaşi ca şi în primul sistem.

Judecătorii se recrutează din rîndurile persoanelor cu pregătire juridică, avînd căutare mai ales avocaţii, cu îndelungată experienţă şi care ştiu să tragă sforile în favoarea „bossilor" electorali, care le-au asigurat alegerea şi de care depinde în bună măsură reînoirea mandatului.

Tribunalele de primă instanţă (courts of first instance) funcţionează cu un singur judecător secondat de un juriu. Judecătorul se pronunţă asupra aspectelor juridice ale speţei, iar juriul asupra aspectelor de fapt ale speţei.

Jurisdicţia în apel este asigurată de Curţile de Apel, care funcţionează cu 3 judecători, fără juriu. Curtea de Apel nu judecă de fapt, ea se pronunţă numai asupra problemelor de drept ridicate în prima instanţă. Hotărîrea este dată cu majoritatea de voturi; nu exista o reprezentare a statului. Atunci cînd într-o cauză există interese de stat, acesta este reprezentat printr-un avocat care ia denumirea attorney general sau după caz, solicitor general, district attorney sau state's attorney. Nu exista tribunale comerciale. Problemele de natură comercială sînt reglementate de către tribunalele ordinare.

Tribunalele federale.

Competinţa lor este fixată prin constituţie. Constituţia prevede existenţa curţii supreme şi tribunale inferioare al cărui număr este stabilit prin congres. Competenţa tribunalelor federale este următoarea: Ele se pronunţă în problemele de drept penal, civil, tratate internaţionale, legi federale, impozite, brevete, drept maritim.

Ele se pronunţă de asemenea în problema privind ambasadorii acreditaţi în S.U.A., consuli, în procesele în care S.U.A. sînt părţi, între un stat şi cetăţeni.

Curtea Supremă.

Este cel mai înalt for de judecată. Ea judecă apelurile tribunalelor federale inferioare şi în unele cazuri, apelurile curţilor de apel ale statelor. Hotărîrile sale sînt definitive.

Este interesant de observat evoluţia curţii supreme. Iniţial, curtea supremă, era o instituţie modestă, dar ulterior, a început să interpreteze constituţia federală. Mai mult, printr-o îndelungată jurisprudenţă s-a introdus controlul constituţionalităţii legilor. Astfel, într-un proces, în ipoteza în care una din părţi invoca constituţia, validitatea legii ce urma să i se aplice, a dus la situaţia că prevederile constituţiei au ajuns a fi interpretate de către judecătorii federali.

Curtea federală a contribuit din plin la consolidarea puterii centrale şi în deosebi a executivului. Curtea federală a avut un rol activ în domeniul legislaţiei muncitoreşti opunîndu-se categoric proeictelor de legi invocînd acest veto judiciar de neconstituţionalitate.

Prin sistemul „avertismentelor" curtea federală teroriza organele administrative şi mai ales persoanele particulare care după aprecierile instanţelor federale „nu îndeplineau sarcinile constituţionale". Persoanele care ignorau un asemenea avertisment, riscau să fie tî.î e în faţa justiţiei federale sub acuzarea de „lipsă de respect" faţă de justiţie, suferind rigorile legii (amenzi sau chiar închisoare).

În realitate aceasta era una din multiplele mijloace de răfuială a organelor statului cu oamenii muncii şi conducătorii acestora.

Îndeosebi, atitudinea manifestată de curtea federală faţă de legislaţia socială şi a muncii a stîrnit ura şi protestul legitim al maselor de muncitori şi fermieri care au cerut subordonarea justiţiei către popor prin instituirea referendum-ului popular, ori de cîte ori hotărîrea instanţelor federale încălcau constituţia ori aceleaşi instanţe invocau neconstituţionalitatea legii în mod abuziv.

Alte instanţe:

Circuit courts of appeals, în număr de 10, funcţionînd ca *tribunale de apel.*

District courts, sînt jurisdicţii de primă instanţă judecînd tot felul de cauze în afară de cele date în competenţa directă curţii supreme. Din punct de vedere al teritoriului competenţa acestor instanţe se întinde asupra unei părţi a fiecărui stat. Instanţa funcţionează atît în cauzele civile cît și penale cu un juriu. Apelurile împotriva deciziilor acestor instanţe sînt aduse în faţa instanţelor circuit courts of appeals în afară de cazurile în care curtea supremă este competentă.

Tribunalele de excepţie. Au o competenţă specială limitată. Astfel, este United States Courts of claimes, care are în competenţă judecarea cauzelor, şi acţiunilor îndreptate împotriva ordinei publice, constituţiei ori legislaţiei federale. Apelurile se trimit direct curţii supreme.

Există de asemenea un tribunal, care judecă infracţiunile în domeniul vamal (U. S. Coustomes-Court). Aici nu există juriu. Tribunalul se deplasează la faţa locului ori deleagă judecători care referă asupra celor constatate.

Tribunalele de mai sus au o competenţă strict limitată, extensiunea acesteia neputîndu-se face decît printr-un act expres al congresului.

Justiţia în statele federale.

Tribunalele din cele 40 state deţin puterea în virtutea constituţiei statelor respective şi legilor. Sistemul judiciar al statelor cuprinde în principiu 3 grupe de tribunale:

a) o curte supremă;

b) tribunale de primă instanţă avînd o competenţă generală;

c) tribunalele de primă instanţă cu competenţă — specială.

Deciziunile curţii supreme a fiecărui stat sînt date în ultimă instanţă afară de faptul cînd tribunalele federale sînt competente.

Reglementarea competenţei curţii supreme a fiecărui stat este lăsată la aprecierea statelor respective. În ceea ce priveşte tribunalele de primă instanţă cu competenţă generală sau excepţională, organizarea lor, precum şi natura problemelor ce dezbat variază de la stat la stat.

Organizarea locală, variază de la stat la stat, dar fără a exista mari deosebiri. Cea mai mică unitate administrativă este așa numitul Town, comuna care este o circumscripție rurală asemănătoare parohiei din Anglia.

Town-urile se administrează singure prin cetățenii care o locuiesc. Cel puțin odată pe an se întrunește adunarea generală pentru a discuta finanțele, lucrările de interes public, situația generală a comunei.

Consiliul de administrație dă socoteală în fața adunării generale, după care se trece la alegeri de noi consilieri, funcționari, pe viitorul an.

Asemenea gen de comitate, Town, s-a dezvoltat mai ales în regiunile agricole unde viața în această perioadă nu era prea complexă.

Unitatea superioară comunei este comitatul (country), reprezentînd mai multe Town-uri, special creat pentru coordonarea administrației justiției, lucrărilor publice. Comitatul este condus de funcționari aleși pentru o perioadă restrînsă, avînd fiecare o competență bine precizată. Aici, spre deosebire de Anglia, nu există un consiliu de comitat.

Această unitate administrativă (comitatul) s-a dezvoltat tot în regiunile agrare, mai ales în sud — ca urmare a faptului că, coloniștii au alcătuit diferite centre care necesitau totuși unele legături bazate pe interesele comune.

În regiunile apusene și centrale unde s-au dezvoltat mari aglomerări urbane, cele două forme de administrare au luat forme mai complicate.

În aceste comitate existau funcționari aleși sau consilii alese pe termen scurt. În Town-uri, lupta pentru ocuparea posturilor administrative nu prea antrenează spiritul de partid, dimpotrivă, în alegerile pentru conducerea comitatului cele două partide, democrații și republicanii, căutau să-și impună candidații lor.

Aici, intervine rolul „boss“-ului, acest stăpîn al comitetelor electorale, al agenților electorali, arbitrul de drept al candidaților la mandate și funcțiuni, mînuitorul marilor sume de bani, dobîndite de la monopoliști, societăți, antreprenori, inte-

resați în comenzi de tot felul, pentru ca afacerile să prospere. Fiecare se luptă pentru a-și asigura oamenii în administrație. În fond aleșii sînt oamenii acestor agenți electorali.

Orașul (City), aici situația se prezintă în felul următor: primarul se alege de către întreg corpul electoral al orașului, nu ca în Europa, din rîndurile consilierilor municipali. Funcțiunea de primar nu poate depăși 4 ani.

Orașul, posedă un fel de legislatură locală, cu o comună sau două. Alegerile se fac pe cartiere. Mandatul celor aleși este de 4 ani. De asemenea, în marile orașe sînt aleși funcționari sau comitate al cărui mandat nu depășește 4 ani.

Evoluția statelor federate.

Statele componente, posedă constituții proprii în care se vorbește despre drepturile lor suverane în măsura în care acestea nu contravin constituției federale. Practica judiciară a influențat mult evoluția constituțională a statelor. Constituțiile statelor au fost modificate în repetate rînduri mai ales în urma faptului că judecătorii atacau ca fiind neconstituționale o mulțime de legi elaborate de legislaturile statelor.

Constituțiile statelor prevăd tot felul de probleme, începînd cu organizarea puterii în statul respectiv și cu reglementarea loteriei. Iată cîteva prevederi comune mai tuturor constituțiilor statelor:

Reglementarea căsătoriilor, divorțului, apărarea și transmiterea proprietăților constituirea societăților comerciale, a trusturilor, condițiunilor de muncă, regimul întreprinderilor de utilitate publică. De asemenea, sînt reglementate:

Forma de guvernămînt, sistemul electoral, eligibilitatea, libertatea religioasă, taxele și modul de acoperire a impozitelor.

În constituțiile statelor sînt prevăzute condițiunile prin care se pot aduce modificări: astfel prin convențiunile alese în acest sens se pot modifica articolele constituțiilor.

Unele state au prevăzut posibilitatea ca un grup de cetățeni să prezinte proiecte de legi pe care legislațiunile sînt obligate a le lua în discuție.

Constituțiile prevăd dreptul cetățenilor de a cere destituirea funcționarilor care nu se achită conștiincios de sarcinile lor, prin așa numitul sistem Recall.

Unele din ele au adoptat principiul referendum-ului popular prin care este consultată masa de alegători, spre a se pronunța pentru sau împotriva unei măsuri.

Legislația statelor este însă limitată de o serie de prevederi impuse prin constituția federală, după cum urmează:

1. — Obligația de a menține forma de guvernămînt republicană.

2. — Interdicția de a se crea titluri de noblețe (ceea ce nu este cazul deoarece în S.U.A. au apărut de mult cavaleri ai dolarului).

3. — Intangibilitatea principiului *„Habeas Sorpus“* acordat tuturor indivizilor (dar situația negrilor)?

4. — Respectul libertății, al conștiinței, al cuvîntului, reuniunilor, presei.

5. — Recurgerea la juriu în procesele penale.

6. — Interdicția de a bate moneda.

7. — Interdicția de a stabili vămi sau alte obstacole a comerțului între state.

8. — Aplicarea tarifelor federale pe căile ferate.

9. — Respectarea dispozițiilor federale cu priviri la falimente.

10. — Interzicerea muncii copiilor în industrie.

Partidele politice din S.U.A. în perioada 1870—1917.

Partidele politice din S.U.A., au evoluat în strînsă legătură cu trecerea de la capitalismul industrial la cel monopolist. După o serie de scindări petrecute în rîndurile celor două partide, forțele s-au polarizat în funcție de interesele economice. In statele de nord, unde capitalismul se dezvoltase impetuos, partidul republican deținea pozițiile cele mai puternice. În statele din sud, unde sclavagismul era în floare, partidul democrat era mai puternic; el își recruta membrii săi din rîndurile plantatorilor de bumbac, ce întrebuințau munca de sclavi negri.

Statele de nord, duceau lipsă de brațe de muncă. In bună măsură, ele erau dependente de unele materii prime din sud.

Mărfurile statelor din nord nu-şi puteau avea o desfacere sigură în sud, deoarece sclavii negri nu alcătuiau o masă de consumatori de produse industriale — din cauza nivelului de viaţă extrem de scăzut. În lupta pentru acapararea pieţii americane, statele din nord — sub lozinca eliberării negrilor, au început războiul cu sudul. Victoria s-a soldat cu înfrîngerea plantatorilor şi abolirea sclavagismului. Totodată, victoria în războiul de secesiune a asigurat monopolul conducerii de stat, partidului republican. Perioada de dominaţie a republicanilor a avut drept urmare o lărgire considerabilă a producţiei, o concentrare a întreprinderilor şi capitalului. Această perioadă a pregătit trecerea de la capitalismul liber — industrial — la monopoluri.

Dominaţia republicanilor s-a caracterizat prin tarifele ridicate la mărfurile industriale, prin apariţia rapidă a trusturilor, în marile ramuri ale industriei.

Taxele de transport ridicate, scumpetea utilajului agricol necesar marilor fermieri (ce aparţineau partidului democrat), scăderea artificială a preţurilor produşelor agrare, toate au dus la ruinarea rapidă a multor fermieri mici şi mijlocii. În faţa acestei situaţii şi ţinînd seama de criza economică dezlănţuită în 1873, fermierii din vest au creat unele organizaţii ca de pildă „Farmers grange" şi „Farmers aliance". În 1875 a luat fiinţă un partid al fermierilor Greenbanc, care însă s-a prăbuşit curînd. În 1892, s-a înfiinţat partidul popular care milita pentru apărarea drepturilor fermierilor. Nici acesta nu a avut o soartă mai bună. El a dispărut cam prin 1900 din arena politică a S.U.A., în urma repetatelor înfrîngeri suferite, de pe urma marelui capital.

În 1912 reacţionarul Theodore Roosevelt a înfiinţat partidul progresist. Scopul principal urmărit de iniţiatorii acestui partid a fost abaterea clasei muncitoare de la partidul socialist şi sindicate, menţinerea dominaţiei monopolurilor în viaţa politică a S.U.A., precum şi menţinerea cu orice preţ a sistemului bipartid.

Dacă înainte de războiul de secesiune programul celor două partide politice se deosebea prin unele probleme specifice campaniilor electorale, după război orice diferenţe dintre ele s-a şters. Lupta electorală, nu mai avea alt scop decît abaterea

atenției maselor americane de la gravele probleme economice și politice existente în S.U.A.

Duelul electoral purtat între democrați și republicani nu mai avea nici o valoare politică, alegătorul fiind pus în fața alternativei ca odată la cîțiva ani să trimită în parlament pe un reprezentant al jefuitorilor lui, care se intitulau cînd republicani cînd democrați.

Ambele partide erau (ca și astăzi) subordonate monopolurilor. Acestea finanțau campania electorală, îngrijindu-se ca oamenii lor să pătrundă în congres. După alegeri urma împărțirea prăzii după cunoscutul Spoil Sistem. Posturile erau distribuite agenților electorali ai partidului învingător în alegeri. Rînd pe rînd, cele două partide și-au împărțit puterea.

Mecanismul de partid al republicanilor cît și al democraților nu se deosebea cu nimic. Tehnica era următoarea:

— întrunirile organizațiilor de jos alegeau comitetele partidelor respective. Comitetele trimiteau reprezentanți în congresul partidului din statul respectiv. Aci se desemnau candidații și reprezentanții pentru adunarea națională a partidului.

Membrii celor două partide erau obligați să se supună ordinelor șefilor, să atragă pe alegători pentru a vota în favoarea partidului respectiv.

Mișcarea socialistă.

În perioada care a urmat războiului civil, organizațiile socialiste au crescut atît ca număr cît și ca orientare politică în slujba clasei muncitoare americane.

Iată cîteva din organizațiile socialiste din această perioadă:

— Clubul comunist din New-York;
— Secțiunile asociației internaționale a muncitorilor;
— Partidul muncitoresc.

Partidul socialist, întemeiat în 1900—1901, s-a dezvoltat în 10 ani, atingînd un număr de 110.000 membrii și a obținut pentru candidatul său în alegeri aproape 900.000 voturi. Partidul socialist avea cinci organe de presă zilnice în limba engleză, opt în limbi străine, 300 publicații săptămînale, 12 lunare.

Din nefericire, mişcarea socialistă a alunecat pe panta reformismului şi a scindărilor. Conducerea partidului socialist a încăput pe mîinile elementelor oportuniste care negau rolul conducător al partidului, minimalizau munca în sindicate şi în alte organizaţii unde existau muncitori.

Pe plan ideologic partidul socialist a fost măcinat de diferite curente oportuniste (lassalienii). În cele din urmă, elementele revoluţionare din partid (în 1919) au creat partidul comunist, care se află în fruntea luptei de eliberare social-politică din S.U.A.

Sistemul electoral.

Constituţia federală lăsa la libera apreciere a statelor fixarea condiţiunilor în care unn cetăţean putea exercita drepturile electorale. Prin lege s-a decis — restrîngerea capacităţii de a vota — femeilor şi persoanelor de culoare.

Statele au reglementat în mod diferit dreptul de vot. Astfel, pentru a vota, cetăţenii erau obligaţi a face dovada unei averi imobile (proprietate funciară, clădiri). Această prevedere excludea de la exercitarea dreptului electoral 9/10 din populaţie. Desfiinţarea acestei interdicţii s-a făcut foarte anevoios, de la stat la stat, deoarece convenea cît se poate de bine bossi-lor electorali (numai în anul 1870, în legătură cu cea de a 15-a modificare a constituţiei federale, prin care au fost recunoscute drepturile electorale populaţiei de culoare). Dar aceste măsuri avînd drept scop emanciparea negrilor, au fost inaplicabile, datorită unor prevederi ticluite în constituţiile statelor sclavagiste din sud.

Votul secret a fost introdus mai tîrziu — (în 1871 şi 1877). Începînd din anii 1868—1869, într-o serie de state în care se dezvoltase fermajul, iar apoi în statele industriale s-a dezvoltat o puternică mişcare de masă, în favoarea acordării dreptului de vot femeilor, ceea ce a dus la un rezultat pozitiv, prin introducerea punctului 19 în constituţie, prevăzînt acest lucru. Numai în 1920 — dreptul femeilor a fost generalizat. De remarcat, că în organele de stat din S.U.A. sînt alese foarte puţine femei.

In schimb, burghezia a căutat prin toate mijloacele să lipsească de dreptul electoral, emigranții sosiți în această perioadă, cerînd în acest sens cetățenilor americani o calificare de alegător.

Astfel, se cerea — ca alegătorul să posede un domiciliu stabil, de cel puțin 2 ani, dacă vota în alegerile federale.

Se mai cerea ca alegătorul să nu fi fost condamnat, să nu fie bolnav de vreo boală de nervi, să nu fie bigam. In alte state, alegătorul era supus unui adevărat examen privind cunoașterea limbii engleze și a constituției, pe care trebuia s-o intercepteze corect (!).

Aceste condițiuni cerute, reprezentau tot atîtea mijloace comode prin care se excludea de la dreptul de vot marea masă a emigranților și negrilor.

Se mai cerea ca alegătorul să fie la zi cu achitarea impozitelor, ceea ce ducea la excluderea păturilor nevoiașe care nu plăteau nici un fel de impozit. Populația băștinașe — indiană — a fost exclusă cu desăvîrșire de la vot.

Acestor condițiuni li se mai alăturau altele de la stat la stat. Astfel, în statul California, chinezii au fost excluși de la vot. In Carolina de nord, au fost excluși toți ateii. Militarii au fost excluși de la vot în 29 state.

Alte deficiențe ale sistemului electoral constau în faptul că toate alegerile erau fixate pentru aceeași zi, condițiunile fiind înscrise pe o listă care adesea depășea 150 de nume. Alegătorul cel mai bine intenționat nu putea citi în așa grabă cele 150 candidaturi prezentate pe o listă ce depășea trei picioare (măsuri engleze). Alegătorii trebuiau în acest fel să voteze pentru cele 42 de funcții diferite ce urmau a fi ocupate. Tehnica ștergerii de pe listă a candidatului nedorit și înlocuirea lui cu cel favorit era anevoioasă. De aceea, alegătorii nu prea luau parte la alegeri, absentismul atingînd cîteodată 50% din numărul alegătorilor.

Alegerile erau caracterizate prin corupție, mită, scandaluri publice, ambele partide aruncîndu-și cu această ocazie cele mai posibile invective. Legislația penală îndreptată contra acestor practici nu a avut nici un efect, deoarece agenții electorali găseau suficiente resurse pentru a eluda legea.

Dreptul în S.U.A.

Evoluția dreptului în S.U.A. este strîns legată de evoluția statului. Inițial, în statele componente se aplicau normele dreptului comun englez (Common Low) completate cu unele obiceiuri, cutume locale, precum şi cu dogme religioase preluate din Biblie. Odată cu înființarea S.U.A., au fost făcute o serie de încercări, menite a se codifica, dreptul obişnuelnic local, deoarece între el şi cel englez se produsese o diferențiere apreciabilă în decursul timpului. Primele încercări au fost făcute în statul Louisiana (fosta provincie franceză) imitîndu-se codul napoleonian. Astfel, a fost sistematizat dreptul în vigoare, s-a alcătuit codul de procedură penală şi s-a elaborat un cod penal. Acțiunea de codificare întreprinsă în acest stat a avut o influență pozitivă şi în celelalte state, care au imitat gestul statului Louisiana, trecîndu-se la codificare, avînd drept model legislația Franței. În statul New-York a fost codificat dreptul în vigoare sub influența puternică a legilor engleze şi olandeze, codul de procedură civilă al statului New-York, a fost adoptat ulterior de alte state (Missouri, Kentuky, Indiana) şi în alte 19. În anul 1860, juriştii din statul New-York, au elaborat un cod civil şi penal (adoptate în anul 1871). Deşi codul civil a fost adoptat în două rînduri cu modificările respective, autoritatea centrală a statului — guvernatorul, a refuzat sancționarea lui, astfel că se aplică mai mult obiceiul. În ultima perioadă a sec. al XIX-lea, s-a generalizat aplicarea codurilor civil şi penal.

BIBLIOGRAFIE

Marx: Capitalul.
Marx-Engels: Ideologia germana.
Engels: Situaţia clasei muncitoare din Anglia.
Marx-Engels: Opere, vol. I.
Marx: Luptele de clasă din Franţa.
Marx-Engels: Revoluţia de la 1848.
„ „ Manifestul Comunist.
Karl Marx: Burghezia şi contrarevoluţia.
„ „ Optîsprezece brumar a lui L. Bonaparte.
„ „ Manifestul constitutiv al Asociaţiei internaţionale a muncitorilor.
F. Engels: Contribuţiuni la problema locuinţelor.
„ „ Decăderea feudalismului şi ridicarea burgheziei.
„ „ Prefaţă la „Războiul ţărănesc german".
„ „ Problema ţărăneasca în Franţa şi Germania.
„ „ Prefaţă la „Situaţia clasei muncitoare din Anglia".
Marx-Engels: Scrisori.
Lenin: Dezvoltarea capitalismului în Rusia — opere vol. III.
„ Un tîrg constituţional — opere vol. VIII.
„ Trei constituţii sau trei forme de orînduire de stat, opere vol. VIII.
„ Absolutismul şi proletariatul — opere vol. VIII.
„ Doua tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratica, vol. IX.
„ Unitatea dintre ţar şi popor şi dintre popor şi ţar, vol. IX.
„ Jocul de-a parlamentarismul, vol. IX.
„ Dizolvarea dumei şi sarcinile proletariatului, vol. XI.
„ Pe cine să alegem în Dumă de Stat?, vol. XI.
„ Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului.
„ Stîngismul — boala copilăriei comunismului.
„ Despre Stat.
„ Statul şi revoluţia.
Stalin: Problemele leninismului, vol. I—V, IX—XIII.
Istoria Generală a Statului şi Dreptului. Manual în limba rusă, sub redacţia Prof. Cernilovschi, care a servit drept material de bază la alcătuirea lucrării de faţă.
Histoire générale — sub redacţia lui Lavisse-Rimbaud.
Marea enciclopedie sovietică.
Rabiquet: Histoire et droit.
Ch. Seignobos: Essay d'une histoire comparée des peuples d'Europe.

Mosca: Storia delle dottrinne politiche.
A. Malet: Histoire Moderne.
Venedictov: Proprietatea socialistă de Stat, vol. I.
Honotaux: Histoire de la France contemporaine 1871—1900.
Weill: Istoria mişcării sociale în Franţa 1852—1902.
Gerlard Walter: Histoire de la terreur 1793—1794.
Bainville: Histoire de France.
Louis Madeliu: Danton.
Esmein: Histoire du droit français.
Sieburg: Robespierre.
Fumk Brentano: Franţa de altădată.
S. Ludwig: Napoleon.
Zòvaès: Istoria republicii a III-a, 1870—1926.
Duguit L.: Constituţia şi principalele legi de la 1789.
J. Dautry: Histoire de la rèvolution (1848) en France.
J. Brnhat: Histoire du mouvement ouvrièr en France.
Gauthier: Istoria dreptului francez.
Deslandres: Istoria Constituţiilor Franţei 1789—1870.
E. H. Jelibocoskaia: Evenimentele revoluţionare în Franţa de la începutul lui august 1870.
Guetat: Istoria dreptului francez de la origine pînă la codurile moderne.
Jaures: Istoria revoluţiei socialiste.
Let F.: Transformările instituţiilor Franţei.
Bitard: Parlamentele Franţei.
Glasson: Istoria dreptului şi instituţiilor Franţei.
Bajanov: Comisia pentru justiţie a Comunei din Paris.
Larouze G.: Histoire de la Commune 1871.
Sugyana: Transformările dreptului japonez.
Bngaeva: Orînduirea Japoniei capitaliste.
J. Droz: Germania şi revoluţia franceză.
E. Ludwig: Bismark.
Deneis: Formarea imperiului german.
Levy: Justiţia şi magistratura în Germania.
Lapora: Dezvoltarea orînduirii de stat a Germaniei în perioada luptei pentru unificarea ei 1848—1871.
J. Drinkwater: Viaţa lui Cromwell.
A. Maurois: Histoire d'Angleterre.
Boutemy: Le developpement de la constitution sociale-politique en Angleterre
Barg: Cromwell şi epoca sa.
Fonblanque: Anglia — guvern — instituţii.
Blanc: Scrisori despre Anglia.
Amos: Constituţia Angliei.
Glasson: Instituţiile Angliei 4 volume.
Gollon: Sistemul politic contemporan al Marii Britanii.
Marriot: English political institutions.
Erkine May: Histoire Constitutionelle l'angleterre.
Lobrnce: Constitution d'angleterre.
N. Petrescu: Anglia.
Sonin: Agresiunea imperialistă a St. Unite la sfîrşitul sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea.
Lord Bryce: Les democraties modernes, vol. I—II.
Misin: Orînduirea de stat a S.U.A. (L. Rusă).
Juscov: Istoria Statului şi Dreptului U.R.S.S.
Benedetto Croce: Storia de l'Italia contemporanea.

SUMARUL

Tehnoredactor : M. IONESCU

Dat la cules, 30.I.1958. Bun de tipar 18.II.1958 coli de tipar 20,5
Tiraj 3500+45 ex. pe hîrtie semivelină 61×86/42
cu viza E. Nr. 7112 din 12.VII 1957

Lucrarea a fost executată la Tipografia Invățămîntului din
București Str. Spiru Haret Nr. 9—11 sub C-da. 154/958

15.

Prețul Lei 16. —